

परोपकाराय सताम् विभूतय

श्रीअभयदेवसूगिशिष्यरत्नश्री

हेमचन्द्रमूरिविरचितम्

श्री पुष्पमाळा-प्रकरणम्.

शातमतिमुनिराजश्रीवृद्धिचंद्रशिष्य

मुनिश्रीकर्पूरविजयकृत

सरलव्याख्यासमेतम्

स्वधर्मी श्रीमहोपाध्यायाने धार्यवा

भणुवा निमित्त

'श्री कर्पूर-सूगिशिष्यामी शा कर्मशी लव-

राजनी सुपुत्री लक्ष्मीभाद्र-तरुणी भिः'

ध्यावा प्रसिद्धि कर्मा

वैश्वीयं सुर्यह गाढ-भेसाण्ड

श्री नैन त्रयस्कर म उणना सेकेटगी-

All Rights Reserved

अभद्रावाह

श्री सत्य प्रकाश श्री टीग प्रेसभा शा प्रेमचंद नदाच्यह

तथा जवाभाद्र राभाभाद्र गोपीश्री जप्यु

मवत् १८६७-१९३७ सने १८९१

सूचना.

पुस्तकने जेम तेम ज्यां त्यां रणडतुं मूकवुं नहि,
अशुद्ध हाथे पुस्तकने अडकवुं नहि, तेमज
उवाडे मूणे पुस्तक वांचवुं नहि.

त्रिसंध्यं देवार्चाम् विरचय चयं प्रापय यशः,
श्रियः पात्रे वापं जनय नयमार्गम् नय मनः;
स्मरक्रोधाद्वारीन् दलय कलय प्राणिषु दयाम्,
जिनोक्तं सिद्धान्तं शृणु वृणु जवान्मुक्तिकमलाम्.

सिंदूर प्रकर

अर्थ—त्रिकाण देव पूजन कर, यशने वृद्धि यमाड, सुयात्रमां
लक्ष्मीनी वावण्णी कर, न्यायमार्गे मनने ठोरी ज; काम, क्रोध व्यादि
बाध शत्रुतुं दसन कर, प्राणीच्या उपर दया कर, लनेश्वर बाधित
सिद्धान्त (शास्त्र)तुं श्रवण्णकर अने मोक्ष लक्ष्मीने जलदी वर !



ૐ
ભૂમિકા

પ્રિય વાચનાર !

સત્પુરુષોનું જીવન સ્વપરના કલ્યાણઅર્થે જોય છે
 જેમના વિશાળ, હૃદય અને દયાથી ઉ
 ‘સત્પુરુષોના હૃદયના ભરાતા હૃદયોમાથી નિરતર ગગા નિ
 અમૃત ઝરણાઓ.’ લુના બળવાન ધોધ જેવા-અમૃતમય
 ઝરણાઓ પ્રવાહની માફક વહ્યા કરે
 છે, અને ત્રિવિધ તાપથી પીડા પામતા જગત જતુઓને અને
 કષ્ટ શાન્તિકારક નિવડે છે કોઈ કોઈ કાળે અને કોઈ કોઈ ક્ષેત્રે
 એ અમૃતમય ઝરણાઓએ જેલમઠેવ કરી અનેક હૃદયોના બંધ-
 કર તાપને સદાને માટે દોલવ્યા છે અને દોલવે છે એવા ઝરણા-
 ઓના સમહૃદય સમુદ્ર જેવા અસખ્ય ઝરણો પૂર્વના મહાત્માઓ
 ની વિભૂતિને જલે કરતા હજુ પણ પૃથ્વી તળે ગોભાવી રહ્યા
 છે અને વિસ્તિર્ણ કાળની અનંતતામા સદાને માટે સોભાવી રહેશે
 સજીવની ઝાંપવી જેમ મરૂં ગગ ઉપર અકસીર દવા છે
 તેમજ સત્પુરુષોના અખાધિત અને ઉ
 ‘મહાત્માઓના વચ પકાક વચનો, જન્મ, જગ અને મુ
 નામૃતનો ઉપયોગ’ ણના અનાદિ ગેગ ઉપર અકમીં ઉ
 પામ છે અનેક બંધ્યાત્માઓ એવા
 કલ્યાણકારક ઉપદેશામૃતના પાનથી નદાને માટે અજરામરત્વ
 પામ્યા છે, પામે છે અને પામશે

ઉત્તમ વિચાર, ઉત્તમ આશય, અને ઉત્તમ વિષયોના સં-
 ગ્રહ અન્યો સર્વને સુલભ હોતાં નથી,
 'સાહિત્ય અને જન- તેમ છતાં તેની સર્વને જરૂર છેજ. તેથી
 સમાજની સેવા માટે પૂર્વાચાર્યોના ખનાવેલા માગધી કે સંસ્કૃત
 અમારા ઉદ્દેશો.' ભાષાના અન્યોનો ગુજરાતિ કે હિન્દિભા-
 ષામાં અનુવાદ કે ઉદ્ધરણ કરાવી, સરળ

વ્યાખ્યાણે લખાવી, અગર જમાનાને અનુસરતી શૈલી અને ભા-
 ષામાં લખાવી, જગાસુ અને મુમુક્ષુ સજ્જનોને વિના મુલ્યે કે અલ્પ
 મુલ્યે આપવા માટે ખહાર પાડવામાં આવે છે. આ નિમિત્તે ગુર્જર
 સાહિત્યની અને જનસમાજની સેવા બંધવવી; પ્રજામાં ઉત્તમ પુ-
 રૂષોના ઉચ્ચ હૃદયોનું પ્રતિબિંબ પાડવું અને આપણા માનુષી
 જીવનને દેવાંશી જીવન બનાવવું એ વગેરે અમારા ઉદ્દેશો છે.

આજ પર્યન્ત અમે જનસમાજની સેવામાં ૧૮ અન્યો
 રજુ કરી શક્યા છીએ, જેમાંના ઘણાંક-
 અમારા ઉદ્દેશોની સિ- ની બબ્બે અને ત્રણ-ત્રણ આવૃત્તિઓ
 ધિ અને સહાયક. છપાવવી પડી છે. પરમ ઉપકારી મુનિ
 મહારાજઓની કૃપાથી અને અનેક
 દાનવીર સજ્જનોની આર્થિક સહાયથી અમારો સાહિત્ય પ્રચારનો
 પ્રયત્ન હજુ ચાલુ છે એવી સહાય હમેશને માટે મ્હોટા પ્રમાણમાં
 ચાલુ રહે તો સમગ્ર આર્યાવર્તને એવા ઉત્તમ અન્યોના ઉપકારક
 વિચારથી ભરી દેવાનો અમારો ઇરાદો છે.

અમારી પામર શક્તિમાં અમારા મહાન્ ઈરાદાને પૂર્ણ

કરવા જેટલું બળ પૂરું પાડવા માટે અમે પરમપૂજ્ય મુનિ મહા-
ગજઓ, જૈન ઠામના સરકારી પહિતો, અને દાનવીર સંજ્ઞાને
અમ્રભાવે વિનવીયે છીયે

આજથી લગભગ ૧૩૦૦ વર્ષ ઉપર થયેલા જૈનશાસન

ભૂખણ, નવાગી ટીકાકાર શ્રીમાન અભય-

આ અન્ય અને તેના દેવ સૂરીજના શીષ્ય શ્રીમાન હેમચન્દ્ર
કર્તા. સૂરીજ મહારાજે ભવ્ય જનોના ઉપકાર

અર્થે આ પ્ર'પમાણા નામનો વીસ અ

ધિકારથી ભરેલો અન્ય મૂળ માગધી ભાષામાં બનાવેલો છે તેના

ઉપર સમૃત ભાષામાં શ્રીજનભદ્ર સૂરીજના શીષ્ય મહોપાધ્યાયશ્રી

સોમ ગણીજ મહારાજે ટીકા બનાવેલી છે ટીકાના આધારે શા

ન્તમૂર્તિ શ્રીમાન કપૂરવિજયજી મહારાજે આગ્રહ સરળ વ્યાખ્યા

તૈયાગ કરી આપી છે જેને જનમમાજની સેવામાં અમારી અન્ય

માજાના ૧૬ મા મણકા તરીકે ગણુ કરીયે છીયે

, પોતાની સુગધથી ભવ્ય પ્રાણિના હૃદયોને સુવાસિત કર

નાગ, મદ્દુપદેશ અને ઉત્તમગુણો રૂપ

અન્યનું ગૌરવ

સુગધની બહે કીથી પ્રદેહી ગદેલા અને

કદી પણ નહી કમ્ભાયએવા, અર્થાકિ

ક પ્ર'પોથી ગુરુના આ પ્ર'પમાણા એક નમુનેદાગ ક દાખરણી

ગગ્ગ નાર તેવી છે

આ પ્રુપમાણાની અદર ગુરુક્ષેત્ર મદ્દુગુણ પ્રુપોથી એના

કર્તાના હૃદય બગીચાની વિશાળતા અને ઉચ્ચતાનું કાંઈક માપ

થઈ શકે તેમ છે; તે વાંચનારને સહજ સમજી શકાય તેમ હોવાથી અત્ર તે સંબંધે લંબાણ ઉદ્દેશ્ય કર્યો નથી.

આ ગ્રન્થને વાંચવા વિચારવા અને અમલમાં મુકવા માટે અમે વાંચક વર્ગને સાચહુ લલામણ કરીએ છીએ.

આ ગ્રન્થના છેડે ‘ચતુર્ગતિજીવક્ષયણકાની’ એ નામનો ૩૮ ગાથાનો ગ્રંથ ઋણરૂપેજ મુક્યો છે. તે ગ્રન્થમાં અન્તઃસમયે સર્વ જીવોને ખમાવવાનું સરણ અને અસરકારક સ્વરૂપ ખડું કર્યું છે. તે ખાસ અભ્યાસ કરવા યોગ્ય હોવાથી અને સરણ હોવાથી અમેએ તેને ઋણમાંજ રહેવા દીધો છે. જરૂર પડશે તો આગળપર અર્થ સાથે આપવાનું બની શકશે.

આ ગ્રન્થની સરણ વ્યાખ્યા લખી આપનાર શાન્તમુર્તિ શ્રીમાન્ કર્પુરવિજયજી મહારાજજી તથા આ ગ્રન્થની પ્રસિદ્ધિ માટે નાણાની મદદ કરનાર ગૃહસ્થ, (‘દે જમનું’ નામ ડીખાયા ઉપર આપેલું છે) તથા આવા કાર્યમાં તન, મન, ધનથી મદદ કરનારા સજ્જનોનો આ પ્રસંગે અમે અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માની વીરમીએ છીએ.

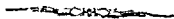
બુલ ચુક મિચ્છામિ દુષ્કૃતમ્
લી. પ્રસિદ્ધ કર્તા.

દ્રુતવિલમ્બિતવૃત્તમ્

ગુણસુગન્ધમૃતામલયત્તરામ્, નરગણાંશ્રતુરર્થવિધાયિનીમ્;
સ્રજમિમાસુપગૃહ્યસમોત્તમામ્, સ્વગુણમૂર્તિમલંકુરુતાજ્ઞન ।

शुद्धिपत्र

पृष्ठ	ली टी	अशुद्ध	शुद्ध
५	११	वाणी	वाणा
१७	१६	उदम	उदहम
३८	२०	ऊण	नाऊण
४६	२	साहणो	साहुणो
७६	८	ने	०
६७	१८	गुणुकारी	णहु गुणुकारी
१०४	१३	उत	उन
११०	१५	यग्नि	यारिन्
११६	२१	गिद्वा	गिध्या
११७	१०	छु	हु
१६१	२०	कुलाणी	कुलीणा
१५४	१६	व्यहार	व्यवहार
१५५	१८	०	भववैराग्य द्वार
१७२	१४	विर्गमन	निर्गमन
१८५	७	आयणण	आययण



અનુક્રમણિકા.

નંબર	નામ.	પૃષ્ઠ.
૧	પુષ્પમાળા પ્રકરણ. ..	૧ થી ૨૦૫
	૧ અહિંસા દ્વાર.	૬
	૨ જ્ઞાનદ્વાર.	૧૧
	૩ દાનદ્વાર.	૨૧
	૪ શીલદ્વાર.	૩૦
	૫ તપદ્વાર.	૩૮
	૬ ભાવના દ્વાર	૪૪
	૭ સમ્યક્ત્વશુદ્ધિદ્વાર.	૪૫
	૮ ચારિત્રશુદ્ધિ દ્વાર.	૫૪
	૯ ઇન્દ્રિયજ્ઞ્ય દ્વાર.	૧૦૮
	૧૦ ક્રપાયજ્ઞ્ય દ્વાર.	૧૧૭
	૧૧ ગુરુકુલવાસ દ્વાર.	૧૩૫
	૧૨ સ્વદોષઆલોચના દ્વાર.	૧૪૬
	૧૩ ભવવૈરાગ્યદ્વાર.	૧૫૫
	૧૪ વિનય દ્વાર.	૧૬૩
	૧૫ વેથાવચ્ચ દ્વાર.	૧૬૯
	૧૬ સ્વાધ્યાય દ્વાર.	૧૭૩
	૧૭ અનાયતનત્યાગ દ્વાર.	૧૭૯
	૧૮ પરપરિવાહનિવૃત્તિ દ્વાર.	૧૮૬
	૧૯ ધર્મસ્થિરતા દ્વાર....	૧૯૦
	૨૦ પરિજ્ઞા દ્વાર.	૧૯૫
૨	ચતુર્ગતિ જીવક્ષયણકાન્તી	૨૦૫

પ્રસ્તાવના

મૂળત્રયના ત્રયનુનામ ઉપદેશમાળા ગણવામા આવ્યું છે, તોપણ તે ત્રયના અતે તેમજ તેની વૃત્તિ (દીર્ઘ) ના અતે પુષ્પમાળા એનું તેનું બીજું નામ પણ જોવામા આવે છે

શ્રીમાન 'પ્રમદાસગણિ વિરચિત સુપ્રસિદ્ધ' ઉપદેશ-માળાથી તેની જૂની જોગણ પાડવા માટે પણ તેનું નામ પુષ્પ-માળા રાખેલું હોય એમ મભવે છે, અને અદ્યાપિ તે પુષ્પ-માળાના નામથીજ પ્રાયઃ જોગણાય છે

મૂળ ત્રયની એક પ્રત (નાતિશુદ્ધ) પ્રાય જ્ઞાતના લહારમાથી પ્રાપ્ત થઈ હતી, તે પ્રતનો ઉતારો કરવી જૂળ સહિત વૃત્તિના આંગણે તે મુજાવવામા આવેલ છે, ઉક્ત પ્રકરણ તથમા અનેક પ્રકારે આત્મ કંટ્યાણુ સાંપી આપે એવા ઉત્તમ વીણ અધિકારનો સમાવેશ કરવામા આવ્યો છે, તેમજ તે અનેક આગમોમાથી આ રૂપે ઉદ્ભવેલ હોવાથી તેમજ પ્રાચીન આચાર્ય કૃત હોવાથી પ્રમાણભૂત છે, ત્રયકર્તાએ અનેક વ્યંગે અતિ પ્રાચીન ઉપદેશમાળાની મૂળ ગાયાઓ પણ પ્રમગોપાત ટાકેલી છે, મૂળ ત્રયકર્તા તેમજ લઘુવૃત્તિ કર્તાનું નામ તેમજ તેમની જોગણ તથના અતે અષ્ટપણે જતાવેલ છે તેમના મળધે વચ્ચે હકીકત એળની શકાઈ નથી, પણ આટલી બીના તો જાણવામા આવી છે કે ઉક્ત પ્રકરણને 'ભવભાવના' નામનો અન્ય ત્રય પણ પ્રાકૃત ભાષામા આવેલો છે, જેમા દ્વાદશ ભાવનાઓનું સવિસ્તર

ધ્યાન આપેલું છે. તે બંને ગ્રંથોની સંધિમાં એક અતિ મનોહર શ્લોક જોવામાં આવે છે જેમાં ગ્રંથકારે શ્રોતાજનોનું મન બહુ સારી રીતે આકર્ષેલું છે. તે શ્લોક અતિ ઉપયોગી જાણી લેશ માત્ર અર્થ સહિત નીચે ટાંકી લીધો છે.

કા હિ પુંગણના તેષાં, યેઽન્યશિક્ષાવિચક્ષણાઃ

યે સ્વં શિક્ષયિતું દક્ષા-સ્તેષાં પુંગણના નૃણામ્.

જે ' પરોપદેશે પાંડિત્ય ' વાપરનારા એટલે અન્યનેજ શિખામણ દેવામાં શુરા છે તેમને પુરૂષ વર્ગમાં ડાણુ ગણે છે ' જે પોતાના આત્માને સમજાવવા સમર્થ થયા છે તેઓનેજ પુરૂષની ગણતરીમાં ગણવા યોગ્ય છે.

આ શ્લોક બહુજ અર્થ બોધક છે અને તે બોધ બહુજ ઉંડાણમાંથી અપાયેલો જણાય છે. ક્લિતાર્થ એ છે કે વાંચનારે કે સાંભળનારે આ ગ્રંથનું રહસ્ય મેળવી સ્વ-આત્મ કલ્યાણ સાધવામાં જ તેનો મુખ્યપણે ઉપયોગ કરવો ધટે છે.

નામ આ પ્રમાણે છે.

- | | | |
|--------------------|-------------------|-----------------------|
| ૧ અહિ સા. | ૮ ચારિત્ર શુદ્ધિ. | ૧૪ વિનય. |
| ૨ જ્ઞાન. | ૯ ઇન્દ્રિયજય. | ૧૫ વેચાવગ્ય. |
| ૩ દાન. | ૧૦ કષાય નિગ્રહ. | ૧૬ સ્વાધ્યાય. |
| ૪ શીલ. | ૧૧ ગુરૂ કુલવાસ. | ૧૭ અનાયતન ત્યાગ. |
| ૫ તપ. | ૧૨ સ્વદોષની આ- | ૧૮ પરપરિવાદ નિવૃત્તિ. |
| ૬ ભાવ. | લોચના. | ૧૯ ધર્મ સ્થિરતા. |
| ૭ સમ્યક્ત્વશુદ્ધિ. | ૧૩ ભવ વૈરાગ્ય. | ૨૦ પરિજ્ઞા(અનશનરૂપ) |

ઉક્ત સર્વ અનિકાગે ઉપગ્ર અથકાગે બની શકે તેટલુ સ-
મર્ચન કરેલુ છે, તેમજ દીકાકારે મૂળ અથકાગેનો સદાશય ન્પષ્ટ
પણે અમનવવા પ્રયત્ન કર્યો છે, તે સમસ્તપણે આ વ્યાખ્યામા
દાખની શકાયો નથી વખતના મકોચથી જટલો તેમથી સાર
ખેચી શકાય તેટલો ખેચી આ વ્યાખ્યા સરલ અને તેમ પ્રયત્ન
કર્યો છે, તેમા ઠેકાણે ઠેકાણે કથાનકો પણ આવે છે, તે કથાનકો
કવચિત્ વિસ્તારથી તો કવચિત્ અતિ સક્ષેપથી દાખલ કરેન
છે તેમજ મૂળગાવાઓમા પણ કવચિત્ નરૂન્નેગ ન્થગે વિશેષ
વિવરણુ કરેલુ છે અને કવચિત્ મક્ષેપથીજ વ્યાખ્યા કરેલી છે.
એક દગ લખ્યજનો આખા અથનો પરમાર્ય ન્ચિગચિત્થી વિચારી
મનન કરી વિરેકવડે મદાયગણુ સેવી આત્મ કલ્યાણુ સાધો એજ
મહાજાક્ષી

લેખક. સન્મિત્ર કર્પુરવિજય.





श्री पुष्पमाला प्रकरणं

सरलव्याख्यासमेतम्,

मंगलाचरण.

सिद्धमकम्ममविग्गह—मकलंकमसंगमरकयं धीरं ॥
पणमामि सुगइपत्रल । परमत्थपयासणं वीरं ॥ १ ॥
जिणवयणकाणणाओ । चिणिऊण सुवन्नमसरिसुणहं ॥
उवएसमालमेयं । रणमि वरकुसुममालं व ॥ २ ॥
रयणायरपभुहं । रयणं व सुट्टलहं मणुयजंमं ॥
तत्थवि रोरस्स निहिव्व । डुल्लहो होइ जिणधम्मो ॥ ३ ॥
तं चेव दिव्वपरिणइ—वसेण कह कहवि पाविउं पवरं ॥
जइयव्वं इत्थ सया । सिवसुहसंपत्तिमूलंमि ॥ ४ ॥

ચિદ્ધ (સર્વથા મોક્ષ પ્રાપ્ત થયેલા), અકર્મા (સર્વથા કર્મ મુક્ત થયેના) વિગ્રહ (દેહ-વિગ્રહ) થી સર્વથા મુક્તિ, અલ્પક (સર્વથા કલક રહિત), અસંગ (સર્વથા સર્વસંગ-મુક્તિ) પચિગ્રહથી મુક્ત થયેલા), અક્ષય (અક્ષય-ઈદ્રિયોનો સપૂર્ણ નિગ્રહ કરનાર અથવા અક્ષય અવ્યાખ્યાન મોક્ષ વ્યતિને લગનાર), વીર, (સમસ્ત આવગણુગ્રહિત તરનાવગ્રોધ શક્તિથી શોભતા અથવા અનત શક્તિવાળા હોવાથી સમસ્ત પચિગ્રહ ઉપનર્ગ સહવા સપૂર્ણ સમર્થ-નિષ્પ્રકપ), અને સદ્ગતિ પમાડવા સમર્થ પુરુષોમા શિવમણિ, તેમજ જીવાજીવાદિ સદ્ભૂત અર્થ પ્રકાશવાવાળા (અથવા સ્તગતિ પમાડવા સમર્થ એવા પરમાર્થને પ્રકાશનાવાળી) શ્રી વીરપ્રભુને હુ (શ્રી હેમચંદ્રસુરિ) ત્રિકરણુ તુદ્ધિથી પ્રણામ કરૂ છુ ૧

નિનવચન (પ્રવચન-આગમ) રૂપી બગીચામાથી પ્રાપ્ત પુષ્પોની માળાની જેવી મુવર્ણ (શોભનિક-ઉત્તમ અક્ષયના વિન્યાનવાળી) અને અસાધારણ જ્ઞાનાદિક ગુણોવડે જુ કેલી-રચેલી આ ઉપદેશમાળા (અપર નામ પુષ્પમાળા પ્રકરણ) ની હુ વચના કરૂ છુ ૨

સમુદ્રમા પાડી નાખેલા (ચિતામણિ) ગ્લનની જેમ મનુષ્ય જન્મ કરૂ પામશે અતિ દુર્લભ છે તેમા પણ અને નિધાન પ્રાપ્તિની પેરે નિન પર્મની પ્રાપ્તિ (અતિ અતિ) દુર્લભ છે ઉત્તરાર્ધચયન સૂત્ર પ્રમુખમા ચૂડ્યાપાસગ, પ્રમુખ ઘન દૃષ્ટાતે મનુષ્ય

જન્મ પામવો દુર્લભ કહ્યો છે, તે દૃષ્ટાંતો વિશેષાર્થિએ ત્યાંથી લેવાં. તેવો દુર્લભ મનુષ્ય જન્મ પામ્યા છતાં પણ રંકને ર નિધાનની જેમ જિન ધર્મ પામવો અતિ દુર્લભ કહ્યો છે. ૩

એવું મનુષ્યપણું અને જિનધર્મ પમાય તેવા અનુ અદ્ભૂત કાર્યના ક્ષત્ર તરીકે કોઈ કોઈ રીતે મનુષ્ય જન્માદિક કે સામગ્રી પામીને શિવમુખ સંપત્તિના હેતુરૂપ એવા જિનધર્મ સદા સાવધાનપણે વર્તવું. મોક્ષમુખદાથી વીતરાગ પ્રણીત પામીને તેમાં ક્ષણ માત્ર પણ પ્રમાદ ન કરવો, મતલબ કે વીતરાગ પ્રણીત તત્ત્વનું રૂચિપૂર્વક શ્રવણ મનન અને નિદ્ધિ સન કરવા તત્પર રહેવું. જેમ તે ઉત્કૃષ્ટ ધર્મનું આરાધન થાય તે પ્રવર્તવું તેમાં ગદ્ગત ન કરવી. ૪

અહિંસાદ્વાર.

સોય અહિંસા મૂલો । ધમ્મો જિયરાગદોસમોદેહિં ॥
મણિઓ જિણેહિં તમ્હા । સવિસેસં તીઠ્ઠ જહ્યવ્વં ॥ ૫

તે ધર્મ રાગ, દ્વેષ અને મોહવર્જિત એવા જિનેશ્વરે અહિંસામૂલ કહેલો છે, તે માટે તે અહિંસા અર્થે અધિક ઉ માળ રહેવું. ૫

કિં સુરગિરિણો ગરુયં । જલ નિહિણો કિં વ હુજ્જ ગંભીરં ।
કિં ગયણાઓ વિસાલં । કો ય અહિંસા સમો ધમ્મો ॥ ૬

એક ગિરિથી (વનાગે) મહોદુ કોણુ છે? સમુદ્રથી વનાગે
ગભીર કોણુ છે? આકાશથી વનાગે વિશાળ કોણુ છે? તેમજ
અહિં સા સમાન બીજા કયો ધર્મ છે? ૬

કલ્પાણકોહિજળની । દુરતદુરિયારિવગ્નિદ્વર્ણી ॥

સસારજલહિતરણી । ઈકુચ્ચિય હોડ જીવદયા ॥ ૭ ॥

કોટિ ગમે કલ્યાણને ઝનારી, મહા દુ ખદાયી દુગિત (પાપ)
૩૫ રાત્રુ વર્ગનો ક્ષય ઝનારી, અને સમાન્યમુદ્ર તા નારી નૌકા
એક કેવળ ઉવદ્યાન છે ૭

વિઝલ રજ રોગેહિ વજ્જિય રૂવમાડય દીહ ॥

અન્નપિ ત ન સુરક । જ જીવદયાઈ ન દુ સઙ્ગ ॥ ૮ ॥

વિશાળ ગન્ધ, રોગોથી વર્તિત ૩૫, અને દીર્ઘ આયુષ્ય
તેમજ એજુ બીજુ કોઈ પણ મુખ નથી કે જે ઉવદ્યાથી સાધ્ય
(પ્રાપ્ત) ન વાય । મતવળ કે સર્વ પ્રકારના મુખ ઉવદ્યાવડે સુખે
સા ય થઈ શકે જે માટે ઉવદ્યાને માટે અલ્પ ત આદર કરવો
ધરે છે /

દેવિદચ્ચવટ્ટિત્તણાઈ । મુત્તૃણ મિવસુહમણત ॥

પત્તા આગત જીવા । અમય દાઝુણ જીવાણ ॥ ૯ ॥

એને અભય આપીને અન ત એ દેવેન્દ્ર અને ચ-
કવર્તી આદિ મળી સુખને અનુભવી અન ત અક્ષય એવા શિવ
સુખને પ્રાપ્ત થયા છે ૯

તો અત્તળો હિણસી । અમયં જીવાળ દિજ્જ નિચ્ચંપિ ॥
જહ વજ્જાઁહજમ્મે । દિન્નં સિરિસંતિનાહેણ ॥ ૧૦ ॥

તે માટે આત્મહિતૈષીજનોએ (સર્વ) જીવોને સદાય અભય દાન દેવું જોઈએ ! જેવી રીતે વજ્જયુધના ભવમાં શ્રી શાન્તિનાથે અભયદાન આપ્યું હતું. શ્રી શાન્તિનાથના જીવે પૂર્વભવમાં એક પારેવા ઉપર કેવી કંઈ આણી આત્માર્પણ કર્યું હતું ! તે કથા-નક સુપ્રસિદ્ધ છે. ૧૦

જહ મમ ન પિયં દુરકં । જાણિય એમેવ સયલ જીવાણં
ન હણઙ્ગ ન હણાવેઙ્ગ ય । ધમ્મંમિ ઠિઓ સ વિન્નેઓ ॥૧૧॥

જેમ મુજને દુઃખ પ્રિય નથી લાગતું તેમજ સકળ જીવોને પ્રિય નજ લાગે એમ જાણીને કોઈ જીવને ન હણે, ન હણાવે, તેમજ હણતાને ડુઙ્ગ ન જણે તેજ આત્મા ધર્મ માર્ગમાં સ્થિત નિશ્ચળ જાણવો. ૧૧

જે ઉણ છજ્જીવવહં । કુણંતિ અસ્સંજયા નિરણુકંપા ॥
તે દુહલરકામિહયા । મમંતિ સંસારકંતારે ॥ ૧૨ ॥

તેમજ જે મન વચન અને કાયાને કાચુમાં નહિ રાખતાં છતાં અનુકંપા-(દયા) રહિત બની સર્વ જીવોનો વધ કરે છે (કરાવે છે અને અનુમોદે છે) તે લાખો ગમે દુઃખોથી પરાભવ પામી સંસાર અટવીમાં ભ્રમણ કરે છે. (મન વચન કાયાથી જે અન્ય પ્રાણીઓને પરિતાપ ઉપજાવે છે તે અજ્ઞાની જનો અન્ય

જન્મોમા તેથી બહુ ગણો પગિતાપ પામ્યા કરે છે) ૧૨

વહવધમારણરયા । જિયાણ દુરક વહુ ઉર્ડરતા ॥

હુતિ મિયાવહ તણઓ—જ્વ માયણ સયલદુરકાણ ॥૧૩॥

૧૧, જ નન અને માન્વામા રક્ત ગ્તા જે નિર્દય જનો
જોને બહુ દુ ખ ઉપજમે છે તે મૃગાવતીના પુત્ર—મૃગાપુત્રની
યે નકળ દુ ખોતુ ભાજન થાય છે ૧૩

“મૃગાપુત્રનુ સક્ષિપ્ત ચગ્નિ”

મનુષ્ય ભવમા પણ નાગકીની જેવા દુ ખોને સાક્ષાત્
વેદના મૃગાપુત્રને ભગવતના મુખથી નાણીને પ્રભુના વચનમા
દૃઢ પ્રતીતિ છતા તેવા દુ ખો સાક્ષાત્ જેવાનાં જાતુકવાળા શ્રીગૌ-
તમ સ્વામી શ્રીવીગ્રપ્રભુની આજ્ઞા વડેને મૃગાવતીને ધરે પધાર્યા-
પોતાના આવાગમનનુ કાળ નિરેદન કર્યે છતે મૃગાવતી ગૌતમ-
સ્વામીને નાનિકા નહિત મુખ (મુદપતિથી) બાધી લેવાનુ જ-
વાની જ્યા ભૂમિશુદ્ધ (ભોયગ) મા મૃગાપુત્ર છે ત્યા લગ્નગર્થ તે
અર્થે અનેક અમા ય ગોચરી પીરાતા તે કુમારને સાક્ષાત્ દેખીને
પછી શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રીવીગ્રપ્રભુની મમીયે આની અતિ
નમ્રનાચી તેના પૂર્વભવ ન બધી પૃચ્છા કરી ત્યા શ્રીવીગ્રપ્રભુએ
જાણ્યુ કે આ ભગત ક્ષેત્રમા પૂર્વ ગતદ્વાર નામના નગરના
ધનપતિ ગતનો વિજયવર્ધન પ્રમુખ પાચમો ગામનો એક અધિ-
યતિ અધર્મી, અધર્મ પ્રિય, અધર્મને નાગ નાનાગ અને અધ-

મંવડે આવો થયેલો, બહુ જીવેને વધેબંધન અને મરણ સંબંધી ત્રાસ આપવામાંજ રક્ત રટરટ (રોઠોઠ) નામનો ક્ષત્રીય (રાજ-પુત) હતો. તે પોતાના ગામોના લોકોને આકરા કરે વડે સંતા-પતો, નિર્ધન કરી ચૂકતો, યાવત્ સ્થાન ભ્રષ્ટ કરતો; એમ મદોન્મત્ત બની સ્વચ્છંદપણે વર્તતો. તેવામાં એકદા તેના શરીરમાં એકી સાથે ૧૬ સોળ મહારોગ પ્રગટ થયા. ખાંસી, શ્વાસ, જ્વર, દાહ, દુક્ષીશ-ળ, ભગંદર, અને અર્પ પ્રમુખ મહા રોગોથી તે બહુ પીડાવા લાગ્યો. અનેક ઉપાય કરતાં છતાં ઉક્ત મહારોગથી તે મુક્ત થઈ શક્યો નહિ. તે મહા રોગોથી ભારે વિહંબના પામતો આર્ત રોડ ધ્યા-નને ધ્યાતો અઠીસે વર્ષનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય પાળી સાંથી મરીને પ્રથમ નરકમાં ઉત્કૃષ્ટ આહિષે નારકી થયો. ત્યાં અનેક દુ.સહ દુ.ખો સહી અંતે સાંથી અવીને અહીં મૃગાવતી રાણીની કૃષિમાં ઉત્પન્ન થયો તેથી રાણીને અને રાજાને પણ ભારે કષ્ટ થયું. અ તે તે જન્મ્યો પણ વિહંબના પામતો છતો પોતાનો કાળ નિર્ગમન કરે છે તે ૨૬ વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને અનેક નીચ અવતારો લઈ ભવભ્રમણુ કરશે. હિસાનો આવો કટુક વિપાક સાંભળી ચતુર માણસોએ ચેતીને ચાલવું ઘટે છે. મતલબ કે કોઈ પણ પ્રાણીને કદાપિ કોઈ પણ રીતે દુ.ખ ઉપજે તેમ કરવું નહિ.

નારુણ દુહમણંતં । જિણોવણ્ણાઠ જીવહયાણં ॥

હુજ્જ અહિંસાનિરજો । જઈ નિવ્વેઓ ભવદુહેસુ ॥૧૪ા॥

જીવહિસા કરનારને અનંત દુ.ખ થાય છે એમ સવજ્ઞ

वीतरागना उपदेशयी ज्ञानीने ते भव हू अथी निर्वेद-त्राम यतो
 दाय तो अवद्याभा अस्त गेहेनु १४

ज्ञानद्वार

इच्छतो य अहिम । नाण सिरिकज्ज सुयुरुमूलमि ॥
 सच्चिय कीरइ मम । ज तच्चिसयाइ विन्नाणे ॥१५॥

अहिमाना वाचने छु अनादे मद्गुडनी नभीषे ज्ञान भेष
 वनु जेवये, केभडे ज्यारे ते अहिसा म अथी विज्ञान प्राभ थाय
 छे सारे न ते (अहिमा) उदी गीते सेवाय जे, अन्यथा ते सारी
 गीते येनी शकती नही १५

कि नाण को दाया । को गहणविही गुणा य के तस्म ॥
 दारक्केण इमिणा । नाणस्स परवण बुच्छ ॥ १६ ॥

ज्ञान ते चु / ज्ञानदाता द्या ॥ ? ज्ञान अद्वय क्त्वाने
 विधि गो / तेना शा गा गुणे / आ द्वाग्ना अनुक्रमथी ज्ञाननी
 प्रउपणा उगीचु १६

आभिणिवोहियनाण । सुयनाणचेव ओहिनाण च ॥
 तह मणपज्जनाण । केवल्लनाण च पचमय ॥ १७ ॥

पदेसु भतिगान, भीन्नु सुतज्ञान, त्रीन्नु अवधिगान,
 शैशु मन पर्यव ज्ञान, अने पायमु देवग ज्ञान १७

इत्थं पुण अहिगारो । सुयनाणेणं जओ सुएणं तु ॥
 मेमाणमप्पणोवि य । अणुओग पईवदिडंतो ॥ १८ ॥

અત્ર પ્રસ્તુત અધિકાર શ્રુતજ્ઞાન વડે છે કેમકે શ્રુતજ્ઞાન વડેજ શેષ (બીજાં) મતિ જ્ઞાનાદિકે જ્ઞાનોનું તેમજ પોતાનું (શ્રુતજ્ઞાનનું) વ્યાખ્યાન થઈ શકે છે, પ્રદીપના દૃષ્ટાંતથી—જેમ દીપકે પોતાને તેમજ બીજા ઘટપટાદિકે પદાર્થોને પ્રકાશે છે, તેમ શ્રુતજ્ઞાન પણ ઉભયને પ્રકાશી—જાણાવી શકે છે. ૧૮

इकंमि वि मुक्कपयंमि । होइ जो इत्थ निच्चमाउत्तो ॥
 तं तस्स होइ नाणं । छिंदइ सो तेण दुहजालं ॥१९॥

એક પણ નિર્વાણ સુખદાયી પદમાં જે અત્ર સદાય ઉપ-
 યુક્ત (તદાકાર વૃત્તિવાળો) થઈ વર્તે છે તે તેનું (સમ્યક્) જ્ઞાન
 કહેવાય છે. અને તે વડે તે દુ ખ જાળને છેદી નાંખે છે (ભાવના-
 મય કરેલા એક પણ ઉત્તમ પદથી પ્રાણીનું કલ્યાણ થઈ શકે છે.
 તેવુંજ ઉત્તમ જ્ઞાન અધિક હોય તો અધિકે હિત, પણ જેટલું હોય
 તે ભાવનામય હોવું જોઈએ પછી ભલે તે થોડુંજ હોય. ઘણાને
 માટે અત્ર કંઈ આગ્રહ નથી.) ૧૯

संविग्गो गीयत्थो । मज्जत्थो देसकालभावन्नू ॥

नाणस्स होइ दाया । जो सुद्ध परूवगो साहू ॥ २० ॥

સંવિગ્ગ-ભવભીડ, મોક્ષ અનુદ્વેગ ક્રિયા કરનાર, મુમુક્ષુ,
 તીવ્ર વૈરાગી, ગીતાર્થ, (સૂત્રાર્થ ઉભયના જાણ) મધ્યસ્થ, નિષ્પ-

दापाती, देवण गुणगणी, अने देगकाणने जाला अतो ते मातु—
सुमुक्षु शुद्ध प्रउपक होय ते जानने दाता होय २०

ओमनो वि विहारे । कम मोहेइ सुलभवोही य ॥
चरणकरण विसुद्ध । उववूहतो परूवतो ॥ २१ ॥

(डा) सुमुक्षु) नयन मार्गमा शिथिल अता सर्वत नीत-
गग प्राप्तीत यना कना (पय भदात्रतउप अण गुण अने पि ट
विशुद्धिआदि उत्त गुण) ने प्रगनतो अने प्रउपतो नतो उर्म
निर्गण उे अने सुनभ गोपि पा। थाय भतयळ डे श्रीउपदेश
भाणा प्रमुष्णमा क्वा मुष्ण स विज्ञपक्षीपणु पाणना पणु
स्वहित माधी गडे पा। गुणुविना भिव्याए ळगी स्वहित
साधी न गडे २।

अरकलिय मिलियाड गुणे । कालगहणाई उ विही सुत्ते
मज्जण निमिज अरका । इचाइ कमो तयत्यमि ॥ २२ ॥

सुत्र अयं अदा। कन्ती वप्पते (जिथोअ) अन्पनित
अने अभिनित प्रमुष्ण गुणराणा (न्प्रनापिक दिन) उअ्या ता
सूत्रोमा कानअदा।दिक विरि (नाअप्रनिद द्विया विगेस—उदेश,
अमुदेश अनुगा प्रमुष्ण), प्रगानेन, (भूमिगृदि) ज्ञानदाना गृह
अदागळ शाअव्रायना २ सा अनाधिपूरुन येमे अना आ तन प्रमु-
ष्णी योअना तेनअ अम (अहनक) वडे न्यापनायायने न्यापवा
हिसादिउ द्वियाअम क वानो होय ३ २०

निद्रा विगहा परिवर्जिणहिं गुत्तेहिं पंजलिउडेहिं ॥
भक्तिबहुमाणपुर्व्वं । उवउत्तेहिं सुणेयव्वं ॥ २३ ॥

निद्रा अने विकथा वर्जित अने सुनिवृत्त योगवाणा
थमने शिष्येण्ये प्रांजलि (हस्तपुट) जेडी करी लक्ष्मि अहु मानपू-
र्वक उपयुक्त अनी (सावधानपणे) शास्त्रवाचना देवी जेठ्ये. २३
अभिकंखवं तेहिं सुहासिआइं । वयणाइं अत्यसाराइं ॥
विम्हिय मुहेहिं हरिसा । गणहिं हरिसं जणंतेहिं ॥२४॥

तेमज वणी शिष्येण्ये विस्मित मुग्धे, हर्षित मने अने
आचार्य महाराजने हर्ष उपजवता छतां गुडनां गंभीर अर्थ-
वाणां सुभाषित (मधुर) वचनाने श्रवणु करवा अलिखापी अनवुं
जेठ्ये. २४

गुरुपरितोसगणं । गुरुभक्तीए तहेव विणणं ॥
इच्छिय सुत्तथाणं । खिण्यं पारं समुवयंति ॥ २५ ॥

गुड महाराजने परितोष (अनेक रीते समाधि) उपज-
ववाथी, गुड महाराज प्रत्ये सारा लक्ष्मिभावथी तेमज विनय
अहुमान करवाथी शिष्येण्ये छिद्यत सूत्रार्थाने शीघ्र सारी रीते पार
पामे छे. २५

समय भणिण विहिणा । सुत्तं अत्यो अ दिज्ज जुग्गस्स
विज्जासाहगनाणण । हुंति इयरा बहुदोसा ॥ २६ ॥

શાસ્ત્રકથિત વિનિ મુજબ વિદ્યાના નકના દૃષ્ટાન્તથી યોગ્ય
 હવને મત્ર અને અર્ચા દેવા, અન્યથા અનેક દોષો સહને જે
 મતવળ કે યોગ્ય હવને મૂર્તાર્ચા દેવાથી સ્વપન્ને રિત અને
 અયોગ્યને દેવાથી સ્વપન્ને અહિત-અનર્ચા પેદા થાય છે, માટે
 યોગ્યને જ દેવા ૨૬

આમે ઘડે નિહિત્ત । જહા જલ ત ઘડ વિનાસેઙ્ગ ॥
 ઇય મિદ્ધતરહસ્મ । અપ્પાહાર વિનાસેઙ્ગ ॥ ૨૭ ॥

જન્મ કાયા નડામા નાખેલુ જળ તે નડાનો વિનાશ કરે
 જે તેમ સિદ્ધાન્ત ગૃહસ્થ પણ હીન-સત્ત્વ ગુણ વિજળ-અયોગ્ય
 હવનો વિનાશ કરે જે ૨૭

મેદા દુજ્જ ન દુજ્જ વ । લોણ જીવાળ કમ્મવસગાળા ॥
 ઉજ્જોઓ પુળ તહ વિહુ । નાળમિ સયા ન મોતવ્વો ૨૮

જગતમા કર્મવશવર્તી હવને મેદા (નાળા શક્તિ) હોય
 અથવા ન હોય તે પણ જ્ઞાન અભ્યાસ કર્યામા ઉત્તમ તે નજ
 સડનો જોઈએ ૨૮

જહ્ વિહુ દિવમેળ પય । વરેઙ્ગ પરકેળ વા સિલોગહ્ ॥
 ઉજ્જોય મા મુવસુ । જહ્ ઇચ્છસિ સિરિક્કુ નાળ ૨૯

કદાચ આખા દિવસમા એકજ પદ આવડે અથવા આખા
 પચ્ચવારિયામા અર્ધો સ્ત્રોત્ર આવડે તે પણ જે જ્ઞાન શીખવા

इत्तो य अणेगगुणा । सोही जिमिअस्म नाणिस्सा॥३५॥

છછ, અષ્ટમ, દસમ (ચાર ઉપવાસ) અને દુવાલસ
(પાંચ ઉપવાસ) કરવે કરીને અબહુશ્રુત (અદ્વયજ્ઞ-અજ્ઞાની
ની જોટલી શુદ્ધિ (કર્મનિર્જરા) થાય તેથી અનેક ગુણી શુદ્ધિ
સંયમના અપી નિત્ય ભોંજી જ્ઞાની-વિવેકીને થાય. એ સર્વ નિર્મલ
જ્ઞાન (વિવેક) નો જ પ્રભાવ જાણવો. ૩૫

नाणेण सब्भवा । नज्जंती सुहुमवायरा लोए ॥
तम्हा नाणं कुसलेण । सिरिकियव्वं पयत्तेण ॥३६॥

જ્ઞાન વડે જગતમાં વર્તતા સૂક્ષ્મ અને બાહર સર્વ ભાવે
જાણી શકાય છે તે માટે કુશળ (બુદ્ધિમાન) જનોએ પ્રયત્નથી
જ્ઞાન અભ્યાસ કરવો. તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લેવું એજ સદ્યુરિ
પામ્યાનું અર્થ ક્ષણ છે. ૩૬

नाणमकारणबंधू । नाणं मोहंधयरादिणबंधू ॥
नाणं संसारसमुद्द-तारणे बंधुरं जाणं ॥ ३७ ॥

જ્ઞાન નિષ્કારણ અધુ (સહાયક) છે. જ્ઞાન મોહ અંધ
કારને દૂર કરવા સૂર્ય છે, અને જ્ઞાન આ સંસાર સમુદ્ર તારવાં
મનોહર જહાઝ છે. ૩૭

वसणसयसल्लियाणं । नाणं आसासयं सुमित्तुव्व ॥
सागरचंदस्सव होइ । कारणं सिवसुहाणं च ॥ ३८ ॥

સે કડો કદથી દુખિત નોને જ્ઞાન ઉત્તમ મિત્રની પેરે
 (અત્ર) આશ્વામન આપનાર છે અને સાગરચ દ્રની પેરે
 (પત્ર) શિવ મુખને મેળની આપનાર છે ૩૮

સાગરચ દ્રનુ સક્ષિત ચરિત્ર.

આ ભગતક્ષેત્રમા મલયપુર નગરને વિષે અમૃતચ દ્ર
 રાજની ચ દ્રકળા નામની ગણીની ક્ષીથી ઉત્પન્ન થયેલા સા-
 ગરચ દ્ર કુમારે એકદા કાઝક પુરૂષ પામેથી પાચસો દિનાર
 નધને એક ગાયા ગદ્દા કડી તે ગાયા આ પ્રમાણે હતી

અપન્થિય ચિય જહા દ્દ, દુહ તહ મુહપિ જીવાણ,
 તા મુત્તુ સમ્મોહ, રમ્મેચિય કુણહ પહિવચ. ?

તેનો પગમાર્ચ એવો છે કે જોને દુખ તેમજ મુખ પણ
 ખરખર ન્યારે વગર ઈંગ્રાજોના આની મળે છે ત્યારે સમોહ
 સૂકીને (મુઝાયા વિના) દુઃખ ધર્મને વિષેજ પ્રતિબંધ (આચ-
 દ-વિશ્વાચ) કર્યો તે કુમારે કદાચિત ક્રીડા કરવા ઉદ્યાનમા
 ગયો હતો ત્યાંથી તેને કાઝએ અપહુગી લીધેવા પોતાને તેણે સમુ-
 દ્રમા પડેવો ન્તેવો ભાગ્ય યોગે જાણ્યું અને પામી તે સમુદ્રની પાર
 પહોચ્યો, પૂર્વાપ્ત ગાયાના અન્નમગાવી નર્ન દુખને અનન્ન લેખી
 કરતા એના તેણે કાઝક અગણ્યમા પ્રસો ખાતી એક દીવ્ય કન્યાને
 દેખી તેનો પામ્ય છેદીને તેણે તેણીનું રક્ષણ કર્યું તે કન્યાભાનુ-
 રાજની પુત્રી કુમળમાળા નામની હતી તે કન્યા પ્રથમથીજ
 કુમારના શુભ સાબળી તેને જ વરવા આતુર હતી તે સદીકત કુ-

મારને કોઈક ખેચરે કહી, પછી અનુકૂલ સંયોગને પામી દુમારે તે કન્યાનું તેમજ અન્યત્ર પણ અનેક કન્યાઓનું પાણી ગ્રહણ કર્યું. તે તે સમવિપમ સ્થળે તે પૂર્વોક્ત ગાથાનુજ સ્મરણ કરી ધર્મમાંજ ચિત્ત રાખતો તેથી તે બહુ સુખી થયો. અનુક્રમે મહા વિશાળ રાજ્યને ભોગવી સદ્ગુરૂ સમીપે દીક્ષા ગ્રહી શાસ્ત્ર અભ્યાસથી મહાજ્ઞાની થઈ, દુષ્કર ચારિત્ર પાળી સર્વ પરિસહ ઉપસર્ગને સમભાવે સહી, નિષ્કલ કર્મમળનો ક્ષય કરી દેવજ્ઞાન પામીને મોક્ષે ગયા. એક ગાથાના પ્રભાવથી સાગરચંદ્ર દુમાર અનુક્રમે અક્ષય પદ પામ્યા જાણીને આત્માર્થી જનોએ અવશ્ય જાનાભ્યાસ કરવા સતત ખ્યાલ રાખવો ઉચિત છે તેથી ઉભય લોકમાં હિત જ સંભવે છે.

પાવાઓ વિણિયત્તી । પવત્તણા તહ ય કુસલપલ્લવંમિ ॥
વિણયસ્સય પહિવત્તી । તિન્નિવિ નાણે સમુપ્પંતિ ॥૩૯॥

પાપ થકી નિવૃત્તિ, તેમજ પુણ્ય કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ અને વિનય ગુણની પ્રાપ્તિ એ ત્રણ વાનાં જ્ઞાન છતેજ પરિપૂર્ણ થાય છે. ૩૯

ગંગાઈ વાહુઅં જો મિણિજ્ઞ ઉલ્લિંચિરૂણ ય સમત્થો ॥
હૃથ્થરહેહિં સમુહં । સો નાણગુણે મણિજ્ઞાહિ ॥૪૦॥

જે ગંગાનદીની રેતી માપી શકાય અને સમુદ્રનાં જળ એ હાથથી ઉલ્લેચી નાખવા કોઈ સામર્થ્ય હોય તોજ તે જ્ઞાન ગુણ-

ને કહી શકે મતલબકે જ્ઞાનના સપૂર્ણ ગુણને કહેવાને કાર્ષિ પણ
સમર્થ થઈ શકે તેમ નથી ૪૦

ઈતિજ્ઞાનદ્વાર સમાપ્ત

હવે ઉપદેશ દાન સબધીદ્વારની વ્યાખ્યા
શાસ્ત્રકાર કહે છે.

દાનદ્વાર.

આહાર વસહિ વત્યા । એહિ નાણીણ વગ્ગહં કુજ્ઞા ।
જ ભવગયાણ નાણ । દેહેણ વિણા ન સમ્ભવઙ્ગ ॥ ૪૧ ॥

આહાર, વસતિ (વસવાતુ મ્યાન) અને વસ્ત્રાદિક વડે
જ્ઞાની જનોને ઉપદેશ (આધાર) આપવો, કેમકે જીવોને જ્ઞાન
દેહવિના સમ્ભવતુ નથી ૪૧

દેહો અ પુગ્ગલમઓ । આહારાઈહિ વિગ્હિઓ ન ભવો ।
તયભાવે ન ય નાણ । નાણેણ વિણા કઓ તિચ્ચ ॥ ૪૨ ॥

દેહ પુગ્ગલ મય છે, તે દેહ આહારાદિક વિના ન નથી
શકે મતલબ કે દેહના નિર્માણને માટે આહારાદિકની અવશ્ય
જરૂર છે, તેથી જ તે ટકી શકે છે તેના વિના જ્ઞાન સમ્ભવતુ નથી
અને જ્ઞાન વિના માતૃ, માધ્વી, ત્રાવક અને ત્રાવિકા રૂપ તી-
ર્થ—નથ શી રીતે નભરે ? માટે તેને ઉપદેશની પૂરતી
જરૂર છે ૪૨

एएहिं विरहियाणं । तवनियमगुणा भवे जइ समग्गा ॥
आहारमाईयाणं । को नाम परिग्गहं कुज्जा ॥ ४३ ॥

એ પૂર્વોક્ત ઉપદ્રંભ વિનાજ તપ નિયમ પ્રમુખ સમગ્ર ગુણો સંભવતા હોય (સાધી શકાતા હોય) તો પછી આહાર વસ્ત્ર યાત્રાદિકનો ડોણ (શા માટે) સ્વીકાર કરે ? ૪૩

तम्हा विहीइ संमं । नाणीणमुवग्गहं कुणंतेणं ॥
भवजलहिजाणपत्तं । पवत्तियं होइ तित्थंपि ॥ ४४ ॥

તે માટે વિધિપૂર્વક જ્ઞાની પુરૂષોને સમ્યક્ ઉપદ્રંભ આપતાં છતાં ભવસમુદ્ર તરવાને યાનયાત્ર (જહાજ) જેવું તીર્થપણ પ્રવર્તાવ્યું ગણાય. ૪૪

कह दायगेण एयं । दायव्वं केसु वावि पत्तेसु ॥
दाणस्स दाइगाणं । अदायगाणं च गुणदोसो ॥ ४५ ॥

દાતાએ આપેા ઉપદ્રભ કેવા ભાવથી આપેા અને તે વર્ણી કેવા યાત્ર પુરૂષોને આપેા; એવી રીતે દાનદાતા અને અદાતાના જે ગુણ દોષ સંભવે તે કહેવા યોગ્ય છે. ૪૫

आसंसाइ विरहिओ । सद्धा रोमंचकंचुइज्जंतो ॥
कम्मरकयहेउं चिय । दिज्जा दाणं सुपत्तेसु ॥ ४६ ॥

આશંસાદિક (આલોક પરલોક સબંધી સુખની ઇચ્છા, યશ, માન, પ્રતિષ્ઠાદિકની ઇચ્છા) રહિત થઈ અને શ્રદ્ધા તથા

શેમાય (હર્ષોદ્ધાય) ને ધાન્ય કઠી દાતાએ કેવળ કર્મનો ક્ષય કરવાને માટેજ સુપાત્ર દાન દેવું ૪૬

આરમ્ભનિયત્તાણ । અકિરિત્તાણ અકારવિતાણ ॥

ધમ્મઠ્ઠા દાયવ્વ । ગિહીહિ ધમ્મે ક્યમણાણ ॥ ૪૭ ॥

આજ ભક્તિયાત્રી નિવૃત્ત યથેવા, મૂલ્યવડે વસ્ત્ર આહાગદિક નહિ ગ્રહણ કરનાગ, તેમજ આજ ભ અને ખરીદી નહિ કરવાના તથા કર્મમાત્ર ચિત્તને સ્થાપનાગ નાનુકનોને ગૃહસ્થોએ ધર્મને માટેજ દાન દેવું ૪૭

इय मुरकहेउदाण । दायव्व सुत्तवन्नियविहीए ॥

अणुक्रपादाण पुण । जिणेहिं मव्वथन निसिद्ध ॥ ४८ ॥

આનુ મોક્ષ મુખ આપનાર સુપાત્રદાન શાસ્ત્રમા નર્ણ-વેલા વિધિ મુજબ દાતાએ દેવું, અને અનુક પાદાનનો તો જિનો એ કયાય પણ નિષેધ કર્યાજ નથી અનાથ, અપંગ, નિગશ્રિ-તને દયાથી અપાત્ર દાન અનુક પા દાન છે ૪૮

केसि च होइ चित्त । वित्त अन्नेसिमुभयमन्नेसि ॥

चित्त वित्त पत्त । तिन्निवि केसिं च धन्नाण ॥ ४९ ॥

કેટલાકનું ચિત્ત મુદ્ધ ઉદાર (ભાવનામય) હોય, કેટલાકનું દ્રવ્ય મુદ્ધ (ન્યાયોપાર્જિત) હોય, ત્યારે કેટલાકના ચિત્ત અને વિત્ત બન્ને મુદ્ધ હોય પણ ચિત્ત વિન અને પાત્ર એ ત્રણે

સુંદર તેા કેઈકજ ભાગ્યશાળીને લાભે છે. મતલબકે ભાવનામય ઉદ્ધાર આશય વડે નીતિથી ઉપાગિત કરેલું દ્રવ્ય તથાપ્રકારના સુપાત્રમાં દેવાનો પુણ્યપ્રસંગ વિરલ પુણ્યશાળીને જ મળે છે. ૪૯

આરુઘ્ગં સોહઘ્ગં । આણિસ્સરિય મણિચ્છિઓ વિહવો ॥
સુરલોયમંપયા વિય । સુપત્તદાણાઽવરફલાઈં ॥ ૫૦ ॥

આરોગ્ય, સૌભાગ્ય, આજ્ઞેશ્વર્ય (અન્ય જનો આજ્ઞા સ્વી-
કારી લે એવી ઠકુરાઈ), મન ચિંતિત વિભવ (લક્ષ્મી) તેમજ
સુરલોક સંબંધી સંપદા એ સહુ સુપાત્ર દાનનાં મોક્ષ સુખની
અપેક્ષાએ અપર (પ્રાસંગિક) કૃણ જાણવાં. ૫૦

દાઠં સુપત્તદાણં । તંમિ ભવે ચેવ નિવ્વુયા કેવિ ॥
અન્ને તઈય ભવેણં । મુત્તૂણ નરામરસુહાઈં ॥ ૫૧ ॥

સુપાત્ર દાન દઈને કેટલાક ભવ્ય જનો તે ભવમાંજ નિ-
વૃત્તિ (મોક્ષ) પામ્યા અને અનેરા કેટલાક ભવ્યો નર સુર સંબંધી
સુખ વિલસીને ત્રીજા ભવે સિદ્ધિ પદને પામ્યા. ૫૧

જાયઈ સુપત્તદાણં । મોગાણં કારણં સિવફલં ચ ॥
જહ દુપ્પહ મારયાણં । સુયાણ નિવસૂરસેણસ્સ ॥૫૨॥

સુપાત્ર દાન દેવ અને મનુષ્ય સંબંધી સુખપ્રાપ્તિનું કા-
રણ થાય છે તેમજ શિવસુખ (મોક્ષ) રૂપકૃણ પણ આપે છે, જેમ
સુરસેન નૃપના પુત્ર બન્ને ભાઈઓને સુપાત્ર દાનથી ભારે સુખ
પ્રાપ્ત થયું હતું; તેમનું સંક્ષિપ્ત ચરિત્ર આ પ્રમાણે છે. ૫૨

सुरसेन राजना यन्ने पुत्रनु स क्षिप्त यरित्र

सुरसेन राजना यने पुत्रो अमरसेन यने वयरसेन
 ये यने साधयो येकठा महेयना उरुभाभा गेठा हता, तेवाभा
 मुनि युगण (ये मुनियो) ने जेधने जति अमरेशु ज्ञान पाभी
 अक्षितभग्थी ते यने मुनियोने वदन कग्वाने गया अवधिज्ञानी
 महर्षि मुनियो ते यन्नेना पूर्वभवतु स्वइय जणुावी कछु डे
 तमागमाथी अमरसेने पूर्वे मुनिते दान दीवु हतु ते दान वृ-
 क्षना पुष्पइय आ राज्यनी तेने प्राप्ति थर्ध यने वयरसेने पाय
 डाडीना पुष्पथी प्रभुनी पूज डीधी हती तेथी तेने पायसे पाय-
 सेा फिनार (मोनया) प्राप्त करवानी शक्ति तथा भोग प्राप्ति
 इय थर्ध यने मुख्य कण तो यनेने आ भवथी पाय लव सुधी
 देवयोक तथा मनुष्य लोचना उत्तम भोग भोगवीने छठे लवे पूर्व
 विदेहमा राज्य भोगनी नीराग (वीतराग) यारित्र वडे मुक्ति-
 नी प्राप्ति यगे आनी गीते पूर्व जन्ममा दीधेला नान यने कु-
 ली जिन पूजतु इण जणुी अनेक दानशाणा तथा जिन चैत्यो
 करावी, तेमज माते क्षेत्रोमा पुष्कण धन वावी, प्रत्रन्या अ-
 गीकाउ करी, पायमा स्वर्गमा देवपणुे ते यन्ने साधयो उपन्या
 पछी त्यायी पूर्वोक्त कमे महाविदेह क्षेत्रमा जन्मी मोक्षे जशे

पहसतगिलाणेषु । आगमगाहीसु तह य कयलोए ॥

उत्तरपारणगामि य । दिन्न सुवहुफल होइ ॥ ५३ ॥

प्रश्रान्त, (पर्यटन-विहार कग्वाने अममर्थ) ज्ञान

(શિગી), આગમગ્રાહી (શાસ્ત્રાભ્યાસી) સાધુઓને લોચ કર્યા બાદ તેમજ ઉત્તર પારણાને પ્રસંગે (શાસ્ત્ર વિધિથી) દીધેલુ દાન બહુ ગણ્યું કૃપદાયી નીવડે છે. ૫૩

વજ્રેણ અણિચ્છેણ ચ । ધણેણ જડ્ હોડ પત્તનિહિણં ॥
નિચ્ચંતરંગરૂવો । ધમ્મો તા કિં ન પજ્જત્તં ॥ ૫૪ ॥

બાલ્ય અને અનિત્ય એવું ધન (સુ)પાત્રમાં સ્થાપવાવડે કરીને જે નિત્ય (શાશ્વત) એવો અંતરંગ ધર્મ પ્રાપ્ત થતો હોય તો શું પરિપૂર્ણ ન થયું ? અર્થાત્ સર્વ સિદ્ધ થયુ સમજવું. ૫૪

દારિદ્ધં દોહગ્ગં । દાસત્તં દીણયા સરોગત્તં ॥

પરપરિભવસહણં ચિય । અદિન્નદાણાણવથ્થાઓ ॥૫૫॥

દારિદ્ર, દૌર્ભાગ્ય, દાસત્વ, દીનતા, સરોગતા, અને પરપરાભવનું સહન કરવાપણું એ સર્વ (સુપાત્ર) દાન નહી દેનારની અવસ્થાઓ છે. (છતી સામગ્રીએ શ્રદ્ધા તથા વિવેકની ખામીથી, અનાદરથી કે કૃપણતાદિક દોષોથી સુપાત્ર દાન ઈ શક્તા નથી તેમના કેવા હાલ થાય છે તે ઉપર ગાથામાં જણાવ્યું છે. માટે સામગ્રી સાર્યક સકૃણ કરવી.) ૫૫

વવસાયફલં વિહવો । વિહવસ્સ ફલં સુપત્તવિણિઓગો ॥
તયભાવે વિવસાઓ । વિભવો વિય દુગ્ગઇનિમિત્તો ॥૫૬॥

વ્યવસાય ઉદ્યોગ કરવાનું પ્રયોજન-કૃણ લક્ષ્મી છે, લ-

ક્ષમી પામ્યાતુ કળ મુપાત્રદાન એ તેના અભાવે વ્યવમાય અને લક્ષ્મી અને દુર્ગતિના કાગણરૂપ થાય છે, ન્યાયનીતિથી લક્ષ્મી કમાઈ તેનો સુપાત્રદાન વડે દહાનો વેવો એથી સદ્ગતિ સહજ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, એમ પૂર્વે શાસ્ત્રકાંડે જણાવ્યું છે ૫૬

પાય અદિન્ન પુવ્વ । દાણ સુરતિરિયનાસ્યભવેસુ ॥
મણ્યત્તોવિ ન દિજ્ઞા । જઈ ત તો ત પિ નણુ વિહલા ॥૫૭॥

પ્રાય દેવ તિર્યંચ અને નારડીના ભવોમા દાન પૂર્વે દી-
ધેલુ હોતુ નથી, અને મનુષ્યપણામા પણ જો દાન ન દેવાય
તો તેને મનુષ્યભવ પણ અરેખા નિર્દુશ નીવડે ૫૭

ઉન્નયવિહવો વિ કુલ્લગ્ગઓ વિ મમલકિઓ વિ રૂવી વિ ॥
પુરિસો ન સોહઈ ચિય । દાણેણ વિણા ગઈદુવ્વ ॥૫૮॥

અત્ય ત લક્ષ્મીપાત્ર યતા, ઉત્તમ કુળમા ઉત્પન્ન થયા છતા,
વસ્ત્ર અથ કાગથી અથ કૃત છતા અને સ્વરૂપ ત છતા પુરૂષ, દાન
(સુપાત્રદાન-પક્ષે મદ વાગિ) વિના મયગણ (હાથી) ની જેમ
અરેખા સોભા પામતો નથી ૫૮

લહ્હોવિ ગરુયવિહવો । સુપત્તસિત્તેસુ જેહિ ન નિહિત્તો ॥
તે મહુરાડરિવણિઉવ્વ । માયણ દુતિ મોયસ્મ ॥૫૯॥

બહુ દ્રવ્ય પામ્યા યતા મુપાત્રરૂપ ઉત્તમ ક્ષેત્રમા જેમણે
વાવ્યુ નવી, તે મનુગપુત્રીમા વનનાગ વાગિકની પેઠે ગોકનુ ભા
જન થાય છે

મથુરાપુરી વાસ્તવ્ય વણિક દષ્ટાન્ત

મથુરાપુરીમાં ધનસાર શ્રેષ્ઠી વસે છે તે દૈદ કોડ દ્રવ્ય-
નો સ્વામી છે. તે પણ એક કોડી માત્ર પણ ધર્મ કાર્યમાં આ-
પતો નથી. ખીજ દાતાર જનોને દેખીને પણ દીલમાં ધણો ખળે
છે, વધારે શું ? પણ ધરનાં માણસ પણ તે બહાર ગયો હોય ત્યારે
જમે છે. તેનું કૃપણપણું એવું તો જગજાહેર થયું કે ભોજન કર્યા
વગર કોઈ તેનું નામ પણ ગ્રહણ કરે નહિ. અન્યદા તેનું ભંડા-
રેલું સમસ્ત દ્રવ્ય કોયલા રૂપ થઈ ગયું, જળ માર્ગે રહેલું પુડી
ગયું, સ્થળ માર્ગે રહેલું ચોરોએ લૂંટી લીધું અને ખાકીનું દશ લક્ષ
જટલું દ્રવ્ય લહીને જળમાર્ગે આહ્યો: તો માર્ગમાં વહાણ ભા-
ગ્યું ત્યાંથી દૈવયોગે સમુદ્રના તીરે પહોંચ્યો છતો એક અટ-
વીમાં પડ્યો પડ્યો વિચારવા લાગ્યો કે હા ! ઇતિ ખેદ મેં જાતે
દ્રવ્યને ભોગવ્યું નહિ, તેમજ તે સુપાત્રમાં ખર્ચ્યું પણ નહિ, તેથી
દાન ભોગ રહિત મારા દ્રવ્યનો છેવટે દૈવયોગે વિનાશ થયો; તેમ-
જ વળી કુટુંબનો પણ વિરહ થયો. એટલામાં તત્કાળ કેવળજ્ઞાન
પ્રાપ્ત થવાથી મુર અસુરોએ અર્ચેલા એક મહર્ષિને દેખી મનમાં
ખુશી થઈ તેમને વંદન કરી ધર્મ દેશના સાંભળી; પછી જ્ઞાનીને
દ્રવ્ય વિનાશનું કારણ પૂછવા લાગ્યો.

કેવળી ભગવાને કહ્યું કે ધાતકીખડે ભરતક્ષેત્રમાં જે
આધ્યો હતા તેમાં વડો ભાઈ સરળ ગંભીર અને દાનેશ્વરી હતા.
તે સદાય દીન જનોને દાન દીધાજ કરતો હતો. નાનો ભાઈ
સુદ્ર સ્વભાવી હતો તેથી તે જો કે મોટા ભાઈ ઉપર દ્રેપપુદ્ધિ રાખતો

હતો તોપણ તે તો દાન દીનાજ કરતો હતો ત્યાં નાનો ભાઈ
 દ્રવ્ય વહેતી લઈ જુદો થયો, જુદા થયા પછી તેનું ધન ક્ષીણ
 થઈ ગયું અને મોટા ભાઈને તો તેના પુણ્યના પ્રભાવથી ધન
 વૃદ્ધિ પામ્યું ત્યાં નાના ભાઈએ દ્વેષ બુદ્ધિથી ગજની પાસે ખોટી
 ચાડી કરી તેની પામેથી દ્રવ્ય પડાવ્યું તેથી વૈગય પામી વડા
 ભાઈએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી અને તેનું પાવન ઝગી તે સૌધર્મ દેવ-
 લોકમાં ગયો નાનો ભાઈ અજ્ઞાન તપ કરીને અસુર થયો તે અ-
 સુર સાથી ગયોને આ તુ થયો અને વડા ભાઈ તામલિસિ
 પુરિમાં વ્યવહારી પુત્ર થયો, ત્યાં તે ભુજા ભોગી યઈ દીક્ષીત થયો
 અનુક્રમે ધાતિ કર્મને અપાવી કેવળજ્ઞાન પામ્યો તે હું પોતેજ
 છું જે તે પૂર્વ ભવમાં દાનનો દ્વેષ કર્યા હતા તે કર્મથી તુ કૃપણ
 થયો અને ધન પામી મહા નષ્ટ થઈ ગયું એ પ્રમાણે સર્વ હકી-
 કત જ્ઞાનીના મુખથી ત્રવા કરીને પૂર્વ ભવનું સ્વરૂપ જાણી વૈરા-
 ગ્યથી પોતે મમ્યસ્ત્વશૃંગ શ્રાવકના વ્રત ગ્રહણ કર્યો હોયેથી વ્યા-
 પારમાં જે લાભ મળે તેમથી કુક્ત ગોયો ભાગ્ય પોતે રાખવો,
 ખાકીના ત્રણ ભાગ વર્ષ કાર્યમાં (પરમાર્થમાં) ખર્ચી દેના, એવો
 અભિગ્રહ ધારણ કરી કેવળી ભગવાનને નમસ્કાર કરી તે તામ
 નિષ્ઠિ નગરીમાં આવ્યો અન્યથા વ્યતને ઉજાડ કરી મુકેલા
 કોઈ એક સ્તંભ ધરમાં પોતે કાલિન્ન ગ ધ્યાને રહ્યા ત્યાં તેને તે વ્ય-
 તને આખી ગત્રિ ઉપસર્ગ કર્યો તેમાં દોભ ન પામ્યો, તેથી પ્રભાતે
 વ્યતર તુષ્ટમાન થઈ ગોયો કે વર માગા છતાં પોતે કંઈ મામ્યું નહિ
 ત્યાં વ્યતને કલ્પિ કે તુ મથુનગા ન ત્યાં તુ પુન ૬૬ કોડ દ્ર-

વ્યનો સ્વામી થઈશ. પછી મથુરામાં આવ્યા બાદ તેને તેવીજ રીતે નિધાનાદિ ૬૬ કોડ દ્રવ્ય મળ્યું, તેથી તે મહાદાન પુણ્ય કરી ધર્મને આરાધી સૌધર્મ દેવલોકે અરૂણાક્ષ વિમાનમાં ચાર ૪ પદ્યોપમના આયુષ્યવાળો દેવ થયો, ત્યાંથી ચ્યવી મહાવિદેહક્ષેત્રમાં સિદ્ધિ પામશે. ઇતિધનસાર શ્રેષ્ઠી કથાનકમ્

એવી રીતે ત્રણે પ્રકારનો દાન ધર્મ બતાવ્યો. હવે ક્રમ પ્રાપ્ત શીલ ધર્મ બતાવે છે.

શીલદ્વાર.

इय इकं चिय दाणं । भणियं नीसेसगुणगणनिहाणं ॥
जइ पुण सीलंपि हविज्ज । तत्थता मुद्दियं भवणं ॥६०॥

આ અનંતર કહેલું દાન જ સમસ્ત ગુણ ગણનું નિધાન છે, અને જે કદાચ તેની સાથે શીલ (ગુણ) પણ હોય તો પછી તેમાં બાકી શું ? કહેવાય ? મતલબ કે એતો વળી સુવર્ણ અને સુગંધ સમાન છે. ૬૦

जं देवाणवि पुज्जो । भिरकानिरओवि सीलसंपुत्तो ॥
पुहविवईवि कुसीलो । परिहरणिज्जो बुहजणस्स ॥६१॥

લિક્ષા ઉપજીવી છતાં જે શીલગુણથી સંપૂર્ણ હોય તો તે દેવતાને પણ પૂજનિક થાય છે અને એક પૃથ્વીપતિ પણ જે કુશીળ (શીલ-વિક્રમ) હોયતો તે પંડિત પુરુષોને પરિહરવા યોગ્ય છે. ૬૧

કસ્મ ન મલાહણિજ્ઞ । મરણપિ વિશુદ્ધસીલચયણસ્સ ॥
 કસ્મ વ ન ગરહણિજ્ઞા । વિઅલિઅસીલા જિઅતા વિદર

વિશુદ્ધ શીલચયણ પુરુષવતુ મરણ પણ કોને શ્યાધા (પ્ર-
 શના) કરવા યોગ્ય ન થાય ? અને શીલ વિજ્ઞાનનો ભવતા
 પણ કોને નિહવા યોગ્ય ન થાય ? ૬૨

જે મયલ પુદ્દૈ ભાર । વહતિ વિસહતિ પહરણપીલ ॥
 નણ મીલમરુવહણે । તે વિહુ સીયતિ કામરુવ ॥૬૩॥

જે મલકળ પૃથ્વીના ભાગને વહે છે અને શસ્ત્રોની પીડાને
 ખુશીથી મહે છે તે પણ પારાની પેઠે શીલ મળધી ભારતુ
 ઉદ્ધરન કરવામા અશક્ત સીદાય છે, મતવળ કે કામાન્ન જનો
 શીલ પાળવાને કનળ કાયર હાય છે આ પ્રસંગે ગવણાદિકે
 દુષ્ટાન્તરૂપ મમતવા તેનુ ચત્રિ અપ્રનિદ્ધ છે ૬૩

રડિચિદ્ધિચુદ્ધિગુણસુદરીણ । તદ્મીલરુવણપયત્ત ॥
 મોઝણ વિમ્હયકર । કો મહ્લહ શીલવરમ્થણ ॥૬૪॥

ગતિનુ દરી, ગિદ્ધિનુ દરી, બુદ્ધિનુ દરી અને ગુણ-
 નુ દરીએ શાસ્ત્રનીતિ મુજબ શીલ રક્ષણ કરવાનો કર્તવ્યો વિરમ-
 ય કારી પ્રયત્ન નાભળીને પોતાના પ્રમાન શીલ ચત્તને કોણ
 મધીન કરે તેમનુ ચત્રિ આ પ્રમાણે છે

ગતિનુ દરી પ્રમુખ મતીઓના ચરિત્ર.

માકેતપુરમા નિતગરુ ગત રાજ્ય કરે છે ત્યા રાજ્ય

શ્રેષ્ઠી, મંત્રી અને પુરોહિતની પુત્રીઓ રતિસુંદરી, રિદ્ધિસુંદરી, ભુદ્ધિસુંદરી અને ગુણસુંદરી નામની ચારે સખીઓ શ્રીજિન-ધર્મના મર્મને જાણનારી છે. તેમાં નંદનપુરના રાજાની સાથે પરણાવેલી રાજાની પુત્રીને અત્યંત રૂપવાળી જાણીને હસ્તિનાપુરના સ્વામીએ સર્વ બલથી તેના પતિને હણી તેણીને ગ્રહણ કરી લીધી. અનેક ચાટુ (પ્રિય) વચનોથી પ્રાર્થના કરાતી તેણીએ મદનકળ-મીઠળાદિકના યોગથી વમનાદિક વડે સ્વદેહનું અશુચિપાણું તેને જાણાવ્યું અને વળી કહ્યું કે આ પ્રમાણે માફ આપું શરીર અશુચિમય છે તો પછી આવા અશુચિદેહ ઉપર શામાટે અનુરાગ કરો છો ? ત્યારે રાજા બોલ્યો હે પ્રિયે ! તારાં નેત્ર ઉપર મને મહામોહ થાય છે. એ વાત જાણીને રતિસુંદરીએ રાત્રિમાં શસ્ત્રવડે પોતાનાં બે નેત્રો ઉખેડી કાઢી રાજાના હાથમાં આપ્યાં. રાજા દેખીને વૈરાગ્ય પામ્યો. તે બનાવ વડે રાજાનું મન ખિન્ન થવાથી રતિસુંદરીએ કરેલા કાઉસસગ્ગ વડે આકર્ષાએલા દેવતાએ નવાં ચક્ષુ કરી દીધાં, જેથી લોકમાં શીળનો મહિમા વિસ્તર્યો. પછી રતિસુંદરી વૈરાગ્ય વડે દીક્ષા ગ્રહીને સ્વર્ગે ગઈ. ૧

શ્રેષ્ઠી પુત્રી રિદ્ધિસુંદરીને વ્યવહારી પુત્રની સાથે પરણાવી. તે દંપતી જે વહાણ ઉપર ચઢયા હતા તે વહાણ ભાંગી જવાથી પાટીયું સામીને તે દંપતી કોઈક ખીજ દ્વીપમાં ગયા, ત્યાં આવી ચઢેલા ખીજ ઝાણકે તેમને પોતાના વહાણમાં લીધા પછી રિદ્ધિસુંદરીના રૂપથી મોહિત થયેલા તેણે તેના પતિને સમુદ્રમાં યાડી નાખી તેણીને વિષય ભોગ માટે પ્રાર્થના કરી. ત્યારે તેણીએ કહ્યું

દે " પરવશ ઈદ્રિય વાળા પુત્રો અનેક સ્ત્રીના સમુદાય (સ્વાધીન) છતા પણ તૃપ્તિ પામતા નથી તેમજ તેવી કામી સ્ત્રી મમત્ત પુત્રોવડે કરીને પણ તૃપ્તિ પામતી નથી " તે પછી તુ કેમ મોહ પામે છે ? એવા વચનથી તે જાન રહ્યો તે વહાણ પણ ભાગ્ય અને એક પાટીયુ મળી આવવાથી તે સોપારક પહોચી ત્યા પૂર્વેજ આવી પહોચેલા પોતાના ભર્તાગને મળી જાનેએ એક ખીજના વૃતાન્ત કહી મળાવ્યા, તેથી તે જાને સમાગથી વિગ્રહ છતા ત્યા ગહે છે પેલો વણિક પણ પાટીયે વળગીને ત્યાજ આગ્યો, મગ્ધાહારથી તે કોઢીયો થયો દુપતીએ તેને દેખી આજળી લીધો તેને પશ્ચાત્તાપ થવાથી પ્રતિજોવિને પગ્ની ગમન નહિ કરવાનો નિયમ આપ્યો ત્યા ધન ઉપાર્જિતને મુકુન્દશાનકે ગયા રૂઢિ સુદરી અવમરે પ્રવ્રજ્યા (દીક્ષા) અગીકાગ કરીને સ્વર્ગે ગઈ ર

મત્રી પુત્રી બુદ્ધિસુ દરી સાર્યવાહના પુત્ર માયે પગલાવેલી છે પિતાના ઘરે ગોખમા જેઠેલી તેણીને ગજએ દેખી તેણીમા અનુગ્રહ થવાથી ખોટા દોષ માયે ચઢાનીને તેણીના પિતાને સહકુટુંબ પકડયો છેવટે ગજના કહેવા મુજબ બુદ્ધિસુદરીને સકેતિક સ્થાનમા મુજવાયી મત્રીને મુક્ત કર્યો પછી ગજએ તેણીને કામ ભોગ માટે પ્રાથના કરી, પરતુ તેણીએ તે માન્ય કરી નહી અન્યદા તેણીએ એક પોતાના જીવી મીણની પૂતળી ચોતરકે વિષ્ટાવાળી કરાની તેને વસ્ત્રાભગણથી શણગારીને પોતાના સ્થાનમા મૂકી અને પોતે છાની મૂપાધને રહી ગત્રિમા રાજ ત્યાં આગ્યો તે પૂતળીને બુદ્ધિસુદરી જાણીને બોવાવવા લાગ્યો નહી

બોલતી એવી તેણીને બોલાવવા માટે તેણીનું મુખ ઉંચું કરે છે તેવામાં પહેલેથીજ જાણે (તે પૃતળીનું) આણુ લાગેલું મોકલું (છુટું) માથું ભૂમિ ઉપર પડયું. દુર્ગંધ છૂટી. રાજમુખ મચકોડતો ' આ શું ? ' એમ ચિંતવે છે એવામાં બુદ્ધિસુંદરી પ્રગટ થઈને કહેવા લાગી કે જીવી આ તેવીજ હું પણ દેખાવમાં રમણીક છતાં અંદર વિદ્યાથી ભરેલી છું. ઈત્યાદિક કહ્યા છતાં રાજ સમજ્યો નહિ, ત્યારે સહસા ગોખથી પડતું મૃદીને તે ભૂમિ ઉપર પડી. તેથી રાજએ લજ્જિત થઈ ત્યાં આવીને ઉપચાર કરી તેણીને ' બહેન ' કહીને બોલાવી તેણીની ક્ષમા માગી. તેણીના વચનથી પરસ્ત્રી ગમન નહિ કરવાનો નિયમ અંગીકાર કર્યો. લોકમાં ભારે યશ ગવાયો અને અવસરે તે બુદ્ધિસુંદરી દીક્ષા ગ્રહણ કરી સ્વર્ગે ગઈ. ૩

પુરોહિતની પુત્રી ગુણસુંદરીને શ્રાવસ્તીમાં વિપ્ર પુત્રની સાથે પરણાવી. સાકેતપુરના કોઈ બીજા વિપ્ર પુત્રે ચોર પદ્મામાંથી સિલ્કોની ધાડ લાવીને સ્વરૂપવંત હોવાથી તેણીને પદ્મીમાં આણી. કામલોગ માટે જ્યારે તેણીની પ્રાર્થના કરી ત્યારે તેણીએ ચૂર્ણ-યોગથી પોતાના દેહમાં અતિસાર (ઉપરા ઉપર દરત થાય તેવો રોગ) પેદા કર્યો. અનેક ઉપચાર કર્યા છતાં તે નહિ મટવાથી તેમજ તેણીનું શરીર અશુચિથી ખરડાયેલું જોઈને તે નિર્વેદ (વૈરાગ્ય) પામ્યો. ત્યારે તેનો તેવો શુભ ભાવ જાણીને તેણીએ પ્રતિબોધ આપ્યો. પછી તે વિપ્રે તેણીને શ્રાવસ્તીમાં તેણીના પિતાના ઘરે મૂકી. અન્યદા તે વિપ્રને સર્પ કરડયો ત્યારે ઉપચારથી તેને સજ્જ કરી જિનધર્મ અને પરસ્ત્રી ગમન નહિ કરવાનો નિયમ પ્રાપ્ત કરાવ્યો. ગુણસુંદરી

પોતે પણ વૈગઝથી પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કરી સ્વર્ગે ગઈ ૪

એની ગીતે એ ૪ ચાએ મતીઓ શીક્ષના પ્રભાવથી સ્વર્ગ
 મુખ ભોગની ચ પા પુગીમા મહેબ્યના ધરે જૂદી જૂદી અવતરી રૂપ
 મોલાગ્ય યુક્ત છતી ત્યાના ત્રેષ્ટિ પુત્ર વિનય ધર કુમારની માયે
 પગ્ણી અન્યદા તેમનુ મનોહર રૂપ નાભળીને ગજાએ વિનય ધર
 સાયે ઠી મૈત્રી કરી તેના અ તે ઉરઉપર ખોટા આગેપ ચઢાવી,
 તેનુ ધર મુદ્રિત (જમ) કરાવીને (ગજાએ) પોતાના અ તેઉરમા
 ને નર્વ સ્ત્રીઓને ગ્રાવી સારે શીક્ષના પ્રભાવથી દેવતાએ તેમને
 કરૂંપી કરી દીધી તેથી ભય અને વિન્મય પામેલા ગજાએ તેમને
 મૂકી દીધી એટલે તે પાછી જેવી હતી તેવી મુડપવત યઈ ગઈ
 વિનય પ્રગ્નુ પણ સન્માન કર્યું લોકમા શામન પ્રભાવના થઈ.
 અવનરે ગજાએ દેવળી ભગવાન પામે પૂજા કરી તેથી તેમનો
 પૂર્વભવ અને દેવ માન્નિધ્ય સાભળીને મ વેગ પામેલો ગજા અને
 વિનય પ્ર અ તેઉ સહિત પ્રવ્રજ્યા લઈ કર્મ અપાવીને મોક્ષે ગયા

ધતિ રતિમુ દગી પ્રમુખના ચરિત્ર

જલહીવિ ગોપય ચિય । અગ્ગીવિ જલ વિમપિ અમયમર્મ ॥
 મીલસહાયણ સુરાવિ । કિકરા હુતિ મુવળમિ ॥૬૫॥

જેમને શીવગુણની સહાય છે તેમને અમુદ્ર પણ ખરેખર
 ગોપદ (ગાયના પગલા) જેવડો મુતર થાય છે, અગ્નિ પણ જળ
 થાય છે, અને નિપ પણ અમૃત સમાન થાય છે, (શીવના પ્રભા-
 વથી) શીવવ તને દેવતાઓ પણ સર્વત્ર સેવક થઈ રહે છે ૬૫

સુનરરિદ્ધી નિય કિંકરિવ્ય । ગેહંગણમિ કમ્પતરુ ।
 મિદ્ધિસુહંપિ ચ કરયલ-ગયં વ વરસીલકલિયાણં ॥૬૬॥

શ્રેષ્ઠશીલ પાળનારને દેવ, મનુષ્યની રિદ્ધિ પોતાના આક-
 રની જેમ સેવે છે. કટ્પવૃક્ષ તેના ધરના આંગણે આવી રહે છે.
 અને મોક્ષ સુખ પણ તેના હસ્તગત જેવાજ થઈ રહે છે. મતલબ
 સમસ્ત સુખ શીલવંતને સુલભ છે. ૬૬

સીયા-દેવસિયાણં । વિસુદ્ધવરસીલચયણકલિયાણં ॥
 ભુવણચ્છરિયં ચરિયં । સમણ લોણિય ય પસિદ્ધં ॥૬૭॥

વિશુદ્ધવર શીલરત્નને ધરનારી એવી સિતા અને દેવસિદ્ધા
 (દેવસેના) નાં જગતને અકિત કરી નાંખે એવાં ચરિત્ર શાસ્ત્રમાં
 અને લોકમાં પણ પ્રસિદ્ધ છે. (મહાસતી સીતાના પવિત્ર શીલના
 પ્રભાવથી ગગનતલ સ્પર્શી અગ્નિ પણ જળ રૂપ થઈ ગયો હતો તે
 અને દેવસેનાએ પોતાનો પતિ પરદેશ ગયે છતે તેના પવિત્ર શી-
 લનો ભંગ કરવા માટે આવેલા ચાર વ્યવહારીના પુત્રોને શીલના
 પ્રભાવથી ઉલટા છેતરી સ્વશીળની રક્ષા કરી પ્રસંગે તેમને પણ
 ધર્મ યુક્તિથી પ્રતિબોધી તેવા દુઃખદંથી મુક્ત કર્યા હતા. અને છે-
 વટે પોતે પણ વૈરાગ્યથી પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કરી કેવળ જ્ઞાન પામી
 મોક્ષે ગઈ. તે વાત પ્રસિદ્ધ છે.) ૬૭

વિસયાઊરે બહુસો । સીલં મણસાવિ મઙ્ગલિયં જેહિં ॥
 તે નચ્ય દુહંદુમહં । સહંતિ જહ મણિરહો રાયા ॥૬૮॥

જમણે વિષયાતુર ખનીને મનથી પણ શીળગ્નને અનેક-
વાગ મલીન કર્યું છે તે (ખાપટા) મણિગથ ગજની પેઠે નગકના
દુ સહ દુ ખને સહન કરે છે ૬૮

મણિગથ રાજાનું દષ્ટાત.

અવ તી દેશના પ્રધાન સુદર્શન નગરમા મણિગથ નામ-
નો ગજ છે તેનો નાનો ભાઈ યુગબાહુ યુવનજ છે તેને મદન-
રેખા નામની સ્ત્રી છે એકદા તેણીના રૂપમા રક્ત યથેલા મણિગથે
દૂતીદ્વારા તેણીની પ્રાર્થના કરી, ત્યાં તેણીએ તેવા અકાર્યથી નિ-
વર્તવા તેને જાણવ્યા છતા તે વિષયાધ મણિગથે પોતાના બહુ
યુગબાહુને ઇળથી શસ્ત્રધાતવડે મારી નાખ્યો, તે વખતે હિમ્મ-
તથી સ્વપતિને ધર્મમા જાગૃત કર્યો, તે ધર્મના પ્રભાવથી મગ્ધ પામી
બ્રહ્મ દેવૈકમા દેવ તરીકે ઉત્પન્ન થયો પછી પોતાના પવિત્ર
શીળની રક્ષા કરવા માટે તેણી સગર્ભા છતી રાત્રી સમયેજ લાથી
નાઠી માર્ગમા પુત્ર પ્રસવ થયો તે બાળકને વન્ત્રમાર્વાટાળી તેના
હાથમા મુદ્રિકા પહેરાવીને અનુચી ટાળવા જાણાય પામે ગઈ
ત્યા જાણગરે તેણીને ગગનમા ઉછાળી, તે વખતે ત્યાથી નદીશ્વર-
દ્રીપે જતા એક વિદ્યાધરે કામ વિકારથી તેણીને વિમાનમા ઝીલી
લીધી પુત્રને લા આવી ચઢેલો મિથિલાપુત્રીનો ગ્વામી પદ્મરથ
સહ ગયો તે વાત પ્રજ્ઞામિવિદ્યાના યોગે તે વિદ્યાધરે દહેવાથી તેણીને
શીળ આવી નદીશ્વરમા ચૈત્યો જૂહારી (તે વિદ્યાધરના પિતા) જ્ઞાની
મુનિને નમસ્કાર કર્યો મુનિના ઉપદેશથી વિદ્યાધરનો વિકાર શમી
ગયો તેણીને ધર્મ ભગિની (પદેન) તરીકે સ્વીકારી તે વખતે

પોતાનો પતિ, જે તરત બ્રહ્મ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયો હતો તેણે
આવીને અવસાન વખતે સહાય કરનાર પોતાની ધર્મપત્નીને પ્રણામ
કર્યો. તે દેવે તેણીને ઉપાદીને સ્વપુત્ર સમીપે મૂકી. પછી વૈરાગ્ય
વડે દીક્ષા ગ્રહણ કરી સદ્ગતિ ગામી થઈ. અને મણિરથ રાજ તેજ
રાત્રિમાં સર્પદંસથી મરીને નરકે ગયો. (ઈતિમણિરથનૃપ દષ્ટાંત.)

ચિંતામણિના કિં તસ્મ । કિં ચ કપ્પહુમાઈ વચ્ચૂહિં ॥
ચિંતાઈયફલકરં । સીલં જસ્મચ્ચિ સાહીણં ॥૬૧॥

જેમને અચિંત્ય કૃણદાયી શીલરત્ન સ્વાધીન છે તેમને
ચિંતામણીકે કલ્પદ્રુમાદિકે વસ્તુઓની શી જરૂર છે? ૬૬

એ પ્રમાણે શીલધર્મનું સમર્થન કર્યું. હવે ક્રમાગત તપ
ધર્મની વ્યાખ્યા કરતા છતા અંથકાર કહે છે.

તપદ્વાર.

इय निज्जियकप्पहुम—चिंतामणिकामधेणुमाहणं ॥

धन्नाण होइ सीलं । विसेसओ संजुअं तवसा ॥७०॥

આવી રીતે કલ્પદ્રુપ, ચિંતામણિ અને કામધેતુના મ-
હિમાને જીતી લેનાર શીલરત્ન પુન્યવંત પ્રાણીઓને પ્રાપ્ત થાય
છે. તે શીલરત્ન જે તપ યુક્ત હોય તે તે વિશેષ કરીને કર્મ નિ-
ર્જરને માટે થઈ શકે છે. ૭૦

समयपसिद्धं च तवं । बाहिरमभितरं च वारसहा ॥
नाऊण जहा विरियं । कायवं तो सुहच्यीहिं ॥७१॥

શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે તપ બાલ્ય અને અભ્યતરભેદે બાગ પ્રકારનો જાણીને સુખના અર્થીજનોએ તેનું યથાશક્તિ સેવન કરવું ધરે છે ૭૧

જ આમોસહિ વિષ્ણો-સહી અ સમિન્નસોઅપમુહાઓ ॥
લક્ષ્મીઓ દ્વિતિ તવસા । સુદુલ્લહા સુરવરાણપિ ॥૭૨॥

તે તપના સેવનથી શ્રેષ્ઠ દેવતાઓને પણ અતિ દુર્લભ એવી આમૌપધિ વધિ (જેના વડે સંસ્પર્શન માત્રથીજ સકળ વ્યાપ્તિઓ દૂર થઈ જાય તે) વિષ્ણુઓપિ લક્ષ્મી (જેનાવડે વિષ્ણુઓ સકળ સુગંધી થાય અને સંસ્પર્શ માત્રથીજ વ્યાપ્તિઓ દૂર થઈ જાય તે) અને સમિન્ન શ્રાવણ (મન શરીર વ્યાપ્તિઓનું જેમા શ્રવણ થાય છે અથવા જૂદી જૂદી એક એક ઇન્દ્રિય વડે મર્વ ઇન્દ્રિયોના વિષયો જેમા અનુભવિ શકાય, અથવા પરસ્પર લક્ષણથી અને નામથી જૂદા જૂદા અનેક શબ્દો જે વડે સાક્ષી શકાય તે) વિગેરે (ખેડૌપધિ, મળૌપધિ, જ પ્રાચારા અને વિદ્યાચાણ પ્રમુખ અનેક) લક્ષિઓ ઉત્પન્ન થાય છે ૭૨

સુરસુદરિકરચાલિય-ચમરૂપીલો સુહાઈ સુરલોણ ॥

જ મુજઈ સુરનાહો । કુસુમમિણ જાણ તવતરૂણો ૭૩

જેને સુરસુદરીઓ (૨વાગનાઓ) પોતાના હાથે ચામર વીડી રહી છે એવા ઇંદ્રો દેવલોકમા જે દિવ્ય સુખ ભોગવે છે તે તપ તરૂણ પ્રાપ્ત માત્ર સમજે, તેના કળ તો મુક્તિના અક્ષય મુખજ છે ૭૩

જં ભરહમાઙ્ગો ચક્ષિણો વિ । વિષ્ફુરિયનિમ્મલપયાવા ।
મુંજંતિ ભરહવાસં । તં જાણ તવપ્પભાવેણ ॥૭૪॥

વળી જન્મનો નિર્મળ પ્રતાપ ચોતરફ પ્રસરી રહ્યો છે એવા ભરતાદિક ચક્રવર્તીઓ જે આખા ભરતક્ષેત્રને ભોગવે છે તે તપનો જ પ્રભાવ જાણવો. ૭૪

પાયારે સુરલોણ । નરલોણ વાવિ નથ્થિ તં કજ્જં ॥
જીવાણ જં ન સિજ્જઇ । તવેણ વિહિણાણુચિન્નેણ ॥૭૫॥

સ્વર્ગ, મૃત્યુ કે પાતાળમાં પણ એવું કાર્ય કર્યું નથી કે જે યથાસ્થિત-શાસ્ત્રનીતિ મુજબ કરેલા તપથી સિદ્ધ ન થાય? મત-લબ્ધકે ગમે તેવું કાર્ય પણ યથાર્થ તપના પ્રભાવથી સિદ્ધ થાયજ છે. ૭૫

વિસમંપિ સમં સમયંપિ નિમ્મયં દુજ્જણાવિ સુયણુવ્વ ॥
સુચરિઅતવસ્સ મુણિણો । જાયઇ જલણોવિ જલનિવહો

સારી રીતે શાસ્ત્ર મર્યાદા મુજબ તપ કરનાર મુનિને વિ-પદા રૂપ હોય તે પણ સંપદા રૂપ, ભયથી ભરેલું હોય તે પણ નિર્ભય, દુર્જન હોય તે પણ સન્ન જન્મ જેવો અને અગ્નિ હોય તે પણ જ્ઞાના સંચય જેવો થઈ જાય છે. જેમ મુનીને તેમ ખીજ પણ ઉત્તર તપસ્વીઓને તપનાં પ્રભાવથી ઉપર જણાવેલું સર્વ શુભ સંભવે છે. ૭૬

તવસુસિયમંસરુહિરો । અંતોવિષ્ફુરિયગરુઅમાહણ્ણા ॥
સલહિજ્જંતિ સુરેહિ વિ । જે મુણિણો તાણ પણઓહં ૭૭

જેમણે તપથી મારાક્રધિગ રોપવી નાખ્યા છે અને જેમના
અતગ્મા મહાન પ્રભાવ જાગેલો હોવાથી દેવતાઓ પણ જેમની
શ્રદ્ધા (પ્રશન્ના) કરે છે તે મુનિજનોને માગે પ્રલામ છે ૭૭

જ નદિસેણમુણિણો । મવતરે અમરસુદરીણપિ ॥

અઇલોમણિજ્જરૂવ । સપત્ત ત તવસ્સ ફલ ॥૭૮॥

ન દિપેણુ મુનિનુ અનેગ મનુ'ય ભવમા સુગ્સુ દરીઓને
પણુ અતિ લોભાવનારૂ રૂપ થયુ તે તપનુ ક્રળ સમજુ ૭૮

સુર-અસુર-દેવ-દાણવ-નરિદવરચક્કવટ્ટિપમુહેહિ ॥

મત્તીડ સમમેણ ય । તવસ્સિણો ચેવ થુવ્વતિ ॥ ૭૯॥

સુર, અસુર, દેવ દાનવ તેમજ સર્વ નરપતિમા પ્રાન
અકવતી પ્રમુખ ભક્તિથી અને બહુમાનથી તપસ્વીઓનેજ સ્તવે
છે (તે તપનેજ પ્રભાવ છે) ૭૯

પ'યઈ સુહાઈ જીવો । રસગિદ્ધો કુણઈ નેવ વિડલતવા ॥

તતૂહિ વિણા પડય । મગ્ગઈ અહિલાસમિત્તેણ ॥૮૦॥

જીવ અનેક પ્રકારના સુખની આહના કરે છે પણ રસ-
ગ્રહ છતો વિશાળ તપ કરાપિ કરતો નથી ક્રકત તે તતુઓ વિના
અભિલાષ માત્રથી વસ્ત્ર માગે છે, પરંતુ જેમ તતુઓવિના વસ્ત્ર
નિષ્પન્ન થતુ નથી તેમ વિશાળ તપ વિના સુખપણુ મળતુ નથી.
કાર્યના અર્થી જનોએ કારણને અપશ્ય સેવણુ જ જોધએ ૮૦

કંમાઈં ભવંતરસંચિયાઈં । અઈકસ્વડાઈં વિ સ્વળેણ ।
હજ્જાંતિ સુચિન્નેણં । તવેણ જલણેણવ વળાઈં ॥૮૧॥

ભવાન્તરમાં સંચેલાં અતિ આકરાં કર્મ પણ ક્ષણવારમાં
જેમ દાવાનળથી વન ખળી જાય છે તેમ સારી રીતે આચરેલા
તપથી ખળીને ભરમ થઈ જાય છે. ૮૧

હોઝળ વિસમસીલા । વહુજીવસ્વયંકરાવિ કૂરાવિ ॥
નિમ્મલતવાણુભાવા । સિજ્જાંતિ દદ્દંપહારિવ્વ ॥૮૨॥

મહા માઠા આચરણ કરનાર અને ઘેડુ જીવોનો ધાત ક-
રનાર એવા કૂર પ્રાણીઓ પણ નિર્મળ તપના પ્રભાવથી દદ્દમહારી
નીપેરે સિદ્ધ થઈ શકે છે. ૮૨

દદ્દ પ્રહારીનું સંક્ષિપ્ત ચરિત્ર.

વસંતપુરમાં અગ્નિશર્મા નામના વિપ્રના કુળમાં દદ્દ પ્રહાર-
વટે અનેક જીવોનો ત્રાસ આપતો યથાર્થ નામા દદ્દપ્રહારી ચૌર
મહા અન્યાયવૃત્તિથી આજીવિકા ચલાવતો, એકદા મોટી ધાડ
લઈને એક બ્રાહ્મણના ઘરમાં પેઠા. ત્યાં તે બ્રાહ્મણ તેની સગર્ભા
સ્ત્રી (બાળસહિત) અને ગાયની હત્યા કરી ઉદ્વિગ્ન ચિત્તથી
આગળ ચાલતાં તેણે એક મુનિને દેખ્યા, તેમની દેશના સાંભળી
વૈરાગ્યથી દીક્ષા લઈ તેણે એવો અભિગ્રહ કર્યો કે ગમે તેવા ઉપ-
સર્ગ થાય તો પણ મારે શેષ ન કરવો અને જ્યાં સુધી પૂર્વે કરેલું
પાપ યાદ આવે ત્યાં સુધી કશો આહાર ન ગ્રહણ કરવો. પછી

પ્રથમ હેગન કરેલા લોકોએ ઉપજવેલા અનેક પ્રકારના ઉપમર્ગો
અદીનપણે સહન કરી શુદ્ધ ધ્યાનવડે કેવળજ્ઞાન ઉપજવીને તે
મિદ્ધિ પદ પામ્યો પહેલા અધોઃ પાપ કરનારો છતા તે સકળ
પાપથી મુક્ત થઈ પન્મ પદ પામ્યો તે ઉત્તમ પ્રકારના તપ સ-
યમનોજ પ્રભાવ અમળવો

સઘયરુપચ્ચણીઐ । તવાણુભાવેણ સાસિઉ વહુસો ॥

વિન્દુકુમારુવ મુની । તિથસ પભાવગા જાયા ॥૮૩॥

તપના પ્રભાવથી સઘ તથા ગુડના પ્રત્યનિક (શત્રુ) જનોને
શિક્ષા આપી વિન્દુકુમાર મુનિની પેઠે અનેક મુનિઓ શાસન
પ્રભાવક થયા છે, વિન્દુકુમાર મુનિએ સ્વલક્ષિના પ્રભાવથી લક્ષ-
યોજન પ્રમાણ દેહ કરીને ત્રિનર્ધર્મના દ્વેષી નમુચ્ચિને ગુડમહારા
જની આજ્ઞાથી શ્રીસવની ગ્ધા કરવા માટે સપૂર્ણ શિક્ષા કરી ધર્મ
પ્રભાવના કીર્તી હતી તેનો વિરોધ અધિકાર ઉપદેશમાળા પ્રમુ-
ખથી જાણી લેવો નિર્મળ તપના પ્રભાવથી એવી અનેક અપૂર્વ
લક્ષિઓ સ્વત ઉપજે છે ૮૩

હુતિ મહાકપ્પસુરા । વોહિ લહિઉ તવેણ વિદુઅસ્યા ॥

જહ સ્વદઓ મહપ્પા । મીસો સિસ્વીરનાહરમ ॥૮૪॥

તપ વડે પાપ કર્મને ખપાવી શ્રીવીગ્રભુના શિષ્ય ખધક
મુનિનીપરે મહરિંજ દેવવોકમા દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યારથી
અવી પુન જોધિગ્ન પામી તપયોગે સકળ કર્મને ખપાવી કેવળ
જ્ઞાન પામીને મોક્ષે જાય છે પ્રથમ તે ગર્દભાલી પગિવાજકના

શિષ્ય હતા. એકદા શ્રીવીર પ્રભુના શિષ્ય ધિંગલે તેને લોક સ્વ-
રૂપાદિક સંબંધી પ્રશ્ન પૂછ્યા, ખંધક પોતે અબાણ હોવાથી મૌન
રહ્યા. એકદા શ્રીવીર પ્રભુને વંદન કરવા લોકને ગતા દેખી સ્વ-
સંદેહ પૂછવા પોતે પણ ગયો, ત્યાં છિન્ન સંદેહ છતો શ્રીવીર પ્રભુ
સમીપે દીક્ષા લઈ દુષ્કર તપ સંયમ પાળીને અંતે અનશન કરી
અચ્યુત દેવલોકે દેવ થયો, ત્યાંથી અયવી મહા વિદેહ ક્ષેત્રમાં અ-
વતરી. સર્વ કર્મ અપાવીને મોક્ષ ગયો. ૮૪

કિત્તિય મિત્તં મળિમો । તવસ્સ સુહ ભાવણાઈ ચિન્નસ્સા ।
મુવણત્તણ્ણવિ ન જઓ । અન્નં તસ્સથ્થિ ગરુઅરં ॥૮૫॥

શુભ ભાવનાથી આચરેલા તપનું મહાત્મ્ય કેટલું કહીયે!
કેમકે તણ ભુવનમાં પણ તે તપથી કોઈ વધારે બળવાન નથી. ૮૫
એવી રીતે તપ ધર્મનું સમર્થન કરી હવે ભાવના ધર્મ-
ની વ્યાખ્યા ગ્રંથકાર કહે છે.

ભાવનાદ્વારં.

દાણં સીલં ચ તવો । ઉચ્છુપુપ્ફં વ નિપ્પલં હુજ્જા ॥
જઈ ન હિઅયંમિ ભાવો । હોઈ સુહો તસ્સિમે હેજ્જા ॥૮૬॥

જો હૃદયમાં શુભભાવ (જગૃત) નહોય તો દાન, શીલ અને
તપ શેલડીના ટુલની પેઠે નિષ્ફળ થાય છે. એવી શુભ ભાવના
જગૃત કરવાના આ આગળ કહેવામાં આવતા હેતુઓ છે. પ્રથમ
તે ૧૪ હેતુઓનાં નામ ગ્રંથકાર કહે છે. ૮૬

સમ્મત્તચરણસુદ્ધી । કરણજઓ નિર્ગહો કમાયાણ ॥
 ગુરુકુલવાસો દોસાણ । વિયડણા ભવવિરાગો ય ॥૮૭॥
 વિણઓ વેયાવચ્ચ । સજ્ઞાયરૂઠ્ઠ અણાયયણચાઓ ॥
 પરપરિવાયનિવિત્તી । યિરયા ધમ્મે પરિન્ના ય ॥૮૮॥

૧ સમ્યક્ત્વ ગુદ્ધિ, ૨ ચાગ્નિ ગુદ્ધિ, ૩ ઈન્દ્રિયગ્નય, ૪
 કપાય નિગ્રહ, ૫ ગુરુ કુલવાસ, ૬ દોષ (અતિચાગ્નિક) ની આ
 લોચના અને ૭ ભવવૈરાગ્ય ૮ વિનય, ૯ વેયાવચ્ચ, ૧૦ સ્વા
 ધ્યાયરતિ, ૧૧ અનાયતન સાગ, ૧૨ પન્પગ્નિવાદ (નિદા)
 નિવૃત્તિ, ૧૩ ર્મમા સ્થિતતા અને છેવટે ૧૪ અનશન ૩૫
 યગ્નિ ૮૭-૮૮

હવે તે દરેક હેતુઓનું વધારે સ્પષ્ટીકરણ અનુક્રમે
 ગ્રંથકાન્ન પોતે કરે છે

(દારગાહા)

કિ સમ્મત્ત ત્ત હુજ્જ । કિહ્ણુ કસ્સ વ ગુણા ય કે તસ્સ ॥
 કઙ્ઘ મ્હેય અહ્હઆરા । લિગ વા કિ ભવે તસ્મ ॥

તેમા (પ્રથમ) સમ્યક્ત્વ તે નુ : તે શી ગીતે પ્રાપ્ત થાય
 ઘાને પ્રાપ્ત થાય : તેના શા શા કાયદા છે : તેના કટયા ભેદ છે :
 તેના કટયા અતિચાગ છે : તેમજ તેના નિગ ગ્ન્યા કયા છે : ૮૯

(પઢિદારગાહા.)

અરિહં દેવો ગુરૂણો । સુસાહણો જિણમયં મહ પમાણં ॥
 ઇચ્છાઈ સુહો ભાવો । સમ્મત્તં વિંતિ જગગુરૂણો ॥૧૦॥

અરિહંત એજ દેવ, સુસાધુ એજ ગુરૂ, અને વીતરાગ-
 સર્વજ કથિત એજ ધર્મ મારે પ્રમાણ છે, ઈત્યાદિક જે શુભ ભાવ
 તેજ સમ્યક્ત્વ (સમકિત) છે, એમ જગગુરૂ જિનેશ્વરો કહેછે. ૯૦

મમિઝ્ઞ અણંતાઈં । પુરગલપરિયટ્ટસયસહસ્સાઈં ॥

મિચ્છત્તમોહિયમઈં । જીવા સંસારકંતારે ॥ ૧૧ ॥

પાવંતિ સ્વેઝ્ઞણં । કંમાઈં અહાપવત્તકરણેણં ॥

ઉવલનાણ્ણ કહમવિ । અભિન્નપુવ્વં તઓ ગંઠિં ॥૧૨॥

પ્રથમ તો મિથ્યાત્વ મોહિત મતિવાળા છવો અનંત લક્ષ
 ગમે પુદ્ગળ પરાવર્તન સુધી સંસાર અટવીમાં ભ્રમણ કરીને
 ધંચના ઘોળ ના ન્યાયે કથંચિત્ત્ત્થા પ્રવૃત્તિ કરણ વડે (આ-
 શુવર્નિત સકળ કર્મની સ્થિતિ પદ્યોપમના અસંખ્યાતમે ભાગે
 ન્યૂન એક કોડાકોડ સાગરોપમ જેટલી કરી તેથી અધિક)
 કર્મની સ્થિતિ ખપાવીને પછી પૂર્વે નહિ લેદેલી ગ્રંથિ પાસે
 આવે છે. ૯૧-૯૨

ગંઠિં મળંતિ મુણિણો । ઘણરાગદ્દોસપરિણ્ણસરૂવં ॥

જમ્મિ અભિન્ને જીવા । ન લહંતિ કયાવિ સંમત્તાં ॥૧૩॥

निविट गगद्वेपनी पगिलुतिने ज्ञानी पुश्यो अ थि कडे ते,
ते अ थिने बेया विना लो कदापि पा मभक्ति पाभी श-
कता नथी ६३

उल्लसिय-गरूय-विरया । वना लहुकमुणो महप्पाणो ।
आमन्नकालभवमिद्धि-या य त केड भिदति ॥ ९४ ॥

जेमनी रीये गक्ति अत्यत उचित यथ ते अने जे
अल्प नभयमा निद्धिपद पाभयाना ते अना डोउ निव लुणवा
कर्मो महात्माओ ते निविट गगद्वेपमय अ थिने बेदी नाओ ते ६४

जे उण अमव्वजीवा । अणतमो गटिडेमपत्तावि ॥
ते अरूयगठीभेया । पुणोवि वट्टति कमाइ ॥ ९५ ॥

परंतु जे अल्पव्य लो ते ते तो अनतीना ते अ थि-
प्रदेश सुनी आव्या छना अ थिने बेदी शकता नथी तेथी तेओ
पुन कर्म वृत्ति के ते ६५

त गिखिव्व भित्तु । अपुव्वरुणुगवज्जधाराए ॥
अतोमुहुत्तकाल । गतु अनियाट्टिकरणमि ॥९६॥
पइसमय सुज्जतो । खविउ कम्माड तथ बहुयाइ ॥
मिच्छत्तमि उइने । खीणे-णुईअम्मि उवमते ॥९७॥
ममारिगिहत्तविओ । ततो गोमीसवदणुस्म व ॥
अइपरमनिव्वुइकग । तस्मते लहइ सम्मत्त ॥९८॥

અપૂર્વકરણુ (અપૂર્વ શુભ અધ્યવસાય) રૂપ ઉચ વચ્ચ-
 ધારાવડે મોહોટા પહોણની જેવી દુર્લેધ તે નિષિટ અંધિને બેઠી નાં-
 ખી અંતર્મુહુર્તકાલ પર્યંત (અંતમુહુર્ત્તેણગઠો એવો પાઠ સમકિત
 પચીશીમાં છે ત્યાં તે અપૂર્વકરણુ કર્યા બાદ અંતર્મુહુર્ત કાળે ત્યાં
 અનિવૃત્તિ કરણુ જય એમ સમજાય છે.) અનિવૃત્તિકરણુ (વિશુદ્ધ
 અધ્યવસાય) ને પામીને ત્યાં પ્રતિસમય અંતર્મુહુર્ત સુધી અનં-
 તગણી વિશુદ્ધિથી વિશુદ્ધમાન છતો ધણાં કર્મને અપાવી ઉદ્ધીરેલાં
 મિથ્યાત્વ દળિયાં ક્ષીણ થયે છતે અને અનુદીર્ઘ-સત્તાગત(દળિયાં)
 ઉપશાન્ત થયે છતે એટલે મિથ્યાત્વનાં દળિયાં (રસ ઉદયે કે પ્રદેશ
 ઉદયે) વેદનાં નજ પડે એવી ઉપશાન્ત સ્થિતિ પ્રાપ્ત થયે છતે,
 સંસાર રૂપ શ્રીધમ-તાપથી તમ થયેલો જીવ ગોશિર્ષ્યંદનના રસ
 જેવું અત્યંત શાન્તિને આપનારું (ઉપશમ) સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત
 કરે છે. ૯૬-૯૭-૯૮

હવે સમ્યક્ત્વ ડોને ડોને હોય છે તે વાતને અંથકાર
 સ્પષ્ટ કરે છે.

પુવ્વપહિવન્ના પહિવજ્જમાણયા । નિરયમણુયદેવા ય ॥
 તિરિણસું તુ પવન્ના । વેદંદિયમાણ્ણો હુજ્જા ॥ ૯૯ ॥
 પહિવજ્જમાણયા વિહુ । વિગલિંદિય અ મણવજ્જિયા ॥
 હંતિ ઉભયા । ભાવો ણગિંદિસુ સમ્મત્તલહ્દીણ ॥૧૦૦ ॥

સમ્યક્ત્વને પૂર્વ પ્રાપ્ત થયેલ અને વર્તમાન સમયે પ્રાપ્ત
 થતા જીવો નારક, મનુષ્ય અને દેવો હોધ શકે છે, કેમકે દેવ અને

(सु)या धर्म ब्रह्माण्डिकी अने नाग्ये अनि दुष्प गहन कन्वा
 विगरे काण्ठोष्ठी कुर्मने अपानना तथा लब्धे ५ पण्डिताकरी ते
 नभ्यकृत पात्रे ७ पाभती वभते ते पाभना कहेनाथ ७ अने
 पात्री पाभेया कहेनाथ ८ तिर्यग्यगनिभा पूर्व प्रतिपन्न तो ७ ये
 अद्रियाण्डिक विक्रयेद्रियभा नाग्ना न नभडितनत उपजे तेनी
 अपेक्षाये योरोक नपत करनाथ, पत्री तो ने निम्बे भिग्या ५
 पाभ ७ पचेन्द्रिय निर्ययभा तो पूर्व प्रतिपन्न दा, गदे, अने
 नर्तमान नभये पाभना तो विक्रयेद्रिय अत नभृष्टि म पचेन्द्रिय
 नभ नभवे, येंद्रियभा तो नभ्यकृतनी प्रवे प्राप्ति तेभन नने
 तान नभये नभनतीन नवी आी उभेअथ प्रभाणे नाग्ना न
 नभडितनत तेभा उपर ते अपेक्षाये योरोक नपत पूर्व प्रति
 पन्न कहेनाथ ६६-१००

जह 'ब्रह्मण पुहई । आहागे नहयल व तारण ॥

तह नीमेमगुणाण । आहागे होड मगमत्त ॥ १ ॥

नभ नर्त नाग्नी ८ पनि अत न्यनिना आधा वृत्त
 ५ ॥ ७ नाग्ना (न्यानि ५५) ने आधा वृत्त आहागे छे, तेभ
 नभ न गुणाना आहागे ५ नभ्यकृत । नभडितन ७ १०१

मगमद्विष्ट जीयो । गच्छड नियमा विमाणवार्मीसु ॥

जडवि न गयमगमत्तो । अहया निवद्राउओ पुर्वि ॥२॥

नभ्यकृष्टि (नभरीती) अथ ने तपे नभडित विगाग्ने

ન હોય અથવા પૂર્વે (અન્યગતિ યોગ્ય) આયુષ્ય બાંધી લીધું ન હોય તો અવશ્ય વિમાનવાસી (વિમાનિક), દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે, મનસબંધે સમકિતની અખંડ આરાધના કરનારની ગરૂર સદ્ગતિજ થાય છે. ૧૦૨

અચલિયમંમત્તાણં । મુરારિ આણં કુણંતિ ભક્તીણ ॥

જહ અમરદત્તમજ્જાણ ॥ અહવ નિવવિક્કમાઈણં ॥ ૩ ॥

અચળ સમકિતવંતની દેવતાઓ પણ ભક્તિથી સેવા બંધવે છે, અમરદત્તની ભાર્યા અને વિક્રમ નૃપતિની પેરે. ૧૦૩

‘ અમરદત્ત ભાર્યા ચરિત્ર. ’

શ્રેષ્ઠી પુત્ર અમરદત્ત વ્યાપારાર્થે પરદેશ ગયેલો ત્યાં જિન-મતિ નિઃશંક શ્રેષ્ઠીની વિમળયશા નામે પુત્રીને અત્યંત રૂપ-વંતી જોઈને તેની સાથે પાણિ ગ્રહણ કરવા તેણે તેના પિતાને પ્રાર્થના કરી, પણ વિધર્મી હોવાથી તેમાં તે ક્ષત્રી શક્યો નહિઃ ત્યારે પ્રથમ તો કપટથી શ્રાવક બની જૈન ગુરૂ પાસે ભણી યથાર્થ તત્ત્વ જાણી વ્રતધારી થયો. પછી તે શ્રેષ્ઠીપુત્રીને પરણી સ્વદેશ ગયો. ત્યાં અમરદત્તના માતા પિતા વિધર્મી હોવાથી દ્રેપ કરવા લાગ્યા, સ્ત્રી ઉપર ખોટું આજ્ઞ ચલાવ્યું, બહુ પેરે વિહંબના કરવાથી મુંઝાઈને તેણી એક મોટા દેવાધિષ્ઠિત પદ્મ દ્રહમાં પડી. તેણીના સત્ય શીલાદિક સત્ત્વથી રંજિત થઈ દેવતાએ એક મહાન્ રત્નમય હોડી કરી. તે સિંહાસન ઉપર તેણીને સ્થાપિત કરી તેણીનો ભ્રાતૃ પુત્ર તેથી શાસનની ધણી ભારે પ્રભા-

વના વડી પડી ઠાઈ જ્ઞાની ગુરુને પોતાના ઉપર આવી પડેલા
 ક્ષત્રુ જાણુ પ્રજ્ઞતા પૂર્વભક્ષમા પોતે પોતાની શોધ્યને ક્ષત્રુ
 આપેલુ તેલુ આ કુળ છે, એમ જાણી નૈગચ પામી દીક્ષા અહુ
 કરી દુહુ તપ જપ તયા જ્ઞાનના બળથી મકળ કર્મ અપારીને
 તે વિમળયશા મોષપને પામી એવી રીતે અમરદત્તની
 ભાર્યા વિમળયશાનુ મન્નિમ અગ્નિ કષ્ટુ

“ વિક્રમ નૃપતિ ચરિત્ર ”

કુમુમપુર પતિ હરિતિલક નૃપતિનો પુત્ર વિક્રમ નામે
 યાનનય પ્રાપ્ત થયે જતે નિપત મુખને ભોગવતો જતો એકા ગા
 વ્યામ વનાથી ગાની ગુરુને તેલુ જા પા પ્રજ્ઞતા પૂર્વ જ્ઞાનમા
 રેલી મુનિદત્યાથી નગરજિ હુર્ગતિમા બહુ જાળ ભમીને પુન
 તપિત્ર પુત્ર વડ ત્યા બાળ તપ તપીને અતિ ગજપુત્ર થયો છે,
 એમ જાણી જતિ મ્મગા વાન પામી વ્રત વાગી આવજ થયો
 પ્રયમ ગેગ શાન્તિ માટે મતિ મોહથી તેના માતા પિતાએ દેવ
 ભોગને માટે માનેલી હિના નહિ કરવાથી તે યને અનેક ઉપનર્ગ
 કર્યો જતા તેને દયા પર્મમા દૃઢ નિશ્ચયવાળો જાણી, તેના અસ્વથી
 દેવે તુષ્ટમાન વડ, તેના ઉપર પુ' પની વૃષ્ટી કરી, તેના નદગુણોની
 ભાગે પ્રગ સા દીધી પછી દેવ સાન્નિ'યથી મકળ પૂ' ની નાધી, શ્રી
 નિનશાસનની પ્રભાવના કરી, બહુ પુણ્યના કાર્ય કરી, અ તે દીક્ષા
 અહી, સકળ કર્મમળનો અર્થા ક્ષય કરી, તે પરમપદનો ભોગી થયો.
 'ઇતિ વિક્રમ ચરિત્ર.'

अंतोमुहुत्तमित्तंपि । फामियं जेहिं हुज्ज मम्मत्तं ॥
तेमिं अवड्ढुपुग्गल-परियट्ठो चेव संसागे ॥ ४ ॥

अंतमुहुत्तं (अक्षयकाण) अथी पणु जेमणे समडित्त
रुपश्युं छे तेमने अर्ध पुद्गल परावर्तनथी अधिक ससार परिश्र-
मणु करवुं परतुं नथी १०४

लभ्भंति अमरनरमंपयाओ । सोहग्गरुवकलियाओ ॥
न य लभ्भइ मम्मत्तं । तरंडयं भवसमुद्दम्म ॥ ५ ॥

शौभाज्य अने इपथी शोलीत देव मनुष्य सणधी सं
पदा मणी शोडे पणु लव समुद्र थडी तारवा नाव तुट्य सम्यक्त्व
रत्ननी प्राप्ति सुखल नथी. १०५

खड्दयं खओवसमियं । वेअय-सुवसामियं च सामणयं ॥
पंचविहं मम्मत्तं । पन्नत्तं वीयरगेहिं ॥ ६ ॥

क्षायिक, क्षायोपशमिक, वेढक उपशमिक अने सास्वादन
अं पांच प्रकारतुं सम्यक्त्व श्री वीतराग परमात्मार्थे वलाव्युं
छे. तेनो विशेष अधिकार समडित्त पचीशी, उर्ध्वत्रय प्रमुण्णथी
वाणी देवो. १०६

संका कंस विगिच्छ । पामंडीणं च संथव-पसंसा ॥
तस्से य पंच इयारा । वज्जेयव्वा पयत्तेणं ॥ ७ ॥

शंका, उष्ण-(दुमतनी वांछना.) विगिच्छ-(धर्मना

दूषणो न देहः), पाप दीप्तिानो पश्चिम्य अने पाप दीप्तिानी अनुति
 ओ नम्यस्त्वना पाप्य अतिश्या प्रयत्नरडे नर्तना शोभ्य ७ १०७

पिडप्पयाण हुणण । मोमग्गहणाड लेय-किच्चाड ॥

वज्जसु कुलिगिमग । लोडअतिथिमु गमण च ॥८॥

पि उप्रदान (पितृपि उ), यज (अग्निपर्वण), सोम
 अदा । (अद्रप्रदान) आदि गण्यी अर्थप्रदण, मदान्ति प्र-
 मुष्प वैदिके तार्थ तेभ्य इतिजीनो नग तथा वैदिके तीर्थ
 (पञ्चार्य गन्ध अर्थ) भा श्रमान् उन्वानु तु त्यत्त मतयपडे
 भिष्या मानना मात्र त्यत्तवानी ७ १०८

मिच्छत्तभाविउ चिय । र्जावो भवसायरे अणायमि ॥

ददचित्तोवि छलिज्जइ । तेण इमो नणु कुसगेहि ॥९॥

अनादि न नाग्नागन्मा प्रयमतो एव भिष्यात्व भावि-
 नत हाय उ तेयी ते गमे तेरो दृढ चित्तवाणो लेय तो पत्त निश्चे
 दुमगयी उगाई तय ७ १०९

जस्म भवे मवेओ । निव्वेओ उवममो अ अणुकपा ॥

अधिक जीवाइसु । नज्जइ तम्मथि ममत्त ॥ १० ॥

अने न नेग (भोक्षाभियाप), निर्ज (लव वैगज्य),
 उपराम (क्षमा-नभताभाव), अनुज पा (उष्णाभावर), अने
 उनादिके तत्त्वमा आग्निस्थ (तत्त्वप्रदा) हाय तेने नम्यस्त्वं
 उ अम ज्ञानु ते शिनाय थी त पा । निग डडे ७ ११०

સવ્વથ્ય ઉચિયકરણં । ગુણાણુરાઓ ર્દૈ ય જિણવયણે ॥
અગુણેસુ અ મજ્ઝથ્યં । સમ્મદિઢિસ્મ લિંગાઈ ॥૧૧ ॥

સર્વત્ર ઉચિત વર્તન, ગુણાનુરાગ, જિન વચનમાં રતિ
અને નિર્ગુણી ઉપર પણ મધ્યરથ ભાવ એ સમ્યક્ દૃષ્ટિનાં બી-
બં લિંગ છે. ૧૧૧

એ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વ શુદ્ધિનું સમર્થન કરીને હવે
ચારિત્ર શુદ્ધિ દ્વાર કહે છે.

ચારિત્રદ્વાર.

ચરણરહિયં ન જાયઈ । સમ્મત્તં મુરુક્સાહયં ઈકં ॥
તો જઈસુ ચરણકરણે । જઈ ઈચ્છમ્મિ મુરુક્સમચિરેણા ॥૧૨ ॥

ચારિત્ર, (સદ્વર્તન) રહિત એકલુ સમ્યક્ત્વ (તત્ત્વથ-
જ્ઞાન) મોક્ષ દાયક થતું નથી માટે એ શિષ્ય મોક્ષ મેળવવા ઈચ્છ-
તો હોયતો ચરણ કરણ (મૂળ ગુણ તથા ઉત્તર ગુણ સેવન કરવા)
માં ઉગ્રમાણ થા ! ૧૧૨

કિં ચરણં કઈ મેયં । તદરિહપઢિવત્તિ વિહિપરુવણયા ॥
ઉમ્મગ્ગ-વવાણહિ અ । તં કસ્મ ફલં વ કિં તસ્મ ॥૧૩ ॥

ચારિત્ર તે શુ ? એટલે તેનું સ્વરૂપ શું ? તેના કેટલા ભેદ
(પ્રકાર) છે ? તેને યોગ્ય (અધિકારી) કોણ ? તેને અંગીકાર
કરવાના વિધિની પ્રકૃતિ, ઉત્સર્ગ, અપવાદ વગેરે તેની શુદ્ધિ, તે

આગ્નિ ટાપુ સાધુને હોય ? અને તે આગ્નિનુ તુ ક્ષણ (ના ય)
 ઠે ? એ મર્મ પ્રતિદ્રાગેનો ખુલામો કરના છતા અથકાગ પોતે ન
 કહે છે ૧૧૩

સાવજ્જોગવિરઈ । ચરણ ઓહેણ દેસિય સમણ ॥

ભેણ ઉ દુવિગપ્પ । દેમે સવ્વે અ નાયવ્વ ॥ ૧૪ ॥

પાપ વ્યાપાગ્થી વિન્મહુ તે આગ્નિ, અમ તેનુ સામાન્ય
 લક્ષણ શાસ્ત્રમાં કહેલુ છે, તે આગ્નિ દેશથી અને મર્મથી એમ
 બે પ્રકારનુ કહેલુ છે એમ જાણુ ૧૧૬

દેસચરણ ગિહીણ । મૂલત્તર-ગુણ-વિગપ્પઓ દુવિહ ॥

મૂલે પચ અણુવ્વય । ઉત્તરગુણ દિમિવયાઈયા ॥ ૧૫ ॥

ગૃહ-યોનુ દેરા આગ્નિ મૂળગુણ અને ઉત્તર ગુણના ભેદ-
 થી બે પ્રકારનુ છે મૂળ ગુણમાં પાચ આણુવ્રતો અને ઉત્તર
 ગુણમાં ગુણ નતાઈ છે ૧૧૫

પચય અણુવ્વયાઈ । ગુણવ્વયાઈ ચ હુતિ તિન્નેવ ॥

મિરકાયાઈ ચરો । મવ્વ ચિય હોઈ વાગ્મહા ॥ ૧૬ ॥

આણુવ્રતો પાચ છે, ગુણુવ્રતો ત્રણ છે, અને ગિષ્ઠાવ્રતો
 આ ને મર્મે મળીને દેશ આગ્નિ બાગ પ્રકારનુ છે ૧૧૮

મૂલત્તરગુણભેણ । મવ્વચરણપિ વન્નિય દુવિહ ॥

મૂલગુણેસુ મહવ્વય । રઈ-મોયણ-વિરમણ ચ ॥ ૧૭ ॥

સૂળગુણુ અને ઉત્તર ગુણુના ભેદથી સર્વ ચારિત્ર પાણુ એ પ્રકારનું કથું છે. સૂળ ગુણોમાં પાંચ મહાવ્રતો અને છઠ્ઠું ગતિ-ભોજન વિરમણુ છે. ૧૧૭

પિંડવિસોદ્ધી સમર્ઢ । ભાવણ પડિમા ય ઇંદિયનિરોહો ॥
પડિલેહણ ગુત્તીઓ । અભિગ્ગહા ઉત્તરગુણેસુ ॥ ૧૮ ॥

ઉત્તર ગુણોમાં પિંડ વિશુદ્ધિ (નિંદોષ આહાર વિધિ), પાંચ સમિતિ, ભાવના, (અનિત્યાદિક ઢાદશ, મૈત્રી પ્રમુખ ચાર, અથવા પાંચ મહાવ્રતોની રૂપ ભાવાનાઓ છે તે) ઢાદશ પરિમા. પાંચ ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ, પ્રતિ લેખન, ત્રણ ગુણિઓ, અને અનેક પ્રકારના (દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, ભાવ) અભિગ્રહોનો સમાવેશ થાય છે. ૧૧૮

ઇય એવમાઇમેયં । ચરણં સુરમણુયસિદ્ધિસુહકરણં ॥
જો અરિહ્દ ઘિત્તુંજે । તમહં વુચ્છં મમામેણં ॥૧૯॥

ઈત્યાદિક ભેદવાળું આ ચારિત્ર જે દેવ મનુષ્ય સંબંધી મુખ્ય તેમજ મોક્ષ મુખ્યને સાધી આપનાર છે તેને ગ્રહણ કરવાને જે યોગ્ય (આધકારી) છે તે હું સંક્ષેપથી કહીશ. ૧૧૯

સંવેગભાવિઅમણો । સમ્મત્તે નિચ્ચલો થિરપઇન્નો ॥

વિજઇંદિઓ અમાર્ઢ । પન્નવણિજ્જો કિવાલુ ય ॥ ૨૦ ॥

જઇધમ્મંમિ વિ કુસલો । ધીમં આણારૂઢ સુસીલો અ ॥

વિન્નાય તસ્મરૂવો । અહિગારી દેમવિરૂઢ ॥ ૨૧ ॥

रोग (तीव्र भोभाविनाथ) वट् भाविन, मध्यस्वभा
 निष्ठा, स्थिर, (२६) प्रतिमानत उत्तेन्द्रिय, निर्भायी सुप्ते न
 मन्तरी गकारे के तेरो अन कजावत, यतिरर्भना पा। दुग्ण,
 गृद्धिमान, आगाडयि मुन्तीन अने रेग आग्निना - २३५ना
 ना। (२५५भा।। अभादना, विन्यासिक गु।गी गोपिन) रेग
 विग्निना आदिधारी के १००-१०१

पाण्डु इति जोगा । पव्वजाण वि तिचिय मणुस्सा ॥
 देम कुट्टाड सुद्धा । बहु ग्वीणप्पाय रुम्ममा ॥ २० ॥
 अद्दगम पुग्गिंसेसु । वीम इर्थीसु दम नपुमेसु ॥
 जिण पडिक्कट्टत्ति तओ । पव्वापेउ न रुण्यति ॥२३॥

प्रायः न वि निने रे यो य न अनु यो प्रकृत्या न
 वे गन्वि) तथा यो य दाप रे विगपभा रेग दुगादिः गृद्ध अने
 रेना अन नट् मी । प्राय १५ तथा दाप न गाग्निने योय्य छे
 प-१ र्गमा १८ श्री रोगा २० अन नपु १३ र्गमा १० प्र
 का तिना १ निर्याया रे ११० नने प्रकृत्या देही २५५ ननी
 नेभा प्रथम पुउपना १८ प्रदान इरे के १००-१००

यान्ते वुट्टे नपुमे य । कीरे जहे य साहिण् ॥
 नेण गयावगार्ग व । उमत्तेय अदमणे ॥ २४ ॥
 तामे वुट्टे अ मृदे अ । अणुत्ते जुगिण इअ ॥
 उयल्लण अ भयाण । गेहनिण्णैहियाई य ॥ २५ ॥

इय अद्वारस भेया । पुरिसस्स तह्मिथियाइ ते चेव ॥
 गुव्विणि सबालवच्छा । दुन्नि इमे हुंति अन्नेवि ॥२६॥

ખાલ (સાત આઠ વર્ષનો), વૃદ્ધ (આઠ ૭૦ વર્ષનો), ન-
 પુ સક (ન સ્ત્રી તેમજ ન પુરુષ.) ક્લીબ (કાયર-બીકણ), જડ,
 વ્યાધિચસ્ત, ચોર, રાજદ્રોહી, ઉન્મત્ત, અધ, દાસ (વેચાણ થયેલો)
 દુષ્ટ (કષાય દુષ્ટ તેમજ વિષય દુષ્ટ), મૂઢ, જાણુર્ત-(કરજદાર),
 બુઙ્ગિત, (જાતિ, કર્મ, શરીરાદિકથી દૂષિત), અવબદ્ધ (કોઈની
 સાથે કરારથી બંધાઈ ગયેલ), ભૂતક, (ભાદુત) અને શિષ્ય નિષ્કે-
 ટક (માતા પિતાદિકની આજ્ઞા પામ્યા વિના દીક્ષા માટે ભગા-
 વેલો-નશાડેલ) એ અદાર ભેદ પુરુષમાં વર્જવા યોગ્ય છે. મત-
 લબ કે તે દીક્ષાને અયોગ્ય છે. કેમકે ખાસાદિકને દીક્ષા દેવાથી
 શાસન માલિન્ય, સયમ-આત્મવિરાધનાદિક દોષ સંભવે છે. સ્ત્રી-
 વર્ગના પણ ઉપર કહેલા ભેદ જાણવા, વિશેષમાં ગર્ભવંતી અને
 દૂધ પીતા બાળકવાળી એમ બે મળીને સ્ત્રીના ૨૦ ભેદ થાય છે
 ૧૨૪-૧૨૫-૧૨૬

पंडए वाइए कीवे । कुंभी इमालुअत्तिअ ।
 सउणी तकम्मसेविअ । परिकयावपरिअ इअ ॥२७॥
 सोगंधिए अ आमित्ते । दसे एए नपुंसगा ॥
 संकिलिष्ठत्ति साहूणं । पव्वावेउं अकप्पिआ ॥ २८ ॥

પડગ, વાતિક, ક્લીબ, કુંભી, ઇર્થ્યાણુ, શકુનિ, તત્કર્મ-

સેવી, પાશિજાપાશિજ, યોગ વિજ, અને આનન્દ એ દસ પ્ર-જ્ઞા
 નપુ મજ મ નિયત પગિલામી હોવાથી સાનુઆએ દીના દેવા અ
 યોગ્ય કથા ૭ ૧૦૭-૧૨૮

વહિણ વપ્પિણ ચેવ । મતઓસહિઉવહણ ॥

इसिमत्ते देवमत्ते अ । पञ्चाविज्ज नपुमण ॥ २९ ॥

વર્ણિત, વર્ણિત, મત અને યોગવિવેકે ઉપહત, જપિ
 તપસ્વીવેકે ગમ્, અને દેવ ગમ્ (ત્રાપચી એવી અનન્યાને પ્રાપ્ત
 યથેય) એના ૧ પ્રકારના નપુ મજને પ્રવચ્યા આપી ગજાય જાન્યુ
 કે તે જામહન્માદથી ગહિત હોય ૧૨૯

महिलामहावो सर्वत्र भेओ । मिदिमहत मउआ य वाणी
 समद्वयमुत्त-मफेणग च । एयाणि छपडगलखरणाणि ३०

ઉપર બતાવેલા દસ પ્રજ્ઞાના નપુ મકમા પડજના ૧
 લગણો અયજાગ હદે ૭ શ્રી સ્વભાવ (પુરુષાજાગ ઇતા શ્રીના જોવો
 સ્વભાવ), ગજદ, જપ, જ્ય, ગ ૧ અને અર્ગનો ભેદ હોય (એટલે
 તે મર્મ વિચારા હોય) પુરુષ ચિન્ત્ય મહોદુ હોય, નાણી મુદ
 હોય, શ્રીની જેમ મુત્ર નગજા હોય અને તે ત્રીણ વગ નુ હોય
 એ ૧ વગણ કથા ૭ ૧૩૦

बालाइदोमरहिओ । उवट्टिओ जड हविज्ज चरणय ॥

त तस्म पउत्तालो-अणस्म सुगुरुहि दायव्व ॥३१॥

માટે જે બાલાદિક દોષોથી રહિત હોય અને ચારિત્રને અર્થે ઉજમાળ થઈ આવ્યો હોય તેને પ્રથમ સદ્ગુણોએ આલોચના (આલોચણ) આપીને પછી દીક્ષા દેવી. ૧૩૧

આલોચણ--સુદ્ધસ્મ । વિ દિજ્જ વિણીયસ્મ નાવિણીયસ્મ ।
નહિ દિજ્જઈ આહરણં । પલિઅત્તિઅ કન્નહથ્થસ્મ ॥૩૨॥

આ લોચણથી શુદ્ધ થયેલ પણ જે વિનીત હોય તોજ તેને દીક્ષા દેવી પણ અવિનીતને દેવી નહી. કેમકે જેનાં હાથ, કાન કપાઈ ગયાં હોય તેને આભરણુ દેવાય નહિ. મતલબ કે જેમ તે આભરણુ પહેરવાને લાયક નથી તેમ અવિનીત પણ ભાગવતી દીક્ષાને લાયક નથી. કેવળ વિનીત શિષ્યજ દીક્ષાને લાયક છે. ૧૩૨

અણુરત્તો મત્તિગઓ । અમુઈ અણુઅત્તઓ વિમેસન્નૂ ॥
ઉજ્જુત્તો પરિતંતો । ઇથ્થિય--મથ્થં લહઈ માહુ ॥૩૩॥

અનુરક્ત (વસ્ત્રમાં ગળીના રંગની જેમ જેનું મન ગુરુમાં રંગાયું હોય), ભક્તિવત, અમોચક (કદાપિગુરુનાં ચરણ ન તજે એવો), અનુવર્તક (સર્વનું ઉચિત સાચવવામાં તત્પર), વિશેષજ (સમસ્ત વસ્તુના વિવેકનો જાણુ), ઉદ્યુક્ત (જ્ઞાન ધ્યાનમાં અતિ ઉજમાળ) અને અપરિતાંત (આત્માર્થે સાધવામાં અખિન્નપણે ઉદ્યમ કરનાર) સાધુ ઋચિશ્ચિત અર્થને સુખે મેળવી શકે છે. ૧૩૩

વિણયવઓ વિહુ કયમંગલસ્સ । તદ્દાવિઘ્વપારગમણાય ॥
દિજ્જસુ કઓવઓગો । ચિત્તાઇસુ સુપ્પમથ્થેસુ ॥ ૩૪ ॥

विनयनत अने निश्रे मगणजरी (देव, गुण, म व विगनी
 प्रक लक्षित कुना) जिथ्य निविधने आग्नि पाणी गटे भाटे नि
 भित्तादि न य नी उपयोग करी तेने सुप्रगन्न (गिनयैत्य-ही
 वृक्षादि मभीय) क्षेत्र (न्यथा) भा दीना देनी १३१

इय एवमाड विहिणा । पाएण परिक्खिऊण छमास ॥
 पव्वजा दायव्वा । सत्ताण भवविस्ताण ॥ ३५ ॥

आ आदिक विनिरंटे प्राय १७ मान भुवी परीता करीने
 भवविस्त भव्य आत्माने रीता देनी अ री विनि आभायिक
 अजीकान कुनाते विनि भनाये १३१

इये भदानत आंगपवानो विधि अ यकां दर्जाये छे
 विहिपटिवन्नचरित्तो । ददधम्मो जड अ वज्जभीरुय ॥
 तो मो उवट्टविज्जड । वासु विहिणा इमो मो उ ॥३६॥

विनि नदित आग्नि अजीकान उर्य छत ते ते आग्नि
 धर्ममा निश्रेण रोप अने पापशी उरते क्षाय तो तेने विनिरत
 उप-सापना आपनी अटवे भदानतानाय जेवो ते निधि आ
 १३१ १ ३०

पट्टिए अ रुहिअअहिगय । परिहारुद्धवणाड सोरुप्पो ॥
 रज्जीवघायविग्गो । तिपिह तिविहेण पग्गिहारी ॥३७॥

इय वैकानिकना १२ उवनिदाय अ ययन पर्यंत यत्र अ

થ અવધાર્ય છે તેમજ સર્વ જીવહિંસાથી સવેથા નિવૃત્ત થયે છે તે શિષ્યને ઉપસ્થાપના આપવી એટલે મહાવ્રત આરોપવાં. ૧૩૭

અપ્પત્તે ય કહિત્તા । અણહિગયપરિચ્છણે અઆણાઈ ॥
દોસા જિણેહિં મણિઆ । તમ્હા પત્તા--દુવટ્ટાવે ॥૩૮॥

આગળ કહેવામાં આવનાર જઘન્યથી સાત દિવસ વિગેરે જે ઉપસ્થાપના બાબત કાલક્રમ છે તે પ્રાપ્ત નહિ થયે છે, તેમજ પૂર્વોક્ત સૂત્ર અર્થ શ્રદ્ધા સહિત નહિ અવધાર્ય છે, તેમજ શિષ્યના વિનયાદિક ગુણ પરીક્ષા નહિ કર્યે છે, જે ઉપસ્થાપના કરેતો આજા ભંગાદિક દોષો જિનોએ ફરમાવ્યા છે. માટે પૂર્વોક્ત વિધિ મુજબ ઉપસ્થાપના કરવી. ૧૩૮

સેહસ્સ તિન્નિ ભૂમી । જહન્નૂ તહ મજ્જિમા ય ઉક્કોસા ॥
રાઈદિય સત્ત ચડમાસિઆ ય હમ્માસિયા ચેવ ॥૩૯॥

અભિનવ શિષ્યને ઉપસ્થાપના (મહાવ્રત આરોપવા) ની ત્રણ ભૂમિકા છે. જઘન્ય, મધ્યમ, અને ઉત્કૃષ્ટ. તે અનુક્રમે સાત અઠોરાત્રિ, ચાર માસ અને છ માસની છે. ૧૩૯

પુવ્વોવટ્ટપુરાણે । કરણજયટ્ઠા જહન્નિયા ભૂમી ॥
ઉક્કોસા ઉ દુમ્મેહં । પહુચ્ચ અસહહાણં ચ ॥ ૪૦ ॥

વ્રત ભ્રષ્ટ થયેલાને પુનઃ મહાવ્રત આરોપવાના પ્રસંગે ઈન્દ્રિય જય કરવા માટે જઘન્ય ભૂમિકા અને યુદ્ધિ સહિત તેમજ

त्रदा न्हितने माटे उद्दि भूमिजा नमन्यवी ततत्रधने मूर्त्तार्य प्राप्त
 ता उद्दित्रय न्ये माटे न्हन्य भूमि १/०

एमेवय मज्झिमिया । अणिहिज्जते अमद्दहते अ ॥
 भावियमेहाविम्मवि । कण्णजयद्यय मज्झिमिया ॥४१॥

जेण प्रमाणे मुद्धि न्हित होनाथी मूर्त्तार्य तैया उर्या न
 होय अथवा मोहा यथी त्रदा युक्त अन्यो न होय तेने माटे म-
 यम भूमिजा छे, तेमन ज्ञाय त्रदा न्हित मूर्त्तार्य अथीत होय
 तोपल उद्दित्रय न्येने माटे पल म यम भूमिजा ममन्यनी १/१

इय विहिपडिवन्नवओ । जडज्ज छुजीव-काय-जयणासु
 दुग्गड-निवधण चिय । तप्पडिवत्ती भवे इअरा ॥४२॥

आ प्रमाणे विनि मुत्तय मदात्रत अजीजा उर्या उ
 उन निजायनी यतनाने माटे अपिज अप उर्या' तेमा उपेक्षा
 उ नाथी तत अहुपा उवहु दुर्गनिजागी याथ उ माटे तेनी अनर्थ
 जागी उपेक्षा उर्या नहि १/२

एगिदिएसु पचसु । तसेसु कय-कारणा-णुमड्-भेय ॥
 मघट्टण परिआवण । वेरमण च य सुतिविहेण ॥४३॥

पाय प्रकाशना अथान उय अडेद्रिय उयो तथा सर्व
 तस उयोने मघट्टण (अणु अर्थादिक न्ये), परितापन (कशा-
 यी ताडन-वकुट प्रहागादिक), अने व्यपरोपल (प्राण उर्या)

મન, વચન, અને કાયાથી કરવું નહિ. કરાવવું નહિ, અને કરનારને શુદ્ધ બ્રહ્મવું પણ નહિ. ૧૪૩

જહ મિચ્છદિદ્ધિઆણવિ । જત્તો કેમિં ચ જીવ સ્સ્વાણ્ણ ।
કહ સાહૂહિં ન ણમો । કાયવ્વો મુણિયસોરેહિં ॥૪૨॥

જ્યારે કેટલાક મિથ્યાદૃષ્ટિ છતાં પણ શ્રવ રક્ષા માટે યત્ન કરતા બ્રહ્મચ છે તે પછી ધર્મ રહસ્યના બ્રહ્મ મુનિઓએ તે શ્રવ રક્ષામાં કેમ યત્ન ન કરવો ? તેમણે તેા કેટ કરીને અધિક તર યત્ન કરવોજ ધટે છે. ૧૪૪

નિય પાણગ્ધાણવિ । કુણંતિ પરપાણસ્સ્વણં ધીરા ॥
વિમતુંવવમોગી । ધમ્મરૂઈ ઇચ્છુદાહરણં ॥ ૪૫ ॥

ધીર પુરૂષો પોતાના પ્રાણ ત્યાગે પણ પરપ્રાણનું રક્ષણ કરે છે. જેરી તુંબડીનું શાક વાવરી જનારા ધર્મ રૂચિ આણુગારનું અત્ર ઉદ્દાહરણ છે. ૧૪૫

ધર્મઘોષ સૂરિના શિષ્ય ધર્મ રૂચિ આણુગાર તપસ્યાને પારણે ગોચરી ગયેલા સારે નાગથી નામની વિપ્રભાર્યાએ બ્રાંતિથી કરેલું કડવી તુંબડીનું શાક તેમને આપી દીધું, તે શાક ગુરૂ મહારાજને અતાવતાં વિપ તુલ્ય બ્રહ્મી ગુરૂએ નિર્વઘ સ્થળમાં પરકવવા ફરમાવ્યું. તેમ કરતાં તેમાંથી પડેલા એક બિંદુ માત્રથી અનેક કીટીકા પ્રમુખનો નાશ થયેલો જોઈ તે દયાળુ આણુગાર તે સર્વ શાક પોતેજ લક્ષી ગયા, અને પરિણામે સમાધિથી કાલધર્મ પામી સદ્ગતિ પામ્યા.

કોહેણ વ લોહેણ વ । મણ હાસેણ વા વિ તિવિહેણ ॥
સુહમેઅરપિ અલિય । વજ્જસુ સાવજ્જસયમૂલ ॥ ૪૬ ॥

કોપવી, લોખવી, ભયવી કે હાન્યથી નાતુ કે મોટુ જુ
ડાણુ મે કંડા ગમે પાપનુ મળ્યાને તુ ત્રિવિધે ત્રિવિધે ૫
ગિહ ૧/૬

લોણ્વિ અલિયવાઈ । વીમસણિજ્ઞા ન હોંડ મુયગુલ્લ ॥
પાવડ અવન્નવાય । પિયરાણવિ દેહ ઉલ્લેય ॥ ૪૭ ॥

નોકમા પાપુ અનત્યવાની ભુજગની પેરે વિશ્વામ કુલ્લા
ચોગ્ય ચતો નથી તેવી ત અનાપનાદ (અપનાદ) ને પામે છે, અને
નાતપિનાન્કિને પણ ઉપજાવે છે ૧/૭

આગહિજ્ઞડ ગુરુ દેવચ વ । જણણિલ્લ જણડ વીમમ ॥
પિયવધુલ્લ તોમ । અવિતહવયણો જણડ લોણ ॥ ૪૮ ॥

મલ્યવાની આ નોકમા દેવ ગુરુને આરાધી ગંધ કે, માત-
ની પર વિશ્વામ પેદા કરે કે, અને પ્રિયમધુની પેરે ન તોડ ઉપ
જાવે છે ૧/૮

મરણે વિ સમાવહિણ । જપતિ ન અન્નહા મહાસત્તા ॥
જ ન ફલ નિવપુલ્લ । જહ કાલગસુગ્ગિણો મયવં ૪૯

દસ નૃપે ગત કલ પૂજ્યે હને પુન્યશ્રીકાલિકા-
ચાર્ય મદાગાત્રની પેરે મગાગાત કષ્ટ આગ્યે હને પણ
૫

મહા સત્ત્વવંત સાધુઓ અન્યથા જલપતા નથી. ઉપદે-
શમાળા પ્રમુખ ગ્રંથોમાં ઉક્ત મહા સત્ત્વ આચાર્યવરતું ચરિત્ર
સુપ્રસિદ્ધ છે. ૧૪૯

વસુનરવર્ષણો અયસં । સોઝણ અસત્ત્વવાઈણો કિત્તિં ॥
સત્ત્વેણ નારયસ્સવિ । કો નામ રમિજ્જ અલિયંમિ ॥૫૦॥

અસત્ત્વવાદી વસુરાજને અપયશ થયેલો જાણી અને સ-
ત્ત્વવાદી નારદની કીર્તિ વિસ્તરેલી જાણીને કોણ અસત્ત્વમાં રમણુ
રતિ કરે ? ૧૫૦

ક્ષીરકદંબક ઉપોધ્યાયના છાત્ર નારદ, વસુ અને પર્વ-
તની કથા ઉપદેશમાળાદિકમાં સુપ્રસિદ્ધ છે.

અવિ દંતસોહણં પિ હુ ॥ પરદવ્વમદિન્નયં ન ગિન્હિજ્જા
इहपरलोयगयाणं । मूलं बहुदुस्स्वलस्स्वाणं ॥ ५१ ॥

દંતશુદ્ધિ કરવા માટે એક સળી જેવી પણ પારકી વસ્તુ
આપ્યા વગર લેવી નહિ. કેમકે તે અદત્ત આ લોક પરલોક સં-
બંધી લાખો ગમે દુ ખતું મૂળ છે. ૧૫૧

तइअवए ददत्तं । सोउं गिहिणो वि नागदत्तस्स ॥
कह तथ्य हुंति सिद्विला । साहू कयसव्वपरिचाया॥५२॥
ત્રીજા પ્રત્યેમાં ગૃહસ્થ એવા નાગદત્તનું પણ દૃષ્ટપણું

નાબળીને નર માવત્ર (પાપ) વ્યાપાગના પગિહારી સાંતુઓ નેમા
દેમ ગિથિજ દોય ? નજ રોય ? ૧૫૨

વાગાણુસીમા વનતા ધનદત્ત શ્રેષ્ઠીનેા પુત્ર નાગદત્ત
નામે મહાનાભાઅશાળી ધર્મ મર્મનો ત્રપુકાન છે એકદા માર્ગમા
આનતા ગત્તુ પદી ગયેલુ કુડળાગ્નેપુત્રી ઠ કાયેલુ પોતે જ્ઞેવા
ગ્તા લીકુ નહીં પણ ચક્રિત થઇ અન્ય માર્ગે ચાલ્યો વમુદત્તે
તે જ્ઞેવા લીકુ, અને અવસર પામી નાગદત્તને અપાય પાડવા
જ્યારે નાગદત્ત પૌપતમા કાઉમ્મગમુદ્રાએ ઉભો હતો ત્યારે
તેના ગણે બાવીને ગત્તને તે જ્ઞાન જ્ઞાની ગત્તએ તેને તેનીજ
અવચ્યામા ત્યા મગારી બહુ પેરે પૃષ્ઠુ પા તેણે પૌપત પાયો
પત્રી પણ વમુદત્તને અનર્થ થવાના બયથી નત્ય લુપ્ત ગત્તને
જ્ઞાની નહિ, તેથી ગત્તએ બારે વિરબનાપૂર્વક તેને વન ન્યાનકે
મોકલ્યો પા તેના નત્ત અને નલ્લના પ્રભાવથી ગામન દેવતાએ
ગગિ નિદામન કપ અને પ્રદાન આબૃપા કપ કૃત્રી દીધા ધર્મની
મોત્રી બારે પ્રભાવના વડે ગત્તએ આરી નાગદત્તનો બારે ન-
ત્તાર કર્યા અને વમુદત્તને દેરાનિકાવ કર્યો અનુક્રમે નાગશ્રીને
પનુ ગિન્કાગ પર્યંત વિષય મુખ બોગરી અને વનગ્યરી શી
ચાગે દીક્ષા વડે નાગદત્ત ચર્ચ ગયો ચાવત મોક્ષ પામને

નમગૃત્તીર્દિ વિમુદ્ધ । ચગિજ્ઞ વમ વિમુદ્ધપગિનામો ॥

મન્વરપયાણવિ પમર । મુદુદ્ધ વિમયન્દુદ્ધાણ ॥ ૫૩ ॥

નર્વ નતોમા શ્રેષ્ઠ અને સિયયનુષ્ઠને અતિ દુર્ધર એકુ

અભ્યર્ચ્ય વિશુદ્ધ પરિણામ યોગે નવ શુભિ (વાડો) વડે નિર્મળ-
પણે પાળવું. ૧૫૩

દેવેસુ વીયરાઓ । ચારિત્તી ઉત્તમો સુપત્તેસુ ॥

દાણાણ-મમયદાણં । વયાણ વંમવ્વયં પવરં ॥ ૫૪ ॥

જમ સર્વ દેવોમાં વીતરાગ ઉત્તમ છે, સુપાત્રમાં સાધુ
(નિગ્રંથ મુનિ) ઉત્તમ છે, દાનમાં અભયદાન ઉત્તમ છે તેમ સર્વ
વ્રતોમાં અભ્યર્ચ્યવ્રત ઉત્તમ છે. ૧૫૪

ધરુ વયં ચરુ તવં । મહુરુ દુહં વસુરુ વણનિયંજેસુ ॥

વંમવયં અધરંતો । વંમા વિદુ દેઙ મહહાસં ॥ ૫૫ ॥

ગમે તે વ્રત ધરો, તપ તપો, દુ ખ સહો, વનના નિહું-
જમાં જઈ વસો પણ અભ્યર્ચ્યને નહિ ધારણ કરતો અભા પણ મને
હસવા યોગ્ય લાગે છે. મતલબ કે અભ્યર્ચ્ય વિના બધાં વ્રત, તપ,
કષ્ટ રૂપ છે અને અભ્યર્ચ્યવડે તે સર્વે સાર્યક છે તેથી અભ્યર્ચ્ય
વિના અભા પણ મને રૂચતો નથી. ૧૫૫

જં કિંચિ દુહં લોણ । ઇહપરલોરુભવંપિ અઙ્ગુસહં ॥

તં સત્ત્વં ચિય જીવો । અણુમુંજઙ મેહુણાસત્તો ॥૫૬॥

જે કંઈ આલોક અને પરલોક સંબંધી અતિ દુસ્સહ
દુઃખ છે, તે સર્વ દુસ્સહ દુ.ખ મૈથુન (વિષય ભોગ) માં આસક્ત
શ્વ નર અનુભવે છે. ૧૫૬

नदत्तु निम्मलाइ । चरिआइ सुदमणस्स महरिमिणो ॥
तह विमममकडेसु वि । वभवय जस्स अखवलिय ॥५७॥

मुद्दर्शनं महर्षिणा निर्माणं यस्मिन् ननु कोऽलव्यन्तो
अनुभादनं जगत् । इति अखिलप्रतत्तं निपमं मथेजोमा यत् अ-
स्पष्टं राणी गद्यो १५७

गृहस्थाश्रममा पश्य उत्तमं प्रजाये शीघ्रं नतनु सन्क्षलु
कृत्वासा यतुः मुद्दर्शनं गेहं, जेना जीयना प्रभावथी गृहितु
सिद्धायनं थयु, अने प्रहाः आभ्याः उप यः गया, तेमज्ज 'प'
भेनी भाः प्रबानना थध, तेमत्तु अग्निं उपदेशमाणादिः अ-
योमा मुप्रसिद्धे ३

चढामि चग्णजुयल । मुणिणो सिरिबूलभद्दमामिस्स ॥
जो रुमिणमुयंगीण । पडिओ वि मुहे न निदूसिओ ५८

मुनि श्रीस्थूलभद्र - नागीना यगल युगगतने हु लक्षितथी
वहु छु ३ ३ जणी नागजना मुष्प उप- यरयो 'उतो निगथा'प'
रद्यो १५८

जइ वहमि कहवि अथ । निग्गथ पवयण पवन्नोवि ॥
निग्गथत्ते तो मा-मणस्स मडलत्तण कुणमि ॥ ५९ ॥

निर्धनं जाननने प्राप्तं थया जता निर्धयपण्णामा ने द्वाध
रीते (द्वाध प्रजाग्ने) अरि-परिग्रहं नागीना तो तु गाथननी
भक्षीनताने ङ्गीश १५९

તં મહાલના ઉ સથ્યે । મળિયા મૂલં પુણમ્ભવલયાણં ॥
તો નિગ્ગંથો અથ્યં । સ્વવાણથ્યં વિવજ્જિજ્ઞા ॥૬૦॥

એવી રીતે કરવામાં આવતી શાસન મલીનતા પુનઃ પુનઃ
સંસાર ઉત્પત્તિરૂપ વેલિતું મૂળ કારણભૂત કહેલી છે. તેથી સર્વ
અનર્થ રૂપ અર્થ-પરિગ્રહને નિર્ગ્રંથે ત્યજ્ય દેવો જોઈએ. ૧૬૦

જહ્ ચક્રવટ્ટિરિદ્ધિં । લહ્દાંપિ ચયંતિ કેહ્ સુપ્પુરિસા ॥
કો તુ અસંતેસુવિ । ધણેસુ તુચ્છેસુ પહ્લિબંધો ॥ ૬૧ ॥

આરે કોઈ સત્પુરુષો ચક્રવર્તી સંબંધી રિદ્ધિ સ્વાધીન
છતી પણ ત્યજ્ય દે છે તો પછી તને અછતા એવા પણ તુચ્છ
અર્થમાં શો પ્રતિબંધ નહે છે ? ૧૬૧

બહુવેરકલહમૂલં । નાઝુણ પરિગ્ગહં પુરિસસીહા ॥
સમરીરેવિ મમત્તં । ચયંતિ ચંપાઉરિપહુવ્વ ॥ ૬૨ ॥

પરિગ્રહને બહુ વૈર અને ક્લેશના કારણ રૂપ જાણીને
સિંહ પુરુષો ચંપાપુરીના સ્વામીની પેરે સ્વશરીરપરનો મમત્ત્વ
પણ ત્યજ્ય દે છે. ૧૬૨

“ ચંપાપુરી સ્વામી ધીર્તિચંદ્ર નૃપ ચરિત્ર. ”

ચંપાપુરીમાં ધીર્તિચંદ્ર રાજા રાજ્ય કરે છે તેનો સમ-
રવિજ્ય નામનો લઘુબંધુ યુવરાજા પદે છે. એકદા વર્ષાકાળે ક્ષીડા
અર્થે રાજા પ્રમુખ નાવ ઉપર આરૂઢ થઈ ક્ષીડા કરવા લાગ્યા. એ-

દનામા નદીમા ઐતુ મોહુ પૃઠ આબ્યુ કે નાવાઓ જુદી જુદી
 દિશાઓ તરફ વહી ગઈ, અને જોત જોતામા ગંગાની નાના અ-
 દૃશ્ય વધ ગઈ તે નાવા દૂર જતી માર્ગમા કોઈ વૃક્ષના મૃગે અથ
 ડા, ઉભી ગઈ એટલે ગંગા પ્રમુખ તેમાથી ઉતરી કાઠે આબ્યા,
 ત્યા નૃપતિએ નદીની બેખડમા ડટાડ ગયેલુ મળિનનતુ નિંસાન
 દેખ્યુ તે પોતાના ભાગને યોચાની ખતાબ્યુ તે જોતાજ ભાગની
 નિયમ ખગડવાથી તેણે નૃપતિને માગવા માહુન મા જ્યા તે ધા
 નથીને અર્ચને અનર્ચતુ કાગા જાણી તે મણિનિસાનને અમતુ
 એમ અનામન મૂરી પોતે ચાહી નીજળ્યો યુનગને નિસાન તરફ
 જોયુ તે તેના કમભાગ્યથી તેની નજરે પડયુ તદ્દિ નૃપતિ જ્ઞાની
 યુગને તતુ કાણ પૂરી નાભળી ભવવિગ્રહ વધ દીક્ષા અહી ન
 ગતિ પામ્યો અનુક્રમે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા અસતરી મોક્ષપ પામશે

“ઇતિ કીર્તિચક્ર નૃપ કથા ”

पञ्चरु नाणिणो विह । निमिभत्त परिहरति वहमूल ॥
 लोटयमिद्धतसु वि । पडिमिद्धमिण जओ मणियद
 चभाइतेअमभूय । माणु जपति वेअरी ।
 पुष्ट रुंहितो तम्म । मुह रुम्म ममायेर ॥ ६४ ॥

પ્રત્યક્ષ ગાની (અવતિ મન પર્યન અને કેરવતાની) પા
 િના મૃગ મળિભોગનનો પરિહાર કરે કે અને કોઈક મિદ્ધા
 નગમા પા તેનો પ્રતિરખ કરે, કષ્ટુ કે કે વેદના ના પુકો

કહે છે કે સૂર્ય પ્રહ્લાદિકના તેજથી ઉત્પન્ન થયેલ છે, તેથી તે સૂર્યના કિરણો બહાર નિકળ્યે છતે (સૂર્યોદય થયે છતે) શુભ કાર્ય કરવું. ૧૬૩-૧૬૪

રિસીહિં મુત્તં મજ્જણ્હે । પુવ્વણ્હે તિઅમેહિ ય ।

અવરણ્હે પિયરેહિં । સાયં મુંજંતિ દાણવા ॥ ૬૫ ॥

રૂપિ જનો મધ્યાન્હે જમે, દેવતાઓ પહેલે પહેરે જમે, પિતૃલોકા (પૂર્વજે) પાછલે પહેરે જમે અને દાનવો સાંજે જમે. ૧૬૫.

સંજાણ જસ્વરસ્વેહિં । મુત્તમેવં જહ કમં ॥

સવ્વેલાવડ્કમ્મં । રાઓમુત્તમભોયણં ॥ ૬૬ ॥

સંધ્યા સમયે ચક્ષ અને રાક્ષસો જમે એમ સહુનો ભોજન સમય યથાક્રમ કહ્યો છે (તેથી સિદ્ધ થાય છે કે) સર્વ વેળા વ્યનિકાંત રાત્રી ભોજન એ અભોજન છે. (મનલપ કે રાત્રી ભોજન સર્વથા વર્જ્ય છે.) ૧૬૬.

ન વાહુઈ ન વા ન્હાણં । ન સદ્દં દેવચ્ચણં ॥

દાણં વા વિહિયં રા-ઓમ્મોયણં તુ વિસેસઓ ॥૬૭॥

આહુતિ, સ્નાન, શ્રાદ્ધ, દેવાર્ચન, દાન અને વિશેષત (ખાસ કરીને) ભોજન એટલાં વાનાં રાત્રીમાં કરવાંજ નહીં. ૧૬૭.

ઇય અન્નાણવિ વંજ્જં । નિસિમ્મત્તં વિવિહજીવવહજણયં ॥

છજીવ-હિઅ-ર્યાણં । વિસેસઓ જિણમયઠિયાણં ૬૮

विविध छानना वन कुणाड रात्री लोखन न्यागे
सम्यक्त्व रहित—अज्ञानी छवोने पणु वन्ये ते तो सर्व छवनु
हित कुवामा ग्गत येना नान मतीछोने ते विगेषे नन्ये
समजवु १८

इह लोगमि वि दोमा । रविगुत्तस्सव भवति निमिभत्ते ॥
परलोए मविसेसा । निदिष्टा जिणवरिदेहि ॥ ६९ ॥

रविगुप्तनी जेम न्या दोडमा पणु रात्रि लोखन कुणा
प्रगट द्वाप (विनिध व्यापि प्रमुष्) न जने ते अने परयोडमा तो
तेथी अनेक द्वापो जिनेश्वरेणे करेवा ते अेम समज मृज्ञ लव
भीड (पाप भीड) जनोअे रात्रि लोखननो नन्यथा पण्डितो उरवो
अने विगेषे न तोप वृत्ति नारनी १६६

“ रविगुप्त अरित्र ”

रविगुप्त अक त्रेष्ठिनो पुत्र अत्यत निषय गृह्ण छतो
यौवन गानतपण्णे आर्षी रात १७टे थोड थोडामा पणु आर्षा क
ग्तो हतो, धर्मात्माओनी निदा कुतो हतो हे ते पापडा गसमा
शु न्ण्णे अेम कुता ओकना रात्री लोखनयी तेना शरीरमा बागे
व्याधि उत्पन्न थयो तेथी मरीने त्रीञ्च नगडे उत्पन्न थयो, अने
तेने अनत काव पर्यत मसारमा पर्यटन कुनु पडथु अे वात
सुप्पार्थीअे अवग्य लभ्यमा वेनी ।

अलमिथ्यपसगेण । रस्सिज्ज महव्वयाड जत्तेण ॥

अइदुसहमज्जियाइ । स्यणाइ दरिद्व—पुरिसुव्व ॥७०॥

વધારે કહેવાથી સર્વું. તત્ત્વ એ છે કે કોઈ નિર્ધને અતિ દુઃખે ઉપાર્જેલા રત્નોની પેરે મહાવ્રતોની કાળજીથી રક્ષા કરવી. મુમુક્ષુ જનોતું એ ખાસ કર્તવ્ય છે. ૧૭૦.

તાણં ચ તથ્યુવાઓ । પંચય સમિઓ તિન્નિગુત્તીઓ ॥

જાસુ સમપ્પઇ સવ્વં । કરણિજ્જં સંજયજણસ્સ ॥૭૧॥

તે મહાવ્રતોતું પાલન કરવાનો આ ઉપાય છે કે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિતું સારી રીતે પરિપાલન કરવું. તેમાં સંયમી-સાધુ જનોતું સર્વ કર્તવ્ય સમાઈ જાય છે. ૧૭૧.

પવચણમાયાહ ઇમા । નિદ્દિઘ્ઘા જિણવરેહિં સમયંમિ ॥

માયં ઇયાસુ જઓ । જિણમણિયં પવચણમસેમં ॥૭૨॥

સિદ્ધાન્તમાં જિનેશ્વરેએ એમને પ્રવચન માતા કહીને બોલાવી છે કેમકે તેમાં જિનેશ્વર ભગવાને ભાષેલા સમસ્ત સિદ્ધાન્ત સમાઈ જાય છે. ૧૭૨.

સુચસાગરસ્સ સારો । ચરણં ચરણસ્સ સારમેયાઓ ॥

સમિઈ-ગુત્તીણ પરં । ન કિંચિ અન્નં જઓ ચરણં ॥૭૩॥

શ્રુત સાગરનો સાર ચારિત્ર છે અને ચારિત્રનો સાર અષ્ટ પ્રવચન માતા છે તે સમિતિ ગુપ્તિ ઉપરાંત બીજી કંઈ ચારિત્રનું સાર-રહસ્ય નથી. ૧૭૩.

ઈરિયા માસા ઇસણ । આયાણે તહ પરિહ્વણસમિઈ ॥

મણ-વચણ-કાય-ગુત્તી । ઇઆહ જહ કમં વુચ્છં ॥૭૪॥

उर्या, लापा, अेषा आदान अने पाठिडा वलिया सभिति
अने मन, वचन, अने काय गुणि अे अष्ट प्रवचनमातानु विगेष
स्नऽप यथाक्रम कहीश १७८

आलवणे अ काले । मग्गे जयणा य चउहि ठणेहि ॥
परिसुद्ध रियमाणो । इरियासमिओ हवड साह ॥७५॥

आवअन, जाण, मार्ग अने जयणा अे याग स्थानकरडे
परिसुद्ध पर्यटन (गमना गमन क्रिया) करतो सातु उर्या सभिति-
वान कहेवाय आवअनादिउ जया तेना अथका पोतेर शु
लासे। करे ७ १७५

नाणाइ आलवण । कालो दिवसो अ उप्पहविमुको ॥
मग्गे जयणा य पुणो । दव्वाड चउव्विहो इणमो ॥७६॥

आवअन ते वानादि गुणानी प्राप्ति पुष्टि, जाण ते
दिवस छते, मार्ग ते गगमार्ग-उत्पय वगनो, अने जयणा ते
द्रव्यादि याग प्रकारानी ते आ प्रमाणे—१७६

जुगमित्तनिहियदिष्टी । खित्ते दव्वमि चग्गुणा पेहे ॥
कालमि जाय हिउड । मापे तिप्पिहेण उवउत्तो ॥७७॥

क्षेत्रवी जुगमान (जुगम प्रमाण) लभीन उपा दृष्टि
गणी, द्रव्यवी अ जुनडे ने, तपानी, जाणवी ज्या मुधी गमन
क्रिया करी पडे त्या मुनी अने वानरी मन, वचन कायानडे

ઉપયુક્ત (ઉપયોગવંત છતો) પર્યટન કરે ! કેવી રીતે ઉપયોગવંત
છતો પર્યટન કરે તે અંતકાર જણાવે છે. ૧૭૭.

उट्टमुहो कहस्तो । हसिरो महाइएसु रजंतो ॥
सज्जायं चिंतंतो । रीड्ज न चक्कवालेण ॥ ७६ ॥

હંચે મુખ રાખી કયા (વાર્તા) કરતાં, હાસ્ય કરતાં,
શબ્દાદિક વિષયમાં અનુરક્ત થઈ મનમાં સ્વાધ્યાય કરતાં તેમજ
(વાર્તા કહેવાદિક કારણે) કુંડાણું વળી ન ચાલવું. પણ નાના
મોટાના કમસર જણા સહિત ચાલવું. ૧૭૮.

तह हुज्ज रियासमिओ । देहेवि अमुच्छिओ दयापरमो
जह संथुओ सुरेहिं वि । वरदत्तमुणी महाभागो ॥७९॥

જેમ મહાભાગ્ય વરદત્ત મુનિને દેવોએ સ્તવ્યા તેમ દે-
યામાં પરમ તત્પર છતા સ્વદેહમાં પણ મૂર્છા રહિત મુનિ ઇચ્છ્યા
સમિતિવંત હોય. ૧૭૯.

“ वरदत्त मुनि चरित्र. ”

કોઈકે ગમ્યમાં વરદત્તનામા મુનિ મહા ચારિત્રી, સ્વદે-
હમાં પણ નિરુપૃહ, પ્રશમ રસમાં નિમગ્ન, અને વિશેષે ઇચ્છ્યા
સમિતિવંત છતા ઉપયોગ સહિત વિચરે છે. પ્રાણાંતે પણ ઉપયોગ
(જયણા) ચૂકતા નથી. એકદા ઈંદ્રે દેવ સમક્ષ તે મુનિના તીવ્ર
ગુણની પ્રશંસા કરી કહ્યું કે કોઈ દેવ પણ તે મુનિને ક્ષોભાવી શકે
તેમ નથી. એ વાન સાંભળી કોઈ મિથ્યા દૃષ્ટિને તે વાતની શ્રદ્ધા

નહિ આવવાથી તે મુનિને ચળાવવા આવ્યો મુનિ અંદર ભૂમિ
 નતા હતા તે વખતે માર્ગમા માખી માખી જેવડી નાની નાની
 મહકિઓ વિકૃત્તી અને પાંચડી એક મદોન્મત્ત હાથી વિકૃત્તી
 મુક્યો, મુનિએ વિચાર્યું કે જે હુ દોડીશ તે મહકી (દેહકી) એની
 વિગંધના યગે માટે ધીમે ધીમે ન્યણાવી આવતા યજુ હોય તે
 થાઓ, એમ ધારી ધીમે ધીમે ન્યણાવી ચાલે છે એવામા એકા
 એક હાથીએ આવી મુનિને ઉગ્રાણી આકાશમા કે ક્યા ત્યાથી તે
 મહકી ઉપર પડતા સ્વદેહથી યતી તે મહકીએની વિગંધના માટે
 વાવગ મિથ્યાદુષ્ટત દેના લાગ્યા મળુ મબધી ભયથી ગહિન
 તે મુનિને જાગી દેવે પ્રગટ વધતેમની પ્રગના કરી, પોતાના આ
 ગમનતુ કારણ જાણવી, તે મહાભાગ્ય મુનિને ખમાવી, દેવ સ્વસ્થા-
 નકે ગયો તે દેવે એવી ગીતે સ્તુતિ કર્યા જા ગર્વ ગહિત તે મુ-
 નિનર ન્યા ॥૫૪૬૬ વિચરી સુખી યયા ઈતિ વગ્દત મુનિ
 કથાનક

કોહાર્દિહિ મણ વ । હામેણ વ જો ન માસણ માસ ॥
 મોહર-વિગહાહિ તહા । માસાસમિઓ સ વિન્નેઓ ૮૦

કોનાદિક કપાયવી, ભયવી, કે દાન્યથી તેમજ મુખગતા
 અને વિકથાપે જે શોલે નહિ તેમને ભાષા મમિતિવત
 જાણવા ૧૮૦

વહુય લાઘવ-જણય । સાવજ્જ નિઝ્ઝ અસવહ્હ ॥
 ગાગ્ધિયજણવચિય । મામામમિઓ ન માસિજ્જા ॥૮૧॥

અતિધણું, લઘુતા ઉપજવનારું, સદોષ, કઠોર, સંબંધ વિનાનું તેમજ ગૃહસ્થજનોચિત (હે, હો, આવો, બેસો, બચ્ચો ઇત્યાદિક) વચન-ભાષા સમિતિવંત યોલે નહિ. ૧૮૧.

ન વિરુજ્ઞાઈ લોચઈઈ । વાહિજ્ઞાઈ જેણ નેય પરલોડ ॥
તહ નિઉણં વત્તવં । જહ સંગયસાહુણા મળિયં ॥૮૨॥

જમ લોક મર્યાદાનો ભંગ ન થાય, તેમજ પરલોક સંબંધી હિતને બાંધા ન પહોંચે, તેમ સંગત સાધુની પેરે નિપુણતાવાણું (ડહાપણુ ભરેણું) વચન યોલવું. ૧૮૨.

“ સંગત સાધુનું ચરિત્ર. ”

કોઈક ગચ્છમાં સિદ્ધાન્તમાં મુનિપુણ મહાગુણવંત સંગત નામના સાધુ વર્તે છે, ગુરૂ મહારાજ સાથે વિચરતાં કોઈક નગરમાં આવ્યા. ત્યાં પરચક્રનો ભય થવાનો નિમિત્તના બળથી જાણી ગુરૂએ જ્ઞાન સાધુને નિમિત્તે સંગત મુનિને તે નગરમાં ચૂકી બીજા બંધાને અન્યત્ર વિહાર કરાવ્યો. શત્રુઓએ આવી નગરને રૂંધ્યું. સંગત સાધુ નિર્દોષ ઐષધ અને આહાર અર્થે બહાર નીકળ્યા. સેનાનીએ તેમને પૂછ્યું કે તમે કયાંથી આવો છો ? મુનિએ ક્ષોભ રહિત કહ્યું કે નગર થકી, ત્યારે તે નગર સંબંધી બંધી બાતમી મુનિને પૂછવા લાગ્યો. પણ મુનિએ નીડરપણે કહ્યું કે એવી વાત કહેવાનો મુનિનો આચાર નથી. સેનાનીએ ઘણી ધમકી આપી જાણાવ્યું કે તમે હેરિક છો, મુનિએ કહ્યું કે અમે હેરિક નથી પણ સાધુ છીએ. પંછી સ્વપ્ન રીતે ક્ષોભ વગર મુનિનો આચાર જાણાવવાથી સેનાની

प्रसन्न थु कहेवा लाग्यो हे अं र्भं अहं सुद्धं हे, मने पण भारो
 योग्य र्भं अतापो । अंभ कहेवाथी म गत मुनिअे तेने उपदेश
 दीधो तेथी तेथे गृहस्थ योग्य धर्म अगीकार कर्यो । आनी गीते
 मन्मथेनोअे पणु बापा समितिन त थवु । अे प्रभागे स गत
 साधुने व्यतिकर कथो

आहारोवहिसिज्ज । उग्गमउप्पायणेसणासुद्ध ॥

गिन्हड अदीणहिअओ । जो होइम एसणासमिओ ८३

आहार, उपपत्ति अने उपाय (प्रभुअ) के उद्दाम,
 उत्पादना अने अेपला द्वापने वरु निर्दाय अदीन त्रित्तिअे अहे अेपो
 के अय जे ते अेपला समितिन त मभर्यो । ८३

आहार-मित्त-कज्जे । सह मच्चिय जोवलघड जिणाण ॥

कह मेमगुणे वरिही । सुदुद्धरे मो जओ मणिय ॥८४॥

आहार मात्र प्रयोगने अे नितेश्वर प्रभुनी आगतु उद्दव-
 न कने तो पती ते जय सुद्धं प्रलययादि गेय गुणाने नी
 गीते नी गकने ? के कागल भाटे कथु हे हे- १८४

जिणमासणस्म मूल । भिग्गवायगिया जिणेहि पन्नत्ता ॥

इत्थ परितप्पमाण । त जाणसु मदसद्धीअ ॥८५॥

निन गानननु भूण (तत्त्व) अे हे क मुनिअे निर्दाय
 आहार गेरी नेपो, अंभ नितेश्वरअे क्मभाअु हे अे कार्यमा

જે મુનિ ખેદ વહે છે તે અંચમ માર્ગમાં મંદ શ્રદ્ધાવાન છે
એમ સમજવું. ૧૮૫.

જહ નરવરુણો આણં । અરુકમંતા પમાયદોસેણં ॥

પાવંતિ બંધવહરો—હરિજ્જમરણાવસાણાઈં ॥ ૮૬ ॥

તહ જિણવરાણ આણં । અરુકમંતા પમાયદોસેણં ॥

પાવંતિ દુગ્ગરુપહે । વિણિવાય સહસસકોડીઓ ॥૮૭॥

જેમ નરપતિની યાજ્ઞા અતિક્રમનાર લોકો પોતાના પ્ર-
માદ દોષથી બંધ, વધ, રોધ (કેદ) અને અવયવાદિકના છેદ પ્ર-
મુખ્ય મરણાંત કષ્ટને પામે છે, તેમ જિનેશ્વર પ્રભુની યાજ્ઞા અતિ-
ક્રમનાર પ્રમાદ દોષથી દુર્ગતિના રસ્તે સહસ્ર કોટિવાર વિનિપાત-
નેજ પામે છે. ૧૮૬-૧૮૭

જો જહવ તહવ લઘ્વું । ગિન્હરુ આહારરુવહિમારુયં ॥

સમણરુણવિપ્પમુકો । સંસારપવટુઓ મણિઓ ॥૮૮॥

આહાર, ઉપાધિપ્રમુખ્યને જે જેમ તેમ (સ્વેચ્છાથી) પ્રાપ્ત
કરી લે છે તે શ્રમણ (નિઅંચ) માર્ગથી દૂર છતો સંસારની વૃદ્ધિ
કરનાર કહે છે. ૧૮૮

ધણસમ્મ—ધમ્મરુદ્ધમારુયાણ । સાહૂણ તાણ પણઓહં ॥

કંઠરુદ્ધિયજીરુહિં વિ । ન ઇસણા પિલ્લિયા જેહિં ॥ ૮૯ ॥

તે ધનશર્મ અને ધર્મરુદ્ધિ પ્રમુખ્ય સાધુઓને હું પ્રણામ

૩૨ છુ કે જેમણે મગલાત કષ્ટ પ્રાપ્ત વચ્ચે છતે પણ એપણા સ
મિતિ વિગધી નહિ ૧૮૬

“ ધનશર્મ અને ધર્મરૂચિ ચરિત્ર ”

ધનશર્મ એ એક શ્રેષ્ઠિ પુત્ર વૈગ્યથી દીક્ષા ગ્રહી શ્રીભ્રમ
રૂતુમા ગુરુ સાચે વિચરતો હતો તે વખતે અરણ્યમા અત્યંત તૃ-
પાથી પિટીત વવાથી આગળ આવનાને અશક્ત થયો માર્ગમા
ખહુજ વીચી ગતિથી હીડતા ગીતળ જળથી ભરેલી નદી આની
પર તુ પ્રાણાન્ત કષ્ટે પણ તે સચેત જળ પેતે પી'તુ નહિ રુબ
'યાનથી મગીને તે વેમાનિક દેવ થયો અવવિજ્ઞાનથી પૂર્વભવનો
વ્યતિકર જાણી 'માગ મગણથી મુનિઓને ખેદ ન થાઓ' એટલા
માટે મુનિઓને વૈક્રિય કપથી મળીને તેમને સતોપિત કર્યા

ઇતિ ધનશર્મ કથા

મહાતપસ્વી ધર્મરૂચિ અણુગારને એકદા અઠમ તપ
કરી અરણ્યમા આવતા પાગણે ક્ષુધા તૃપાથી પિટીત વચેવા વન
દેવતાએ દીઠા, તે વનદેવતાએ મનુ'યતુ કપ ધારી તે મુનિને
કાગ્નિક આપવા માઠ્યા છતા પેતાની વિચક્ષણતાથી દેવ માયા
જાણીને તે ગ્રહણ કરી નહિ તેથી પ્રગટ થય વનદેવતાએ તે મુ
નિની ભાગે પ્રશ સા કરી તો પણ ગર્ભરહિત ગ્રહેલા તે મુનિ સકળ
કર્મને ખપાવી શિવ પદ પામ્યા એ પ્રમાણે ધર્મરૂચિ અણુ-
ગારની સક્ષેપથી વાત કહી

પડિલેહિઝળ સમ્મં । સમ્મં ચ પમજિઝળ વથ્થૂણિ ॥
ગિન્હિજ્જ નિરકવિજ્જ વ । સમિઓ આયાણસમિર્દે ૧૦

આદાન નિક્ષેપણ સમિતિવંત (સાધુ-પુરૂષ) પ્રથમ સ-
મ્યગ્ રીતે દૃષ્ટિ પડિલેહણા કરી પછી પૂંજ પ્રમાણને વસ્તુ
ગ્રહણ કરે અથવા નીચે સ્થાપે. ૧૯૦

જઈ ઘોરતવચ્ચરણં । અસકળિજ્જં ન કીરણે ઇન્હિ ॥
કિં સક્કાવિ ન કીરઈ । જયણા સુપમજ્જણાઈયા ॥૧૧॥

ન બની શકે એવું ઘોર તપ આચરણ બે ન કરી શકાય
તો સુખે બની શકે એવી સુપ્રમાર્જનાદિક જયણા કરવામાં કેમ
ઉપેક્ષા કરવી ધટે ? ૧૯૧

તમ્હા ઉવઉત્તેણં । પડિલેહણપમજ્જણાસુ જઈયવ્વં ॥
ઇય દોસે સુગુણેસુવિ । આહરણં સો મિલજ્જ મુણી ૧૨

તે માટે ઉપયોગ સહિત પ્રતિલેખન પ્રમાર્જન કરવા કા-
ળજી રાખવી. આ સંબંધી ગુણ દોષમાં આર્ય સોમિલમુનિનું
દૃષ્ટાંત જાણવું. ૧૯૨

“ આર્ય સોમિલમુનિનું ચરિત્ર. ”

સોમિલ નામના એક મુનિ ગુરૂની આજ્ઞાથી પાત્ર પ્રતિ-
લેખના કરી તે ઉંચાં રાખી કંઈકે કાર્ય માટે ગયા હતા. કાર્ય પૂરું
થયે છતે ભિક્ષા માટે જતાં તે સોમિલને પાત્રાં પુનઃ પ્રતિલેખવાનું

સાધુએ કહેવાથી આ પાત્રા હમણાં પડિવેઘા છે એમ કહેવાથી તેના તેવા ઉપેક્ષા ભગ્નેલા વચનથી રૂપ થયેલા દેવતાએ પ્રગટ થા તેને ઉપાય બ દીધો, તેથી તે પ્રતિલેખન ક્રિયામા અધિકાધિક આવધાન રહેવા લાગ્યો ઇતિ મોખિલમુનિ કૃષ્ટાત.

આવાયાઈ-વિરહીણ । દેસે સપેહણાઈ પરિસુદ્ધે ॥

ઉચ્ચારાઈ કુળતો । પચમસમિયં સમાણેઈ ॥ ૧૩ ॥

આપાત, (લોકોનુ આવાગમન જ્યા થતુ હોય) તેમજ સલોક (લોકો કૃત્થી દેખી શકે એના વ્યજ) ટાળી શુદ્ધ નિર્દોષ સ્થ રિક ભૂમિમા વડીનીતિ તવા લધુનીતિ કરતો સાધુ પાચમી પાઠિષાપનિકા સમિતિને આગે ૩ ૧૬૩

ધમ્મરુદ્ધમાઈણો રૂહ । આહરણ માટુણો ગયપમાયા ॥

જેહિ વિમમાવડસુવિ । મળમાપિ ન લઘિયા એસા ॥૧૪॥

ધર્મરૂપિ પ્રમુખ પ્રમાદગ્હિત માલુએનુ અત્ર ઉદાહરણુ વેતુ કે જમાને વિષમ આપતિયોગે મનથી પા એ મમિતિતુ ઉલ્લખન કર્યું નથી ૧૬૪

“ધર્મરૂપિ મુનિતુ મક્ષિપ્ત ચગ્નિ.”

મધક ગગ્ધમા ધર્મરૂપિ નામના મુનિ પ્રતિલેખનક્રિયામા પ્રાણાન્તે પા પ્રમાદ કરતા નથી અન્યતા નધ્યા મમયે અધિક પ્રતિલેખના કરવી સૂત્રી નવાવી, ગરીમા લધુનીતિની શકા થતા પોતાના થયેના પ્રમાદને વધ જવદયાની ખાતર

તેનો રોધ કરી રહ્યા છે. અને પોતાના આત્માને હવે પછી વધારે સાવધાન રહેવા સમજાવે છે. એવા તેના સત્ત્વથી તુષ્ટમાન થયેલા આસન્ન દેવતાએ પ્રભાત. વિકુવ્યું. એટલે સાધુએ સ્થાંડિલ ભૂમિને પડીલેહી લઘુશંકા ટાળી. પછી તરત અંધકાર પસરી જવાથી તે બધી દેવમાયા જાણી મુનિ સ્વપ્રમાદને નિંદતા અને દેવ સાન્નિધ્યથી પણ ગર્વ નહિ ધરતા સંયમમાં વધારે સાવધાનપણે વર્તી અનુક્રમે સકળ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધિ પદને પ્રાપ્ત થયા. ઇતિ ધર્મશ્રુતિ મુનિ દૃષ્ટાંત.

અકુસલમણો નિરોહો । કુસલસ્સ ઉર્ફરણં તહેગત્તં ॥

इय निवृत्तिमणपसरा । मणयुत्तिं विंति महरिसिणो ॥९५॥

અકુશળ (સાવધ) મનનો નિરોધ અને કુશળ (શુભ) મનનું ઉદ્ધરણ તથા ચિત્તની એકાગ્રતા થાય તેમ પ્રવર્તવું એ મનો-ગુપ્તિ છે. એમ સકલ વિકલ્પાતીત-નિર્વિકલ્પ સમાધિવંત જિ-નેશ્વરો કહે છે. ૧૯૫.

अवि जलहीवि निरुज्झइ । पवणोवि खलिज्जए उवाएणं ॥

मन्ने न निम्मिओ च्चिय । कोवि उवाओ मणनिरोहे ९६

ઉપાયવડે સમુદ્રનો રોધ કરી શકાય છે અને પવનને પણ આળી (રોડી) શકાય છે; પણ મન નિરોધ કરવાનો કોઈ અદ્ભૂત ઉપાય કોઈએ નિર્માણ કર્યો જણાતો નથી. ૧૯૬.

चिंतइ अचिंतणिज्जं । वच्चइ दूरं वि लंघइ गुरुंपि ॥

गुरुआणवि जेण मणो । भमइ दुरायारमहिलव्व ९७

જિણવયણમહાવિજ્ઞા । સહાઈણો અહવ કેડ સપુરિસા
રુમતિ તપિ વિમમિવ । પડિમાપડિવન્ન-મહવ્વ ॥૧૮॥

કેમકે મન નહિ ચિતવના ચોગ્ય (૫૦૩મી પ્રમુખ) વસ્તુને
ચિતવે છે, જે નય છે, નમુદ અને દુઃખને જાણી નય છે,
અને મહાન પુરુષોના પણ મન દુઃખચાગી સીની પેરે લખ્યા રે
કે અથવા કેટલાક નત્યુરો જિનવચન કેપ મહાવિદ્યાની મહા
યથી (વિપદવંતા) વિપની જેમ મનને પણ પ્રતિમા પ્રતિપદ
(જિનદામ) શ્રાવકની પેરે નિરૂપે કે ૧૬૭-૧૬૮

“ જિનદામ શ્રાવક ચગ્ગિ ”

જિનદામ શ્રાવક એકદા પોપન ગ્રહી ગન્ય ધર્મા કાઠ-
સ્નગા ધ્યાને રૂઠા દત્તો તેનામા ત્યા તેની સી કાઈ અન્ય મુદ-
વની નાચે નવવા માટે આની, અ સાનામા તેણીએ સ્વભાવને
નપુરો નહિ ખીલાયુક્ત પાયાવાયો પવન દાણી ચેરેલ નવવા
વા હી એક તીમ્મા ખીના જિનવચનના પગ ઉપર આગ્યો તે
પાને સીની ભુમિમા પ રી ગયો, તેવી તીવ વેદના યઃ તે વેદના
અરીનપાણી નહી, પરિવ જિનવચનનુ અવનબન કની શુદ્ધ
અવ્યવનાય અતીત કાળ કની વૈગાનિક સ્વરૂપે ઉત્પન્ન થયો
જ્યાં ગુહન્યાધર્મમા ન્દેસા શ્રાવક પાન મનનો આવી રીને નય
કે તે નાપુ નનોને એથી અપિત્ત નો ત્ય ક નો પેરે જે શુનિ
જિનદામ શ્રાવક કથા.

અકુસલવયણનિરોહો । કુસલસ્સ ઉર્ડરણં તહેગત્તં ॥
 માસાવિસારણહિં । વડ્ડગુત્તી વન્નિયા ઇસા ॥ ૧૧ ॥

અકુસલ વચનનો નિરોધ, કુસલ વચનનું ઉદ્દીરણ તેમજ વચનની એકાગ્રતા (નિર્વ્યાપારતારૂપ) ને ભાષા સમિતિમાં કુસલ પુરૂષો ભાષાસમિતિ કહે છે. ૧૬૯.

દંમંતિ તુરંગા વિહુ । કુસલેહિં ગયાવિ સંજમિજ્જંતિ ॥
 વયવર્ગિંઘ સંજમિંઝં । નિડણાણવિ ઢુક્કરં મન્ને ॥૨૦૦॥

કુસલ પુરૂષો (ઉદ્ધત) ઘોડાને તેમજ (મદોન્મત્ત) હાથીને પણ દમી જાણે છે, પણ વાણી રૂપ વાધણને વશ કરવી એ તો નિપુણ જનોને પણ દુષ્કર છે એમ માનું છું. ૨૦૦.

સિદ્ધંતનીડકુસલો । કડ્ડ નિગિન્હંતિ તં મહાસત્તા ॥
 સન્નાયગ-ચોરગ્ગહ-જાણગ ગુણદત્તસાહુવ્વ ॥ ૧ ॥

સિદ્ધાન્ત (આગમ) નીતિમાં કુસલ કંઈક મહાસત્તવશાળી સાધુ પુરૂષો તેનો પણ નિગ્રહ કરે છે. અને સ્વજનોને ચોર પકડી લેશે એવું જાણનારા ગુણદત્ત સાધુની પેરે દૃષ્ટાન્ત રૂપ બને છે. ૨૦૧.

“ ગુણદત્ત સાધુ દૃષ્ટાન્ત. ”

ગુણદત્ત સાધુને એકદા ગુરૂ આજ્ઞાથી એકાકી વિચરતાં અરણ્યમાં ચોરો મળ્યા, “ અમારી વાત કોઈને કહીશ નહિ ” એમ જાણાવી તેમણે મુનિને જવા દીધા. માર્ગમાં આગળ જત

मुनिने (पोताना ससा पक्षी) माता पितादिक भुज्या तेमणे
 वदनादिक कर्मा पाद आग्रह करी मुनिने पाछा वाज्या, भार्गमा
 आंगणे तेमने पकडी लु छी लीवा त्या पक्षीपतिने मुनिगान्नी
 माताये कष्टु डे मने छगी आप डे जेथी स्तनाने जापी नाथु
 पत्नीपतिजे तेतु जाण पृथनाथी ते वृद्धाजे कष्टु डे मे जते
 स्तन पान जगेला आ सावृजे तमने जाणुया जेया छना मने
 प्रयमथी निवेदन कर्तु नदि मुनिने तेतु जाण पृथता मुनिजे
 कष्टु डे योडी पा गृही प्रयग वार्ता श्रीनिश्वराजे निषेधी छे
 तो ते जिन नयनना अनाद करी लु स्तनानतु कार्य शी गीते
 कर आ वातथी प्रसन्न थय पत्नीपतिजे गदुने छोडी भुज्या
 मुनि पण गदुने गदुपेश द्द अन्य व्यजे पिडा करी गया जेरी
 गीते अन्य मुमुशुजाजे पण पयनगुप्ति आदनी

“छति गुणदत्त माधु दृष्टान्त ”

जो दृष्टगडदो इव । देहो अमजमेसु वद्वृतो ॥

नाणकृमेण रुमड । सो मन्नड फायगुत्तति ॥ २ ॥

दृष्ट गणेन्नी ये अन्य यम भार्गमा प्रवर्तता देदने ज्ञान
 छे अकुश वडे दमवाभा आने ते जायगुप्ति कडेनाय छे २०२

कुम्मुव्व मया अगे । अगोवगाड गोविउ धीग ॥

चिश्चति दयाहेउ । जह मग्गपवन्नओ साह ॥ ३ ॥

ईम (कायणा) नी ये गदा -देहमा अगोपागने

ગોપવી રાખી ધીર પુરૂષો ધ્યાને માટે માર્ગ પ્રપન્ન સાધુની પેઠે પ્રવર્તે છે. ૨૦૩.

“ માર્ગ પ્રપન્ન સાધુ ચરિત્ર. ”

કોઈએક મુનિરાજ સાર્થની સાથે વિચરતા હતા, તે સાર્થ ધાસવાળા સ્થાનમાં પડાવ નાંખી રહ્યા, સાધુને પોતાને રહેવા યોગ્ય સ્થાનક નહિ હોવાથી કષ્ટથી એક પગ રહી શકે એવા નિ-
દ્દોષ સ્થળમાં એક પગે ધ્યાનમાં લીન થઈ ઉભા રહ્યા પણ નિલ-
તુપ માત્ર પણ બીજી ભૂમિ વાપરી નહિ. તેમના સત્ત્વથી તુષ્ટ-
માન થયેલા ઈંદ્રે પ્રશંસા કરી, તે સાંભળી કોઈક દેવ ચળાવવા
આવ્યો, વ્યાધ્રતું રૂપ ધારી કાળ મારી મુનિ ઉપર ધસ્યો પણ
મુનિ લગારે ક્ષોભ પામ્યા વગર ત્યાંજ ઉભા રહ્યા, તેથી દેવ પ્રગટ
થઈ સ્તુતિ કરી ખમાવી સ્વસ્થાનકે ગયો. તો પણ ગર્વ રહિત તે
મહામુનિ સ્વધ્યાનમાં સમાહિત રહી સકળ કર્મ ખપાવી મોક્ષપદ
પામ્યા. ઇતિ માર્ગ પ્રતિપન્ન સાધુ દૃષ્ટાંત.

इय निम्मलवयकलिओ । समिई—गुत्तीसु उज्जुओ साहू
तो सुत्त अथ्य पोरिसि । कमेण सुत्तं अहिज्जिजा ॥४॥

એ પ્રમાણે નિર્મળ વ્રત સહિત સમિતિ શુભિ પાળવામાં
ઉદ્યુક્ત (ઉજ્જમાળ થયેલો) સાધુ સૂત્ર પોરપી અને અર્થ પોરપીના
અનુક્રમ પ્રમાણે શાસ્ત્ર સિદ્ધાન્તનો અભ્યાસ કરે. ૨૦૪.

तंमि अहीए विहिणा । विसेसकयउज्जमो तवविहाणे ॥
दव्वाइअपडिवद्धो । नाणादेसेसु विहरिजा ॥ ५ ॥

નિધિ પૂર્વક શાસ્ત્ર અભ્યાસ કર્યે છે તે વિવિધ તપો વિના
 નમા વિરોધે ઉત્તમવત ધની દ્રવ્ય, મેત્ર, કાળ અને ભાવના પ્રતિ
 ધ ૫ ગહિતપણે જૂદા જૂદા દેગોના મુનિએ વિચરુ । તે પ્રતિધ ૫
 દ્રવ્યથી ત્રાવજાદિકમા, ક્ષેત્રથી નિર્નાત (પવન વગના) ચ્યાના
 દિકમા, કાળથી શબ્દાદિક રુતુમા, અને ભાવથી ગગી અવયવા
 દિકમા જેમકે આ ગ્રીમ રુતુમા અદિ ન ગહીયે તે ગગીને સુખ
 ગદેને મુનિનો એવો આચાર છે કે સર્વત્ર મમભાવ ગાળી પ્રતિધ
 ૫ ગહિત વિચરુ ૨૦૫

પડિવો લહુઅત્ત । ન જણવયારો ન દેસવિનાણ ॥
 નાણાઈણ અબુઢી । દોસા અવિહારપરકમિ ॥ ૬ ॥

(પ્રતિધ ૫ ગહિત પણે) વિહાર નદિ કવાથી (એક
 ગદેતા) ગગદેપાદિક દોપોની ઉત્પત્તિ યાય, અવયુતા યાય, તેમ
 ન વોદાપનાર, ગેશ વિવાન, તયાવાન વૃદ્ધિ ૫ શકે નદિ ૨૦

ગયણવ નિગલવો । હુજ્જ વરામહલ વ સવ્વસહો ॥
 મેરુવ નિપ્પકપો । ગમ્મીરો નીરનાહુવ્વ ॥ ૭ ॥
 ચદુવ્વ સોમલેમો । સરુવ્વ ફુગ્ગતઝગ્ગતવ્વતેઓ ॥
 મીહુવ્વ અમલ્લોમ્મો । સુમ્મીયલ્લો ચ્ચટ્ઠણવ્વણ વ ॥ ૮ ॥

(આ મનેદી મુનિ) ગગનની જેમ નિગનળી, પૃ સીની
 પે નદનશીલ, મેડની જેવા નિપ્રક પ, નમુદ્રની જેવા ગળી,

यंद्रनी जेवा सौम्य वेश्यावंत, सूर्यनी जेवा स्फुरायमान उग्रतप
तेजवाणा, सिंहनी पेरे अक्षोभ्य अने यंदनना वननी जेम सु-
शीतण प्रकृतिवंत छाय. २०७-२०८.

पवणुव्व अपडिवद्धो । भारुंडविहंगमुव्व अपमत्तो ॥
सुद्धवहुव्व वयारो । सारयसलिलं व सुद्धमणो ॥९॥

तेमज मुनि पवननी पेरे प्रतिबंध रहित विचरनार,
भारुंडयंभीनी पेरे प्रभाह रहित, सुअं वधुनी पेरे विकार वजित,
अने शरद् जणनी पेरे शुद्ध हृद्यवाणा छाय. २०९.

वज्जिज्ज मच्छरं परगुणेषु । तह नियगुणेषु उक्करिसं ॥
दूरेणं परिवज्जसु । सुहसीलस्स संसग्गिं ॥ १० ॥

परगुणुमां मत्सर, तेमज निगुणुमां उत्कर्ष करवो नहि,
अने सुअ शील जनोतो संसर्ग (परिचय) इरथीज न्यजवो, म-
तक्षय डे ते कदापि लगारे करवो नहि. २१०.

पासथ्यो ओसन्नो । कुसील संसत्तनीअ अहाछंदो ॥
एण्हिं समाइन्नं । न आयरिज्जा न संसिज्जा ॥ ११ ॥

पासथ्या, उसन्ना, दुशीण, असक्त अने यथाच्छंदी
साधुअे जिनाजाने उत्संधी समाचरेखुं कार्य आत्मारथि साधुअे
पोते आहरवुं नहि, तेमज तेने प्रशंसवुं नहि 'पासथ्यादिक्कुं
स्वअ्य प्रवयन सारोद्धार प्रमुअ अन्य अथो थदी जणुी खेवुं !
जणुीने पोते तेवे प्रसगे विवेकथी वर्तवुं. २११.

पिञ्ज भय पओसो । पेसुन्न मच्छसो रईहासो ॥

अरईकलहो सोगो । जिणेहि साहण पडिकुट्टे ॥१२॥

प्रेम, (स्वर्गनादिकमा) लय, प्रद्रेप, पैशान्य (याडी) भउ ५, गति (धृष्ट सयोगे दुर्ष) दाउय, अगति (अनिष्ट सयोगे भेद) कदाह, नोड अये सर्ववाना माधुअाने श्रीनिनेश्वराये निपे या डे मनवण डे ते दोपो माधुअाये मेवना नदि २१०

वदिज्जतो हरिस । निदिज्जतो करिज्ज न विसाय ॥

न हि नमिअनिदिआण । सुगइ कुगय च विति जिणा

मुनिजन वदाता दुर्ष न उडे, अने निदा उगता भेद न र, उभडे नगायेवानी सुगति अने निदा उगयेवानी दुर्गनि राय अवेो नियम नयी अेम उरे रानी मनवण अडे मुनिअे निदा न्तु नि उनाउ, मान अपमान आपनाउ तेभन स्वर्गन अने अन्य नने अे नदु उपउ नदाय नभट्टि गणी प्रियगु, निउतर अत वृनि-अतरतक्षय उययोग गणीने नयम पाशु १ २१३

अप्पा सुगइ माहड । सुपउत्तो दुग्गइ च दुपउत्तो ॥

तुट्टे म्हे अपगे । न माहओ सुगईकुगईण ॥ १२ ॥

आत्माने नन्भार्गमा प्रवतीज्यारी ते नदुनि आप डे अने उन्भार्ग ॥ नर्ताज्यारी दुर्गेनि आपे डे पाडी धीनत तज्या र्गता कछ नगनि डे दुर्गनि आपी गकता नरी भोरे

નારકીઓનાં (દીર્ઘ) દુઃખ પણ કાળે કરીને ક્ષીણ થઈ જાય છે તો પછી મનુષ્યનાં દુઃખ કઈ ગણતરીમાં છે ? તેથી આ દુઃખ તને લાંબાં વખત નહિ રહે, એમ વિચારી હે છવ ! તું ખેદ (ઉદ્વેગ) ન કર, પણ ધીરો થા ! ૨૨૨

इय भावंतो संमं । खंतो दंतो जिइंदिओ होउं ॥
हथिब्व अंकुसेणं । मग्गंमि ठ्वेसु नियचित्तं ॥२३॥

આવી રીતે સમ્યક્ વિચાર કરતો હે ભદ્ર ! તું ક્ષાન્ત, દાન્ત અને છતેન્દ્રિય થઈ અંકુશવડે હાથીની જેમ પોતાના ચિત્તને માર્ગમાં સ્થાપન કર ! ૨૨૩

जम्हा न कज्जसिद्धी । जीवाण मणंमि अट्टिए ठणे ॥
इत्थं पुण आहरणं । पसन्नचंदाइणो भणिया ॥ २४ ॥

કેમકે શુભ પરિણામાદિકમાં મન અસ્થિર છતે છવોના ઇષ્ટ કાર્યની સિદ્ધિ થઈ શકતી નથી, આ પ્રસંગે પ્રસન્નચંદ્ર પ્રમુખના ઉદાહરણ શાસ્ત્રમાં લાખ્યાં છે, પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ તેમજ ભરત મહારાજનાં ઉદાહરણ ઉપદેશમાળાદિકમાં સુપ્રસિદ્ધ છે. ૨૨૪

अहर-गइ-पडियाणं । किलिच्चित्ताण नियडि बहुलाणं
सिरितुंडमुंडणेणं । न वेसमित्तेण साहारो ॥२५॥

નરકાદિક નીચી ગતિ તરફ જમણે પ્રસ્થાન કરેલું છે

એવા ક્ષિપ્ર ચિત્તવાળા અતિ કપટી જનોનું શિર મુકન કરવા
પૂર્વક વેપ આપના માત્રથી કટયાણ થતું નથી, શુણ્ણ વિકળ અને
અનેક દોષ દુષિત જનોનું વેપ માત્રથી હિત થતું નથી ૨૨૫

વેલવગાર્દૈસુ વિ । ઢીસઙ્ગ લિગ ન કજ્જસસિદ્ધી ॥

પત્તાઙ્ગ ચ ભવોહે । અણતસો દવ્વલિગાઙ્ગ ॥ ૨૬ ॥

વેપ વિટ બક વિટ્પકાદિકની પાસે વિગ (વેપ) તો દોષ
ઠે છતા તેથી કંઈ કાર્ય સિદ્ધિ થતી નથી તેવા દ્રવ્ય લિગ તો
સમાજ અક્રમા ભમતા જીવે અનતિવાજ પ્રાપ્ત કરેલા છે, પણ જુ-
લાના અપ વિના કરુ વજ્યુ નથી તેટલા માટે કેવળ દ્રવ્ય લિગ-
માત્ર આશરું નહિ પ્રગતા માયે મજ્જુણનો અવિક અપ કરના
શાસ્ત્રજાજ બલાવે ઠે ૨૨૬

તમ્હા પરિણામુચ્ચિય । સાહઙ્ગ કજ્જ વિણિચ્છિઓ ઈસો ॥

વવહારનયમણ્ણ । લિગગ્ગહણપિ નિદ્ધિઙ્ગ ॥ ૨૭ ॥

તેથી આત્માનો (સુદ્ધ) પરિણામજ (સ્વછા) કાર્ય માંની
આયે છે એવો નિશ્ચય-નિદ્ધાન્ત ઠે તેમજ વ્યનહાર નયના અ-
ભિપ્રાયે નિગ અહણ કરવાતું પણ કહેલું ઠે તેથી ઉભયની અ-
પેક્ષા નિદ્ધ વાય ઠે ૨૨૭

જઙ્ગ જિણમય પવજ્જહ । તા મા વવહારનિચ્છણ્ણ મુયહ ॥

વવહારનઓચ્છેણ્ણ । તિત્થુચ્છેઓ જઓ મણિઓ ॥૨૮॥

જો તમે જિનમતને અંગીકાર કરો તો વ્યવહાર અને નિશ્ચય ઉભયને આદરો, એકનો અનાદર-ઉપેક્ષા ન કરો (તેમાં પણ સિંગ પ્રહણુ જિનપૂજાદિક) વ્યવહાર નયનો ઉચ્છેદ કરવાથી તો તીર્થનોજ ઉચ્છેદ કર્યો જાયવો. ૨૨૮

વવહારો વિહુ વલ્લવં । જં વંદ્ઙ કેવલીવિ છુમય્યં ॥
આહાકમ્મં મુંજ્ઙ । સુયવવહારં પમાણંતો ॥ ૨૧ ॥

વ્યવહાર પણ ખળવાન્ છે કેમકે કેવળી (સર્વજ) છતાં પણ છદ્મસ્થ (ગુરુ) ને વાંદે છે તેમજ શ્રુતવ્યવહારને પ્રમાણુ કરતાં આધાકર્મી આહારને વાપરે છે, મતલબ કે જ્યાં સુધી શિષ્ય સર્વજ થયેલ છે એવી ખબર ગુરુને ન પડે ત્યાં સુધી શિષ્ય સર્વજ છતાં ગુરુવંદન કરવા રૂપ વ્યવહારને ત્યજ દેતા નથી, તેમજ ખહુશ્રુતે શ્રુત ઉપયોગથી આણેલો સદ્ગુણ આહાર પણ ક્વચિત કેવળી વાપરે છે. તે વાત વ્યવહારમાર્ગની પુષ્ટિ (ખલવત્તા) ખતાવે છે. ૨૨૯

તિથ્થયરુદ્દેસેણવિ । સિદ્ધિલિજ્જ ન સંજમં સુગઙ્ગમૂલં ॥
તિથ્થયરેણ વિ જમ્હા । સમયંમિ ઙ્ગમં વિણિદ્ધિટં ॥૩૦॥

જિનપૂજાદિક તીર્થકરના ઉદ્દેશથી પણ સદ્ગતિદાયક સં-યમને શિથિલ કરવું નહિ કેમકે તીર્થકરોએજ સિદ્ધાંતમાં આવી રીતે-કહ્યું છે કે—૨૩૦

चेइय कुलगण सधे । आयग्निआण च पवयण सुए य ॥
मव्वेसुवि तेण कय । तवमजममुज्जमतेण ॥ ३१ ॥

तप सयममा छत्ता भुनिअे तैत्य (जिनम द्विः),
उग, गणु, मध, आथार्य अने प्रवयन (श्रुत सिद्धान्त) नी
बक्ति करी जणुनी तेथी नाजुनोअे तप सयममाज अधिक
यत्न करेवो धरे छे २३१

मव्वरयणामएहि । विभूसिय जिणहरेहि महिवलय ॥
जो कारिज्ज ममग्ग । तउवि चरणं महिद्विय ॥ ३२ ॥

सर्व गतभय जिनमग्गिणी समस्त पृग्नि वययने डार
महित छे तेथी पण आग्नि येवन अधिक लाभदायि छे (ते
थीज उरु नरे द्राविड महु डो) मद्दिक जनो अेक जिनना दीक्षित
हुमक आजुने पण प्रामे छे) २३२

दव्वथओ य भावथओ यादव्वथओ बहुगुणत्ति बुद्धिसिया
अनिउणमइ—वयणमिण । छजीवहिय जिणा विति ३३

द्रव्य नव (जिन तैत्य निर्मापा । जिन पृत्रदिक) अने
सानस्तव (गुणो धीर्नन अतः ग प्रीतियी आज्ञापावनवडे पृ
न्य पृजना उप) मथे स्वपः अथवसायनी विदुद्धि यनायी द्र
व्य न्तव जुगकागी छे अेम डान्नी शुद्धि याय तो ते अयुक्त छे
डेभडे ते निपु । अति वयन नरी निनेधो तो समस्त छाना
दिन उपर वयन वरे छे २३३

છજીવકાયસંજમો । દ્રવ્યથ્યે સો વિરુજ્ઞાણ કસિણો ॥
તો કસિણ સંજમ વિઝુ । પુપ્ફાઈયં ન ઇચ્છંતિ ॥૩૪॥

દ્રવ્ય સ્તવમાં સમસ્ત જીવનો સંપૂર્ણ સંયમ (ખચાવ) થઈ શકતો નથી તેથી સર્વ વિરતિવંત વિદ્વાન સાધુઓ પુષ્પાદિક આરંભસાધ્ય દ્રવ્ય સ્તવને ઈચ્છતા નથી. ૨૩૪.

અકસિણ-પવત્તગાણં । વિરયાવિરયાણ એસ સ્વલુ જુત્તો
સંસારપયણુકરણો । દ્રવ્યથ્યે કૂવદિહંતો ॥ ૩૫ ॥

(પરંતુ) દેશ વિરતિવંત શ્રાવકોને તો એ દ્રવ્યસ્તવ (જિન પૂજાદિક) યુક્ત છે. કેમકે તે તેમને ભવ ભ્રમણ ઘટાડવાના હેતુ રૂપ છે. તે દ્રવ્યસ્તવના સંબંધમાં અરિહંતોએ કુવાતું દૃષ્ટાન્ત કહેલું છે તે આવી રીતે કે દ્વેષો ખણુતી વખતે તે ખણુનારને અધિક તૃષ્ણા અને શ્રમાદિક લાગે છે પરંતુ તે ખણી રહ્યા ખાદ તેમાંથી અતિ શીતળ જળ મેળવી તેનો ખણુનાર અને અન્ય જનો ધણી શાન્તિ મેળવે છે. તેમ દ્રવ્યસ્તવ કરતાં તો કંઈ આરંભ-જન્ય ક્રિયા લાગે પરંતુ તે પૂર્ણ થયે તે દ્રવ્યસ્તવ કરનાર અને અન્ય ભવ્ય જનો પણ અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિથી પૂર્વોક્ત દોષને નિવારી નિવૃત્તિ સુખને પામી શકે છે (અથવા રાગીને ઔષધની પેરે દ્રવ્યસ્તવ મલીનારંભી ગૃહસ્થ જનોને હિતકારી હોવાથી આ-તરવા યોગ્ય છે. ઇતિ હરિભ૦ અષ્ટકે.) ૨૩૫.

તો આણાંવજ્ઞેસું । અવિસુદ્ધાલંબણેસુ ન રમિજા ॥
નાણાઇલુટ્ટિજણયં । તં પુણ મિજ્ઞં જિણાણાણ ॥૩૬॥

એમ મમજી પ્રભુ આજ્ઞાથી બહિષ્કૃત એવા અવિશુદ્ધ
આલબનમાં રતિ કરવી નહિ, પણ જ્ઞાનાદિક ગુણની વૃદ્ધિ કરનાર
તે જે આલબન હોય તે તે આલબન ત્રિનોક્ત વિધિ મુજબ અહ-
ન્ય કરવું, પણ સ્વમતિ કલ્પના વડે નહિ ૨૩૬

જ્ઞાનાદિક વૃદ્ધિકારી આલબન કયા કયાં તે અથકાર
પોતેજ જણાવે છે.

ક્રાહ અછિત્તિ અહવા અહીહ । તવોવિહાણેણય ઉજ્જમિસ્સ
ગચ્છં ચ નીર્દે ઇઅ માર્ગસ્સ । સાલવસેવી સમુવેદે સુરસ્વ

તીર્થવ્યુત્કે ન થાય તેમ હુ પ્રયત્ન કરીશ, અથવા હુ
વ્રત અભ્યાસ કરીશ, તપો નિધાન માટે ઉદ્યમ કરીશ અથવા
શાસ્ત્ર નીતિથી ગરબની સાગવા કરીશ, એ પ્રમાણે ગુણનાયક આ-
લબને એવનાગ માત્રુ મોક્ષને પામી શકે છે ૨૩૭

માલવણો પહતો । અપ્પાણ દુગ્ગમેવિ ધારેહ્ ॥

હય માલવણસેવી । વારેહ્ જર્દે અસદ્દમાવ ॥ ૩૮ ॥

જેમ દુર્ગમ ખાડ વિગેરેમાં પડતા વૃક્ષાદિકનું પુષ્ટ આ-
લબન વેનાગ પોતાનો બચાવ કરી શકે છે તેમ પૂર્વોક્ત ૩૮મા આ-
લબનને એવનાગ માત્રુ જે અગઠભાન (નિષ્કપટ વૃત્તિ-નિર્દલતા)
નું એવન કરે તે તે સ્વપગનું દ્વિત નાધી શકે છે એ પ્રમાણે
પુષ્ટ આલબનને નિર્માથીપાત્રે એવનામા ગુણ જણાવ્યો ૨૩૮

उस्मग्गेण निसिद्धं । अववायपयंमि सेवए असढो ॥
अप्पेण बहूं इच्छइ । विसुद्ध-मालंणो समणो ॥३९॥

उत्सर्ग सामान्य विधिइय मार्गे जेनो निषेध क्यो होय ते
अपवाद पदे (गाढ रोगादिक कारणे) अशठ लावे विशुद्ध आ-
लंणनवंत साधु आचरे, जेम करीने ते अल्प मात्र संयम व्यय-
थी अधिक संयम लासनो उच्छक होय. २३६.

पडिसिद्धंपि कुणंतो । आणाए दव्व-खित्त-कालन्नू ॥
सुज्जइ विसुद्धभावो । कालयसूरिव्व जं भणियं ॥४०॥

द्रव्य, क्षेत्र, काणनो जणु प्रभु आज्ञाये निषिध कार्यने
करतो छतो विशुद्ध लावथी काविक सूरिनी पेरे कर्म निर्जरावडे
शुद्ध थाय. डेभडे कळुं छे डे “ साधु चैत्य अने प्रवचनना
प्रत्यनिक तथा निंदकने सर्व शकितथी निवारे, संवाहिकना
कार्ये (लब्धिपात्र साधु) यकवतीनी सेनाने पणु यूरी
नांणे. ” ते काविकाचार्यनी कथानो विस्तार निशीथ सूत्रथडी
जणुी जेवो. पाडी पोतानीज्जेन साध्वी (सरस्वती)ना व्रतने
भंग करनार राज (गर्दसिद्ध) ने उपायोथी पदभ्रष्ट क्यो छतां
जेम ते आचार्यवर शुद्धिने पाभ्या तेम अत्र समल लेवुं. २४०-

जा जयमाणस्स भवे । विराहणा सुत्तविहि-समग्गस्स ॥
सा होइ निज्जरफला । अप्पमथ्थ विसोहि जुत्तस्स ॥४१॥

જયણા (યતના) વત અને ગાસ્ત્ર વિનિ મયુક્ત ગીતા-
 ચંદ્રે અશક્ય પગિહારે જે જીવ વિગધના થઇ જાય તે અ'યાત્મ
 વિનુદ્ધિ યુક્ત હોનાથી તેમને અશુભકર્મની નિર્જગતે માટે થાય ।
 મતયબદે તેવી વિગધનાથી લાગેલુ યતિચિત્ત કર્મ શીત્ર નહ થઈ
 જાય જેમકે પ્રથમ મમયે ખાધે ખીજે મમયે નિર્જર અને ત્રીજે
 સમયે કર્મ રહિત બને પ્રખર અ'યાત્મ વિનુદ્ધવત માટે એવી
 ગાસ્ત્ર મર્યાદા ૭ ૨૪૧

જે જતિઆ ય હેઝ । મવસ્મ તે ચેવ તત્તિઆ મુરકે ॥
 ગણનાઈયા લોગા । દુળહવિ પુત્રા ભવે તુલ્લા ॥૪૨॥

ગગદ્વેષ અને અજ્ઞાન યુક્ત જીવોને જે ભવવૃદ્ધિના હેતુઓ
 છે તેજ હેતુઓ મમતા ભાવી જ્ઞાન-વિવેકી જનોને મોક્ષને માટે
 થાય ૭ અને તે ભવમોક્ષ સબધી હેતુઓની ગણના કરતા અસ-
 ખ્યાત લોઝાકાગ પ્રદેશવડે (અન્યુનાધિક) પૂર્ણ અને પરસ્પર
 તુલ્ય થાય છે જીવ અનત ધના હેતુ અમખ્ય કથા તે અ'ય-
 વમાય જ્ઞાનની અપેક્ષાએ સમજવા ૭૪૦

ઈરિયાવહિયાઈયા । જે ચેવ હવતિ કમવધાય ॥
 અજયાણ તે ચેવ ઓ । જયાણ નિઘ્વાણગમણાય ॥૪૩॥

ગમનાગમન, ભોજન, શયન પ્રમુખ જે (ક્રિયા) અજ
 યણાવતને કર્મ બ ૧ ભણી થાય છે તેજ ક્રિયા જયણાનને કર્મ
 નિર્જગતે મોક્ષને માટે થાય છે ૨૪૩

एगंतेण निसेहो । जोगेसु न देसिओ विही वा वि ॥
दलियं पप्प निसेहो । हुज्ज विही वा जहा रोगे ॥४४॥

ગમનાગમન, ભોજન, શયનાદિક વ્યાપારોમાં જિનોએ એકાંત નિષેધ કે એકાંત આદેશ કર્યો નથી. પણ જેમ રોગમાં જીવ દ્રવ્યને પામીને વિધિ નિષેધ કરવામાં આવે છે, એટલે અમુકને અમુક પ્રકારના જ્વરમાં સદૈવ અમુક વસ્તુની છૂટ આપે છે ત્યારે અન્યને જૂદાજ પ્રકારના સ યોગોને લઈ તેવાજ જ્વરમાં તે વસ્તુનો નિષેધ કરે છે, તેમ અત્ર પણ જિનો તથાવિધ સંઘયણ વિનાના છતાં શાસ્ત્ર અભ્યાસમાં પ્રવૃત્ત થયેલા સાધુને અતિ આકરાં તપનો નિષેધ કરે છે, અને સ્ત્રિગંધ આહારાદિકની આજ્ઞા આપે છે, ત્યારે દૃઢ સંઘયણ વાળા સાધુને આશ્રી તેજ કર્મરોગની ચિ-ક્રીત્સામાં તેથી જૂદાજ બતાવે છે. અથવાતો એકજ જીવ દ્રવ્ય આશ્રી દેશ કાલાદિકના ભેદથી કાર્ય ભેદ બતાવે છે. ૨૪૪.

अणुमित्तोवि न कस्सइ । बंधो परवत्थुपच्चया भणिओ ॥

तहवि यं जयंति जइणो । परिणामविसोहिमिच्छंता

કોઈને પરવસ્તુ પ્રત્યય (બાહ્ય અર્થ કારણે) કરી બંધ કે મોક્ષ થતો નથી પણ પોતાના પરિણામથીજ બંધ કે મોક્ષ થાય છે. તેપણ પરિણામ વિશુદ્ધિને ઇચ્છતા મુનીશ્વરો પ્રાણાતિપાત વિ-રમણાદિક નિષ્ક્રમોમાં યત્ન કરે છે, તે યુક્તજ છે. ૨૪૫.

जो पुण हिंसाययणे—सु वट्टई तस्स नणु परीणामो ॥

दुद्धो न य तं लिंगं । होइ विसुद्धस्स जोगस्स ॥४६॥

अने जे (आपभ्रतिथी) द्विसाहिक कार्यमा प्रवर्ते छे तेना पण्डितमते दुष्टस्य समन्वये द्विसाहिक स्थानेनामा वर्तन्तु अत्र निरुद्ध पण्डितमन्तनु लक्षणा नथी २११

पडिसेहो अ अणुना । एगतेण न वन्निया समए ॥
एसा जिणाण आणा । ऋजे सच्चेण होअव्व ॥ ४७ ॥

(जोडे) सिद्धान्तमा अेकात विधि के निपन उपदिश्या नथी पा। जे समये ऋवा योग्य होय ते कृता निर्ण-द लक्षित वर्तन्तु अे तो भास निन आगा छे २१७

दोमा जेण निरुज्झति । जेण खिज्जति पुव्वकमाड ॥
मो मो मुक्कोवाओ । रोगावन्थासु ममण व ॥४८॥

ननाथी दोषोना निरुद्ध याय अेटनेडे दोषोनु गमन थाय, तेमन् पूर्वकर्मनो क्षय (निर्ण-ग) याय, तेने रोगावन्थासा आपन गमान भोगोपाय समन्वये २६८

वहु-विश्व-मुस्मग्ग । बहुयर-मुवत्राय-विश्व नाउ ॥
जेण न मजमहाणी । तह जयसु निजरा जह य ४०

अहु निन्ताग्युन्त उरार्ग (विधिभार्ग) ने तथा अनि अहु निन्ताग्युन्त अपवाद (निपेसभार्ग) ने न्ताग्युन्त मयमनी दानि न थाय, तेमन् न्त्रम कर्म निर्ण-ग थाय, तेम दे लक्ष ' तु प्रथम न ३ ' २१६

सामन्नेणुस्सग्गो । विसेसिओ जो स होइ उववाओ ॥
ताणं पुण वावारे । एस विही वन्निओ सुत्ते ॥ ५० ॥

सामान्यपणुण के मार्ग कहे होय ते उत्सर्ग, केमंडे
जोयरी करवा गयेलाये कथांय गेसवु नहि; अने विशेषित कहे
होय ते अपवाद, केमंडे तपस्वी, ज्ञान, (व्याधिअस्त) तेमण
जराथी जर्जरित देहवाणा साधुने (तथा प्रकारना कारण योग)
इवयिन् गेसवुं पणु कल्पे. ते उत्सर्ग अने अपवादने व्यापार
(उपयोग) करवाभाटे शास्त्रमां आ प्रमाणे विधि दर्शाव्ये
छे. २५०.

उस्सग्गे अववायं । आयरमाणो विराहओ होइ ॥
अववाए पुण पत्ते । उस्सग्ग निसेवओ भईउ ॥५१॥

उत्सर्ग समये (द्रव्य, क्षेत्र, कालादिक अनुकूल स योग)
के अपवाद सेवे तो ते निष्कारण आपमतिथी अपवाद सेवनार
संयम विराधक समज्यो. अने अपवाद अवसर (तथा प्रकारना
प्रतिकूल द्रव्य, क्षेत्र, कालादि योग) प्राप्त थये छते उत्सर्ग आदरे
तेमां लजना समजवी. अटके डार्धक विशुद्धमान् परिणामवन
तो आराधक थाय. अने जीने ह्यमान (पडता-मलीन) परि-
णामवन् विराधक थाय. मतलअके अपवाद सेवानी जरण होय
तेव अज्ञे प्रभु आज्ञाये निष्कपटपणु तेम करतां हानि नथी
केमंडे तेनुं साधुं से संयमनु गमे तेम करीने रक्षणु करवाभांज

नभाय पापु अये समये डोऽऽ अति धैर्यवत, वेहादिक १७५
 वस्तु उपग्नो मोह त्यज्जने अपवाहने न पापु अये अने निनुद्ध
 परिलामथ्री नयमनो आगनक वाय अे वात पणु मखवित ७
 तेज वात अयकाऽ वनारे अपष्ट कऽता छता कहे ७ ३- २५१

किह होही भइअव्वो । सघयणधीइजुओ समथोओ ॥
 एरिसओ उववाए । उस्सग्ग निसेवओ सुद्धो ॥५२॥
 इअरो उ विराहेई । असमथ्यो ज परीसहे महिउं ॥
 धीइमघयणेहि तो । एगयरेणवि सोहीणो ॥ ५३ ॥

अपवाहना अवमडे उत्तर्ग अेननाग्नी शीरीते खानना
 अमननी / तेनो युयामो अये' ७ ३ उत्तम (अविष्ट) सघयण
 (गरीग्नो आगे) वाणो, तथा अयममा स्थिता युक्त तेम
 न पग्निमह उपमर्ग महन जना मभय (अणवान) तेना
 छत उदधादिक मातु न्नाथी अेऽने अपवाह अेनवाने अटवे
 उत्तर्ग अेने तो कर्म निर्त्तग कगी शंके (अेटने आगनक थअ
 शंके) पाप जीजे मातु न् अयम स्थिता अने अविष्ट सघयण
 माथी अेके पापु नहि रोनाथी पगीमह महन कऽवाने अ नमथे
 टाय ते अे अपवाह अ्थाने अेगछारी उत्तर्ग अेने तो आर्त
 थानना योगे विगनक वाय २५०-२५३

गर्भार जिणवयण । दुव्विन्नेअ अनिउणवुद्धीहि ॥
 तो मज्जथेहि इम । विभावणीय पयत्तेण ॥ ५४ ॥

અનિપુણ યુદ્ધિવાળાથી બહુ કષ્ટે જાણી શકાય એવાં જિન વચન ગંભીર છે. તેથી રાગદ્રેષ કદાચહાદિ રહિત થઈ આ જિન વચન પ્રયત્નથી વિચારવાં. ૨૫૪.

ઉસ્સગ્ગવવાય—વિઝુ । ગીયથ્થો નિસ્સિઓ અ જો તસ્સ ॥
અનિગૂહંતો વિરિયં । અસદ્દો સવ્વથ્થ ચારિત્તી ॥ ૫૫ ॥

ઉત્સર્ગ અને અપવાદના જાણ એવા ગીતાર્થ અને જે તેવા ગીતાર્થની નિશ્ચયે રહેતા હોય તે સાધુ કપટ રહિત સર્વત્ર સ્વશક્તિ ફેરવીને તપ, સ્વાધ્યાય અને વૈયાવચ્ચને કરતો છતો ચારિત્રવંત લેખી શકાય. ૨૫૫.

રાગાદ્દોસરહિઓ । મયણ—મયઢ્ઢાણ—મચ્છર—વિમુક્કો ॥
જં લહ્હઇ સુહં સાહૂ । ચિંતાવિસવેયણારહિઓ ॥ ૫૬ ॥
તં ચિંતાસયસલ્લિય—હિયણહિં કસાયકામનહિણહિં ॥
કહ ઉવમિજ્જઇ લોણ । સુરવરપહુચક્કવટ્ટીહિં ॥ ૫૭ ॥

રાગાદિ દોષ રહિત, મદન (કામવિકાર), અશ્વવિધ મદ સ્થાન અને મચ્છર રહિત સાધુ, ચિંતા રૂપ વિષ વેદનાથી મુક્ત છતો જે (અનુપમ) સુખ મેળવે છે તે સુખ સેંકડો ચિંતારૂપ શક્યથી ભરેલા અને કામ કષાયથી વિડંબિત થયેલા ઈંદ્રો અને ચક્રવર્તી (ના સુખ) સાથે શી રીતે સરખાવી શકાય? મતલબ કે નિર્વિકાર પ્રશાન્ત મુનિના સુખ પાસે વિષય કષાયને વશ વર્તનારા ઈંદ્રાદિકનાં સુખ બિલકુલ નહીંવા જાણાય છે. ૨૫૬—૨૫૭.

જ લહૃઙ વીયરાઓ । સુરક તં મુણ્ઙ સુચ્ચિય ન અન્નો ॥

ન હિ ગત્તાસ્યરઓ । જાણ્ઙ સુરલોઙ્ય સુરક ॥૫૮॥

ગાગાક વિકાર વર્નિત-વીતગગ જે સુખ અનુભવે છે તે તેજ જાણે છે, ખીજે કોઈ જાણી શકતો નથી વિદ્યાની ખાદમા ગમનાર બૃહ સુવૌકના સુખ સુ જાણે ? મુનિના આભાવિક-સ્વાધીન સુખ પાસે લોકોના કૃત્રિમ અને પરાધીન પૌદ્ગલિક સુખ શા હિસાબમા છે ? ૨૫૮

ઙ્ય સુહૃફલય ચરણ । જાય્ઙ ઙ્યથેવ તગ્ગયમણાણ ॥

પરલોચ-ફલાઙ્ઙ પુણ । સુરનરવર-મિહ્ઙિ-સુરકાઙ્ઙ ૫૯

જેમનું મન ચાગ્નિથી ભાવિત છે તેમને યયોક્ત ચારિત્ર આ લોકમાન્ય પ્રગટ (અતર શાન્તિ-પ્રગમાદિ ૩૫) સુખદાયી યાય છે અને ૫ લોકમા ઙ્ઙ, ચકવર્તી મળી સુખ તેમજ મોક્ષ સુખ પણ અર્પે છે ૨૫૯

અવ્વત્તેણ વિ સામા-ઙ્ઙણ તદ્દ ંગદિણપવન્નેણ ॥

મપ્ઙરાયા રિહ્ઙિ । પત્તો ક્કિ પુણ સમગ્ગેણ ॥૬૦॥

એક દિવસ માત્ર અવ્યક્ત આમાયક પણ પાળનાથી સ-પ્રતિગત્ત ના સુખ ડની (અર્થ ભ ત ક્ષેત્રની) જહ્ઙિ પામ્યો, તો મમત્ર-પૂર્ણ આમાયકનું તો હલેનું જ સુખ આર્થ મુહુન્તિ જગ્ઙિએ પ્રનિયોગિત ત્રી મ પતિગત્તનું ચન્નિત્ર સુપ્રમિહ્ઙ છે ૨૬૦

એ પ્રમાણે ચાગ્નિ શુદ્ધિ અગ્નિદાર પૂર્ણ થયે

ઇન્દ્રિય જયદ્વાર.

અજિન્દિણહિં ચરણં । કઠ્ઠં વ ઘુણેહિં કીરુઙ્ અસારં ॥
તો ચરણર્થીહિં દઠ્ઠં । જઇયવ્વં ઇન્દિયજયંમિ ॥૬૧॥

દિયા કાષ્ટને કરતા છતાં રસ લોભુપતાદિકથી ઇન્દ્રિય જય વગરના સાધુ જેમ ઘુણુ નામનો જીવડો કાષ્ટને પોણું-નિઃસાર કરી મૂકે છે તેમ વિષય સુખની લાલસાથી સ્વચારિત્રનો વિનાશ કરી નાંખે છે; તેથી ચરણના અર્થી સાધુએ ઇન્દ્રિય જય કરવા દૃઢ પ્રયત્ન કરવો ! ૨૬૧.

મેઓ સામિત્તં ચિય । સંઠાણ પમાણ તહય વિસઓ ય ॥
ઇન્દિયગિહ્ધાણ તહા । હોઙ્ વિવાગો અ મણિયવ્વો દર

તે ઇન્દ્રિયોના ભેદ, પ્રકાર, તેનું સ્વામિત્વ (કયા જીવને કે-ટલી ઇન્દ્રિયો હોય તે) સંસ્થાન (ઇન્દ્રિયોનો આકાર), પ્રમાણ (માન), વિષય (ગ્રહણશક્તિ) તેમજ તે તે ઇન્દ્રિયોના વિષયમાં વૃદ્ધ-આસક્ત થયેલાને જે જે ડૂળ થાય તે કહેવાશે. ૨૬૨.

પંચેવ ઇન્દિયાઈ । લોયપસિહ્ધાઈ સોયમાઈણિ ॥

દલ્લિંદિઅ ભાવિંદિંઅ । મેયવિમિન્નં પુણિક્કિં ॥૬૩॥

ત્રાત્ર (કર્ણ) આદિક પાંચજ ઇન્દ્રિયો લોક પ્રસિદ્ધ છે, તે પ્રત્યેકના પુનઃ દ્રવ્યેન્દ્રિય અને ભાવેન્દ્રિય એવા બે ભેદ થઈ શકે છે- ૨૬૩.

અતો-વહિ-નિવ્વત્તી । તસ્સત્તિ-સરુવય ચ ઉવગરણ ॥
 દવ્વિદિયમિયર પુણ । લહ્હુવઓગેહિ નાયવ્વ ॥૬૪॥

તે ઇન્દ્રિયની અદ્ય અને અદ્યગ્ની ગ્વના તે નિવૃત્તિ
 અને તેની શક્તિવનણ જે ઉપક્રમણુ તે અન્ને દ્રવ્યેન્દ્રિય આણુવી
 અને લખિય તયા ઉપયોગ વંદે ભાવેન્દ્રિય આણી તેમા
 જ્ઞાનાવગણી આદિ ઈર્મના ક્ષયોપગમયી અને ગણદાદિક અદ્યણુ
 કન્વાની ગમ્મિ ન પને તે લખિય, અને તે સખદાદિકનો અદ્યણ
 પગિલામ એ ઉપયોગ નમગનો તે અન્ને ભાવેન્દ્રિય છે ૨૬૮

પુદ્ધવિ-જલ-અગ્નિ-વાયા । સુક્કા ઈગિદિયા વિણિદ્ધિજ્ઞ
 કિમિ-સલ્લ-જલુગા-લમ્—માઈવાહાઈ ચ વેડાદિ ॥૬૫॥

પૃથ્વી, જલ, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિ એ પાચ એક
 ન્દ્રિય કલ્યા છે, તેમને એકજ સ્પર્શ ઇન્દ્રિય દોષ છે કૃમિ, શખ,
 વગેરે, અગ્નિગા અને માનુવાદ (ચુદેવ) પ્રમુખ એ ઇન્દ્રિય આણવા
 તેમને સ્પર્શ ઇન્દ્રિય અને ગ્વના ઇન્દ્રિય એ જે ઇન્દ્રિયો દોષ છે ૨૬૫
 કુચુ પિર્વાલિય પમુયા । જયા ઉદ્દેહિયા ચ તેડદી ॥

વિન્હુ-ભમર-પયગા । મલ્હિય-મમગાઈ ચરગિદિ ॥૬૬॥

કુચુ પીડી, પમુયા નુ, અને ઉદ્દેહી પ્રમુખને સ્પર્શ, ગ્વ
 અને આણુ આણુ ઇન્દ્રિયો છે વી ડી, ભમર, પનગ, માખી,
 મરુ (શમ) પ્રમુખને સ્પર્શ, ન, ધાણ (નાગિકા) અને
 ચમુ એ આ ઇન્દ્રિયા દોષ છે ૨૬૬

મૂસગ સપ્પ ગિલોદ્દ ય । વંભળીયા સરહ પરિક્ષણો મચ્છા ।
ગો મહિસ સસય સૂયર । હરિણ મણુસ્સા ય પંચિંદી ૬૭

મૂપક (હંદર), સાપ, ગિરોળી, ખાંભણી, સરહા, પંખી, મચ્છ, ગાય, ભેંશ, સસલાં, સૂકર, (ભૂંડ) હરિણ, મનુષ્યો, દે-
વતા અને નારકી એ સહુને સ્પર્શ, રસ, ટ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્ર
એ પાંચ ઇન્દ્રિયો હોય છે. ૨૬૭.

કાયવપુષ્પગોલય । મસૂર અહમુત્તયસ્સ પુષ્પ વ ॥
સોયં ચરકું ઘ્રાણં । સુરુપ્પપરિસંઠિયં રસણં ॥ ૬૮ ॥

શ્રોત્ર, ચક્ષુ, ટ્રાણ અને રસના અનુક્રમે કદંબ પુષ્પ ગો-
લક, મસૂર, અતિમુક્તકના પુષ્પ અને શુરપ્ર (અસ્ત્રો) જેવા સં-
સ્થાન વાળા હોય છે; મતલબ કે શ્રોત્રાદિક ઇન્દ્રિયોનો આકાર
તથા પ્રકારનો હોય છે. ૨૬૮.

નાળાગારં ફારિસિંદિયં તુ । વાહલ્લઓ ય સવ્વાઈ ॥
અંગુલમસંઘભાગં । એમેવ પહુત્તઓ નવરં ॥ ૬૯ ॥
અંગુલપહુત્ત રસણં । ફારિસં તુ સરીરવિથ્થહં મણિયં ॥
વારસહિં જોયણેહિં । સોય પરિગિન્હણ સહં ॥ ૭૦ ॥
સ્વં ગિન્હણ ચરકું । જોયણ લક્ષ્વાઓ સાહરેગાઓ ॥
ગંધં રસં ચ ફાસં । જોયણ નવગાઓ સેસાઈ ॥ ૭૧ ॥

અર્જન ઇદ્રિય તો અનેક પ્રકારની હોય છે પ્રમાણમા
 ઐત્રાનિક મર્ને ડ્રિયો પ્રત્યેક અતર ગ્યના આશ્રી લાખી, પહોળી
 અને નહી અગુણના અમખ્યાતમા ભાગની હોય છે, તેમા એ
 ટવો વિશેષ છે કે ગ્સનેન્દ્રિય અગુણ પૃથક્ત્વ (૨ થી ૬ અગુણ)
 અને અર્જનેન્દ્રિય શરીર પ્રમાણ નિસ્તાગવાળી હોય છે વિષય
 અહણ પ્રમાણ આશ્રી ઐત્ર ઇદ્રિય (ઉત્કૃષ્ટ) બાગ યોગન
 સુધીથી ગખ્દ અહણ કરે છે, અધુ ઇદ્રિય કમક અધિક લાખ જો-
 ગનથી રૂપ અહણ કરી શકે છે, અને બાકીની ઇદ્રિયો ઉત્કૃષ્ટ નન
 જોગન અતગ્તિ ગ ન, ન, અને અર્જને અહણ કરે છે ઉત્કૃષ્ટન
 તેટલા નુ ગ્દેયા ઉત્કટ ગવ ગ્માદિકને અહણ કરી શકે છે ૨૬૬-
 ૨૭૦-૨૭૧

અગુલઅમલભાગો । સુણતિ વિમય જહનઓ સુત્તુ ॥
 ચરકુ ત પુણ જાણઈ । અગુલમલિજ્જભાગાઓ ॥૭૨॥

અધુ ઇદ્રિય મિવાય બીજી મર્ની ડ્રિયો ગમન્યત અ-
 ગુણના અમખ્યાતમા ભાગના આતર ગ્દેય વિષયને જાણે છે,
 અને અધુ પા અગુણના મખ્યાતમા ભાગના આતર ગ્દેય વિષ-
 યને અહી શકે છે ૨૭૨

ડય નાય તસ્મરૂવો । ડદિયતુગ્ મણ્ણુ વિમણ્ણુ ॥
 અણપરયવાયમાણે । નિગિન્હા નાણગ્જ્જહિ ॥ ૭૩ ॥

આરી ગીને ડ્રિયોના વિષયનુ -વ-પ નાણીને -૧

વિષયોમાં સદાય દોડ કરતા રહેતા ઇન્દ્રિય તુરંગો (અધ્યો)નો જ્ઞાન લગામથી નિગ્રહ કરવો ધટે છે. ૨૭૩.

તહસૂરો તહમાર્ણી । તહવિરકાઓ જયંમિ તહકુમલો ॥
અજિયંદિયત્તણેણં । લંકાહિવર્ડ ગઓ નિહણં ॥૭૪॥

લંકાધિપતિ (રાવણ) જગત્માં તેવો શૂરો, માની, વિખ્યાત તેમજ દુશળ ગણાતા છતાં ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ નહિ કરી શકવાથી વિનાશ પામ્યો (તો ખીજ પામર પ્રાણીઓનું તો કહેવું શું ?) રાવણની કથા સુપ્રસિદ્ધ છે. ૨૭૪.

દેહદ્વિણહિં પંચહિં । સંહિજ્જઈ ઇંદિણહિં માહપ્પં ॥
જસ્સ સ લરકંપિ વહિં । વિણિજ્જિણંતો કહં સૂરો ॥૭૫॥
સુચ્ચિય સૂરો સો ચેવ । પંહિઓ તં પસંસિમો નિચ્ચં ॥
ઇંદિયંચોરેહિં સયા । ન હંટિયં જસ્સ ચરણધણં ॥૭૬॥

(સ્વ) દેહ સ્થિત પાંચ ઇન્દ્રિયો વડે જેનું સામર્થ્ય ખંડાયું છે તે ગમે તો બહાર લાખો માણસોને જીતતો હોય તોપણ તે તત્ત્વથી શૂરો કેમ કહેવાય ? ઇન્દ્રિય ચોરોએ જેનું ચરિત્ર ધન લૂટ્યું નથી તેજ ખરો શૂરવીર, તેજ ખરો પંડિત છે અને અમે તેનીજ સદા પ્રશંસા કરીએ છીએ. મતલબ જે ઇન્દ્રિયોને વશ નહિ થતાં તેમનેજ સ્વપુરૂપાર્થથી વશ કરે છે તેજ ખરો પુરૂપાર્થી પંડિત અને પ્રશંસાપાત્ર છે, તેવા જિતેન્દ્રિય સાધુ ધન્ય કૃત્યુન્ય છે. ૨૭૫-૨૭૬.

सोएण सुभदाई । निहया तह चख्खुणा वणिसुयाई ॥
घाणेण कुमाराई । रसणेण हया नरिंदाई ॥ ७७ ॥

फासिदिण्ण वमण । पत्ता सोमालिया नरेसाई ॥
इक्किणेण वि निहया । जीवा कि पुण समग्गेहि ॥ ७८ ॥

श्राव ७ द्वियथी सुभद्रादिक, तेमळ अक्षुविकारथी वणिक
मुतादिक, धा १ ७ द्वियथी कुमागदिक अने रमनाधद्वियथी नरेंद्रादिक
विनाश पाभ्या, तेमळ स्पर्ग ७ द्वियथी सुकुमाजिका स पधी नरे-
शादिक दु प पाभ्या ज्यारे अेक अेक ध द्वियनी परवशताथी जेवे
अेवी रीते विनाश पाभ्या तो पधी याये ध द्वियेने समकाणे पर-
वश यध रहेनाग पाभर प्राण्ज्जोतु कडेवुण शु ? २७७-२७८

“ दृष्टात १ लु ”

सुभद्रा पोतानी अेक दासी कदाचित् काध अतुर गनै-
याना गानना रसमा निमज्ज थध मोडी आवनाथी ते दासी उपर
थीडाखी, सत्य हकिंकत कडेवाथी पोते पण ते गायन मालणवा
आतु थध अेकदा ते प्रभाण्णु पोते तक मेणवी तेतु मनोहर
गान साभण्णु, पण तेने कद्रूप जण्णी पाछणथी तेनी नि दा करवा
दागी, ते वात गनैयाअे जण्णी ज्यारे सुभद्रानो पति परदेश
गयेो हतो त्याजे पोतातु वैर वाणवा माटे तेना गृह समीपे जध
निगहनथथी हंर थयेकी तेण्णीने अेवु गान सलणाव्यु के नथी
इन्मत प्राय पनी ये पाकणी यध प्रमादथी नीये पडीने ते भरण्णु

પામી. એવી રીતે શ્રોત ઈન્દ્રિયની પરવશતાથી સુભદ્રાનું
મરણ થયું.

‘ દૃષ્ટાંત ૨ જી ’

કાંચનપુરમાં વસતા એક શ્રેષ્ઠિનો પુત્ર જન્મતી વેળાએ
સુંદર લક્ષણ લક્ષિત છતાં ચપળ નેત્ર વાળો હોવાથી તે સ્ત્રી લોલુપી
થશે, એમ કોઈ સામુદ્રિકે કહ્યું હતું, તે પ્રમાણે જ યૌવન વયમાં
તે લોલાક્ષ અત્યંત સ્ત્રી લોલુપી બન્યો; તેથી ઘણું ઠેકાણું ફટાતો.
છેવટે રાજની રાણીને જોઈ તેની સાથે વ્યભિચાર સેવવા ઇચ્છા
કરવા લાગ્યો, માર્ગમાં જતાં જ બહુ વિડંબના પામ્યો, છેવટે ખૂંડા
હાલે કમોતે મરી ત્રીજી નરકે ગયો, એ પ્રમાણે ચક્ષુર્ઇન્દ્રિયની પ-
રવશતાથી વણિક્સુત પોતાના બન્ને ભવ હારી ગયો.

“ દૃષ્ટાંત ૩ જી ”

એક રાજપુત્ર અત્યંત ગુણવંત છતાં ત્રાણ ઈન્દ્રિયના
વિષયમાં અતિ લોલુપ હતો. એકદા તેની ઓરમાન માતાએ
પોતાના પુત્રને રાજ્ય પ્રાપ્તિ થાય તે માટે કમટથી વિષમય
એક ગંધ પુટ્ટી તૈયાર કરી, તેને એવી યુક્તિથી ગોઠવી રાખી કે તે
રાજપુત્રના હાથમાં આવતાં નરતજ સુધીને તે પ્રાણમુક્ત થયો. તે
ત્રાણ લોલુપતાનું ક્ષણ જાણવું.

“ દૃષ્ટાંત ૪ થું ”

મિથિલા નગરીમાં વિમળયશા નામે રાજા છે. તે અન્યદા
દેવળી ભગવાનને વાંદવા ગયો, ત્યારે દેવળી મહારાજે દેશના

સ્ત્રીવી કે “ સર્વ ઇંદ્રિયોમા રસના ઇંદ્રય છતવી, સર્વ
 કર્મમા મોહનીય કર્મ છતવુ, સર્વ વ્રતમા બ્રહ્મવ્રત
 પાળવુ, અને સર્વ ગુણિમા મનગુણિ પાળવી એ અ-
 તિ કહિન છે ” એ પ્રમાણે દેશના સાલગીને નૃપતિએ પ્રભુ
 પ્રત્યે પૂછ્યુ કે મહારાજ ! અનેન્દ્રિય છતવાવી કેવા કાયદા છે ?
 અને તેનુ દુર્ગ્ય પાડુ શી રીતે છે ? ગુરુમહારાજ કહે છે કે દે
 નૃપતિ અનેન્દ્રિયને છતવાથી બીજી બધી ઇંદ્રિયો સહજે છતા-
 ઇ જાય છે અને તેને વિવિધ રૂમ વડે પોષવાથી ગેષ ઇંદ્રિયોને
 પૃષ્ઠિ મળ્યા કરે છે જેમ વૃક્ષના મૂળમા જળનુ મિચન કરવાથી
 તે જળ હેઠ ટાય નુધી પહોચી કળ પ્રમતિ કરે છે, અને જળ
 વિના મૂળ શૂંચ વવાથી આશુ વૃક્ષ સકાર્થ જાય છે, તેમ અત્ર
 અમજી લેનુ તે ઉપર એક દષ્ટાંત કહુ છુ આ બૂવવય (ન-
 ગર)મા કર્મ વિપાક ગળ ગળ્ય કરે છે તેને શુભ મુ દગી અને
 અશુભ સુદગી નામે બે ગણીઓ છે પરેલીથી વિષ્ણુનામનો પુત્ર
 નક્ષ, વૃત્તન, નરજ અને શુદ્ધિમાન થયો ત્યાં બીજીથી મતિવિકળ
 બાળ નામનો પુત્ર વિપરીત ગુણનાળો વયો, તેમા પાડ
 વિગેપત અનેલુખી વયો તેથી તે અનેલોલ નામે વિખ્યાન વયો
 બક્ષ્યાબમ્ય, પેચાપેય ઇગર મુજમ વાપગવાથી ગેગઅન્ત થયો
 વૈદ્યાએ લ ધન કરવા કહ્યા છતા તે કરતો નથી બાઈએ બહુ
 કહેવાથી લ ધન કર્યુ પણ સાધ પ્રમુખને વિધ નિન ભોગન કરતા
 જ, પ્રદેષથી પ્રજ્વલિન થઈ બાઈને માગવા દેડયો, તે ધાને વચ્ચી
 વેગમ્ય વડે વિષ્ણુનામ સાધએ દીક્ષા ગ્રહી આત્મ કસ્યાબ માધુ-

પિતાએ પણ એજ પવિત્ર માર્ગ આદર્યો અને તે રસલોહુપી બા-
ળ રાજ્યપદ પામી માંસ લોહુપી બની, રૌદ્ર ધ્યાનથી મરી, સાત-
મી નરકે ગયો. ત્યાંથી અનંત સંસાર પરિભ્રમણ કરશે. એવી
રીતે રસલોહુપતા વડે તે પાપી બાળ બહુ દુઃખી થયો.

“ દૃષ્ટાંત ય મુ ”

વસંતપુરમાં જીતશત્રુરાજ પોતાની રાણી સુકુમાલિકાના
કામળ સ્પર્શમાં અતિ આસક્ત થયો છતો રાજ્ય કાળની ઉપેક્ષા
કરી બેઠો. તેથી મંત્રીએ તેને પદબ્રષ્ટ કરી તેના પુત્રને તખ્ત
નશીન કર્યો. મહાટવીમાં ચાલતાં રાણી ભૂખી તરખી થઈ
તેથી રાજ્યએ મોહવશાત્ સ્વજન્ધા ચીરીને પોતાના માંસાદિ-
કથી તેણીને પરિતૃપ્ત કરી, તોપણ અંતે તેણીએ રાજને છેહ દીધો.
રાણી પણ વિવિધ વિંડબનાયાત્ર થઈ; એવી રીતે સ્પર્શન ઇંદ્રિયને
આધીન બની રાજ રાણી બન્ને દુઃખી થયા. આ પ્રમાણે એક એક
ઇંદ્રિયને વશ પડનાર પ્રાણિઓના બહુ ખૂરા હાલ થાય છે. પતંગ,
ભૂંગ, મીન, મચ્છ, હાથી અને હરણુ પ્રમુખ પણ એકેક ઇંદ્રિયને આ-
ધિન બની મરણાંત કષ્ટ પામે છે, તો સમકાલે સમગ્ર ઇંદ્રિયોને વશ
થનાર જીવોને થતી અને થનારી દુઃખ દંદોળીનું કહેવુંજ શું ?
એમ સમજી ચતુર નરોએ ચેતી જવું અને સંતોષવૃત્તિ ધારી જ્ઞાન
દારીથી મન મર્કટને બાંધી સ્વવશ કરી ઇંદ્રિય જય કરવો !

સેવંતિ પરં વિસમં । વિસંતિ દીપં મળંતિ ગરૂયા વિ ।।
इंदियगिद्धा इहइं । अहलगयं जंति परलोए ॥ ७९ ॥

। દ્રિયજન્ય વિષયોમા ગૃહ્ણ અનેલા મોટા લોકો પણ
અહિ ખીજની મેવા કરે છે, વિષમ સત્રામાદિકમા ઉત્તરે છે, દીન
વચન યોલે છે અને પગલવમા નરકાદિકની નીચી ગતિમા જાય
છે મતવખ કે વિષય વિનશતાથી છવ ઉભય-યોકમા પગલવ
યામે છે ૨૭૯

નારયતિરિયાય મ્વે । ડિવિયવિમગાણ જાઈ દુરકાઈ ॥
મન્ને મુણિજ્જ નાણી । મ્ણિડ પુણ સો વિ ન મમથ્થો ૮૦

ઇ દ્રિયને વશ યથેલા છવેને નરક તિર્યચ ગતિમા જ જ
દુ ખો મહવા પડે છે તે તે કક્ત સર્વજ્ઞ-કેવળીજ જાણે છે, એમ
છ માતુ છ, છતા તેઓ પણ તે દુ ખ જહેવા નમર્થ નથી ૨૮૦

તો જિણસુ ડિવિયાઈ । હણસુ કસાણ ય જઈ સુહ મહસિ
મ્કસાયાણ ન જમ્હા । ફલસિદ્ધિ ડિવિયજણવિ ॥૮૧॥

તેથી જો તુ સુખ વાધતો હોય તો ઈ દ્રિયોનો જય કર
અને કપાયોનો નાશ કર । દેમકે ઈ દ્રિયોનો જય કર્યા છતા પણ
કપાયવત છવને કળ સિદ્ધિ થઇ શકતી નથી ૨૮૧

કપાયજય દાર.

તેમિ મરુવ મેઓ । કાલો ગઈમાઈણો ય મ્ણિયવ્વા ॥
પત્તેય ચ વિવાગો । રાગદ્દોસત્તમાવો અ ॥ ૮૨ ॥

ને કપાયોતુ સ્વરૂપ, તેમના બેદ, તેમનો સ્થિતિ-કાળ,

અને તેમની ગતિ પ્રમુખ, તેમજ પ્રત્યેક તેમનો ક્ષણ વિપાક અને તેમનું રાગદ્વેષપણે થતું પરિણમન એ સર્વે વિષયો અત્ર ચર્ચવા યોગ્ય છે. પ્રથમ ક્ષાય શબ્દનો વ્યુત્પત્ત્યર્થ કરે છે. ૨૮૨.

કમ્મં કસં ભવો વા । કસમાઓ સિં જઓ કસાયાઓ ॥
સંસારકારણાણં । મૂલં કોહાઇણો અ તે અ ॥ ૮૩ ॥

કપ એટલે કર્મ અથવા ભવ—તે કર્મ અથવા ભવનો આય એટલે લાભ જેથી થાય તેનું નામ ક્ષાય છે. તેથી તે કો-
ધાદિક ક્ષાય અસંયમાદિક સંસારવૃદ્ધિજનક કારણોનાં મૂળ કારણરૂપ છે. ૨૮૩.

કોહો માણો માયા । લોહો ચરો વિ હુંતિ ચડ મેયા ॥
અણ અપ્પચ્ચરકાણા । પચ્ચરકાણા ય મંજલણા ॥૮૪॥

કોધ, માન, માયા, લોભ, એ ચાર ક્ષાયો પણ અનંતા-
નુબંધિ, અપ્રત્યાખ્યાની, પ્રત્યાખ્યાની અને સંજ્વલન રૂપે ચાર ચાર પ્રકારના છે. ૨૮૪.

વંધંતિ ભવમણંતં । તેણ અણંતાણુવંધિણો મણિયા ॥
એવં સેસાવિ ઇમં । તેસિં સરૂવં તુ વિન્નેયં ॥ ૮૫ ॥

ક્ષાય ઉદય પામ્યા છતા અનંત ભવ (સંસાર) નો અ-
નુબંધ (વિસ્તાર) કરે તેથી તેને અનંતાનુબંધી કહ્યા છે.
તેમજ ખીજનું પણ આવી રીતે સ્વરૂપ કહેવામાં આવ્યું છે.

પગ ચખ્યાણુ—નિયમમા પ્રતિબંધ કરે તેથી અપ્રત્યાખ્યાની, સર્વ
વિગતિની પ્રાપ્તિમા પ્રતિબંધ કરે તેથી પ્રત્યાખ્યાની અને ચાગિ
ત્રીને પણ કાણવાર ઉદય ભાવ દેખાડે એવા મદતાને પ્રાપ્ત થયેના
કપાયને સન્વયનના નામથી ઓળખાવ્યા છે ૨૮૫

જલ-રેણુ-પુદ્ગલ-પલ્લવ-રાઈસરિસો ચઢવિહો કોહો ॥
તિણિસ લયા કઠ્ઠ-ઠ્ઠિય-સેલ-યમોવમો માણો ॥૮૬॥

જળ, રેણુ (૨૮૧) પૃથ્વી, અને પર્વતમા પડેલી રેખા
(કાટ) મમાન અનુક્રમે ચાર પ્રકારનો સન્વયનાદિક ક્રોધ છે
તેમજ માન, તૃણની ગળી, ગાદ, અર્ધિય (હાડ) અને પશ્ચાન્ના
યલ જેવો છે મતનળ છે તે અનુક્રમે અધિક અધિક વખત
રહેનાર દેવાથી દૃઢ છે ૨૮૬

માયાવલ્લેહિ-ગોમુત્તિ-મિદ્ધમિગ-ઘણવમમૂલમમા ॥
લોહો દલિદ્ધ-સ્વજળ-કદ્દમ-કિમિરાગસામાણો ૮૭

અનેદિ (વામની ધાર), ગોમૂત, મિદ્ધમ, (મિદ્ધાનુ-
શી ગૃહ) અને પણ મનુષ્યના વાનના મૂળ મમાન માયા છે તેમજ
લોભ દુઃખ, ખળન (કાળ) કદ્દમ (ગાદનો મળ) અને
કિમિરાગ (કિંમીઆવા - ગ) જેવો છે ૨૮૭

પગ્ક-ચઠમામિ-વચ્ચ-જાવજીવાણુગામિણો મણિયા
દેવ-નગ-તિરિય-નાગ્ય-ગદ્માદ્દણહેયવો નેયા ॥૮૮॥

તે સંવલનાદિક કષાય અનુક્રમે એક પક્ષ (પખવાડિયું) ચાર માસ, એક વર્ષ, અને હવિત પર્યંત ટકવાવાળા છે, અને દેવ, મનુષ્ય, તિર્યચ અને નરક ગતિને આપવાવાળા છે. ૨૮૮.

વસુવિં ગઈસુ સંવે । નવરં દેવાણુ સમહિઓ લોહો ॥
નેરૂઆણવિ કોહો । માણો મણુયાણ અહિઅયરો ૮૯
માયા તિરિયાણહિયા । મેહુણ-આહાર-મુચ્છ-મય-સન્ના
સ ભવે કમેણહિયા । મણુસ્સ-તિરિ-અમર-નિર્યાણં ૯૦

જે કે સર્વે ગતિમાં ચારે પ્રકારના કષાય તો હોય છેજ તે પણ દેવતાઓને લોભ વિશેષ હોય છે, નારકીઓને ક્રોધ અને મનુષ્યોને માન અધિકતર હોય છે, તથા તિર્યચને માયા અધિક હોય છે. તેમજ મનુષ્ય, તિર્યચ, દેવ અને નારકીને ચાર સંજા પૈકી મૈથુન, આહાર, પરિગ્રહ અને ભય સંજા અનુક્રમે અધિક હોય છે. ૨૮૯-૨૯૦.

મિત્તાંપિ કુણ્ણ સત્તું । પચ્છઈ અહિયં હિયંપિ પરિહરૂ ॥
કજ્જાકજ્જં ન મુણ્ણ । કોવસ્સ પસંગઓ પુરિસો ૯૧

કોપને વશ થયેલો પુરૂષ મિત્રને શત્રુ લેખે છે, અહિત કરે છે હિતનો પણ ત્યાગ કરે છે અને કાર્ય અકાર્યને જાણતો નથી. ૨૯૧.

ધમ્મથ્થકામભોગા-ણ હારણં કારણં દુહસયાણં ॥
મા કુણ્ણસુ કયમ્બોહં । કોહં જઈ જિણમયં મુણ્ણસિ ૯૨

જો તુ જિન મતને બાપુતો હોય તો ધર્મ, અર્થ કામ
(ભોગ) નો નાશ કરનાર સે કડો દુ ખને દેનાર અને મમારની
પગ પગ વસાગનાર કોન કરીશ નહિ । ૨૬૨

इह लोइ चिय कोवो । मगीरसताव-कलह-वेराइ ॥

कुणइ पुणो परलोगे । नरगाइसु टारुणं दुस्क ॥१३॥

કોપ આ લોકમા ખરેખર શરીર સતાપ, કલહ અને ન-
ગ્લાન કનાવે છે, અને પરલોકમા નરકાનિક દારુણ (અતિ આકર)
દુ ખ આપે છે ૨૬૩

खती मुहाण मूल । मूल धम्मरस उत्तमा खंती ॥

ह्रइ महाविज्जा इव । खती दुरियाइ मयलाइ ॥ १४ ॥

(ત્યાં મેધના પ્રતિકાર રૂપ) ક્ષમા મુખનુ મૂળ છે જિ-
નોક્ત ઉત્તમ ક્ષમા વર્મેનુ મૂળ છે, તેમજ તે મહા વિજ્ઞાની જે-
મકળ દુનિ પાપ-કોપ તે દૂર કરે છે ૨૬૪

कोत्रमि खमाण् वि य । चकारिय खुहुओ अ आहरणा॥

कोवेण दुह पत्तो । खमाइ नमिओ सुरेहिपि ॥१५॥

કોપ કવામા અને ક્ષમા ગ્રુપ આદરવામા અચ્ચ કા-
રિત ભદ્રિકા (અચ્ચ કારી બદા) નયા નાગરત મુક્ક (કુગર)
મનુષના દુષ્ટાન જે તેઓ કોપથી દુ ખ પામેન છે, અને ક્ષમા-
થી દેવના આગ્રે પા । તેમને પ્રાણમ કરવે છે ૨૬૫

“ अर्यन्धारी लट्टानुं यरित्र. ”

अर्यन्धारी लट्टा जे जेक श्रेष्ठिनी पुत्री हुती. पोतानुं वयन उद्वेगधन न करे जेवा गृहस्थ (प्रधान) साथे परणी, द्विवस अस्त तथा पादगमे तेम थाय तो पण धर अहार नहि जवा पोताना पतिने जणाववाथी ते ते प्रमाणेन करतो हुतो. छतां जेक द्विवसे प्रधानने राज्ञे शोडी राषवाथी ते वषतसर आवी शक्यो नहि, तेथी अहु दुपित थध स्वपतिने त्याग करी पोते यादी गध, मार्गमां चोर प्रमुषथी अहु दुष्पामी, पछी धातडी प्रदेशमां वेयाध ज्यां मनुष्यना बोहीथी वस्त्ररंगातां. त्यां स्वयित डोध स्वजन आवी यडवाथी तेणे तेणीने ते दुष्पमांथी डोध रीते मुक्त करी. आवा कडवा अनुभव पछी तेणीने अहुन समता आवी. क्षमागुण तेणीमां अटवो अधो वृद्धि पाभ्यो के धरे पण तेणीनी प्रशंसा करी. उत्तम समता योगे पोतानी जडगी सुधारी ते सुष्ठी थर्थ.

“ श्रुद्वेक साधु दृष्टांत ”

श्रुद्वेक साधु स्वयित शिक्षा निमित्ते गयो हुतो, त्यां अनुपयोगथी जेक मंडूकी (देडकी) तेना पग नीचे क्यराध गध. ते वात अन्य साधुजे पुनः पुनः जणाव्याथी डोप प्रवृत्तित थध श्रुद्वेक ते साधुने मारवा जतां वयमां रहेला स्तंभ साथे लटकायो अने तेना भर्म स्थाने वागवाथी मरणु पामी ज्योतिष्क देव थयो. पछी सर्पनां दुर्गमां अवतर्यो, त्यां अतिस्मरणु जानथी पोतानी लूल समल, सुधारीने समता युक्त काण करी नागदत्त नामे राजपुत्र थयो.

“ दूरगद् साधु दृष्टात ”

दूरगद् साधु भद्रो वैगव्यव त छता अद्दु सुधा योगे द्वि-
यभा ये त्रण वार निर्दोष आहात् वापरता छना, उपवास प्रमुष्ण
तप वरी शक्ता नहि अकदा आहात् लात्री तपस्वी साधुने पोते
निमत्रण कर्तुं, ते तेमणे नहि स्वीकारता ते आवुना पात्रभा वृ क-
नाभ्यु ऋगद् मुनि मनभा सभता सहित ते वापरी गया उ-
त्तम प्रकारनी क्षमाने आहत् कर्ता निर्भण यान योगे ते डेवण
ज्ञान पात्री सकण कर्म अ मनथी मुक्त यद्य भोक्षे सधाव्या

जाड-कुल-रुव-त्रल-सुअ-लाभ-तव-सिरिय-अट्टहा माणो
जाणिय परमथेहि । सुको ससारभीरुहि ॥ ९६ ॥

परमार्थना जल, लव लीड् जने आह प्रकाने मद्द त्य-
जे ७ जति, कुण, पण, श्रुत, लाल, तप, अने वक्ष्मी सप री
अभिमान-गुमान तेज्यो कर्ता नथी २६६

अन्नयरमओम्मत्तो । पावइ लहुअत्तण सुगुरुओवि ॥
विबुहाण सोयणिज्जो । बालाणवि होइ हसणिज्जो ॥९७॥

उक्ता मद्द पैकी डोछ मद्दयी उन्मत्त अनेवे ७४ गमे तेवे
अपगे होयतो पणु लुत्ताने पात्रे छे, पडिताने गोयना योअ
अने पाण्डोने पणु लुत्ताने योअ अने ७ २६८

जइ नाणाइ मओ वि हु । पडिसिद्धो अट्टमाणमहणेहि
तो सेस मयट्टणा । परिहरियेव्वा पयत्तेण ॥९८॥

જ્યારે આઠે મદના ક્ષય કરનાર જિનેશ્વરોએ જ્ઞાનાદિક ગુણોનો મદ કરવો પણ નિષેધ્યો છે, તો આકીના (અનર્થ દાયક) મદ સ્થાનો તો અવશ્ય (આત્માર્થી-જનોએ) પ્રયત્ન વડે પરિહરવાજ જોઈએ. ૨૬૮.

દ્વપ્પવિસપરમમંતં । નાણં જો તેણ ગવ્વમુવ્વહ્દ ॥
સલિલાઉ તસ્સ અગ્ગી । સમુદ્ધિઓ મંદ પુન્નસ્સ ॥૧૧॥

જે જ્ઞાન અભિમાન રૂપ વિષને ટાળવા પરમ મંત્ર સમાન છે તેજ જ્ઞાનથી જે ગર્વ કરવામાં આવે તો મંદ પુન્યવાળાને જ-ગમાંથી અગ્નિ ઉઠાશે સમજવો. ૨૬૯.

ધમ્મસ્સ દયા મૂલં । મૂલં સ્વંતી વયાણ સયલાણ ॥
વિણઓ ગુણાણ મૂલં । દપ્પો મૂલં વિણાસસ્સ ॥૩૦૦॥

ધર્મનું મૂળ દયા છે, સકળ વ્રતોનું મૂળ ક્ષમા છે, અને સકળ ગુણોનું મૂળ વિનય છે, તેમ (સકળ) વિનાશનું મૂળ અભિમાન ગર્વ છે. ૩૦૦.

બહુદોસસંકુલે ગુણલવંમિ । કો હુજ્જ ગવ્વિઓ ઇહ્દં ॥
સોઝણ વિગયદોસં । ગુણનિવહં પુવ્વપુરિસાણ ॥૧॥

પૂર્વ પુરૂષોના નિર્દોષ ગુણ સમુદાય (આત્મી) સાંભળીને બહુ દોષથી વ્યાપ્ત એવા કવ માત્ર ગુણમાં ડોણ (સદ્દેહ્ય પુરૂષ) ગર્વ કરે ? ૩૦૧.

સોહૃદ્ દોસાભાવો । ગુણવ્વ જઈ હોઈ મચ્છરુત્તિન્નો ॥
 વિહવેસુ તહ ગુણેસુ અ । ઇમે ઈદ્ધિઓ અહકારો ॥૨૧॥

જે ૭૫માથી મગ્ધર દોષ દૂર થયો હોય તો તે દોષનો અભાવ ગુણની જેમ સોભે છે શ્રીમત (લક્ષ્મીપાત્ર) અને ગુણવતને વિષે રહેલો અહ કાર શિષ્ટ જનોના હૃદયને વધારે પીડા કરે છે મતલબ કે શ્રીમતે તેમજ ગુણવત જનોએ અહ કાર નજ કરવો જોઈએ ૩૦૨

જાઈ મણિક્કેણવિ । પત્તો હુવત્તણ દિઅવરોવિ ॥
 સવ્વમણ્હિ કહં પુણ । હોહિતિ ન સવ્વગુણહીણા ॥૩૧॥

એક જાતિ મદ કરવા માત્રથી દ્વિજવર પણ હુબ પુણુ પામ્યો તો સર્વ મદ કરનાથી પ્રાણીઓ સકળ ગુણ હીન કેમ ન થાય ? અપિતુ થાયજ ૩૦૩

“બ્રહ્મદેવ દૃષ્ટાત”

સોમદત્ત નામના પુત્રોદ્ધિતનો પુત્રબ્રહ્મદેવ સકળ વિદ્યા-ચૃદ્ધ છતા જાતિ મદથી ઉન્મત્ત બની જવાથી તેના પિતાના મગ્ધુ બાદ ગજાએ અન્ય પુત્રોદ્ધિત પામ્યો બ્રહ્મદેવની સદુકાલ હાસી કરવા લાગ્યા, તેથી જ ટાળીને તે અટવીમા ચાલ્યો ગયો, ત્યાં અ નેક હુબોને જોતા તેમાના એકહુબે આવી તેને સ્પર્શ કર્યો તેથી તે કુપિત થઈ તેને શાપ દેના લાગ્યો પગિપ્લામ એ આગ્યુ કે હુબે તેને દાગ માર્યો ત્યાંથી મગીને તેજ હુબનો દુર્ભગ પુત્ર થયો

અને બહુ પાપ કરી મરીને પાંચમી નરકે ગયો. ત્યાંથી પણ નિક-
ળી પ્રાયઃ સર્વ હીન જ્ઞાતિઓમાં અવતરી મહા દુઃખી થયો.

जे मुद्धजणं परिवंचयंति । बहु-अलिय-कूड-कवडेहिं ॥
अमरनरसिवसुहाणं । अप्पा-वि हु वंच्चिओ तेहिं ॥४॥

જે અસત્ય વચન રચના યુક્ત બહુ દુઃક કપટ દુઃખીને
મુગ્ધ જનોને હગે છે તેઓ સુર નર અને મોક્ષ સુખથી પોતાના
આત્માને પણ વંચે-હગે છે એમ ચોક્કસ સમજવું. આ ઉપરથી
સત્ય-સરળનીજ સિદ્ધિ થાય છે. એ વાત પૂરવાર થાય છે. ૩૦૪.

जइ वणिसुआइ दुरकं । लद्धं इकमि कयाइ मायाए ॥
तो ताण को विवागं । जाणइ जे माइणो निच्चं ॥५॥

એક વાર માયા-કપટ કરવાથી જે વણિક પુત્રી દુઃખ
પામી તે જે સદાય માયા-પ્રપંચ કર્યા કરે છે તેમને કેવું દુઃખ
થશે / તે કોણ જાણે છે ? ૩૦૫,

“ वणिक पुत्री वसुमति दृष्टांत ”

એક શ્રેષ્ઠીની વસુમતિ નામની પુત્રીએ પોતાની માતાના
સંરણ થયા બાદ આરમાન માતાની ઉપર ખોટું આજ્ઞા ચલાવવા
એકદા યુક્તિ કરી, જેથી ના હક તેણીનો (શ્રેષ્ઠીએ) ત્યાગ કર્યો.
તેથી બાર પ્રહર સુધી તે આપડી રદ્દન કરતી રહી. એવો દયા જ-
નક દેખાવ બેચાથી તેણીનું હૃદય પીંગળ્યું, અને કલંક ઉતારવા
માટે પોતાના પિતાને યુક્તિસર સમજાવવા લાગી, આથી પિતાએ

પુન તેણીને સ્વીકાર કર્યો આવી ગીતે બાધેલા કર્મ વડે તેણી
ભવાતરમા બાર વર્ષ મર્યેત પતિ વિગ્હના દુ ખને પામી એવટ
જાનીના સુખથી તે હકીકત બાણી વૈગચથી દીક્ષા લઈ તે સુખી થઈ

કો લોભેણ ન નિહઓ । કસસ ન રમણીહિ મોલિય હિયય
કો મચ્ચુણા ન ગસિઓ । કો ગિહો નેવ વિમણ્ણાદા ॥

લોભથી કાણ હણાયુ નથી ? સ્ત્રીઓએ કાનુ હાન્ય ભો
ગચ્ચુ નથી ? મૃત્યુએ કાનો અત કર્યો નથી ? અને વિષય
સુખમા કાણ ગૃહ ખન્યુ નથી ? ૩૦૬

પિયવિરહાઓ ન દુસહ । દારિદ્રાઉ પર દુહ નથિ ॥

લોભ મમો ન કસાઓ । મરણ મમા આવહ તાથિયાજા ॥

પ્રિય વિગ્હ જેવુ કંઈ દુઝાહ નથી, દારિદ્ર જેવુ ઈ
દુ ખ નથી, લોભ સમાન કાજ કપાય ની અને મરણ સમાન
કાઈ આપદા નથી ૩૦૭

થોગા માણકમાઈ । કોદકસાઈ તઓ વિસેસહિઆ ॥

માયાકસાઈ વિસેસહિયા । લોભમિ તઓ વિસેસહિયા

માન કપાયવત યોદા છે, (મતવળ કે માન કપાય
અ મધી ઉપયોગ યોદા વખત ગ્હે છે) તે કરતા કોન કપાયવત
વિશેષ અધિક છે, તે કરના માયા કપાયવત વિગેપારિક છે અને
તે મરથી પણ લોભ કપાયવત વિગેપારિક અમગવા ૩૦૮

इअ लोभस्सुवओगो । सुत्ते वि हु दीहकालिओ भणिओ ॥
पच्छाय जं खविज्जइ । एसु च्चिय तेण गरुअयरो ॥९॥

કારણ કે એ લોભનો ઉપયોગ સૂત્રમાં દીર્ઘ કાળનો કહ્યા છે, તેમ તેનો ક્ષય પણ સર્વ કષાયના ક્ષય પછી થાય છે; તેથી કરીને એ લોભ ખરેખર બીજાથી વધારે બળવાન છે. ૩૦૬.

कोहाइणो य सव्वे । लोभाउ च्चिय जओ पयट्टंति ॥
एसु च्चिय तो पढमं । निग्गहिअव्वो पयत्तेण ॥१०॥

વળી ક્રોધાદિક સર્વ કષાય લોભ થકીજ પ્રવર્તે છે, તેથી કરીને એ લોભનોજ પ્રથમ પ્રયત્નથી નિગ્રહ કરવો ઘટે છે. ૩૧૦.

न य विहवेणुवसमिओ । लोभो सुरमणुअचक्कवट्टीहिं
संतोसु च्चिय तम्हा । लोभविसुच्छायणे मंतो ॥११॥

સુરપતિઓ કે ચક્રવર્તીઓ વૈભવ વડે લોભને શાન્ત કરી શકતા નથી, માટે લોભ રૂપી વિપનો ઉચ્છેદ કરવાને ફક્ત સંતોષ રૂપી મંત્રજ સમર્થ છે. ૩૧૧.

जह जह वट्टइ विहवो । तह तह लोभोवि वट्टए अहियं
देवाइत्थाहरणं । कविले वा खुडुओ वा वि ॥ १२ ॥

જેમ જેમ વિભવ વધતો જાય છે, તેમ તેમ લોભ પણ અધિક વધતો જાય છે, તેમાં દેવતાઓ દૃષ્ટાંત રૂપ છે. મતલબ કે

મર્વ છયો કરતા દેવોને અધિક લોભ ડહો છે, મનુ'યોમા પણ ક-
પિત્ર અને કુટુંબકના દષ્ટાત આપના ૩૧૦

“ કપિલ દષ્ટાત ”

કપિલ એ એક પુનઃદિતનો પુત્ર હતો, જે પોતાના પિ-
તાના મગણ થયા બાદ માતાની પ્રેરણાથી પિતાના મિત્ર બ્રાહ્મણના
ઘરે વિદ્યાભ્યાસ કરવા ગયો હતો, ત્યાં વયોગે દુર્વ્યમનમા લુપ્ત
થયો હતો દ્રવ્યની જડ જાણતા નૃપતિ પામે દક્ષિણા માગવા ગયો
ત્યાં ખની હુકીકત કહેવાથી ગજએ પ્રસન્ન થઈ ગમે તેટલું ન
ભણાઈ લેવા આજ્ઞા કરી, ત્યારે પોતે કેટલું ન માગતું તેનો
એકાતમા વિચાર કરના ગેદો, પરંતુ લોભ વટે તે દ્રવ્યનું કદ
માન-માપ નહીં નદિ જે મામા મુવર્ણથી માડી કોઈ નોનયાથી
પણ તેની તૃપ્તિ રાન્ત થઈ નહિ તેનું કારણ ગોપતાં પોતાની
ભૂન પોતાને મમજાળી અને સર્વ લોભ તજી મતોય વૃત્તિ ધારી
આધુ-નિવ્રથ થયો અને કેવળ જ્ઞાન પામા મોક્ષ મુખ પ્રાપ્ત કર્યું

“ આપાદામૃતિ મ સ્તિપ્ત ચગ્નિ ”

ધર્મઉચ્ચિ અણગાગનો એક ગિન્ય આપાદમૃતિ નામે
હનો, તે બિસાથ ગયેયો તેને એક અતિ મુદ્દ મોદક મળ્યો તેવા
મોદકના લોભથી ગિન્ય બિન-પ ધારી નેન પડે નહીં પોતે મોદક
મેગળ્યા આવા લોભથી ચુદ્ધ-ગનો વધારે પરિગ્રથ થતા વિકાર
મન્ત બની તે પાનિ દીન રયો, ગ્રીના લુપ્ત ખી નટવતુ મેષા
કરવા ઘાગ્યો એકદાનિમિત્ત પાની વિન્ન થા પૂર્વકુન કર્મને મારે

પશ્ચાન્નાપ કરી પુનઃ પ્રવ્રજિત થઈ ભરત ભૂપતિનું નાટક ભજવતાં તે દેવળજ્ઞાન પામ્યો.

સામન્નમણુચરંતસ્સ । કમાયા જસ્સ ઉક્કઢા હુંતિ ॥
મન્નામિ ઉચ્છુપુપ્ફં વ । નિપ્પલં તસ્સ સામન્નં ॥૧૩ ॥

ચારિત્રને એવન કરનાર જે સાધુના કપાય ઉત્કટ (પ્રખળ) વર્તતા હોય તેનું ચારિત્ર શેલડીના ફલ જેવું નિષ્કળ છે એમ સમજવું. ૩૧૩.

જં અજ્જિયં ચરિત્તં । દેસૂણાણ વિ પુવ્વકોહીણ ॥
તં પિ કસાહય મિત્તો । હારેહ્ નરો મુહુત્તેણ ॥ ૧૪ ॥

કંઈક ન્યૂન કોડ પૂર્વ પર્યંત ચારિત્ર પાળી જે લાભ ઉપાન્યે! હોય તે પણ એક મુદ્દર્ત (બે ધડી) માત્ર કપાયિત પરિણામથી સાધુ હારી જાય છે. ૩૧૪.

જહ્ ઉવસંતકસાઓ । લહ્હ અણંતં પુણો વિ પહ્હિવાયં
ન હુ મે વીસસિયવ્વં । થોવેવિ કસાય સેસંમિ ॥૧૫ ॥

ન્યારે એકાદશ ગુણુસ્થાનવર્તી ઉપશાન્ત કપાયવંત સાધુ પણ પુનઃ અનંત ભવ ભ્રમણુ રૂપ પ્રતિપાતને પામે છે, ત્યારે જેને સમસ્ત કપાય ઉપશાન્ત થયા નથી એવા તમારે તો થોડા પણ કપાય ઉદયમાં જળાતા હોય, ત્યાં સુધી તેનો વિશ્વાસજ રાખવો યોગ્ય નથી. દેમકે તે કપાયનો નિગ્રહ નહિ કરવાથી તેને વધતાં વાર લાગતી નથી. ૩૧૫.

पटमाणुदए जीवो । न लहइ भवमिद्धिओ वि समत्त ॥
चीआण देसविइडं । तइआणुदयमि चारित्त ॥ १६ ॥

प्रथमना (अन नानुअ धी) कपायने उदय छते भवमिद्धि
(भोक्ष गाभी थना) छव पणु अभ्यक्तव पाभतो नवी थीन्त
(अप्रत्याप्यानी) कपायने उदय छने देशनिगति याग्वि पाभतो
नथी अने नीन्त (प्रत्याप्यानी) कपायने उदय छने मरि
निगति याग्वि पाभी शकने नवी ३१६

मव्वेवि अ अइयारा । मजलणाण तु उदयओ वृत्ति ॥
मूलच्छिज्ज पुण होइ । चारसण्ह रुमायाण ॥ १७ ॥

याग्विमा मरि होइ अनियां न ननन कपायना उदय
यडीन् दाय छे अने पाटीना पा (अन तानुअ पि, अप्रत्यां
प्रत्यां) कपायना उदये तो मृग ये (मरिथा यारिन उउ उदक)
याय पागे छे ३१७

ज पिच्छमि जियलोए । चउगड-ममार-ममप दुक्क ॥
त जाण कसायफल । सुक्क पुण तजयस्स फल ॥ १८ ॥

छव दोकमा (नगमा) याग्विमा पमान क गाधी
उत्पन्न यतु ने ने दुअपु तु येने छे ते ते दोपादिक कपायनु-
माय नमन' तेमार ममन्न छवोमा तु ने ने सुअपु दमि छे ते ते
कपाय निमदनु कय नमन' ३१८.

તં વત્થું મુત્તવ્વં । જં પઙ્ગ ઉપ્પજ્જણ કસાયર્ગી ॥

તં વત્થું ધિત્તવ્વં । જથ્થોવસમો કસાયર્ગં ॥ ૧૯ ॥

એમ સમજીને વસ્તુ પ્રત્યે (જેને આશ્રી) કપાય અશ્ચિ ઉપજે તે વસ્તુ તણ દેવી અને જ્યાં અથવા જેથી કપાય શાન્ત-ઉપશાન્ત થાય ત્યાં અથવા તે વસ્તુનો બંધ આશ્રય લેવો. ૩૧૯-

एसो सो परमथ्यो । एयं तत्तं तिलोयसारमिणं ॥

सयलदुहकारणाणं । विणिग्गहो जं कसायाणं ॥२०॥

તેજ આ પરમાર્થ છે, આજ તત્ત્વ છે, તેમજ ત્રણલોકમાં સાર આજ છે, કે સકળ દુ ખના કારણુ રૂપ કપાયોનો વિશેષ કરીને નિવ્રહ કરવો. ૩૨૦.

माया लोभो रागो । कोहो माणो अ वन्निओ दोसो ॥

निज्जिणसु इमे दुन्निवि । जइ इच्छसि तं पयं परमं २१

માયા અને લોભ રાગ રૂપ છે તથા ક્રોધ અને માન દ્વેષ રૂપ છે, એમ શાસ્ત્રકારે કહેલું છે, તેથી જો તું પરમ પદને ઇચ્છતો હોય, તો તે રાગ અને દ્વેષ ઉભયને સમસ્ત પ્રકારે છૂટી લે ! ૩૨૧.

ससुरासुरांपि भुवणं । निज्जिऊणं वसीकयं जेहिं ॥

ते राग-दोस-मल्ले । जयंति जे ते जए सुहडा ॥२१॥

ત્રીઓ (તે ગગ અને દ્રવ્ય) સુનાનુ નહિત આખા
બુવનને છતી વગ કમી લીધુ છે, તે ગગ દ્રવ્ય ૩૫ મંથોને જે છતે
છે, તેજ નગતમા ખન મુખટ છે ૩૨૨

ગગો અ તત્ય તિવિહો । દિદ્ધિસિણેદાણુગય વિસણ્ણુ ॥
કૃપવયણેસુ પદમો । વીઓ સુઅન્નધુ-માર્દેસુ ॥ ૨૩ ॥

તેમા ગગ ત્રણ પ્રકારનો છે, ૧ દૃષ્ટિગગ, ૨ -નેદુ-ગગ,
અને ૩ કામ ગગ પ્રથમ (દૃષ્ટિગગ) શાસ્ત્ર્યાદિ કુપ્રવચન (કુશા
અ) વિષ, બીજા (નેદુ ગગ) પુત્ર બ મૃચ્છો પ્રનુખમા નમ-
વ્યો ૩૨૩

વિમયપદિવ્ર પ્રચ્ચો । તડઓ દાંમેણ મદ્દ ઓદાદગ્ગા ।
લન્નીદ્દગ્ગ-સુદ્દગ્ગ-અગ્ગિદ્દ-દત્ત નદાડ્ડણો કમમો ॥ ૨૪ ॥

ત્રીજા (કામ ગગ) વિષય પ્રતિબધ (શુદ્ધતા) -૫ જાણવો.
આવી ગીતના ત્રી પ્રના ના ના નથા દ્રવ્ય ૮૫૦ સદ્ધમીયર,
મુદ્દ, અર્દદ્દ અને ન દાદિક્ક અનુદ્ધો ઉદાદગ્ગ -૫ મમગ-
વા ૩૨૪

“ વદ્ધમીયરદિક્ક અ મિમ્મ ઉદાદગ્ગુ ”

૧ નક મર્ગને વાનીય પ્રનુખ મા પુત્રો દના ૨
હોનુ ૩૪૫ પર્મ વામિત દનુ કિનુ ૮૫૦ ના પુત્રા ગોદના
અમગ્ગ દિદ્ધિગગ નેદુ ૧૧, મામનાગ મેમ ૧૨ તેને રગ ગા, નવાથી

શ્રેષ્ઠી તેમને ધર્મવિમુખ થયેલા બેઠ મનમાં દુઃખિત થઈ વૈરાગ્ય-
થી દોષ સુસાધુ પાસે ચારિત્ર લઈ સદ્ગતિ પામ્યા, અને તે ચારે
પુત્રો ઉક્ત દોષોથી મરણાંત કષ્ટ પામી મરીને દુર્ગતિમાં ગયા, ત્યાં-
થી અનંત સંસાર ભ્રમણ કરશે તેમજ અનંત દુઃખના ભાગી થશે.

સત્ત્વ વસં પિસાઓ । વેયાલો દુયવહોવિ પજ્જલિઓ ॥
તં ન કુણ્ઠ જં કુવિઆ । કુણંતિ રાગાઈણો દેહે ॥૨૫॥

શત્રુ, વિપ, પિશાચ, વેતાળ તેમજ પ્રવ્રવલિત થયેલો
અશ્વિ પણ તેવો અનર્થ દેહીને ન કરી શકે કે જેવો અનર્થ દુષિત
થયેલા રાગાદિ દોષો કરે છે. ૩૨૫.

જો રાગાઈણ વસે । વસંમિ સો સયલદુરકલસ્વાણં ॥
જસ્સ વસે રાગાઈ । તસ્મ વસે સયલસુરકાઈં ॥ ૨૬ ॥

જે રાગાદિક દોષોને પરવશ છે તે સકળ દુઃખોને પરવશ
છે, અને તેજ રાગાદિક જેમને વશ છે તેમને સમસ્ત સુખ વશ
છે, એમ સમજવું. ૩૨૬.

પુવ્વુત્તગુણા સવ્વે । દંસણચારિત્તસુદ્ધિમાઈયા ॥
હંતિ ગુરુસેવણચ્ચિય । ગુરુકુલવાસં અઓ વુચ્છં ૨૭

પુર્વોક્ત દર્શન શુદ્ધિ, તથા ચારિત્ર શુદ્ધિ પ્રમુખ સમસ્ત
ગુણો ગુરુ મહારાજની સેવાથીજ પ્રાપ્ત થાય છે માટે હવે ગુરુ કુલ-
વાસ સંબંધે કહીશ. ૩૨૭.

गुरुकुलवास द्वार

को य गुरु को सीसो । के य गुणा गुरुकुले वसतस्स ॥
तप्पडिवस्से दोसा । भणामि लेसेण तथ्य गुरु ॥२८॥

(तेभा) गु३ देना गुणुव त होय । शिष्य देवो गुणुपात्र
ज्येष्ठये । गु३कुलमा वसता ज्या क्या गु३ स भवे । तेभज गु३
दुनवासमा नहि नसता आपभतिज्ये अकला करवार्थी क्या क्या
देय स भवे । ते देशमान क्खु छु तेभा पण गु३ महानज देवा
गुणुव त होय तेना भुलामो आ प्रभाणु छे ३२८

विहिपडिवन्नचरित्तो । गीयथो वच्छलो सुसीलो या।
सेवि य गुरुकुलवासो । अणुअत्तिपरो गुरु भणिओ

यथाविन चारित्र प्रतिपन्न, गीतार्थ, वात्मन्थरत, सु
गीण, गु३कुलवास सेवी, अने शिष्यादिकेना आशयने मभज
हित आहनाग गु३ महानज होय ३२९

देम-कुल-जाड-रुची । मघयण-विई-जुओ अणामसी ॥
अविकत्थणो अमाई । यि परिवाडी गहिअवक्को ३०

जियपरिसो जियनिद्धो । मज्झथो देसकालभावन्न ॥
आमन्नलद्धपइभो । नाणाविहदेमभासन्नू ॥ ३१ ॥

पचविहे आयारे । जुत्तो सुत्तथ्य तदुभयविहन्नू ॥

आहरण-हेउ-उवणय-नय-निउणो गाहणा कुसलो ॥३२॥

સસમયપરસમયવિઝુ । ગંભીરો દિત્તિમં સિવો સોમો ॥
 ગુણસયકલિઓ ણસો । પવયણવવણસઓ અ ગુરુ ૩૩

વળી આર્ય દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ ઉત્તમ ધુળ તથા બ્રતિમાં બન્નેલ, પ્રતિરૂપ (દેદીપ્યમાન દેહવંત) દૃઢ સંધયણ (શરીર આંધો) અને સ્થિરતા યુક્ત, સ્પૃહા રહિત, આત્મશ્લાધા રહિત, નિમર્ષી, સ્મૃતિ શીલ, આદેય વચન (જેનું વચન સર્વ કોઈ માન્ય કરે.) સહન શીલ, અસ્થ નિદ્રાવંત, મધ્યસ્થ, દેશજ્ઞ, કાળજ્ઞ, ભાવજ્ઞ, આસન્ન પ્રતિભાશાળી (શીઘ્ર નિરૂપણ શક્તિવંત) તેમજ અનેક દેશોની ભાષાનાબાણ, પંચવિધ આચાર યુક્ત, સૂત્ર અર્થ તદુભયના બાણ, દૃષ્ટાંત, હેતુ, ઉપનય જોડવામાં તથા નૈગમાદિક નયોમાં નિપુણ, સ્વ સમય તેમજ પર સમયના બાણ, ગંભીર, પ્રતાપી, ઉપદ્રવ શામક, શીતળ પ્રકૃતિ અને પ્રવચન (શાસ્ત્ર) ઉપદેશક એવી રીતે સેંકડો-ગમે ગુણોથી ગુરુ મહારાજ સંયુક્ત હોય. ૩૩૦-૩૩૧-૩૩૨-૩૩૩.

અઢ્ઢવિહા ગણિસંપય । આચારાઈ ચઢવ્વિહિક્કિક્કા ॥
 ચઢહા વિણયપવિત્તી । છત્તીસ ગુણા ઈમે ગુરુણો ॥૩૪॥

પ્રત્યેકે ચાર ચાર પ્રકારની એવી આચારાદિક આઠ પ્રકારની આચાર્ય સંપદા તથા ચાર પ્રકારની વિનય પ્રવૃત્તિ એવી રીતે ગુરુ મહારાજના ૩૬ ગુણો છે. ૧ આચાર સંપન્ન, ૨ શરીર

મ પત, ૩ શ્રુત મ પત, ૪ વચન સ પત, ૫ વાયના સ પત,
૬ મનિ મ પત, ૭ પ્રયોગ મતિ સ પત, અને સ ગ્રહ પગિદા
સ પત એમ આઠ મ પદા છે તે પ્રત્યેકના ચાગ ચાગ ભેદ આની
રીતે છે ૩૩/

- (૧) નિત્ય ચાગ્રિમા ઉજ્જમાળતા, મદ હિનતા, અનિયત વિ
હાગ સ્વરૂપના, અને નિર્વિકારતા
- (૨) વક્ષણ પ્રમાણોપેતતા, મ પૂર્ણ આહીન સર્વાગતા, પગિપૂર્ણ
વ દ્રિયતા, અને સ્થિત મ હનનતા
- (૩) બહુશ્રુતતા, પરિચિતમૂતતા, મોપવિનુદ્ધિકગણતા, અને
ઉદાત્તાદિ સ્વ વિનુદ્ધિ વિનાયિતા
- (૪) આદેય વચનતા, મતુગ વચનતા, ગગાદિ અનિશ્રિત વચન
તા, અને પગિસ્ફુટ અમ દિગ વચનતા
- (૫) શિષ્યોને મયાયોગ્ય મૂત ઉદ્દેશન, સમુશન, પૂર્ણ આવા
પક પગિભન પૂર્વક અપર આવાપક પ્રદાન, પૂર્નાપર
નગતિથી વિચારતા કે પ્રરૂપતા સૂત અભિધેયતુ મમ્યગ્
નિર્વદન કરતુ
- (૬) અવચર (અર્થાવચર), ઈદા, (વિના ણ) અપાય (નિ-
શય) અને મગણા
- (૭) વાદાદિક અવચરે અમુક વાદીને હુ છતના મમર્થ છુ કે
નદિ એવી પર્યાનોચના, આ વાદી માખ્ય, મગત કે કોણ છે
અથવા તે પ્રતિષાવત છે કે દિત છે / એમ વિચારવુ, આ

ક્ષેત્ર સાધુ ભાવિત છે કે અભાવિત છે; ઇત્યાદિક ચિંતવણું, આ આહારાદિ વસ્તુ મને હિતકર છે કે નહિ, ઇત્યાદિ વિચારણું.

(૮) ખાળ, ગ્લાન, બહુશ્રુતાદિના નિર્વાહ યોગ્ય ક્ષેત્ર ગ્રહણ, વર્ષા ઇતુમાં ગંતુધાતાદિ નિવારણાર્થે પીઠ ફલકાદિ ગ્રહણ, યથા સમયેજ સ્વાધ્યાય, પ્રતિલેખન, ભિક્ષાચર્યા તથા ઉપધિ યાચના—ગ્રહણ, વડિલ સાધુ પ્રત્યે યથાયોગ્ય વિનય બહુમાન પ્રમુખ કરવું. એવી રીતે પ્રત્યેકે ચાર ચાર પ્રકારે આચાર્ય સંપદાના આઠ ચોક બત્રીસ ભેદ કહ્યા.

હવે ચાર પ્રકારની વિનય પ્રતિપત્તિ જણાવે છે.

૧ તપ સંયમ પ્રમુખ કરવા, કરાવવા અને અનુમોદવાં ઇપ આચાર વિનય. ૨ સૂત્રવાચના વ્યાખ્યાનાદિ ઇપ શ્રુત વિનય, ૩ મિથ્યા દૃષ્ટિ જનોને સમ્યક્ત્વ ધર્માદિ પમાડવા ઇપ વિક્ષેપણા વિનય. ૪ વિષય કપાયથી દોષિત જીવને તે તે દોષથી નિવર્તાવવા ઇપ દોષ નિર્ધાતનાનો વિનય.

કાલાઇદોસવસઓ । इत्तो इक्काइगुणविहीणोवि ॥

होइ गुरू गीयथ्यो । उज्जुत्तो सारणाईसु ॥ ३५ ॥

દુષ્માકાલાદિક દોષ શ્રેણી ઉપર કહેલા ગુણોમાંથી એકાદિ ગુણ હીન છતાં ગચ્છ (સમુદાય) ને સારણા, વારણાદિક શિક્ષા દેવામાં સાવધાન રહેનારા ગીતાર્થ ગુરુ સમજવા. ૩૩૫.

જીહાણ વિ લિહતો । ન મહઓ જથ્થ સારણા નથ્થિ ।
 દહેણવિ તાહતો । સ મહઓ સારણા જથ્થ ॥ ૩૬ ॥

જે ગુરૂ સ્વશિષ્ય વર્ગને ભયથી ચાટતો છતો નાગણાદિક
 કરતો નથી તે ગુરૂ કન્યાણુકારી (૩૩૦) નથી, અને જે મારણા
 દિક કને છે તે કવટે શિષ્યને શિક્ષા કરતો હોય તો પણ તે
 ૩૩૦ છે ૩૩૧

જહ સીસાઈ નિકિતઈ । કોઈ સરણાગયાણ જતૃણ ॥
 તહ ગન્છમસારતો । ગુરૂ વિ સુત્તે જઓ મણિય ॥૩૭॥

જેમ કોઈ મહા પાપી સરણાગત ભવેના મન્તક કાપી
 નાખે તેમ ભવ ભયથી શગણે આવેલા સાધુઓને જે સારણાદિક
 કરતો નથી તે પણ નવમા તેવોજ કહ્યા છે જેવી ગીતે કહ્યું છે
 ૩-૩૩૭

જળણીણ અનિમિદ્ધો । નિહઓ તિલહારઓ પસગેણ ॥
 જળણી વિ થળન્હેય । પત્તા અનિવારયત્તીઓ ॥૩૮॥

માતાએ નહિ નિવેધવે તિલ ચોગના પુત્ર વિનાશ પામ્યે,
 તેમજ તેનાજ કાર્યથી પુત્રને નહિ નિગાગનારી માતાના પણ મન
 કપાયા ૩૩૮

“ વિધવાપુત્ર ઉદાહરણ ”

એક વિધવા માતાનો પુત્ર આશ્ચર્યમાન જ્ઞાન કરી બીને
 શરીરે વસ્ત્ર ગદિત થઈ બદાર જતા માર્ગમા કોઈ વણિગની દુકાન

પાસે તલના ઢગલામાં અકૃણાઇ પડયો, તેથી ઘણા તલ તેના શરીરે ચોટી ગયા, તે લઇને ઘરે આવી પોતાની માતાને તે વાત જણાવતાં તેણીએ એ વાતમાં ટેકા આપ્યો, પણ નિષેધ કર્યો નહિ; તેથી તે નિરંતર ચોરી કરતાં શીખ્યો. છેવટે તેમાં પકડાઇ જવાથી તેને માતાની શિક્ષા થઇ, તે પહેલાં પોતાની માતાને મળવા ઇચ્છા જણાવવાથી પૂરતા જાપતાથી તેને તેની માતા પાસે લઇ જવામાં આવ્યો. માતાની પાસે પોતે છરી માગી કે તરત તે તેણીએ આપી, એટલે તેજ છરીથી તેણીનાં ખંને સ્તન તેણે કાપી નાંખ્યા. ડોકિયાએ તેનું કારણ પૂછતાં તેણે જણાવ્યું કે આ માતા મારી વેરણુ થઇ છે, કેમકે જે તેણીએ મને ચોરી કરતાં નિવાર્યો હોત તો મારી આવી દશા થાત નહિ. અવળી શિખામણથીજ મારા ખૂરા હાલ થયા છે.

इय अनिवारयदोसा । सीसा संसारसागरमुर्विति ॥

विणयत्तपसंगा पुण । कुणंति संसारबुच्छेयं ॥ ૩૯ ॥

એવીરીતે જે શિષ્યોના દોષો નિવારવામાં આવે નહિ તો તે બાપડા સંસાર સાગરમાં ડૂબે છે, અને તેમના દોષોનું નિવારણ કરવાથી તેઓ સંસારનો અંત કરે છે, એટલે ભવ બ્રમણ નિવારીને અક્ષય સુખ પામે છે. ૩૩૯.

जहि नस्थि सारणा वा—रणा य पडिचोयणा व गच्छंमि ॥

सो अ अगच्छो गच्छो । संजमकामीहिं मुत्तव्वो ॥ ૪૦ ॥

માટે જે ગચ્છમાં સન્માર્ગનું સ્મરણ કરવા રૂપ સારણા,

અસદ્ માર્ગથી નિવારવા ડપ વારણા, મિષ્ટ વચનથી સયમ માર્ગમા પ્રેરણા રૂપ ચોચણા અને છેવટે તેમ છતા ન માને તો કટુક વચનથી પણ દ્વિત માર્ગમા પ્રવૃત્તિ કરવા પુન પુન કટ્ટેવા ડપ પદિ ચોચણા કરવામા આવે નહિ તે ગરુદને અગરુદ રૂપ નિ માગ સમજી સયમના અર્થી સાધુઓએ તજ દેવો અને બીજા સાગ સુવિદિત ગરુદમા જઈ વસી નિર્મળ ગીતે સયમનુ પરિપાલન કરવુ ૩૪૦

અણમિઓગેણ તમ્હા । અમિઓગેણ ચ વિણીય રૂયરે યા ।
જન્નિયર તુરગા રૂવ । વારેઅવ્વા અકજ્જેસુ ॥ ૪૧ ॥

ગુરુ મહાગાત્રએ જાતિવ ત અશ્વની જેમ વિનીત શિયોને કામળ વચનથી અને ક્રુદ્ધ અશ્વની જેમ અવિનીત શિયોને કટુક વચન વડે પણ અમદ્ માર્ગથી નિનાગવા ચોગ્ય છે ૩૪૧

ગન્દતુ ઉવેહતો । કુવ્વઈ દીહ ભવ વિદીણ ઉ ॥

પાલતો પુણ સિજ્જઈ । તરૂય ભવે ભગવઈ સિદ્ધ ॥૪૨॥

ગરુદની ઉપેક્ષા કરતો ગુરુ દીર્ઘ કાળ સ સાગ પરિશ્રમણ કરે છે અને વિધિવન સાગણાદિકથી ગરુદનુ પાલન કરતા તે ત્રીજા ભવે સિદ્ધિ પદને પામે છે એમ ભગવતી મૂત્રમા કહ્યું છે ૩૪૨

“ હવે શિયનુ સ્વરૂપ કહે છે ”

ગુરુચિત્તવિઝ દરકા । ઉવસતા અમુરૂણો કુલપહુવ્વ ॥

વિણયરયા ય કુલ્લણી । દ્વૃતિસુસીસા ગુરુજણસ્સ ૪૩

मुशिष्यो गुड् महाराजना आशयना ज्ञानु, यदार, उप-
शान्त अने दुणवधुनी पेरे डोड रीने गुड् महाराजने नहि छंड-
नारा, विनय करवासां रक्त तथा दुक्षीन (जतवंत) होय. ३४३

आगारिगिय-कुसलं । जइ मेयं वायसं वए पुजा ।
तहवि अ सिं नवि कूडे । विरहंमि अ कारणं पुच्छे ४४

आकार तथा हंगित ज्ञानुवासां दुशण, कदाय (परीक्षा
निमित्त) गुड् महाराज हाणा हागडा ने श्वेत (घोषो) कहे तो
पणु ते वयनने ओटुं न पाडे; पणु अेकांत स्थणे अवसर पासीने
तेतुं रहस्य पृष्ठे, अेवा युविनीत शिष्यो होय. ३४४

निवपुच्छिण गुरुणा । भणिओ गंगा कओमुही वहइ ॥
संपइ एवं सीसो । जह तह सब्वथ्य कायव्वं ॥ ४५ ॥

राजवटे पूछयेदा गुड्जे अ्यारे शिष्यने कथुं हे ' गंगा
कथं दिशाअे वहे छे ? ' त्यारे ते शिष्ये जेम विनयपूर्वक गुड्-
महाराजना कहेणु प्रमाणे ते भाषततो निश्चय करीने ज्ञानुव्युं
तेम मुशिष्योअे सर्वत्र वर्तवुं. ३४५

अेके वषत राज अने गुड् वरअे अेवो संवाद थयो हे
विनय गुणु राजपुत्रसां अधिक छे हे साधुअेसां अधिक छे ?
गुड् महाराजे कथुं हे तमे तभारा पाटवी दुंवरने ' गंगा कथं
मुभी वहे छे ? ' तेनी तपास करी ज्ञानुववा करमावो अने हुं
अेके तरत दीक्षित थयेदा शिष्यने अेवीज रीते करमावुं. उभयनी

ચરીક્ષા કરવા એમ નક્કી કરીને રાજપુત્રને અને નવદીક્ષિત ગિ-
 ઘ્યને પૃથક્ પૃથક્ એવી ઝગમગ કરી, તેનો તેઓ ઠેવો અમલ કરે
 છે તે તપામના કામ વિશ્વામ્યુ માણમની યોજના કરી, તો માણમ
 પડ્યું કે રાજપુત્રે તો ગળના હુકમને હસી કાઢ્યો હતો, અને
 સાપુએ તેની પૃથ્વી તપામ કરી ઉભયને મતોપ પમાડ્યો હતો
 મતલબ કે રાજપુત્ર કરતા અનિક અને માયો વિનય સાપુમાજ
 નક્કી થયો એની રીતે વિનય પ્રયુજવા સદા સાવધાન રહેવું એ
 ઉદ્દેશ મુશિયોની ખામ કરજ છે એ ત “વિનયવૃત્તિમાજ ગિ-
 ઘ્યની ખરી ગોભા છે”

નિયગુણગોસ્વમત્તો । યદ્દો વિણય ન કુન્વદ્ ગુરુણ ॥

તુચ્છો અવન્નવાઈ । ગુરુપદ્મિણીઓ ન સો સીસો ॥૨૬॥

હુ ગુણવાન હુ એની ગીતે નિજગુણ ગાવડે મત્ત દો-
 વાર્થી સ્તમ્ભ-અભિમાની છતો ગુરુ મહાગળનો વિનય ન કરે
 તથા જે તુચ્છમતિ અવર્ણનાદી અને ગુરુ પ્રત્યનીક દોષ તે ગિય
 નહિ પણ શરય રૂપ જાણવો ૩૬”

નિચ્છદ્ ય મારણાઈ । સારિજ્જતો અ કુપ્પડ સ પાવો ॥

ઉવણસાપિ ન અરિદ્દ્ । દૂરે સીસત્તણ તસ્સ ॥ ૨૭ ॥

મારણા, વાગ્દાહિક જેને પ્રિય નથી અને ગુરુ મહાનન
 માગ્દાહિક કરે તો જે તેમના ઉપગ્રહાપે છે તે પાપી ઉપગ્રહને પણ
 યોગ્ય નથી તો પાપી ગિયપણાતુ તો રહેતુજ નુ ૧ મતલબ કે
 તે કેવળ કટક તુલ્ય મમજવો ૩૪૭

છંદેણ ગઓ છંદે-ણ આગઓ ચિહ્નિત ય છંદેણ ॥
 છંદેણ વટ્ટમાણો । સીસો છંદેણ મુત્તવ્વો ॥ ૪૮ ॥

જે શિષ્ય આપ છંદે નય, આપછંદે આવે અને આપ-
 છંદે રહે એવા આપછંદે વર્તનાર, ધુશિષ્યને ગુરુ મહારાજએ સ્વા-
 ભિપ્રાયથીજ તજી દેવો. એટલે તેને ગચ્છ બહાર કરવો. નહિ તો
 તે આપછંદી સાધુ બીજા સાધુઓને પણ બગાડે. ૩૪૮.

નાણસ્સ હોઈ માગી । થિસ્ય રઓ દંસણે ચરિત્તે ય ॥
 ધન્ના આવકહાણ । ગુરુકુલવાસં ન મુંચંતિ ॥ ૪૯ ॥

જે ભાગ્યવંત શિષ્યો યાવત્ જીવિત ગુરુકુળવાસને ત-
 જતાજ નથી તેમને અભિનવ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે તેમજ સમ્ય-
 ક્ત્વ તથા ચારિત્રમાં વધારે દૃઢ થાય છે.

પદ્મં ચિય ગુરુવયણં । મુમુરુજલણુવ્વ દહઈ મન્નંતં ॥
 પરિણામે પુણ તં ચિય । મુણાલદલ સીયલં હોઈ ॥૫૦॥

પ્રથમ તો શિષ્યના હિત માટે પ્રયોજાએલું ગુરુ વચન
 મુમુરુ-અર્થે સમાન તીષ્ણું લાગે છે, પરંતુ પરિણામે તો તેજ
 વચન મૃણાલદળ (કમળદંડ) ની જેવું શિતળ લાગે છે. ૩૫૦.

તહ સેવંતિ સપુન્ના । ગુરુ કુલવાસં જહા ગુરુણંપિ ॥
 નિથ્થારકારણં ચિય । પંથગસાહુવ્વ જાયંતિ ॥ ૫૧ ॥

પુણ્યવંત શિષ્યો ગુરુ કુળવાસને એવી રીતે સેવે છે કે

તેઓ પ થક મુનિની પેઠે ગુરુ મહાગણને પણ કટયાણુકાગીજ
થાય છે પરમ વિનીત પ થક મુનિનુ પવિત્ર ચગ્નિ ઉપદેશભા-
ળાદિકમા સુપ્રસિદ્ધજ છે ૩૫૧

સિરિગોઅમાઈણો ગણહરાવિ । નીસેમ-અઈસય-સમગ્ગા
તખ્ખવસિહ્લીઆ વિ હુ । ગુરુકુલવાસ ચિય પવન્ના ૫૨

અમન્ત અતિગય (વહિધ) અ પન્ન અને તદ્દક્ષવ મોક્ષ
ગાગી એવા શ્રી ગૌતમસ્વામી પ્રમુખ ગણધરો પણ ગુરુકુળના-
સમાજ રહેલા છે ૩૫૨

ઉજ્જિય ગુરુકુલવાસો । ઈકો મેવઈ અરુજ્જમવિસકો ॥
તો મૂલવાલ્લહ ઈર । મદ્દવઓ મમઈ મવગહણે ॥૫૩॥

ગુરુ કુળવાસ તજીને એકલા સાંધુ કુલવાલક માધુની
પેરે નિ શકયણે અકાર્ય એવે છે અને વ્રતથી બદ થઇ શવઅટ-
વીમા ભમે છે ૩૫૩

તો મેવિજ્જ ગુરુ ચિય । મુરકુચ્ચી મુરકકારણ પદ્મં ॥
આલોહ્જ્જ મુમમ્મ । પમાયણ્ણલિય ચ તમ્મતે ॥ ૫૪ ॥

તેટલા માટે સુસુમુએ મોક્ષના પ્રથમ કાગળુ ૩૫ મ-
દ્ગુરુનેજ એવવા, તેમજ તેમની સમીપે પોનાથી જ જ પ્રમાણ-
અગમ થયુ દોષ તે તે અમ્યગ આતોત્તયુ ધનિ ગુરુકુળવાસ-
અધિકાર ૩૫૪

“अथ आलोचना अधिकार.”

कस्सालोयण आलो-अओ य आलोइयव्वयं चैव ॥
आलोयणविहिमुवरिं । तद्दोस गुणे अ बुच्छामि ॥५५॥

डेवा गुइनी पासे आलोयना करवी ? आलोयना करनार
शिष्य डेवो जेधये ? उध आणत गुइ पासे आलोयवी ? तद्दुपरांत
आलोयना करवा संबंधी विधि तथा तेना गुणु होष आश्री (हवे)
हुं कहीश. ३५५.

आयस्व माहारव । ववहारव वीलए पकुव्वी अ ॥
अपरिस्सावी निज्जव । अवायदंसी गुरू भणिओ ॥५६॥

ज्ञानादिक पंचविध आचारवान्, आलोचित अपराधो
अवधारी शक्ये तेवो, आगण कहेवाता आगम, श्रुतादिक पंचविध
व्यवहारवान्, आलोयना लेनार शरमातो होय तो युक्तिथी तेनी
शरम तोडनार, सम्यक् प्रायश्चित्त देवाथी सामानी विशुद्धि करवा
समर्थ, गंभीर, सामानी शक्ति विचारी आलोयना द्ध निर्वह्नी
लेनार, अने निःशक्यपणु आलोयना नहि करनारने परलवनो
उर देभाडनार जेवा गुइ आलोयना देनार होय. ३५६.

‘हवे पांच प्रकारना व्यवहार जणुावे छे.’

आगम सुअ आणा धा-रणा य जीयं च होइ ववहारो ॥
केवल मणो हि चऊदस । दस नव पुव्वाइ पढमत्था ५७

આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, વારણા અને છૂત એ પાંચ પ્રકારના વ્યવહાર છે, તેમાં દેવળજ્ઞાન, મન પર્યાવજ્ઞાન, અવનિજ્ઞાન, આદ્યપૂર્વ, દશપૂર્વ અને નવપૂર્વો એ પ્રથમ આગમ વ્યવહાર બ્રહ્મનો, તેમાં પણ દેવળીનો યોગ મળે તો તેમની પાસે આવો-અના કવ્વી દેવળીનો યોગ ન મળે તો મન પર્યાવજ્ઞાની પાસે એવી મર્યાદાથી આવોઅના કવ્વી ૩૫૭

કહેહિ સવ્વ જો વુત્તો । જાણમાણોવિ ગૂહર્હ ॥
 ન તસ્સ દિતિ પચ્છત્ત । વિતિ અન્નથ્થ સોહયા ॥૫૮॥

સર્વ દોષો પ્રકારી દે (કહી દે) એમ દેવળી ભગવાને જ્ઞે છે તે ને બ્રહ્મતા છતા, પોતાના દોષને ગોપવે તે કપટીને દેવળી પ્રાયશ્ચિત આપે નહિ, પણ એમજ કહે કે અન્ય સ્થળે આવો-અની શુદ્ધ થને । ને મરલ ભાવથીજ આવોઅના કવ્વે છે તેને દેવળ-જ્ઞાની મહાગજ તેનું હિત થાય તેમ પ્રાયશ્ચિત આપે છે ૩૫૮

ન સમરહ્ જો દોસે । સપ્પાવા ન ય માયઓ ॥
 પચ્ચરકી સાહણ્ તેઝ । માર્હિણો ઝ ન સાહર્હ ॥ ૫૯ ॥

જેને સ્વભાવેજ દોષ સાહરતા નથી તેથી કપટ રહિત નેટલા દોષ સાહરે છે તેટલા આવોઅને છે, તેને દેવળી ભગવાન તે દોષ પોતેજ બ્રહ્માને છે, પરંતુ ને કપટ વૃત્તિ દેખવે છે તેને તેના છુપા દોષો બહાવતા નથી. ૩૫૯

આચારપકળ્પાઈ । સેસં સવ્વં સુયં વિણિદ્દિઠ્ઠં ॥
 દેસંતરઢ્ઢિયાણં । ગૂઢપયાલોઅણા આણા ॥૬૦॥

આચાર પ્રકલ્પ (નિશીથ સૂત્ર) તેમજ કલ્પ વ્યવહાર, દશાશ્રુતસ્કંધ પ્રમુખ શ્રુત તે શ્રુત વ્યવહાર જાણવો, ગુરૂ મહારાજ સમીપે આવવા અસમર્થ એવાં દેશાંતર રહેલા શિષ્ય ગૂઢ સમસ્યા વડે પોતાના અપરાધ પદો લખીને મોકલે તેના પ્રત્યુત્તર તરીકે ગૂઢ પદોવડેજ ગુરૂ પ્રાયશ્ચિત લખી મોકલે તે આજ્ઞા વ્યવહાર છે. ૩૬૦.

ગીયથ્થેણં દિનં । સુદ્ધિં અવધારિઝ્ઞ તહ ચેવ ॥
 દિંતસ્સ ધારણા સા । ઉદ્ધિઅ-પય-ધરણ-રૂવા વા ॥૬૧॥

સંવિજ્ઞ ગીતાર્થે દીધેલી શુદ્ધિ અવધારીને તેજ પ્રમાણે તથા- પ્રકારના અપરાધ પ્રસંગે અન્યત્ર દેતાં તે ધારણા વ્યવહાર કહેવાય છે. અથવા દોષક છેદ સૂત્ર યોગ્ય શિષ્યને ગુરૂ મહારાજ પ્રસન્ન થઈ કેટલાંક પ્રાયશ્ચિત પદો ઉદ્ધરી બતાવે તે શિષ્ય ધારી રાખે એ પણ ધારણા વ્યવહાર જાણવો. ૩૬૧.

દવ્વાઈ ચિંતિઝ્ઞં । સંઘયણાઈણ હાણિમાસજ્ઞા ॥
 પાયચ્છિત્તં જીયં । રૂઠં વા જં જહિં ગચ્છે ॥ ૬૨ ॥

સાંપ્રતકાળે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવનો વિચાર કરી અને

અથવા બળ પ્રમુખની હાનિ (નિર્બળતા) સમજાયાથી આવશ્યક
 અધિકારને અનુભવી જે પ્રાયશ્ચિત દેવામાં આવે તે, અથવા જે ગ-
 ંજા મત્રાતિગિત પ્રાયશ્ચિત કાશ્ચુચી પ્રવર્તાવ્યુ હોય તે ગાસ
 ભાષાથી છત વ્યવહારના નામથી આગ્રહાય છે ૩૨

અર્ગીઓ ન વિયાળઈ । સોહિ ચરણસ્સ દેડ ઝળહિય ॥
 નો અપ્પાણ આલો-ચગ ચ પાડેઈ સસારે ॥ ૬૩ ॥

અર્થ ઉભયના અગ્રા અગ્નીનાર્થ ચારિત્રની શુદ્ધિ અમ્ય-
 ગૂઢતા નથી તેથી તે પ્રાયશ્ચિત ન્યૂનાધિક આપે છે અને એવી
 રીતે ન્યૂનાધિક પ્રાયશ્ચિત આપવાથી તે પોતાને અને આનોયના
 કરનારને મસાગ્રા પાડે છે ૩૩

નમ્હા ઉક્તેસેણ । સિત્તમિ ઉ મત્તજોયણમયાઈ ॥
 કાલે વારમવરિસા । ગીઅધ્ય ગવેમણ કુજ્ઞા ॥ ૬૪ ॥

નેટયા માટે ઉત્કૃષ્ટપણે ક્ષેત્રથી ૭૦૦ ભેગન મુધી અને
 કાગથી બાગ વર્ષ પર્યંત ગીનાર્થ ગુરૂની ગમેયા ॥ કરી તેમની પાસે
 આનોયના લેવી ૩૬

આલોચણા પરિણઓ । મમ્મ મપટ્ટિઓ ગુસ્મગામે ॥
 જડ અતગવિ કાલ । કરિજ આગદઓ તદવિ ॥ ૬૫ ॥

આનોયના કરવા નિદયવાળો થઈ, આનોયના માટે

ગુરુ સમીપે જવા નીકળેલો (ભવ્યાત્મા) કદાચ માર્ગમાંજ કાળ કરી જાય, તોપણ તે આજ્ઞાનો પાળકજ સમજવો. ૩૬૫.

**જાડકુલવિણયઉવસમ—ઈંદિયજયનાણદંસણસમગ્ગા
અંણણુતાવિ અમાઈ । ચરણજુયાલૌયગા મળિયા ॥૬૬॥**

ઉત્તમ ભત્તિ, ડુળ, વિનય, ઉપશમ, ઇંદ્રિય જય, જ્ઞાન અને દર્શન સંપન્ન, કોઈને પણ પીડા નહિ કરનાર, નિર્માયી અને ચારિત્રયુક્ત આલોચક કહ્યા છે, મતલબ કે આલોચક એવા ગુણ-વાળો હોવો જોઈએ. ૩૬૬.

**મૂહુત્તરગુણવિસયં । નિસેવિયં જમિહ રાગદોસેહિં ॥
દપ્પેણ પમાણ વ । વિહિણા લોહજ્જં તં સવ્વં ॥ ૬૭ ॥**

મૂળગુણમાં કે ઉત્તરગુણમાં રાગદ્વેષવડે, દર્પ, પ્રમાદ કે અનાભોગથી જે જે દોષ સેવ્યા હોય, તે તે સર્વે દોષ વિધિવત્ આલોચવા. ૩૬૭.

**ચાઉમ્માસિય વરિસય । દાયવ્વા-લોયણા ચઉહ્કંના ॥
સંવિગ્ગમવિણણં । સવ્વં વિહિણા કહેઅવ્વં ॥ ૬૮ ॥**

ત્રણ ચૌમાસી અને સંવત્સરી સમયે જરૂર સ્ત્રી પુરૂષોએ ગુરુ મહારાજ સમીપે આલોચનાં કરવી! તેમાં પુરૂષ વર્ગે ચાર કાને સાંભળે તેમ અને સ્ત્રી વર્ગે છ કાને સાંભળે તેમ, વધતા વૈરાગ્યથી પોતાના સકળ દોષો વિધિવત્ જાહેર કરવા! ૩૬૮.

जह वालो जपतो । कज्जमकज्ज च उज्जुअ भणइ ॥
त तह आलोइज्जा । मायामयविप्पमुको अ ॥ ६९ ॥

ज्जम मायाय मभीये गोयतु पाणक कार्या कार्य सरण
पणु कही दे ठे, तेम माया मदनो सर्वथा त्याग करीने गुड मभीये
आनोयना करवी जेठये ३६६

छत्तीसगुणसमन्ना-गण तेणवि अवस्स कायव्वा ॥
परसरिकया विसोही । सुट्टवि ववहारकुसलेण ॥७०॥

'ज्जीश गुणु करी स युक्त येवा गुडये पण भूयोक्त आ-
गमादिक व्यवहारमा धरुा कुशण होय तोपण अन्य जीतार्थनी
मभीये अवश्य आनोयना करवी । ३७०

जह सुकुसलो वि विज्जो । अन्नस्स ऋहेड अप्पणो वाहि
एव जाणतस्सवि । सल्लुद्धरण गुरुमगामे ॥ ७१ ॥

सुकुसल नव पण पोतानो व्याधि अन्य नैरने गलावी
तेना उपयाग करे ठे तेम जलकां पण गु- मभीये नवशय उद्ध-
नु, जेठये गमे तेवा जीतार्थ पण स्वहाय अन्य जीतार्थ
पासे आनोयी शुद्ध यतु तो भीज्जनु तो कहेवु न यु' ३७१

अप्पपि भावमल्ल । अणुद्धरिय गयवणिअतणणहिं ॥
जाय कडुयविवाग । किं पुण बहुयाई पावाड ॥७२॥

गोदु क पण आवशश्य नहि उद्धवायी गगपुत्र-आई-

કુમાર અને વણિક પુત્ર ઇલાચી પુત્રને કટુક વિપાક (ક્ષણ) રૂપ થયું, તો પછી બહુ પાપનું તો કહેવુંજ શું ? મતલબ કે પ્રચ્છન્ન પણે કે જાહેરપણે સેવેલું આજું કે થોડું પાપ પશ્ચાતાપપૂર્વક ગુરૂ મહારાજ સમીપે સમ્યગ્ આલોચીને નિઃશલ્ય થવું જોઈએ, નહિ તો તે ભવિષ્યમાં મહા અનર્થ રૂપ થાય છે. ૩૭૨.

આર્દ્રકુમારનો જીવ પોતાના પૂર્વ ભવમાં વૈરાગ્યથી દીક્ષા ગ્રહણ કર્યા બાદ પોતે ગીતાર્થ છતાં એકદા પોતાની બંધુમતી સ્ત્રી કે જણીએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી હતી તેણીને દેખી કામાતુર થયો, તે વાત પોતે કોઈ સાધુ દ્વારા જણાવી; તેથી તેણીએ ઉભયનું હિત વિચારી અનશન ગ્રહણ કર્યું. તે વાત સાંભળી પોતે પણ ખિન્ન થઈ અનશન ગ્રહણ કરી સ્વર્ગે ગયો. પરંતુ ત્યાંથી ચ્યવી અનાર્થ દેશમાં ઉત્પન્ન થયો. બાકીની હકીકત ઉપદેશમાળા-દિકમાં સુપ્રસિદ્ધ છે.

વસંતપુરમાં વસતો અગ્નિશર્મા નામનો વિપ્ર એકદા વૈરાગ્યથી ભાર્યા સહિત પ્રવ્રજિત થયો. તે બંને ચારિત્રમાં એક-નિષ્ઠાવાળા છતાં સાધુ પૂર્વ અભ્યાસથી ભાર્યા ઉપર રાગ રાખે છે અને સાધ્વી જાતિ મદ કરે છે, છેવટે તે બંને સ્વ પાપને આલોચ્યા નિંદા વગર કાળ કરીને સ્વર્ગે ગયા. સાધુનો જીવ ઇલ્ય પુત્ર ઇલાચી સુત થયો અને સાધ્વીનો જીવ અદ્ભૂત રૂપવાળી નટપુત્રી થઈ. એકદા તે નટડીને દેખી પૂર્વ સ્નેહવશથી કામપરતંત્ર બની સ્વકુળનો ત્યાગ કરી પોતે પણ નટ થયો. બાકીની હકીકત સુપ્રસિદ્ધ છે, એમ સમજી સૂઝ જનોએ નિઃશલ્ય થવું !

લજ્ઞાઈ ગારવેણ ય । बहुस्सुअमएण वा वि दुच्चरियं ॥
 જે ન કહતિ ગુરુણ । न ह्यु ते आराहगा ह्युति ॥૭૩॥

લજ્ઞાથી, ગારવથી, કે ખહુછત (જ્ઞાન) ના મદથી પણ
 ને યોતે કોલા પાપ ગુરુ મહાગજ પાસે પ્રકાશતા નથી તે આ-
 રાનક યતા નથી પણ વિરાધક બને છે ૩૭૩

नवि त सथ्व व विस । व दुप्पउत्तुव्व कुणइ वेयालो ॥
 જ કુણઈ ભાવસરુ । અણુછિય સવ્વદુહમૂલં ॥૭૪॥

દુષ્ટપ્રયુક્ત વિષ કે શસ્ત્ર તેમજ પ્રક્રુપિત યથેવો વેતાળ એ-
 પો અનર્થ ઉપજવી શક્તા નથી જેનો અનર્થ સર્વ દુ ખના મૂળ
 રૂપ આણુ ઉદ્ધરેલુ ભાવ ગદ્ય (આણુ પ્રકાગેલુ નિજ પાપ-દુષ્ટ-
 ત) ઉપજવે છે ૩૭૪

आकपइत्ता अणुमाणइत्ता । जं दिइ वायर च सुहमं वा ॥
 છન્ન સદ્દાઉલય । बहुजण अव्वत्त तस्सेवी ॥ ७५ ॥

સ્વદોષ આલોચનારે આલોચના વખતે નીચેની વાત લ
 અમા ગખવાની છે ભક્તિ કે વિનયથી ગુરુને વશ કરવાથી ગુરુ
 યોડુ પ્રાયશ્ચિત આપશે એમ સમજી ગુરુને વિનયથી વશ કરી
 લેવા, આ ગુરુ ઠીક પ્રાયશ્ચિત આપે છે તેથી તેમની પાસેજ લેતુ,
 ગુરુ મહાગજએ જે નાનો કે મોટા દોષ મેનતા દેખ્યો હોય તેજ
 આલોચનો, લજ્ઞાદિક કાગણથી કે છાનો માનો અવ્યક્ત શબ્દથી
 સ્વદોષ આલોચનો અથવા શબ્દાકુળપણે ઘોઘાટ કરીને આલોચવો,

એકજ વાત બહુની પાસે જણાવી આલોચવી, અવ્યક્ત-અગીતાર્થની પાસે આલોચવી (તે પણ અવ્યક્તપણે) અથવા તે જ દોષ પોતાને આલોચવો છે તેજ દોષ સેવનાર ગુરૂ પાસે આલોચના કરવી એ બધા દોષ આલોચના કરવા ઇચ્છનારે અવશ્ય પરિહરવા યોગ્ય છે. ૩૭૫.

एअ-दोस-विमुक्तं । पइ-समय-बहुमाण-संवेगो ॥

आलोइज्ज अकज्जं । न पुणो काहंति निच्छयओ ॥७६॥

ઉપર જણાવેલા સકળ દોષોને ત્યજી, પ્રતિ સમય વધતા વેરાગ્ય યુક્ત પોતે કરેલાં અકાર્યને સદ્ગુરૂ સમીપે આલોચવાં, નહિ તો તે આલોચના નિષ્ફળ થાય છે. ૩૭૬.

जो भणइ नथिथ इन्हि । पच्छित्तं तस्स दायगा वा वि।

सो कुव्वइ संसारं । जम्हा सुत्ते विणिदिट्ठं ॥ ७७ ॥

सव्वंपि य पच्छित्तं । नवमे पुव्वंमि तइअ वथ्थुंमि ॥

तत्तु चिय निज्जूढा । कप्पपकण्णोय ववहारो ॥७८ ॥

જે (મુગ્ધ-અજ્ઞજનો) એમ જોલે કે વર્તમાન કાળે પ્રાયશ્ચિત નથી, તેમજ પ્રાયશ્ચિત દેનારા ગુરૂ પણ નથી, તે સંસાર વૃદ્ધિ કરે છે કેમકે સૂત્રમાં કહ્યું છે કે સર્વ પ્રકારનું પ્રાયશ્ચિત નવમા પૂર્વની ત્રીજી વસ્તુમાં ગણધરોએ નિરૂપિત કરેલું તેમાંથીજ ઉદ્ધરીને પૂજ્ય વરોએ કલ્પ, નિશીથ અને વ્યહાર સૂત્રની રચના કરેલી છે. ૩૭૭-૩૭૮.

તે વિ અ ધરતિ અજ્ઞવિ । તેસુ ધરતેસુ કહ તુમ મળસિ ॥
 વુચ્છન્ન પચ્છન્તં । તદ્વાયારો ય જા તિથ્થ ॥ ૭૯ ॥

તે કટપાદિક સત્રો અઘાપિ વિપ્રમાન છે અને તે વિધ-
 માન છતા પ્રાયશ્ચિત વ્યુત્તિ જ્ઞાન વચ્ચે તુ કેમ કહે છે ? વળી તે
 પ્રાયશ્ચિતદાતા શુદ્ધો પણ પ્રભુના શાસનના અત સુધી એટ
 લે દુઃખસહ આચાર્ય પર્યંત વર્તશે, એમ આગમમા અનેકશ
 કહ્યું છે ૩૭૯

કયપાવોવિ મણુસો । આલોહય નિદિય ગુરુસગાસે ॥
 હોઈ અરેગ લહુઓ । ઓહરિય મરુવ મારવહો ॥ ૮૦ ॥

પાપકારી પણ મનુષ્ય સદ્ગુણ સમીપે સમ્યગ્ આલોચ
 ના નિદા કર્યે છતે જેમ ભાગવહ (મનુર) ભાર ઉતાર્યા બાદ હ
 જવો થાય છે તેમ અત્યંત હજવો (નિપાપ) થાય છે ૩૮૦

નિદ્ધવિય-પાવપકા । સમ આલોહય ગુરુસગાસે ॥

પત્તા અણતસત્તા । સાસયસુલ્લ અણાવાહ ॥ ૮૧ ॥

ગુણ મહારાજ સમીપે સમ્યગ્ આલોચના કરી પાપ પ કરી
 ગહિત થયેલા અનતા આત્માઓ શાશ્વત અનાપાન સુખને પ્રાપ્ત
 થયેલા છે ૩૮૧

એવ વિસુદ્ધચરણો । સમ્મ વિરમિજ મવસરુવાઓ ॥

નરગાઈ-ભેય-મિત્રે । નથ્થિ સુદ જેણ સસારે ॥ ૮૨ ॥

એવી રીતે ત્રિશુદ્ધ ચારિત્રવંત બની તારે ભવ સ્વરૂપ થકી સમ્યગ વિરમવું—વિરક્ત થવું જોઈએ. કેમકે નરકાદિક ભેદવાળા સંસારમાં કંઈ મુખ્ય નથી. ૩૮૨.

દીહં સસંતિ કલ્પણં । મળંતિ વિરસં રસંતિ દુરકતા ॥
નેરુદ્ધા અ પરુપ્પર—સુરચિત્ત-સમુદ્ય-વિચિનાર્હિં ॥૮૩॥

નારકીના જીવો પરસ્પર ઉદ્દીરેલી, પરમાધામીકૃત અને ક્ષેત્ર પ્રભાવથી થયેલી વેદનાથી દુઃખાર્ત છતા દીર્ઘશ્વાસ લે છે, કશ્ચિત્ત ઉપજે એવી ભયંકર વાણી બોલે છે, મુક્ત કંઠથી રડે છે. ૩૮૩.

જં નારયાણ દુરકં । ઉક્ત્તણ-દહણ-છિંદનાર્હ્યં ॥
તં વરિસસહસ્સેહિ વિ । ન મળિજ્જ સહસ્સ વચ્ચણોવિ ૮૪

કાપ-કૂપ, દહન, તથા છેદન છુંદનાદિક સંબંધી નારકીઓને જે દુઃખ સહવું પડે છે, તે હજારો વર્ષ પર્યંત બોલનારો હજારો મુખવાળો જ્ઞાની પણ કહી શકે તેમ નથી. ૩૮૪.

સી-અન્હ-ખુપ્પિવાસા । દહણં-કળ-વાહ-દોહ-દુરકેહિં ॥
દૂમિજ્જંતિ તિરિક્કા । જહ તં લોણવિ પચ્ચરકં ॥૮૫॥

શીત, ઉષ્ણ, ક્ષુધા, તૃષ્ણા, દહન, અંકન (ત્રિશુદ્ધાદિક રૂપે કાંસ દેવા વડે) ભારવહન, અને દોહન પ્રમુખ જે જે દુઃખો રહે તિર્યંચો દુઃખી થાય છે તે લોકમાં પણ પ્રત્યક્ષ છે. ૩૮૫.

લચ્છીપેમ વિસયા । દેહો મણુઅત્તણેવિ લોયસ્સ ॥

एयाइ वल्लहाइ । ताण पुण एस परिणामो ॥ ८६ ॥

લક્ષ્મી, પ્રેમ, વિષય (લોગ) અને દેહ મનુષ્યપણામાં પણ લોકોને વલ્લભ (બહાવા) લાગે છે, તેમનું પરિણામ (સ્વરૂપ) આવા પ્રકારનું શાસ્ત્રકાં મતાવે છે ૩૮૬

“લક્ષ્મીનું સ્વરૂપ”

न भवइ पथ्यताणवि । जायइ कइयावि कहवि एमेवा।

विहडइ पिच्छताणवि । स्वणेण लच्छी कुमहिलव्व ८७

કુલટા (કુશીળ) નારીની પેરે લક્ષ્મી પ્રાર્થના કરનારને પણ કદાચિત્ મળતી નથી, અને કદાચિત્ મળે છે તો પણ જો તનેતામાં વહી જાય છે, મતવખંડ એક કાણનારનો પણ તેને ભરૂંમો નથી, તો મુગ જનોએ તેમાં દમ આસ્થા ગણવી ઘટે ૩૮૭

जह सलिला वट्टती । कूल पाडेइ कलुसए अप्प ॥

इअ विहवे वट्टते । पाय पुरिसो वि दट्टव्वो ॥ ८८ ॥

જેમ નદી વર્ષા ઇતુમાં પાણીના પૂરથી વૃદ્ધિ પામી છતી પોતાનીજ ભેખડોને લાગે છે અને પોતાનેજ કલુપિત કરે છે તેમ લક્ષ્મી વૃદ્ધિ ગત થયે છતે પુરૂપ પણ પ્રાય તેમજ કરે છે સ્વરૂપને મતાવે છે અને પોતાને મદાદિકથી કલુપિત કરે છે ૩૮૮

“ પ્રેમ સ્વરૂપ ”

હોઝુળ વિ કહવિ નિરં-તરાઈં દૂરંતરાઈં જાયંતિ ॥
 ઉમ્મોઝય-રસણંતો-વમાઈં પિમ્માઈં લોયસ્સ ॥ ૮૯ ॥

ઉન્મોચિત (છેડેલા) કટિબંધન (કંઠોરા)ના છેડાની પેરે લોહાના પ્રેમ કવચિત્ પ્રયોજન વશાત્ નિરંતર ગાઢ બન્યા છતાં પુનઃ કંઠ નિમિત્તને પામીને દૂરંતર-પૂઠી બધ છે. ૩૮૬.

માય-પિય-વંધુ-મજ્જા-સુણ્ણુ પિમ્મં જણંમિ સવિસેસં ॥
 ચુલણી કહાઈં તં પુણ । કણગરહ-વિચિઠ્ઠિણં ચ ॥૧૦॥
 તહ મરહનિવઝ મજ્જા । અસોગ ચંદાઈ ચરિઅસવણેણ ॥
 અઈ વિરસં ચિય નજ્જઈ । વિચિઠ્ઠિયં મૂઢ હિયઆણા ॥૧૧॥

માતા, પિતા, બંધુ, ભાઈ અને પુત્ર વિષે પ્રેમ લોહામાં અધિક જણાય છે પણ અલદત્ત ચક્રવર્તીની માતા ૧ ચુલણીની કથાથી માતાનો પ્રેમ, ૨ કથકરથ રાજના વર્તનથી પિતાનો પ્રેમ, ૩ ભરત નૃપતિના ચરિત્રથી બંધુનો પ્રેમ, ૪ પ્રદેશી રાજની ભાઈ (સૂરિકંતા)નું ચરિત્ર સાંભળવાથી ભાઈનો પ્રેમ, ૫ અશોક ચંદ્ર (કૃષ્ણિક) રાજના ચરિત્રથી પુત્રનો પ્રેમ, તેમજ તેવાંજ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અન્ય ચરિત્રોથી મૂઢ હૃદયવાળા જીવોનું વર્તન અતિ વિરસ લાગે છે, મતલબ તેમનો પ્રેમ પ્રાયઃ કૃત્રિમજ જણાય છે. ૩૮૦-૩૮૧.

“ ૨ ચુલણી સક્ષિત ચરિત્ર ”

ચુલણીએ પોતાના સ્વાર્થની ખાતર સ્વપુત્ર બ્રહ્મદત્તને લાક્ષાગૃહમાં ખાળી નાખના પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરંતુ તે વાત બરદત્ત મત્રીદ્વારા જાણી તે સુરગ દ્વારા મહિસવાસત નીકળી ગયો હતો.

“ ૨ કનકરથ સક્ષિત ચરિત્ર. ”

કનકરથ ગજ ગજ્યના લોભથી પોતાના પુત્રને જન્મતાજ અગ હીન કરી નાખતો હતો તેથી ઝેનટ રાણીએ એક પુત્રને જન્મ આપી મત્રીના જે જે શૂષો ગણ્યો હતો.

“ ૩ ભરત ચક્રીનુ સક્ષિત ઉદાહરણ ”

ભરત ચક્રવર્તીએ પોતાના બહુ ખાદુબક્ષી ઉપર તેને મારવા ચક્રવર્તન સૂચ્યુ હતુ પણ સ્વ ગોત્રી હોવાથી તેને પ્રદક્ષિણા દર્શ ચ પુન સ્વ ગ્યાને આવ્યુ હતુ

“ ૪ સૂરિક તાનુ સક્ષિત દષ્ટાત ”

સૂરિક તાએ સ્વાર્થથી સ્વ ભરતાગને મારવા જે આવ્યુ હતુ

“ ૫ કૂણિકનુ દુકું ચરિત્ર ”

કૂણિક રાત્રએ પોતાના પિતા શ્રેણિક ગજને કેદમાં નાખી ભારે હર્ષના કરી હતી ઉપદેશમાળામાં ઉક્ત મર્મ ચરિત્રો સુ પ્રસિદ્ધ છે એ ખ્યા દષ્ટાતો દુનીયામાં દેખાતા સ્નેહની કૃત્રિમતા સિદ્ધ કરે છે, તે જાણી મજોએ પરમાર્થ પરાયણ થવુ વટે છે

“ વિષય સ્વરૂપ ”

હુંતિ મુહુ ચ્ચિય મહુરા । વિસયા કિંપાગ-મૂરુહ-ફલં વ ॥
પરિણામે પુણ તિચ્ચિય । નારયજલર્ણિધર્ણં મુણસુ ॥૧૨॥

વિષય (સુખ) શરૂઆતમાં કિંપાક વૃક્ષના ફળની પેરે મ-
ધુર (મીઠાં) લાગે છે, પણ પરિણામે તે તે નારદીઓ ને ખાળવા
ઈંધન રૂપ બાણવાં, મંતલબદ્ધે તે કદા શત્રુની પેરે મુખે મીઠા પણ
દીલમાં બૂઠા, પ્રાણીઓને પ્રાણ લેનારાં છે. ૩૯૨.

વિસયાવિરકો નિવહ્હ । નિરવિરકો તરહ્ દુત્તરભવોહ્ ॥
જિણ-વીર-વિણિદ્ધિદ્ધો । દિહ્હંતો બંધુ-જુઅલેણ ॥ ૧૩ ॥

વિષય સુખની વાંછા કરનાર નર્કદિક્કમાં જઈ પડે છે,
અને વિષયને પૂંઠ દેનાર દુસ્તર ભવ સમુદ્રને તરી બંધ છે. તે
ઉપર શ્રીવીર પ્રભુએ બતાવેલું બંધુ યુગળનું દષ્ટાન્ત સમજવું !
૩૯૩.

“ બંધુ યુગળનું દષ્ટાન્ત ”

કોઈ એક સાર્થવાહના જે પુત્રો વ્યાપારાર્થે જળ માર્ગે
જતાં ઝાઝ ભાંગી જવાથી ફલક વડે રત્નદ્વીપમાં જઈ ચડયા,
ત્યાં તે દ્વીપની સ્વામિની એવી દાઈ દેવીનું રત્નમય ભુવન
દેખી તેઓ ત્યાં જોવા માટે ગયા. તે બંને બંધુને જોઈ કામ પ-
રવશ થયેલી દેવીએ તેમનો સત્કાર કર્યો, કવચિત્ કાર્યાંતરે દેવી
અન્યત્ર ગઈ ત્યારે તે દેવીની કપટ રચના તેમના બાણવામાં આ-

વી તે દેવી પ્રાતે સહુ ઢાઘ ભક્ત ભોગીની ભાગે વિડખના કર-
તી હતી આ વાત જાણી તેમને પણ ખહુ ત્રાસ થવાથી ઢાઈ ઉ-
ત્તમ યક્ષની સહાયથી તે સમુદ્રની પાર જવા નીકળ્યા પાછળથી
તે દેવીએ આવી તેમને ખહુજ આજીજી ક્રી તેથી એક ભાઈ
ચલાયમાન થઈ ગયો, તેના તો ખહુજ ધુરા હાલ થયા અને
ખીજે સુદૃઢ રહ્યો, તે ક્ષેત્ર દુશળ સમુદ્ર પાર પહોચી ગયો ઉ-
ક્ત કથાનો ઉપનય એવો છે કે આ મનુષ્ય અવતાર રત્નદ્વીપ
તુલ્ય છે, તેમા ભાગ્ય યોગે જીવનુ પ્રયાણ થાય છે, તેમા વિ-
ષય વૃષ્ણાઉપ રત્નાદેવી છે, જે જીવોને વિવિધ રીતે લોભાને છે,
જે લોભાઈ વિષયમા લુબ્ધ અને છે, તેના ખહુ ખૂગ હાવ થાય છે.
સદ્ગુણુઉપ યક્ષ મમજનો, તેમની સહાયથી જે વિષયથી વિમુખ
ગદી શીલાદિકમા સુદૃઢ રહે છે તે સસાર સમુદ્રમા નહિ દૂષતા
સુખે તેનો પાર પામી શકે છે

“ હવે દેહની અસારતા ખતાવે છે ”

આહાર-ગધ-મહા-इएहि सुयलकिजो सुपुष्टोवि ॥
देहो न सूई न थिरो । विहृदइ सहसा कुमिचुव्व ॥१४॥

ભોજન, ગધ, (સુગધ) અને પુષ્પમાયાદિક વડે દેહને
સુ અવકૃત અને સુસેવિત કર્યો છતો તે શુચિ (પવિત્ર) થતો
નથી અને સ્થિર ટકતો નથી પરંતુ કુમિત્રની પેરે એકાએક વિ-
છડી જાય છે ૩૬૪

તમ્હા દારિદ્ર-જરા-પરપરિભવ-રોઅ-સોઅ-તવિઆણં ॥
મણુઆણવિ નચ્ચિ સુહં । દવિણ પિવાસાઈ નહિયાણં ॥૧૫॥

તે માટે દારિદ્ર, ઘડપણ, તેમજ પરપરાભવ, રોગ અને શોકથી દુઃખિત અને ધનની તૃષ્ણાથી પીડીત એવા મનુષ્યોને પણ સુખ નથી. ૩૬૫.

સવ્વં સુરાણ વિભવો । અણુત્તરો રયણ-રહય-ભવણેસુ ॥
દિવ્વામરણ-વિલેવણ-વર-કામિણિ-નાહય-રયાણ ॥૧૬॥
કિંતુ મય-માણ-મચ્છર-વિસાય-ઈસા-નલેણ સંતત્તા ॥
તે વિ ચવિહ્ણ તત્તો । મમંતિં કેઈ ભવમણંતં ॥ ૧૭ ॥

રત્ન રચિત ભુવનોમાં વસતા, દિવ્ય આભરણ, વિલેપન તેમજ દેવાંગનાઓના નાટકમાં રક્ત થયેલા દેવતાઓને સર્વ વિભવ અનુત્તર (પ્રધાન) છે, મનુષ્યોની અપેક્ષાએ તેમની સાહેબી અતુલ છે, તોપણ મદ, માન, મચ્છર, વિષાદ, (ખેદ-શોક) અને ધૃષ્ટ્યા રૂપ અશ્નિથી સંતપ્ત થયેલા તે પણ કેટલાક ત્યાંથી ગ્યવીને અનંત-અપાર સંસારમાં ભ્રમણ કરે છે. ૩૬૬-૩૬૭.

તમ્હા સુહં સુરાણવિ । ન કિં પિ અહવા ઇમાઈ સુરકાઈં ॥
અવસાણ દારુણાઈં । અણંતસો પત્ત-પુવ્વાઈં ॥ ૧૮ ॥

તેથી દેવતાઓને પણ પરમાર્થથી બેતાં કંઈ સુખ નથી અથવા તો એ બધાં સુખ પરિણામે દુઃખદાયી છે અને તે પૂર્વે અનંતિવાર પ્રાપ્ત થયેલા છે. ૩૬૮.

ત નથિ કિં પિ ઠણ । લોણ વાલગ્ગ-કોઢિમિત્તપિ ॥
જથ્થ ન જીવા વહુસો । સુદ્દુરકપરપર પત્તા ॥૧૧॥

લોકમા વાળના અગ્ર ભાગ માત્ર એવું સ્થાન નથી કે
જ્યાં જીવો બહુવાર સુખ અને દુઃખની વચ્ચે પરા પામ્યા ન
હોય મતલબ સર્વત્ર-લોક માત્રમા જીવો બહુ વખત સુખ દુઃખનો
અનુભવ કરી ચૂક્યા છે, અત્યારે પ્રાપ્ત થતા સુખ દુઃખ વર્ધનવા
નથી ૩૬૬

સવ્વાઓ રિહ્ધીઓ । પત્તા મન્વેવિ સયણસવધા ॥
સમારે તો વિરમસુ । તત્તો જડ સુણસિ અપ્પાણં ॥૪૦૦॥

સર્વ ગિદ્ધિ મિદ્ધિઓ અને મર્મ ગ્વગ્ન મળ ધો પૂર્વ પ્રાપ્ત
થઈ ચૂક્યા છે એમ મમજીને હવે જે આત્માને તેમનાથી વિન્ન
ઓળખી શકે તેવા અનિત્ય-અસાર-ખોટા કલ્પિત મળ ધવી
શુ વિગમ ૧૪૦૦

વિનયદ્રાગ.

ડય ભવ-વિગ્ગ-વિત્તો વિ । સુહ-વરણાહ-ગુણ-જુઓ નિગ્ગ
વિણ્ણ મમિજ મન્વે । જેણ ગુણા નિમ્મલા દુતિ ॥૧॥

એથી રીતે મમાગ્ની વિરક્ત મિત ધના ગુદ્ધ સયમાદિક
ગુણ ગુણ ખની નિગ્ગ વિનયમા પ્રવૃત્તિ ક ધી નથી નિગ્ગગુણો
નિર્મળ થમે ૧૦૧

જમ્હા વિણયઇ કમ્મં । અઠ્ઠવિહં ચાઉરંત-મુરકાણ ॥
તમ્હા ઉ વયંતિ વિઝ । વિણઉત્તિ વિલીણ-સંસારા ॥૨૧॥

જમણે સંસાર સંતતિનો સર્વથા અંત કર્યો છે, એવા તીર્થંકર ગણુધરે એમ કહે છે કે જથી ચઉ ગતિના બંધનથકી મુક્ત થવા આઠ પ્રકારના કર્મનો અંત કરી શકાય છે તેથી તે વિનય કહેવાય છે. ૪૦૨.

લોગોવયાર-વિણઓ । અથ્થે કામે મયંમિ મુરકે અ ॥
વિણઓ પંચ વિગણ્પો । અહિગારો મુરક-વિણણ ॥૨૧॥

તે વિનય પાંચ પ્રકારનો છે. (૧) લોકોપચાર વિનય (વ્યવહારમાં રૂઢ-રૂઢિ મુજબ) (૨) અર્થ વિનય (દ્રવ્ય ઉપા-ર્જન માટે રાજ પ્રમુખના છંદે ચાલવા રૂપ) (૩) કામ વિનય, (વેશ્યાદિકને આશ્રી) (૪) ભય વિનય, (ભયથકી સેવકો સ્વામી પ્રતિ વર્તન રાખે તે) અને પાંચમો મોક્ષ વિનય (કેવળ આત્મ કટ્યાણુર્થે) તેમાં અત્ર મોક્ષ અર્થેજ પ્રયુક્તતા વિનયનો અધિકાર કહેવામાં આવશે. ૪૦૩.

દંસણ-નાણ-ચરિત્તે । તવે ય તહ ઓવયારિણ ચેવ ॥
મુરક-વિણઓ વિ ણસો । પંચવિંહો હોઇ નાયવ્વો ॥૨૧॥

દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, તપ સંબંધે અને ઔપચારિક એ-વી રીતે મોક્ષ વિનય પણ પાંચ પ્રકારનો સમજવો. ૪૦૪.

દબ્વાઈ સદ્દહતે । નાળેણ કુળતયમિ કિચ્ચાઈ ॥

ચરણ તવં ચ સમ્મ । કુળમાળે હોઈ તવ્વિણઓ ॥૫૫॥

દ્રવ્ય તથા તેના ગુણ પર્યાયની (૫૬ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાયની) શ્રદ્ધા કરતા દર્શન વિનય, જ્ઞાનવડે સમજા પૂર્વક સયમ આચરણ કરતા જ્ઞાન વિનય, તેનીજ રીતે સમતા સહીત ચારિત્ર પાળતા ચારિત્ર વિનય, અને પ્રભુ આજ્ઞા પ્રમાણે તપ કરતા થકા તપ વિનય કહેવાય છે ૮૦૫

અહ ઓવચારિઓ પુણ । દુવિહો વિણઓ સમાસઓ હોઈ ॥

પડિરૂવ-જોગ-જુજણ । તહ ચ અણાસાયણા વિણઓ ૬

ચૌપચારિક વિનય પણ સક્ષેપથી બે પ્રકારનો છે, પ્રથમ પ્રતિરૂપ એટલે ઉચિત રીતે મન, વચન કાયાને પ્રવર્તાવવા ઉપ તેમજ ખીજે અનાશાતના એટલે આશાતના-વિરાધના પગિહરવા ઉપ વિનય બાલવો ૪૦૬

પડિરૂવો સ્વલ્લ વિણઓ । કાઠ્ય જોગે ચ વાય માણસિઓ

અટ્ટ ચરવ્વિહ દુવિહો । પરૂવણા તરિમમા હોઈ ॥ ૭ ॥

પ્રતિરૂપ વિનય ખરેખર મન, વચન અને કાયા સખધી પણ પ્રકારનો છે તેનો અનુકરને આદ, ચાર અને બે પ્રકાર કહ્યા છે. તેનું સ્વરૂપ આવી રીતનું છે ૪૦૭

અમ્બુદ્ધાણ અજલિ । આમણદાણ અભિગ્ગહ કિરૂંચ ॥

સુસ્સૂસણ અણગચ્છણ । સસાહણ કાય અટ્ટવિહો ॥૮॥

અભ્યુત્થાન (ઉભા થવું) અંગલિ (હાથ જોડવા), આ-
સન દેવું, ગુરૂ મહારાજનો આદેશ પાળવાનો નિશ્ચય અને તેમજ
વર્તન, કૃતિકર્મ (દ્વાદશાવર્ત વંદન), ગુરૂ સેવા, ગુરૂ આવતા દેખી
સન્મુખ જવું, તેમજ જતા હોય તો વળાવવા જવું. એમ કાય સં-
બંધી વિનય આઠ પ્રકારનો છે. ૪૦૮.

હિઅમિઅ અફુરસ વાઈ । અણુવાઈ માસિ વાઈઓ વિણઓ
અકુસલમણો નિરોહો । કુસલમણો-દીરણં ચેવ ॥ ૯ ॥

હિતકારિ વચન, મિત-પરિમિત વચન, અપરૂપ-અકટો-
ર--મધુર વચન તથા પ્રથમ વિચાર કરી વચન વદવું એવી રીતે
વચન સંબંધી વિનય ત્રણ પ્રકારનો સમજવો. અદુશણ(મલીન)
(અશુભ) મનનો નિરોધ તથા શુભ મનનું ઉદ્દીરણ એમ મન
સંબંધી વિનય બે પ્રકારનો કહ્યો છે. ૪૦૯.

પડિરૂવો સ્વલ્લ વિણઓ । પરાણવિત્તિ-મડ્ઓ મુણેયવ્વો
અપ્પડિરૂવો વિણઓ । નાયવ્વો કેવલીણં તુ ॥ ૧૦ ॥

પ્રતિરૂપ-ઉચિત વિનય ખરેખર પરાનુવૃત્તિ સામાના ચિ-
ત્તવૃત્તિને અનુસરવા રૂપ સમજવો, અને અપ્રતિરૂપ વિનય તે
કૃત દેવજ્ઞાનીનેજ હોય છે. ૪૧૦.

એસો મે પરિકહિઓ । વિણઓ પડિરૂવલસ્વણો તિવિહો
બ્રાવન્ન-વિહિ-વિહાણં । વિંતિ અણાસાયણા વિણયં ॥૧૧॥

એ પ્રમાણે ત્રિવિધ પ્રતિરૂપ વિનય તમને કહ્યો અને
અનાશાતના વિનય તો શાસ્ત્રમા ૫૦ (ખાવન) પ્રકારનો કહ્યો
છે ૪૧૧

તિથ્યર-સિદ્ધ-કુલ-ગણ-સઘ-કિરિય-ધમ્મ-નાણ-નાણીણ
આચરિય-થેરુ-વજ્જાયા । ગણીણ તેરસપયાણિ ॥ ૧૨ ॥
અણાસાયણા ય ભત્તી । વહુમાણો તદ્દ ય વન્નસજ્જણા ॥
તિથ્યરાર્હ તેરસ । ચરુગ્ગુણા હુતિ વાવન્ના ॥ ૧૩ ॥

તીર્થંકર, સિદ્ધ, કુળ (નાગેન્દ્રાદિ) ગણ, (કોટિકાદિ)
સઘ, ક્રિયા (અસ્તિવાદ રૂપ), ધર્મ (યતિધર્માદિ), જ્ઞાન, (મતિ
શ્રુતાદિ) જ્ઞાની, આચાર્ય, સ્થવીર (શિષ્યોને ધર્મમા સ્થિર કરનાર
વૃદ્ધ સાધુ) ઉપાધ્યાય (પાઠક) અને ગણી (ગીતાર્થ) એ તેર
પદ થયા, તે દરેકની ૧ આશાતનાથી ૨૨ ગ્રંથો, ૨ ભક્તિ કાવ્વી,
૩ બહુમાન સાચવવું, તથા ૪ તેમનો ગુણાતુવાદ કાવ્વો, એની
રીતે તેરને ચાર ગુણા કાવ્તા (૫૦) ખાવન ભેદો થાય એવી ગીતે
અનાશાતના વિનય કથા ૪૧૨ ૪૧૩

અમય સમો નથિય રસો । ન તરુ કપ્પહુમેણ પરિતુલ્લો ॥
વિણય સમો નથિય ગુણો । ન મણી ચિતામણિ સગ્ગિચ્છો

જેમ અમૃત મમાન કોઈ એ નથી, કલ્પ વૃક્ષ સમાન
કોઈ વૃક્ષ નથી, અને ચિતામણિ સદૃશ કોઈ મણિ નથી તેમ
વિનય મમાન કોઈ ગુણ નથી

ચંદ્રણ તરૂણ ગંધો । જુળ્હા સસિણો સિઅત્તણં સંઘે ॥
સહ-નિમ્મિયાઈં વિહિણા । વિણઓ અ કુલ્પસૂયાણં ૧૫

જન્મ ચંદનના વૃક્ષનો ગંધ, ચંદ્રની ચાંદણી અને શંખમાં શ્વેતતા એ સર્વે વિધિએ સાથેજ સર્જેલાં છે, તેમજ કુળ પ્રસૂત (કુલીન) જનોમાં પણ વિનયગુણ જન્મથી માંડીને સાથેજ પેદા થાય છે. ૪૧૫.

હુજ્જ અસજ્જં મન્ને । મણિમંતોસહિ સુરાણવિ જયંમિ ॥
નથ્થિ અસજ્જં કજ્જં । કિંપિ વિણીઆણ પુરિસાણં ૧૬

હું માતું છું કે કદાચ જગતમાં મણિ, મંત્ર, ઐપદિ અને દેવતા વડે પણ કોઈ વસ્તુ અસાધ્ય હોય, પરંતુ વિનીત પુ-રૂષોને કંઈ પણ વસ્તુ અસાધ્ય નથી. ૪૧૬.

इहलोय चिय विणओ । कुणइ विणीयाण इच्छिअं लच्छि
जह सीहरहाईणं । सुगइनिमित्तं च परलोए ॥ १७ ॥

આ લોકમાંજ વિનય વડે વિનીત જનોને ઇચ્છીત લક્ષ્મી મળે છે અને સિંહરથાદિકની પેરે પરલોકમાં પણ સદ્ગતિ નીપજે છે. ૪૧૭,

“ સિંહરથ સંક્ષિપ્ત ચરિત્ર ”

પુંડરીક રાજનો પુત્ર સિંહરથ નામે હતો. તે દુર્વિનીત હોવાથી સહુ કોઈને અનિષ્ટ થઈ પડ્યો, રાજ્યે તેનો ત્યાગ કર્યો.

अकदा लभतो लभतो मार्गमा अक वोडाने पूजतो तथा भीज
 घोडाने कुटातो देभी कुमारे तेनु काण्णु ठाधने पूछवाथी तेने न-
 लायु दे आ वोडो अति विनीत स्वाभीना आशय अनुसारे
 आसनार होवाथी पूजय छे अने भीजेदुर्विनीत-उद्धत होनाथी
 कृटाय छे ते दुर्विनयनु कण साभणी कुमार अभक्यो अने अवेो
 तो विनीत पनी गयो दे तेणु योडा वप्यतमा राज प्रमुष्य सर्व दे
 अने गजित करी दीधा, तेथी सिंहगथने राज सोपी पु डरीक नृपे
 दीक्षा लीधी सिंहरय पणु विनय गुण्णुथी प्रौढ प्रतिष्ठा पाभी
 अते दीक्षा अही सर्गार्थ सिद्धि विमानमा देव थयो त्याथी
 अनी महाविदेह क्षेत्रमा अवतरी मोक्षे नशे

किं बहुणा विणओ चिय । अमूलमंत जए वसीकरणं ॥

इहलोय परलोइ य । सुहाण मणवच्छिय-फलणं ॥१८॥

किं बहुणा । विनयन नगतमा आ लोक सपधी तथा प-
 रलोक सपधी मन वाछित कणदाथी सर्ग सुपनु मत्र तथा
 सुणिका वगरनु डोअक अपूर्व वशीकरण छे ८१८

वेयावच्चटार.

विणय विसेसो य तथा । आयरिअ गिलाण सेहमाईण ॥

दसविह वेयावच्च । करिज्ज समए जओ भणिय ॥१९॥

भरहे-स्वय-विदेहे । पन्नरसवि कम्मभूमिया साहू ॥

इकमि पूईयमी । सव्वे ते पूईया द्दुति ॥ २० ॥

જેમ વિનય કરવો તેમ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થવીર, તપસ્વી, જ્ઞાન, નવદીક્ષિત શિષ્ય, સાધર્મિક, કૃષ્ણ, ગણ અને સં-ધ એ દશનું વેચાવચ્ચ કરવું કેમકે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, ભરત, ઐરવત અને મહાવિદેહ મધ્યે પત્તર કર્મ ભૂમિમાં વિચરનારા બેટલા સાધુઓ છે તેમાં એક પણ સાધુની પૂજા-સેવા કર્યે છતે તે સર્વે સાધુઓની પૂજા-સેવા કરી જાણવી, એમ બહુ લાભ સમજી ચારિત્રપાત્ર સાધુનું ભક્ત પાનાદિક વડે વેચાવચ્ચ કરવા ચૂકવું નહિ. ૪૧૯-૪૨૦.

इकंमि हीलयंमी । सव्वे ते हीलिया मुणेअव्वा ॥

નાણાઈણ ગુણાણં । સવ્વથ્થ વિ તુલ્લભાવાઓ ॥ ૨૧॥

તેવીજ રીતે એક પણ ચારિત્રવંત-મુનિની હીલના કરવાથી તે સર્વે સાધુઓની હીલના કરી સમજવી. કેમકે જ્ઞાનાદિક ગુણોનું સર્વત્ર તુલ્યપણું હોય છે. ૪૨૧.

तम्हा जइ एस गुणो । साहूणं भत्तपाणगाईहिं ॥

કુજ્ઞા વેચાવચ્ચં । ઘણયસુઓ રાયતણુવ્વ ॥ ૨૨ ॥

જ્યારે ગુરૂ ભક્તિમાં આટલો બધો લાભ અને અભક્તિ-આશાતનામાં આટલું બધું નુકશાન છે ત્યારે સૂજ્ઞનોએ ધન-દરાજપુત્રની પેરે આહાર પાણી વિગેરે વડે સાધુ જનોનું વેચાવચ્ચ (અવશ્ય) કરવું. ૪૨૨.

“ धनदराजपुत्र दृष्टात् ”

धनद नृपतिनी राणी पद्मभावतीथी उत्पन्न थयेस सु-
 वनतिलक नामनो पुत्र महा सौभाग्यशाणी हुतो यशोमति
 नामनी गन्धकन्याने पण्णुवा गता मार्गमा रोगाकान्त थवायी
 अनेक उपयाग करता छता ते सज्ज नहि थयो अटक्षामा त्याँ
 देवणज्ञानी पधार्थी, विनयपूर्णक तेमनी पासे रोगतु कारणु आ
 लणता नतिस्मरणु ज्ञान पामी वैगज्यथी ते दीक्षित थयो पछी
 पूर्ये पोते करेली माधु विरापना सलारी सलारी आवुओनी दश
 विन लक्षित करतो छतो, देवताये अनेक गीते यणाववा प्रयत्न
 कर्या छता, स्वप्रतिज्ञामा दृढ रही, विशुद्ध अध्यवसायथी देवण
 ज्ञान पामी मोक्षगति पाम्या

वेयावच्च नियय । करेह उत्तम गुणे धरताण ॥
 सच्च किर पडिवाई । वेयावच्च अपडिवाई ॥ २३ ॥

उत्तम गुणवत्त साधुओनु गइर वेयावच्च करु ठेभके
 पीन श्रुत आरिनादिक गुणो प्रतिपाती छे पणु वेयावच्च अ-
 प्रतिपाती गुणु छे ४२३

पडिभग्गस्स मयस्स व । नासइ चरणसुअ अगुणणाए
 नहु वेयावच्च कय । सुहोदय नासए कम्म ॥ २४ ॥

अने परिणामी थधने भरणु पामेवा या व्रतहीन थयेवानु
 माग्नि नष्ट थाय छे अने अणुनु नहि सभागनाग (गणुनाग)

નું જ્ઞાન નષ્ટ થઈ જાય છે પરંતુ વેચાવચ્ચથી પ્રાપ્ત થયેલું શુભ વિપાકવાણું પુન્ય નષ્ટ થતું નથી. ૪૨૪.

ગિહિણો વેઆવડિણે । સાહૂણં વંનિયા વહૂદોસા ॥

જહ સાહુણી સુમદા । ઇતેણ ય વિસણે તયં કુજ્જા ॥૨૫॥

સુભદ્રા સાધ્વીની પેરે ગૃહસ્થ (સંસારી લોકો) નું વેચાવચ્ચ કરવામાં સાધુઓને બહુ દોષો શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે, તેથી વેચાવચ્ચ શાસ્ત્ર નીતિથી કરવું પણ સ્વછંદપણે નહિ. ૪૨૫.

“ સુભદ્રા દર્શાત. ”

એક સાર્થવાહની સુભદ્રા નામે ભાર્યા સંતાન વગરની હોવાથી તેવા દુઃખથી દીક્ષિત થઈ, ત્યાર બાદ મહા આકરો તપ કરવા લાગી, પરંતુ ગૃહસ્થનાં બાળકો ઉપાશ્રયે આવે છે તેને અનેક રીતે ઉત્સંગ (ખેાળા) આદિકમાં સ્થાપી લાડ લડાવે છે, સાધ્વીઓએ વાર્યા છતાં તેથી નિવર્તતી નથી, છેવટ બૂદા ઉપાશ્રયમાં રહી. તેવીજ પ્રવૃત્તિથી કાળ વિર્ગમન કરી છેવટે તે પાપને આલોચ્યા નિંદ્યા વગર અનશન કરી દેવાંગનાં થઈ. જે તે કાર્યથી આસરી દેવળ શાસ્ત્ર નીતિથીજ વર્તી હોત તો તે સાધ્વી ભોક્ષે જઈ શક્ત. આ વાત સાધુ જનોને ગૃહસ્થ પરિચયથી દૂર રહેવા ખાસ સૂચવે છે:

इच्छिज्ज न इच्छिज्ज व । तहवि य पयओ निमंतए साहू ॥
परिणामविसुद्धीए । निज्जरा होइ अगहिण वि ॥२६॥

વેયાવચ્ચકારી સાધુએ સાધુઓને સાવધાનપણે નિ-
મત્રણા કરવી । પછી તે સ્વીકાર કરે અથવા ન કરે પણ પોતા
ના યગિણામની વિશુદ્ધિ તો તે ભક્ત, પાનાદિક સાધુઓનાં ન
સ્વીકારે તો પણ પોતાને નિર્ભય (કર્મક્ષય) જ થાય છે ૪૨૬-

“સ્વાધ્યાય દ્વાર ”

વેયાવચ્ચે અમ્બુજ્જ-ણ તો વાયણાઈ પચવિહો ॥

વિન્નેમિ ય મજ્ઞાઓ । કાયવ્વો પરમ-પય-હેઝ ॥૨૭॥

વેયાવચ્ચ કરવાને અભ્યુદય-ઉત્તરમાળ સાધુએ વિચાર્યા
વિચાર્યા વાચના, પૃચ્છના, પરિવર્તના, અનુપ્રેક્ષા અને ધર્મ કથા
રૂપ યથાવિન સ્વાધ્યાય પરમ પદ-મોક્ષ પ્રાપ્તિને માટે કરવો ।
૪૨૭

ઇત્તો સવ્વન્નૂત્ત । તિથ્થયરત્ત ચ જાયઈ કમેણ ॥

ઇય પરમ મુરકગં । સજ્ઞાઓ તેણ વિન્નેઓ ॥ ૨૮ ॥

સ્વાધ્યાયથી અનુક્રમે સર્વજ્ઞપણુ અને તીર્થ કરપણુ
પણુ પ્રાપ્ત થાય છે, એવી રીતે તે મોક્ષતુ પરમ અગ ઊ એમ
સમજી તેનો અવશ્ય ખપ કરવો ! ૪૨૮

ત નથ્થિ જ ન પાસઈ । સજ્ઞાય-વિઝ પયથ્થ-પરમથ્થ ॥

ગચ્છઈ ય સુગઈમૂલ । સ્વણે સ્વણે પરમસવેગ ॥ ૨૯ ॥

સ્વાધ્યાયવિદ્ (યથાવિધ સ્વાધ્યાયમા કુશળ) સાધુ આગ-

મના સમસ્ત ભાવને જાણી શકે છે, તેનાથી કશું અજ્ઞાણ્યું રહેતું નથી, અને સદ્ગતિ હાથક પરમ વૈરાગ્યને તે ક્ષણે ક્ષણે પ્રાપ્ત થાય છે. ૪૨૯.

કમ્મમસંલિજ્જભવં । સ્વેદ અણુસમયમેવ આઉત્તો ॥
અંનયરંમિ વિ જોગે । સજ્ઞાયાંતિ વિસેસેણ ॥ ૩૦ ॥

ગમે તે સંયમયોગમાં સાવધાનપણે પ્રવૃત્તિ કરનાર સાધુ સમયે સમયે અસંખ્ય ભવથી સંચિત કરેલાં કર્મને અપાવે છે, પરંતુ સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં ઉપયોગ સહિત વર્તીતો સાધુ વિશેષે કર્મ નિર્જરા કરી શકે છે. ૪૩૦.

ઉક્કોસો સજ્ઞાઓ । ચુદ્દસપુલ્લીણ વારસંગાઈં ॥
તત્તો પરિહાણીણ । જાવ તયથ્થો નમુક્કારો ॥ ૩૧ ॥

ચૌદ પૂર્વધર સાધુને ઉલ્લુષ્ટ સ્વાધ્યાય દ્વાદશાંગરૂપ હોય છે, (મહા પ્રણિધાનાદિક સામર્થ્યથી તે અંતર્મુહૂર્તમાં ચૌદે મૂર્વતું પરાવર્તન કરી શકે છે.) પછી ઉત્તરેત્તર ન્યૂનતાએ છેવટ દ્વાદશાંગના સારભૂત નવકાર મંત્ર રૂપ સમજવો. ૪૩૧.

જલણાઈ ભણ સેસં । મુત્તું ઇક્કંપિ જહ મહારયણં ॥
ધિણ્ણઈ સંગામે વા । અમોહ-સથ્થં જહ તહેહ ॥૩૨॥
મુત્તુંપિ વારસંગં । સ એવ મરણાંમિ કીરણ જમ્હા ॥
અરહંત-નમુક્કારો । તમ્હા સો વારસંગથ્થો ॥ ૩૩ ॥

જેમ અગ્નિ પ્રમુખનો લય પ્રાપ્ત થયે છે તે ગેય સર્વ વસ્તુ-
ને ત્યજી દર્શ સાગ્ભૂત એક મહાગ્નિ ત્રહણુ કરી લેવામા આવે છે,
અથવા તે જોમ સગ્રામ સમયે અમોઘ શસ્ત્ર અગ્નિકાર કરી લેવામા
આવે છે, તેમ મગ્ણુ સમયે (અવમાન વખતે) પ્રાપ્ત થયે છે તે
દ્વાદશાગને પણ ત્યજી (દેમકે તે વખતે દ્વાદશાગનુ પરાવર્તન ક-
રવુ અશક્ય થઈ પડે છે) નવકાર મહામત્રનુ જ શરણ—સ્મ-
ગ્ણુ કરવામા આવે છે તેથી તે દ્વાદશાગના આર—નિચોળ રૂપ છે
૪૩૨ ૪૩૩

સર્વપિ વારસગ । પરિણામ-વિશુદ્ધિ-હેતુ-મિત્તાગ ॥

તકારણ-મિત્તાઓ । કિહ ન તયથ્યો નમુક્કારો ॥૩૪॥

સમગ્ર દ્વાદશાગ પરિણામ વિશુદ્ધિને માટેજ છે, એવીજ
રીતે પરિણામ વિશુદ્ધિના કાગ્ણુ રૂપ હોવાથી નવકાર મત્ર તે દ્વાદ-
શાગના અર્થ રૂપ દેમ ન કહેવાય ? મતવખ દે પરિણામ વિશુ-
દ્ધિકારક હોવાથી નવકાર મત્ર દ્વાદશાગના સાગ રૂપજ છે
૪૩૪

ન દુ તમિ દેસકાલે । સર્વા વારસવિહો સુઅસ્વધો ॥

સર્વો અણ્ણચિતેહ । વતપિ સમય્યચિત્તેણ ॥ ૩૫ ॥

તથાપ્રકારના દેશ કાળમા સમગ્ર દ્વાદશવિધ શુતસ્કધ-
નુ અનુચિતન ગમે તેવા સમર્થ ચિત્તવાળા સાવુ પણ કરી શ

કતા નથી, તેથી તેવે પ્રસંગે દ્વાદશાંગના સાર ૩૫ નવકારમંત્ર-
નું જ સ્મરણ કરવું યુક્ત છે. ૪૩૫,

“ નવકાર મંત્ર માહાત્મ્ય. ”

નામાઈ મંગલાણં । પદમં ચિય મંગલં નમુકારો ॥

અવણેઈ વાહિ-તકર-જલણાઈ મયાઈં સવ્વાઈં ॥ ૩૬ ॥

નામ, સ્થાપનાદિક મંગળોમાં નવકારમંત્ર પ્રથમ-પ્રધાન
મંગલ ૩૫ છે, તે વ્યાધિ, તરકર, (ચોર) અને અગ્નિ પ્રમુખ
સર્વ ભયનો વિનાશ કરે છે. ૪૩૬.

હરઈ દુહં કુણઈ સુહં । જણઈ જસં સોસણ ભવસમુદ્દં ॥

ઈહલોય પારલોઈઅ । સુહાણ મૂલં નમુકારો ॥ ૩૭ ॥

દુઃખ માત્રને હરે છે, સમસ્ત સુખ કરે છે, યશ આપે
છે (વધારે છે) સંસાર સમુદ્રને શોષવી નાંખે છે, જન્મમરણનો
અંત કરે છે. વધારે શું કહીયે? એ નવકાર મંત્ર આલોક
સંબંધી અને પરલોક સંબંધી સમસ્ત સુખનું મૂળ છે. ૪૩૭.

ઈહ લોગંમિ તિદંડી । સાદિવ્વં માણલિંગ વણમેવ ॥

પરલોઈ ચંડ પિંગલ । હુંડિય જરકો અ દિદ્વંતા ॥૩૮॥

આ લોક સંબંધી સુખ સંબંધે ત્રિદંડીનો ઉત્તર સાંધક
થયેલા શિવકુમારનું દષ્ટાંત, જેમાં નવકાર મંત્રના પ્રભાવથી
ચોતાનો ખચાવ કરી તેણે પુરુષ પોતાને પ્રાપ્ત થયો.

ખીજી શ્રીમતીનું દૃષ્ટાન્ત—જેને મારવા પતિએ પ્રપચ કર્યા છતા નવકાગ્ના પ્રભાવથી દેવતાએ સાનિધ્ય કરી, સર્પને બદલે કૃવની માળ થઇ ગઇ તેવા ચમત્કારથી પછી પતિ પણ તેન 'પરિમા' રક્ત બની ગયો.

ત્રીજી દૃષ્ટાત બીજોરાના વનનું છે, એકદા કોઇ એક પુરૂપે ગજ પ્રત્યે એક અતિ અદ્ભૂત બીજેડ ભેટ કર્યું તેથી પ્રમત્ત યૌ તેને બક્ષીસ આપી ગજએ તેના મૂળ સ્થળનો પનો મેળવ્યો તો માલુમ પડી કે તે બીજોરાનું વન દેવતા અધિષ્ઠિત છે, જ કોઇ તેમથી બીજેડ તોડી લે છે તે મરી જાય છે, તેમ છતા તેના કૃળના લોભથી ગજએ લોકોના વાગ બા યા, એકદા એક શ્રાવકનો વારો આવ્યો, તેણે પ્રમન્નતા પૂર્વક નવકાગ્ મત્રનું સમગ્લ કરી નિસ્સીદ્ધી કહી તેમા વિવેકથી પ્રવેશ કર્યો, તેથી અધિષ્ઠાયક યજ્ઞ પ્રમન્ન થઇ પ્રતિભાવ પામી તેની પ્રશન્ના કાના લાગ્યો શ્રાવકને વગ માગવાનું કહેતા તેણે કોઇ જીવનો વધ ન થાય તેમ જવા જણાવ્યું, તેથી તેણે તેમજ વર્તવા કબૂલ કર્યું ઘેર ગેઠા બીજેડ મળવા લાગ્યું એ મર્વ નવકાર મહામત્રનો પ્રભાવ મમજવો હવે પગલોક મ બધી દૃષ્ટાત બતાવે છે પગલોક મ બધી મુખ ઉપર—

“અહ પિ ગળ નામના ચોરનું દૃષ્ટાત.”

અહ પિ ગળ નામનો ચોર એક વેશ્યાના ઘરે ગ્હે છે, એકદા ગત્તનો મહા મૃત્યવાળો મોતીનો હાગ ચોરી તેણે પ્રયત્નથી વેશ્યાના ઘરે ગાળ્યો કોઇક મહોત્સવ મમયે તે હાગ પેઢરી

વેશ્યા બહાર ગઇ. તે જોઈ રાણીની ઢાસીએ ઝાળખી લઇ, તે વાત રાણીને જણાવી. તપાસ કરી ચોરને પકડી તેને શૂળિએ ચડાવ્યો. વેશ્યાને બહુ પશ્ચાત્તાપ થયો. તેથી શૂળિ સમીપે જઈ ચોરને નવ-કારમંત્ર સંભળાવ્યો. તે ત્યાંથી શુભધ્યાને મરીને રાજનોજ પુત્ર થયો. તે નવકારના મહાત્મ્યથી અતુક્રમે રાજ્ય રૂઢિ પામી દીક્ષા લઇ બહુ મુખી થયો.

“ બીજું દષ્ટાંત હું ડિક યક્ષનું છે. ”

તે હું ડિક પ્રથમ (ચોર) ચોરી કરી મથુરામાં રહેતો હતો, એકદા ઢોટવાળે પકડી રાજના હુકમથી તેને શૂળિએ દીધો. તે વખતે બહુ તૃપાથી પીડિત થયેલા તેણે નજદીકમાંજ જતા જિન-દત્ત શ્રાવકને કહ્યું કે તમે બહુ દયાળુ છો; તેથી મને જળ આપો! ત્યારે શ્રાવકે કહ્યું કે હું જળ લાવી આપું, ત્યાં સુધી તું નવકાર મંત્ર ગણુયા કર! ચોરે પણ તેમજ કર્યું. એટલામાં જિનદત્ત પાણી લઇને આવ્યો. ચોરને સહાય દેનાર જાણી તેને પકડી રાજએ તેને પણ શૂળિએ દેવાનો હુકમ દીધો. તેવામાં પેલો ચોર પણ શુભ ધ્યાને મરી યક્ષપણે ઉત્પન્ન થયો, અવધિ જ્ઞાનથી પોતાના ઉપ-કારીને સહાય કરવા જલદી આવી સહુને ત્રાસ પમાડી કહ્યું કે તમે આ મહા પુરૂષને ઝાળખતા નથી? તેને તમે જલદી છોડી દો, નહિ તો સઉને ચૂરી નાંખીશ. આમ થવાથી તત્કાળ તે યક્ષને પ્રસન્ન કરવા જિનદત્તને ખમાવી રાજએ વિસર્જન કર્યો. યક્ષે પણ જિનદત્તની ભારે સ્તુતિ કરી એ સર્વ પ્રભાવ નવકાર મંત્રનો જાણવો. નવકાર મંત્રના પ્રભાવથી સર્વત્ર કલ્યાણ થાય છે.

અનાયતન ત્યાગદ્વાર.

સજ્જાયપિ કરિજ્ઞા । વજ્જતો જત્તઓ અણાયયણં ॥
ત ઇત્થિમાડયં પુણ । જઈણ સમણ જઓ મ્મણિયાં ॥૩૧॥

જ્યા માધુ જનો મોક્ષને માટે યતન કરે તે 'અનાયતન' કહેવાય, તેથી પ્રતિકૃત્ય તે અનાયતન બાપુતુ, મતલબ છે મુનિ જનોએ કાળજીથી અનાયતનનો ત્યાગ કરી સ્વાધ્યાય ધ્યાન કરતુ । સાધુઓને, શ્રી, પદ્મ, પરમ પ્રમુખ અનાયતન કહેણ છે કેમકે તે આશી ગામ્રમા એમ કહ્યુ છે કે ૮૩૬

વિભૂસા ઇન્ધિ સામગ્ગિ । પળીય રસમોજણ ॥
નગ્ગસત્તગવેસિસ્મ । વિસ તાલ્લહ જહા ॥ ૪૦ ॥

વિભૂષા, (વસ્ત્રાદિક વડે શરીર મલકાર) શ્રી મસર્ગ— પશ્ચિમ અને પ્રણીત (મિત્ર) ખાનખાન, એ અર્થા સ્વાત્મ- દિતેજુ માત્રને તાન પૃથ જેવે જેવા છે

સિદ્ધત-જલહિ પાગ-ગઓપિ વિજિહ્વિઓવિ સ્સોવિ ॥
થિગચ્ચિત્તોવિ ચ્ચલિજ્જહ । જુવહ્-પિમાર્હિં મ્મુહ્હર્હિં ॥૪૧॥

(માધુ કદાચ) સિદ્ધાન્ત મમુદ્રનો પાર પામેવ પણ દોષ, નિતેન્દ્રિય દોષ, શુભીર દોષ અને નિચ મિત્તવાજો દોષ તે પાપ મુદ્ર એવી શ્રી પિશાચપિન્ડા વડે તે યજ્ઞાથ બપ છે. ૪૪૨.

મયળ-નવળીય-વિલઓ । જહ જાઇ જલણસંનિહાણંમિ
તહ રમણિસંનિહાણે । વિદ્વદ્ મળો મુળીણંપિ ॥૪૨॥

જેમ મીણુ અને માંખણુ, અગ્નિ આગળ દ્રવી-પાણી
થઈ જાય છે, તેમ સ્ત્રીની સમીપે તેમનો સંસર્ગ કરવાથી મુનિઓનું
મન પણ દ્રવી જાય છે. ૪૪૨.

નીયંગમાહિં સુપઓ-હરાહિં ઉપ્પિથ્થ-મંથરગઈહિં ॥
મહિલાહિં નિન્નયાહિ ય । ગિરિવરગરુયા વિ ધિજ્જંતિ૪૩

નીચગામી, સારાં પયોધર (સ્તન-જળાશય) ને ધારણુ
કરનારી, મનહર મંદ (ધીમી) ગતિથી ચાલનારી નદીઓની
જેવી નારીયો ગિરિવર (ડુંગર) જેવા ગચ્છર લોકોને પણ ભેદી
નાંખે છે મતલબ કે પૂર્વોક્ત વિશેષણો વાળી નારીઓ પાસે ગમે
તેવા મોટાં માણસો પણ ટકી શકતા નથી. ૪૪૩.

ઘણમાલાઊ વ દૂન્નમંત સુપઓહરાઊ વહ્વંતિ ॥
મોહવિસં મહિલાઓ । ઢુનિરુદ્ધ વિસં વ પુરિસસ્સ ૪૪

અતિ ઉન્નતિને પામેલા પયોધર (સ્તન-જળધર) વાળી
મહિલા-સ્ત્રીઓ મેઘ ધટાની જેમ પુરુષના અનિવાર્ય વિષની પેરે
મોહ વિષયને વધારે છે. મતલબકે જેમ મેઘ ધટા દેખવાથી ડોઈક
તેવું એર અભિવૃદ્ધિ પામે છે, તેમ સ્ત્રીઓને જેવાથી પણ મોહ
વિષ વૃદ્ધિ પામે છે. ૪૪૪.

સિગાર-તરગાણ । વિલાસ-વેલાઈ જુવ્વણ-જલાણ ॥

કે કે જયમિ પુરિસા । નારિ-નર્દાણ ન બુઢ્ઢતિ ॥૪૫॥

શ્રુ ગાગર ડપી તગવાળી, વિલાસ (હાવલાન) ડપી વેલા
(ભરતી) નાળી અને યૌવન ડપી જયવાળી નારી ડપી નદીઓવડે
જગતમા ડોણુ ડોણુ પુરૂપો ડખતા નથી મતલખંકે શ્રુ ગાગર, વિલાસ
અને યૌવન વાળી વનિતા વડે કલ કલ લોડા તણાધ ગયા છે
તેમનો પતો પણ જયાય મળતો નથી ૧૧૫

જુવ્વઈહિ સહ કુળતો । સંસર્ગિ કુળઈ સયલદુસ્કેહિ ॥

ન હિ મૂસગાણ સગો । હોઈ સુહો સહ ત્રિઢાલીહિ ૪૬

શ્રીઓ સાયે સોખત કરનાર સમસ્ત દુ ખો સાયે સોખત
કરનાર જાણવો મતલખંકે શ્રી લુખ્ધ માણસ સમસ્ત આપદાને
પામે છે નુ બિયાડીની સાયે સોખત કરનાર મૂખક (ઉદર) ને
કદાપી ક્ષેમ હોય નજ હોય ૮૮૬

રોયતિ રુઆવતિ અ । અલિય જપતિ પત્તિયાવતિ ॥

કવડેણ ય સ્વતિ વિસ । મહિલાઓ ન જતિ સમ્ભાવ ૪૭

વળી શ્રીઓ પોતે રૂદન કરે છે તેમજ ણીજને રૂદન
કરને છે, અમત્ય બોલે છે, છતા પોતે માચી છે એમ પ્રતીતિ
કરને છે વળી કપટથી વિપ ખાય છે એવી રીતે નારીઓ સર-
સ્વતાને આદરતી નથી, પણ વક્તાનેજ પ્રાય ધારે છે ૪૪૭

પરિહરસુ તઓ તાર્સિં । દિઠિં દિઠીવિસસ્સ વ અહિસ્સાઃ
જં રમણિનયણવાણા ॥ ચરિત્તપાણે વિણાસંતિ ॥ ૪૮ ॥

તેટલા માટે દૃષ્ટિ વિપ સર્પની દૃષ્ટિ જેવી સ્ત્રીઓની દૃષ્ટિ-
નો તું ત્યાગ કર ! મતલબકે સ્ત્રીઓની દૃષ્ટિ સાથે તારી દૃષ્ટિ બે-
ડીશ નહિ. કેમકે સ્ત્રીઓનાં કટાક્ષ બાણ ચારિત્ર રૂપ ભાવ પ્રાણ-
ને વિનાશ કરી નાંખે છે. ૪૪૮.

જઈ વિ પરિચત્તસંગો । તવતણુઅંગો તહાવિ પરિવડઈ ॥
મહિલા સંસર્ગીણ । પવસિઅ-ભવણૂસિય-મુણિવ્વ ॥૪૯॥

કામરાગ (વિષયરાગ) જેણે તણ દીધો હોય અને તપ-
થી શરીર કૃશ કરી નાખ્યું હોય એવો સાધુ પણ સ્ત્રીના સંસર્ગ-
થી, વિદેશ ગયેલા વણિકના ગૃહ સમીપે વિશ્રાન્તિને માટે ઉભા
રહેલા સાધુની પેરે સંયમથી બ્રહ્મ થઈ જાય છે. ૪૪૯.

ઉપર જણાવેલા અરણિક મુનિતું ચરિત્ર મુ પ્રસિદ્ધ
છે, જે પ્રથમ વૈરાગ્યથી દીક્ષા ગ્રહણ કર્યા છતાં સ્ત્રી
સંસર્ગમાં ફસાઈ પડ્યા હતા, પરંતુ માતાને દેખી પુનઃ પ્રતિ-
બોધિત થઈ તપ શિક્ષાતલ ઉપર અનશન કરી શુભ ધ્યાનથી સ-
દ્ગતિ પામ્યા.

इयरिथीणवि संगो । अग्गी सथं विसं विसेसेइ ॥
जा संजईहिं संगो । सो पुण अइदारुणो भणिओ ५०

अन्य गृहस्थ स्त्रीञ्चानो सग पप साधुञ्चाने अग्नि, शस्त्र
अने विषयी पणु अधिक हु पदायी छे, तो पछी सज्जती-सा
ध्वीनो सग तो वधी अतिहाइणु (लय कर) परिष्णाम वाणो थाय
छे तेथी ते विगेषे कर्गने पग्दिरवे । ४५०

चेइय-दव्व-विणासे । रिसिघाए पवयणस्स उड्डाहे ॥

मजइ-चउत्थ-भगे । मूलग्गी वोहिलाभस्स ॥ ५१ ॥

देव द्रव्यनो विनाश कग्वाथी, मुनिनो धात कग्वाथी,
शासननो उडाह कग्वाथी अने सा'वीनु अल्यर्थ अ क्नाथी गो
नियामना भूणमा अग्नि भूक्यो जणुवे । मतवधे अणु अनाय
गु करना अनेत ससा पग्भ्रमणु करता पणु पुन मग्भ
कत्वनी प्राप्ति कर्गी राकतो नथी ४५२

चेइय-दव्व माहारण च । जो मुसइ जाणमाणोवि ॥

वम्मपि सो न याणइ । अहवा वद्धाउओ नरण ॥ ५२ ॥

जे जणु जेधने देवद्रव्य छे माधाणु द्रव्यनी चोरी
कछे छे ते भूद र्भना भर्भनेज आपतो नथी अथवा तो तेणु
पुर्वे नकन्तु आयुष्य पाध्यु रोनु जेधजे ते विना तेणु दुर्घट
काम कगयज डेम । ४५२

जमुवेहतो पावड । साहूवि भव दुह च सोऊण ॥

सकाममाइयाण । को चेइयदव्वमवहरड ॥ ५३ ॥

ઉક્ત દ્રવ્યની ઉપેક્ષા કરતો-છતી શક્તિએ તે ખાખત અનાદર કરતો સાધુ પણ અનંત ભવ ભ્રમણ કરે તે તથા તેથી સંકાસ પ્રમુખ શ્રાવકને જે અનંત દુઃખ અનુભવવું પડ્યું છે તે સાંભળી ચૈત્ય (દેવ) દ્રવ્ય દાણુ અપહરે ? (ચોરે ?) ઉક્ત સંકાસ શ્રેષ્ઠી પ્રમુખનાં ચરિત્ર દ્રવ્યસિત્તરી પ્રમુખ અથોમાં સુપ્રસિદ્ધ છે તે ત્યાંથી તપાસી, દેવદ્રવ્ય, સાધારણુદ્રવ્ય તેમજ જ્ઞાનદ્રવ્યાદિકની અનતી રક્ષાકરવી! તેનો સદ્વ્યય કરવો! તેને સ્વદ્રવ્યથી અધિક લેખવું, પરાયું જાણી તેની દાઠરીતે ઉપેક્ષા ન કરવી! ઉપેક્ષા કરનાર તે દેવદ્રવ્ય વિગેરેના વિનાશથી બહુ દુઃખી થાય છે. ૪૫૩.

જો લિંગિણિં નિસેવઈ । છુદ્ધો નિદ્ધંધસો મહાપાવો ॥
સવ્વ જિણાણ જ્ઞેઓ । સંઘો આસાઈઓ તેણ ॥ ૫૪ ॥

જે સાધ્વીની સાથે વિષય ભોગ કરે છે તે લુપ્ધ, નિદ્ધંધસ, અને મહાપાપી છે, તેણે સર્વ જીનોને ધ્યેય-આરાધના યોગ્ય શ્રીસંધની આશાતના કીધી જાણવી. ૪૫૪.

પાવાણં પાવયરો । દિદ્ધિમ્ભાસે વિ સો ન કાયવ્વો ॥
જો જિણમુદ્દે સમણિં । નમિઉં તં ચેવ ધંસેઈ ॥ ૫૫ ॥

જ્ઞાનાદિક ગુણના આધાર રૂપ હોવાથી શ્રમણી શ્રમણ ભૂત શ્રી જિનમુદ્રાને નમીને જે તેનોજ ધ્વંસ-વિનાશ કરે છે તે મહાપાપી છે, તેવા મહાપાપીનું મુખ પણ કદાપિ જોવું ન જોઈએ. ૪૫૫.

સસારમણવયગ્ગ । જાઈ-જરા-મરણ-વેઅણા-પવર ॥

પાવ-મલ-પહલ-છન્ના । મમતિ મુદ્દા-ધરિસિણેણ ॥૫૬॥

જિનમુદ્રાનો લોપ કરવાથી પાપના પુત્રથી ભારે થયેલા દુર્લભ્યો જન્મ જગ મરણની વેદનાથી ભગેલા અનત અપાર સસારમા પરિભ્રમણ કરે છે ૪૫૫

અન્નેપિ અણાયયણ । પર તિથયમાઈય વિવજ્જિજ્ઞા ॥

આયણણ સેવિજ્જસુ । બુદ્ધિકર નાણમાઈણ ॥ ૫૭ ॥

બીજા પણ પરતીર્થિક મળી આનાયતનો પરિહાર કર્યો અને જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણની વૃદ્ધી કરે એવા આયતનો— સુસ્થાનદો સેવના ૪૫૭

માણુગ-દવ્વ જીવો । સસગ્ગીણ ગુણ ચ દોસ ચ ॥

પાવઈ ઇત્યાહરણ । સોમા તહ દિયવરો ચેવ ॥ ૫૮ ॥

જીવ દ્રવ્ય ભાણુક (પગિણામી) છે તેથી સસર્ગવશાત તેને ગુણ યા દોષ પ્રાપ્ત થાય છે, મતલબકે જ્યો મસર્ગ તેવો તેને ગુણ, દોષ થાય છે, તે ઉપર સોમા તથા દિવરવરનુ ઉદાહરણ સમજવુ ૪૬૮

એક વિપ્રની ભાર્યાને પુત્ર અને પુત્રીરૂપ યુગલ જનમ્યુ પુત્રનુ નામ ચિત્રલાતુ, અને પુત્રીનુ નામ સોમા રાખવામા આવ્યુ, અનુક્રમે યૌવન વય પામ્યા ત્યાં તેમને પિતાએ ઉત્તમ કુળમા

પરણાવી એમ શિષ્યામણુ આપી છે તમારે કદાપિ પણ માઠી સોખત ન કરવી. તેમાં સોમા સુસંસર્ગથી અનુક્રમે દીક્ષા લઇ મોક્ષે ગઇ અને ચિત્રલાનુ કુસંસર્ગથી દુઃખી થયો. પણ પછીથી ચેતી ગયો, અને સુસંસર્ગ વડે અંતે પ્રવ્રજ્યા અંગીકાર કરી પરમ પદને પ્રાપ્ત થયો, એમ સમજી સહુ સૂઝ જનોએ સત્સંગતિજ સેવવી.

પરપરિવાદનિવૃત્તિ દ્વાર.

સુદ્ધુવિ ગુણે ધરંતો । પાવઇ લહુઅત્તણં અકિત્તિં ચ ॥
પરદોસ-કહા-નિરઓ । ઉકરિસપરો અ સગુણેસુ ॥૫૧॥

ગમે તેવા ગુણુ ને ધારણુ કરતો છતો પારકા દોષ કહેવા-
માં રસિક અને પોતાના ગુણનો ગર્વ કરનાર લઘુતા અને અપજ-
શને પામે છે. ૪૫૯.

આયરઝ જઈ અકજ્જં । અન્નો કિં તુજ્જ તથ્ય ચિંતાણ ॥
અપ્પાણં ચિઅ ચિંતસુ । અજ્જવિ વસગં ભવદુહાણં ૬૦

અન્ય કોઈ કર્મ વશાત્ અકાર્ય આચરતો હોય તેની તારે
ચિંતા કરવાનું શું પ્રયોજન છે? તું તો અઘાપિ પર્યંત ભવ
દુ. અને વશ પડેલા પોતાના આત્માનીજ ચિંતા કર ! જન્મ મરણુ-
નાં દુઃખ થકી આત્મા શી રીતે છૂટી શકે તેનો વિચાર કર !

પરદોસ જપતો । ન લહઈ અથ્થ જસ ન પાવેઈ ॥

સુઅણપિ કુણઈ સત્તું । વધઈ કમ્મ મહાઘેર ॥૬૧॥

પારકા દોષને કહેતો તુ નથી તો પામતો દ્રવ્ય કે નથી પામતો યશ, ઉલટા તેમ કરવાથી પોતાના સ્વજન-સખીને પણ તુ શત્રુ બનાવે છે અને મહાધોર-દુ ખદાયી કર્મ બાધે છે માટે પરદોષ કથવાથી પાછો નિવર્તે । ૪૬૧

સમયમિ નિગ્ગુણેસુવિ । મણિયા મજ્જથ્થ ભાવણા ચેવા ॥

પરદોસ-ગહણ પુણ । મણિય અન્નેહિ વિ વિરુદ્ધ ॥૬૨॥

શાસ્ત્રમા નિર્ગુણી જનો ઉપર મધ્યસ્થ ભાવના રાખવી કહી છે, અને પરદોષ ગ્રહણ કરવાતુ તો અન્ય દર્શનીઓએ પણ નિષેધ્યુ છે, તો પછી પરમપવિત્ર સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ્રણીત ઈર્ષ્યન-નમા તો કહેવું જ શુ ? ૪૬૨

લોઓ પરસ્સ દોસે । હથ્થાહથ્થિ ગુણે ય ગિન્હતો ॥

અપ્પાણમપ્પણો ચિય । કુણઈ સદોસ ચ સગુણ ચા ॥૬૩॥

પારકા દોષને અને ગુણને સ્વયં સાક્ષાત્ ગ્રહણ કરતાં લોક પોતાના આત્માનેજ અનુક્રમે દોષવાન અને ગુણવાન બનાવે છે, એમ સમજી સદ્ગુણી બનવા ઇચ્છતા જનોએ પૂના સદ્ગુણોજ ગ્રહવા ઉચિત છે ૪૬૩

ભૂરિગુણા વિરલચ્ચિય । ઇકગુણો વિ હુ જ્જણો ન સવ્વથા ॥

નિદોસાણ વિ મદ્દ । પસસિમો થોવદોસેવિ ॥ ૬૪ ॥

જેનામાં અનેક સદ્ગુણો હોય એવા તો જગતમાં બહુ વિરલાભ જણાય છે, પરંતુ એક જ્ઞાનાદિક પુષ્ટ ગુણવાળા લોકો પણ સર્વત્ર જણાતા નથી, તેવા એકાદ પુષ્ટ ગુણવાળા પણ દોષક સ્થળેજ લાભે છે. ગુણ રહિત છતાં પણ જેનામાં (રાગદ્વેષાદિ પ્ર-અળ) દોષો નથી તેમનું પણ કલ્યાણ સંભવે છે, તેમજ જેનામાં અતિ અદ્ય (મંદ) દોષો છે તેમની પણ અમે પ્રશંસા-અનુમોદના કરીએ છીએ, મતલબ કે તેઓ પણ ઉન્નતિના માર્ગ ઉપર હોવાથી અનુક્રમે આત્મઉન્નતિ કરશેજ, તેથી તે સર્વ અનુમોદન કરવા યોગ્ય જણાય છે. ૪૬૪.

परदोसकहा न भवइ । विणा पओसेण सो य भवहेऊ।।
खमओ कुंतलदेवी । सूरी य इह उदाहरणा ॥ ६५ ॥

પ્રદ્રેશ-ઘર્ષ્યા-અદેખ્યાઇ વગર પારકા દોષ કહેવાતા નથી અને તે પ્રદ્રેષ ભવ વૃદ્ધિનું કારણ છે. એમ સમજીને પર અપવાદ પરિહરવા યોગ્યજ છે. “ અત્ર વિપયે ક્ષપક, કુંતલદેવી, અને સૂરિનાં ઉદાહરણો કહેલાં છે. ૪૬૫.

કુસુમપુરમાં અગ્નિશિષ્ય નામનો ક્ષપક-સાધુ ચતુર્માસ માટે દોષ એક ગૃહસ્થના ઘરે નીચલા ભાગમાં રહ્યો હતો. એવામાં ત્યાં અન્ય સાધુ અરૂણ નામનો આવી ઉપલા ભાગમાં રહ્યો. તે સંયમ આચરણમાં શિથિળ હતો અને ક્ષપક સાધુ અનેક આકરાં તપ કરતો હતો પણ સ્વોત્કર્ષવડે શિથિલ આચારી સાધુની નિંદા કરતો હતો. તેથી તેણે ઘણા ભવ વધાર્યા, અને શિથિલ સાધુ

તો ક્ષપક સાધુની તપ કરણી નિગેગે જોઈ પ્રમુદિત થઈ તેની સ્તુતિ કર્યા કરતો હતો તેથી તેને ભવભ્રમણુ ઝોણુ થયુ એમ સમજી ગુણાનુરાગીજ થયુ

કોઈ એક નગરમા જિતશત્રુ રાજની અનેક રાણીઓ જિનપ્રાસાદ કરાવી તેમા મહોત્સન જરતી હતી તે દેખી રાજની પટ્ટરાણી કુ તલાદેવી દ્વેષ વહેતી મગીને કુતંગી થઈ, પ્રામાદ દ્વારે રહે છે, કોઈજ જ્ઞાનીએ તેના પૂર્ન ભવનુ સ્વરૂપ કહેવાયી જાતિ સ્મરણુ જ્ઞાન પામી તે અનશન આદર્શી સ્વર્ગ ગઈ, એવી રીતે દ્વેષના માઠા કન જાણી મૂજ જનોએ તે પગિહરવો ।

કોઈ એક ગરુમા આચાર્ય સર્વ આગમના જાણુ છતાં દૈવયોગે સયમમા શિયિલ યઈ ગયા, અને તેમનો એક શિષ્ય મર્ન શાસ્ત્રમા પારગામી યઈ ક્રિયા કાડમા બહુ ઉજમાય રહેતો, તેથી આવકો તથા શિયો તે શિષ્યની પાસે ગુણના બહુમાન પૂર્વ ક ધર્મ ંવણુ કગ્વા લાગ્યા, તેથી આચાર્ય મનમા પ્રદ્વેષ વહેવા લાગ્યા, તો પણ તે ગુણુવાનુ શિષ્ય સ્વઉચિત સેવા સદા સાચવતો ! એમ કરતા આચાર્ય કલુપિત પરિણામથી કાળ જી ઉઘાનમા વિપધર થયો, અને શિષ્ય માવુ આચાર્ય યયા સ્યડિલ ભૂમિ જતા સાધુઓને મૂકી નવા થયેલા આચાર્ય પ્રત્યે પ્રદ્વેષથી પેલો વિપધર દોડવા લાગ્યો એવામા કોડ કેવળી પધાર્થો તેમને તેનુ સ્વરૂપ પૂછતા તેમણે તેનુ યથાર્થ સ્વરૂપ કહેવાથી શિષ્યો બહુજ વૈરાગ્ય પામ્યા પછી તે સર્પને પ્રતિજોવવા માટે તેના પૂર્નભવનુ સ્વરૂપજ ઉપાયરૂપ જાણી, તે સર્પને સ ભજાવવાથી તે સર્પ જાતિસ્મરણુ જ્ઞાન

પામી, અનશન આદરી દેવગતિ પામ્યો. પ્રદ્રેષ કરવાના કંડુક-
વિપાક સમજી સુજાળનોએ કાઠના ઉપર પ્રદ્રેષ નજ કરવો !

ધર્મસ્થિરતા દ્વાર.

પુબ્ધુત્તગુણસમગ્ગં । ધરિંતં જઈ તરસિ નેય ચારિત્તં ॥
સાવયધમ્મંમિ દદો । હવિજ્જ જિણ પૂયણુજ્જુત્તો ॥૬૬॥

કપાયજ્ય, ઈંદ્રિયજ્ય, પ્રમુખ ગુણવડે સંપૂર્ણ ચારિત્રને
ધારવા તું સમર્થ ન હો તો તારે જિનેશ્વર પ્રભુની પૂજામાં ઉજમાળ
બની શ્રાવક ધર્મમાં દૃઢ થવું ! ૪૬૬.

ચર-પુષ્પ-ગંધ-અરકય-પર્ફવ-ફલ-ધૂવ-નીર-પત્તેહિં ॥

નેવજ્જવિહાણેહિ ય । જિણપૂયા અઠ્ઠહા ભણિયા ॥૬૭॥

ઉત્તમ પુષ્પ, ગંધ, (ચંદન પ્રમુખ), અક્ષત, પ્રદીપ,
ફળ, ધૂપ, જળપાત્ર (કળશ) અને નૈવેદ્ય ઢોકવા વડે જિનપૂજા
અષ્ટ પ્રકારની કહી છે. ૪૬૭.

ઉવસમઈ દુરિયવગ્ગં । હરઈ દુહં જણઈ સયલસુરકાઈ
ચિંતાઈઅંપિ ફલં । સાહઈ પૂઆ જિણંદાણં ॥ ૬૮ ॥

જિનપૂજા દુરિત (પાપ) સમૂહને શમાવે છે, દુઃખને હરે
છે, સમસ્ત સુખ આપે છે, તેમજ સ્વર્ગ મોક્ષ સંબંધી અચિંત્ય
ફળ સમર્પે છે. ૪૬૮.

પુષ્પેસુ કીર જુયલં । ગંધાઈસુ વિમલ-સંઘ-વરસેણા ॥
સિવ-વરૂણ-સુજસ-સુવ્વય । કમેણ પૂયાઈ આહરણા૬૯

પ્રભુની પુષ્પ પૂજા કરવામા કીરયુગળ (બે પોપટ)નું દૃષ્ટાન્ત, સુગંધી બાવના ચ દન પ્રમુખ વડે પૂજાકરવામા વિમળ, શખ, વરસેન, રાવ, વડણ, મુયગ અને સુવ્રત અનુક્રમે ઉપહરણ રૂપે મમજના । ૪૬૯

દાઘએક વિધાનરે કરાવેલા જિનમ દિરના દ્વાર ભાગે રહેલુ કીરયુગળ શ્રાવકોને પ્રભુ પૂજા કરતા દેખી પોતે પણ પુષ્પો વડે પ્રભુની પૂજા કરવા વડે શુભ ભાવની વૃદ્ધિથી બોધિ ખીજ પા મી અનુક્રમે બહુ સુખભાગી થયુ, તે અન્ય ભાવિક ભવ્ય જાનેતુ તેા કહેવુજ સુ સુગંધી, તાજ, અખડ, પરિપકવ, વિવિધ પ્રાપોનરેજ પ્રભુની પૂજા જવી ચુકત છે

વિમળ, શખ પ્રમુખ મવે એક મહા શ્રેષ્ઠીના પુત્રો તીર્થક મહાગજ પામે અષ્ટ પ્રકારની પૂજાનુ ક્ષણ સાભળી તે પ્રમાણે પ્રતિદિન અષ્ટ પ્રકારની પૂજા કરવાથી તેમજ ત્રાહ વ્રતમા દૃઢ રહેવાથી સાતમા દેવલોજમા ૧૭ સત્તર સાગરોપમનાઆહુષે સર્વ દેવપણે ઉત્પન્ન થયા ત્યાથી ચ્યવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા અવતરી મોક્ષે જગે વિનેક રહિત કીરયુગળ પણ પુષ્પ પૂજાથી સદ્ગતિ પામ્યુ તેા જે પ્રતિદિન અવિક પ્રેમપૂર્વક પ્રભુની અષ્ટ પ્રકારી પૂજા વિગ્ચી ગુણગામ કરી આત્માને નિર્મળ કરે છે, તેમતુ તેા કહેવુજ સુ સુ એમ સમજ આવી રીતે જિનદીક્ષા ગ્રહણ કરવા અસમર્થ ત્રાનક જનોએ પ્રભુ પૂજામા પ્રેમપૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરવી ધટે છે જે મુઠ જનો ગૃહસ્થ છતા પણ

પ્રભુ પૂજનાં પ્રવૃત્તિ કરતા નથી તેમનો જન્મ નિર્થક છે એમ શાસ્ત્રકાર કહે છે.

અન્નો સુસ્ત્રવંમિ જઓ । નથિ ઉવાઓ જિણેહિં નિદ્દિઙ્ગો ॥
તમ્હા દુહઓ ચુક્કા । ચુક્કા સવ્વાણવિ ગર્હણં ॥૭૦॥

જિનેશ્વર ભગવાને અક્ષય સુખ-મોક્ષ પામવાનો અન્ય કોઈ ઉપાય બતાવેલો નથી. તેથી જ સુનિર્માર્ગ (સર્વ સંયમ) અને ગૃહસ્થ શ્રાવક ધર્મ (દેશ સંયમ) એ ઉભયથી ચૂક્યા તે સર્વ પ્રકારના સુખ થકી ચૂક્યા સમજવા. મતલબકે કદાચ કમ યોગે મુનિ ધર્મ ધારણ કરી ન શકાય તો પણ શ્રાવક ધર્મ અંગીકાર કરી ત્રિકાળ પ્રભુપૂજ, ચૈત્યવંદન, ગુરૂવંદન, પરચ્યખ્યાણ પ્રમુખ કરાણી અવશ્ય કરવી ! શ્રાવકનાં દ્વાદશ વ્રત પણ અંગીકાર કરી અતિ આદરથી પાળવાં ! ૪૭૦.

તો અવગય પરમથ્થો । દુવિહે ધમ્મંમિ હુજ્જ દઢચિત્તો ॥
સમયંમિ જઓ મણિયા । દુલહા મણુયાઙ્ગસામગ્ગી ૭૧

તેથી પરમાર્થ સમજી વીતરાગ પ્રણીત ઉક્ત દ્વિવિધ ધર્મનાં સુદૃઢ થવું-રહેવું. કેમકે આ મનુષ્યાદિક શુભ સામગ્રી પુનઃ પુનઃ પામવી શાસ્ત્રનાં દુર્લભ કહી છે. ૪૭૧.

અઙ્ગદુલ્લહંપિ લંધું । કહમવિ મણુયત્તણં પમાયપરો ॥
જો ન કુણ્ઙ જિણ ધમ્મં । સો ઙ્ગરૂઙ મરણકાલાંમિ ૭૨

કોઈ રીતે પૂર્વ પુણ્ય યોગે અતિ દુર્લભ એવો પણ
મનુષ્યભવ પામીને જે પ્રમાદથી જિનધર્મને સેવતો નથી તેને
પાછળથી અપસાન વખતે બહુ ઝુરવુ પડે છે ૪૭૨

જહ વારિમજ્જદ્દુ વ્વ । ગયવરો મચ્છુ વ્વ ગલગહિઓ ॥

વગ્ગુરપહિઓ વ્વ મઓ । સવટ્ટુ ઉ જહ વ પરકી ॥૭૩॥

જેમ કાદવમા ખૂચેલો મયગળ-હાથો, ગવચ્છિત (લોહ
મય ખીલાવડે પકડાયેલો) મગ્ગ, પાગ્ધીની જળમા સપડાયેલો
મૃગલો, અને પાશમા પડેલુ પખી જેમ ગોચે છે-ઝૂરે છે તેમ
મગ્ગ કાળે સુકૃત કમાણી વગગના જીવને ઝૂરવુ પડે છે ૪૭૩

જલ્લપ્પચલમિ વિહવે । વિજ્જુલયાચ્ચલમિ મણુયત્તે ॥

ધમ્મમિ જો વિસીયદ્દ । મો કા પુરિસો ન સપ્પુરિસો ૭૪

કુશાચ્ચ સ્થિત જળખિદુ સદ્દરા લક્ષ્મી અચળ દોવાથી તેમજ
વિદ્યુત્પત્તા (વીજળી) જેવુ યૌવન, આયુષ્ય વિગેરે અસ્થિર દો
વાથી વર્ષ સેવનમા જે પ્રમાદ કરે છે-ઉપેક્ષા કરે છે તે કાપુરુપ છે,
સત્પુરુષ નથી જે માણસ ધર્મ સાધન કરવામા વાયદા કરે છે અને
આ દૃશ્ય વસ્તુઓમા આમકત ખની જાય છે તેજ તેમની દુર્ભવ્યતા
દર્શાવે છે ભવખીડ સજ્જનો તો ભવનુ સ્વરૂપ વિચારી ધર્મ સેવનમા
શીત્ર સજ્જ થઈ જાય છે તે ખિનકુલ પ્રમાદ કરતા નથી ૪૭૪

વરવિસયસુહ સોહગ્ગ-સપય વરુવજસકિત્તિ ॥

જદ્દ મહાસિ જીવ નિચ્ચ । તા ધમ્મે આયર કુણસુ ॥૭૫॥

જે તુ ઉત્તમ વિષય-ભોગ, સુખ, સાંભાગ્ય, સપદા, અને

સુંદર રૂપ, યશસ્વીર્તિને ઈચ્છતો હોય તો હે આત્મન! તું ધર્મ કાર્યમાં સદાય આદર કર! ધર્મ સાધન કરવામાં લગારે પણ પ્રમાદ-ઉપેક્ષા ન કર! ૪૭૫.

ધમ્મેણ વિણા પરિચિં-તિયાઈં જઈ હુંતિ કહવિ એવે ॥
તા તિહુયણંમિ સયલે । ન હુજ્જ ઇહ દુરિકઓ કોઈ ॥૭૬॥

જે ધર્મ સેવન વગર એમના એમજ મનવાંછિત સુખ મળતાં હોય તો સકળ ત્રિભુવનમાં ક્યાંય કોઈ પણ દુઃખી-દુઃખ-ભાગી નહોત. ૪૭૬.

તુલ્હેવિ માણુસત્તે । કેવિ સુહી દુરિકયા ય જં અન્ને ॥
તં નિરુણં પરિચિંતસુ । ધમ્માધમ્મફલં ચેવ ॥ ૭૭ ॥

મનુષ્યપણું સહુમાં સાધારણ હોવા છતાં કેટલાક સુખી તો કેટલાક દુઃખી દેખાય છે. તે ઉપરથી વિવેક પૂર્વક વિચાર કરી જોઈશ તો જણાશે કે તે પ્રત્યક્ષ પુણ્ય અને પાપ (ધર્મ અને અધર્મ) તુંજ પરિણામ છે. ૪૭૭.

તા જઈ મણોરહાણવિ । અગોયરં ઉત્તમં ફલં મહસિ ॥
તા ધણમિત્તુવ્વ દદં । ધમ્મેચ્ચિય આયરં કુણસુ ॥૭૮॥

તેથી જો તું મનોરથને પણ અગોચર એવાં ઉત્તમ ફળની ઇચ્છા કરતો હોય તો ધનમિત્રની જન્મ ધર્મ વિષે દૃઢ આદર કર! ૪૭૮.

ધનમિત્ર એક શ્રેષ્ઠીના કુળમાં જન્મ્યો કે તરત થોડા દિવસમાં દ્રવ્ય અને કુટુંબ ક્ષય પામ્યું. કથંચિત્ મ્હેટિા થઈ યૌ-વન વય પામ્યો. દ્રવ્ય અર્થે ઉપાય કરવા લાગ્યો પણ તે બધા

નિષ્ક્રમ યવા લાગ્યા દૈવયોગે ઠોઈક ક્રેનળ જ્ઞાનીને પૂર્ણ ભવતુ સ્વ-
રૂપ પૂછતા પૂર્ણ ભવે કરેલી ધર્મની વિરાધના સાલણી પોતે સાવ
ધાન થયો પ્રથમ ગૃહસ્થ ધર્મને આરાધી અ તે પ્રવ્રજ્યા અ ગી-
કાર કરી મોક્ષે ગયો, તેવી રીતે અન્ય આત્માર્થી જનોએ પણ પ્ર
માદ તજી ધર્મ સાધન કરવા જગૃત થવું !

પરિજ્ઞા દ્વાર

પરિજ્ઞા એટલે પરિજ્ઞાન તે બે પ્રકારનું છે એક જ્ઞાનથી
અને બીજું કૃણથી, પ્રથમ દેય ઉપાદેયના જ્ઞાનરૂપ અને બીજું
તેના કૃણમૂત વિરતી રૂપ છે

इय सव्वगुणविसुद्ध । दीह परिपालिऊण परियाय ॥

तत्तो कुणति धीरा । अते आराहण जम्हा ॥ ७९ ॥

અન તર કહેવા સમસ્ત ગુણવડે વિશુદ્ધ એવું ચારિત્ર દી-
ર્ઘ કાળ પર્યંત સમ્યગ્ સેવી અ તે—અવસાન વખતે મહાસર્વ-
વ ત પુરૂષો (તીર્થંકર ગણધર પ્રમુખ સાધુ જનો) પાદપોષગમન
અનશન વડે આરાધના કરે છે કેમકે ૪૭૯

सुचिरपि तव तविय । चिन्न चरण सुय च बहुपढिय ॥

अते विराहइत्ता । अणतससारिणो भणिया ॥ ८० ॥

બહુ વાળો વખત તપ આચરણ કર્યું હોય, ચારિત્ર પા-
જ્યુ હોય, અને બહુશ્રુત અભ્યાસ કર્યો હોય તોપણ અ તે જો તેની
વિરાધના કરે તો તે અન ત સ સારમા પરિશ્રમણ કરે છે એમ
શાસ્ત્ર સિદ્ધાન્તમા કહેલું છે ૪૮૦

કાલે સુપત્તદાણં । ચરણે સુગુરુણ વોહિલામં ચ ॥
અંતે સમાહિમરણં । અમવ્વજીવા ન પાવંતિ ॥ ૮૧ ॥

તથાવિધ અવસરે સુપાત્તદાન, સદ્ગુરુના ચરણ સમીપે
બોધિલાલ અને અંતે મરણ સમયે સમાધિ (આરાધના) એટલાં
વાના અભવ્યને તેમજ દુર્લભ્યને પ્રાપ્ત થતાંજ નથી. તેમાં સમાધિ
મરણ આશ્રી શાસ્ત્રકાર ખુલાસો કરે છે. ૪૮૧.

સપરકમેયરં પુણ । મરણં દુવિહં જિણેહિં નિદ્દિઠ્ઠં ॥
इकिक्कंपि य दुविहं । निव्वाघायं च वाघायं ॥ ८२ ॥
સપરકમં તુ તહિયં । નિવ્વાઘાયં તહેવ વાઘાયં ॥
जीयकप्पमि भणियं । इमेहिं दारेहिं नायव्वं ॥ ८३ ॥

તે મરણ બિનોએ બે પ્રકારનું કહ્યું છે એક સપરાકમ
અને બીજું અપરાકમ તે પણ પ્રત્યેક નિવ્યાધાત અને સવ્યા-
ધાતના લેટથી બે બે પ્રકારનું છે. તેમાં જે રોગ, પીડા, સર્પદંશ,
અગ્નિદાહ, અને શસ્ત્રઘાતાદિક વગર સ્વસ્થ દશામાં મરણ થાય તે
નિવ્યાધાત અને તેથી વિપરીત સવ્યાધાત બાણવું. તેમાં બંને
પ્રકારના સપરાકમ મરણ સંબંધે જીતકલ્પ ભાષ્યમાં આ
આગળ કહેવાતા દ્વારો વડે વ્યાખ્યા કરેલી છે. ૪૮૨-૪૮૩.

अणनिसरणा परगणे । सिति संलेहे अगीय-संविग्गे ॥
एगाऽभोगाणमन्ने । अणपुच्छ परिच्छया-लोए ॥ ८४ ॥

ઠાણ-વસહી-પસયે । નિજ્જવગા દલ્લદાઈણા ચરિમે ॥
 હાણિ પરિતત નિજ્જર । સથારુલ્લત્તણાઈણિ ॥ ૮૫ ॥
 સારેઝ્ઞ ય કવય । નિલ્લાઘાણ ચિધકરણ ચ ॥
 વાઘાણ જાયણયા । ભત્તપરિન્ના ય કાયલ્લા ॥ ૮૬ ॥

સ્વગણુ થકી નિર્ગમ શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પૂર્વક નિ સરવુ,
 પરગણુમા વિપિ વડે સક્રમણુ કરવુ, પ્રશસ્ત અધ્યવસાય પર પરા
 ઉપ ભાવ શ્રેણિ આદરવી, શરીર કષાયાદિક ક્રશ કરવા રૂપ સલે
 ખના કરની (છ માસથી માઠી ૧૨ વર્ષ પર્યત) અગીતાર્થને તજ
 દ્ધ ગીતાર્થ પામેજ અનશનઆદરવુ તે પણ સવિજ્ઞ (ભવભીરુ)
 ગીતાર્થ પાસે પરઅખ્યાણુ કરવુ ગીતાર્થ સવિજ્ઞ પણ એકજ
 નિર્યાપક કરવો, નિર્નિદ્રપણુ અનશન આરાધનાર્થે અતિશય (અ
 તી દ્રિય) જ્ઞાનાદિકમા ઉપયોગ ચૂકવો, સમકાળે અનેરો સાધુ
 અનશન નિમિત્તે આવ્યે ગ્તે એક સાંતુ સલેખના કરે અને
 એક અનશન કરે એવી ગીતે યથાયોગ્ય કરવુ, સ્વગણુની આજ્ઞા
 વગર અનશન કરના ઉજમાળ થનારને આચાર્યે સહસા અગીકાર
 કરવો નહિ, અનશન નિમિત્તે આવેલા સાંતુની આચાર્યે તેમ
 સાવુઓએ ભલ્લી રીતે પરીક્ષા કરવી, તેમજ આવનાર પણ
 તેમની પરીક્ષા કરવી અનશન ગ્રહણ કરનાર સાધુને દીક્ષા દિવસથી
 માઠી આલોચના આપવી ઉપદ્રવ રહિત પ્રશસ્ત સ્થાનમા અન-
 શન અગીકાર કરવુ, પ્રશસ્ત નસતીમા સાધુઓએ અન્યત્ર અને
 અનગન કરનારે અન્યત્ર ગઢેવુ (મતવખ ખીજ સાધુઓ આ-

हारादि अन्यत्र करे) ओके अनशनकार आश्री पणु अनेक
 कार्य निमित्ते अनेक निर्यापक करवा. अंतसभये अनशन करना-
 रनी घञ्छाने अनुसरी तेने समाधि उपजववा घञ्छि-
 त द्रव्य यत्ताववां, ओद रहित देवण निर्गंरा माटेण अपी साधु-
 ओओ तेनुं वैयावव्य करवुं. अनशन करनार समीपे शुद्ध महा-
 राने तेना वैराग्य-उपयोग सतेण रहे तेवी कर्म निर्गंरा आश्री
 प्रज्ञापणा करवी, अनशन करनारने शरीर इंद्रववानी नइर पडे
 तेमण तेवुंण पीणुं काम पडे तो ते समर्थ, स्थिर, गंभीर, अने
 सुकोमण हाथवाणा पासे कराववु, कदाय अनशनकार अनशन
 दीधा छतां आहार भागे तो तेनी लकी रीते परीक्षा करी पछी तेने
 समाधि उपणे तेम उचित आहार आपवो, आवी रीते निर्विघ्ने
 अनशन पामी काणगत थयेला साधुने चिन्ह करवुं. (प्रथम देश-
 दोय करेला होय तोपणु धणा द्विस थध गया होय तो छेवट
 पणु इरी दोय करवो तेमण रणेहरणादिक उपकरण तेनी समीपे
 भूडी राखवां) जे ते अनशन आराधना निष्कण थध होय जेटले
 जे तेनी विराधना थध होय तो अन्य अनशन करवा घञ्छनार
 ते स्थाने प्रवेश करी शके. (जेटले जे संलेपना करवामां प्रवृत्त
 थयेला होय ते अनशन अंगीकार करे.) जेवी रीतेअन्ने प्रक-
 रे सपराक्रम अनशन स्वल्प समजवी हुवे अपराक्रम अनशन
 स्वल्प शास्त्रकार नणुवे छे. ४८४-४८५-४८६.

अपरक्रमो बलहीणो । निव्वाघाएण कुणइ गच्छंमि ॥
 वाघाओ रोग-विसाइएहिं । तह विज्जुमाईहिं ॥८७॥

જે પરગઢમા જઈ અનશન અ ગીકાર કરી શકે એવો સમર્થ ન
 હોય તો તે રોગાદિક ઉપદ્રવ ગહિતપણે સમાધિથી સ્વગઢમા પણ
 અનશન આદરી કાળધમ કરે તો નિર્વ્યાધાત અનશન સમજવું
 અને ગેગ, વિષ તેમજ વિજળી પ્રમુખ વ્યાધાત પ્રાપ્ત થયે તત્કાળ
 અનશન આદરી કાળ કરે તે મવ્યાધાત અનશન સમજવું ૧૪૮૭
 ડક પડિયમરણ । છિદ્ર જાઈ સયાઈ વહુઆઈ ॥

ડકાપિ વાલમરણ । કુણઈ અણતાઈ દુરકાઈ ॥ ૮૮ ॥

એક જે પ દિત મરણ (સર્વ વિરતીવત સમાધિ પૂર્વક
 અનશન આગધી કાળ કરે) તે અનેક સે કડો ગમે ભવનો અ ત
 કરે છે અને બીજું જે બાલ મરણ (અવિરતિપણે આગના
 ગહિત કાળ કરે) તે અન ત જન્મ મરણના દુ ખો આપે છે ૪૮૮
 વીરેણવિ મરિયવ્વ । કાઝરિસેણ વિ અવસ્સ મરિયવ્વ ॥
 તા નિચ્છિયમિ મરણે । વર ખુ ધીરત્તણે મરિઉ ॥ ૮૯ ॥

વીર, મહાસત્ત્વને પણ મરણ છે, અને કાયગને પણ અવ
 સ્ય મરવાતું છે, જ્યારે મરણ નિચ્છિતજ વવાતું છે ત્યારે ધીર-
 પણેજ મરણ સાડ છે ૪૮૯

પાઝવગમણ-ઙ્ગિણિ । મત્તપરિન્નાઈ વિહુહમરણેણ ॥

જતિ મહાકપ્પેસુ । અહવા પાવતિ સિદ્ધિસુહ ॥૯૦॥

પાદપોપગમન, ઇગીણી અને ભક્તપરિજ્ઞાદિક
 પ દિત મરણથી મુનિઓ મહાક૮૫ (અનુત્તર વિમાન) મા ઉ-
 ત્પન્ન થાય છે અથવા તો મોક્ષ મુખ પામે છે ૧૯

સુરગણ સુહં સમગ્ગં । સવ્વહ્મા પિંડિયં જહ્ હવિજ્ઞા ॥
 ન વિ પાવહ્ સુત્તિ-સુહં । ણંતાહિં વિ વગ્ગવગ્ગૂહિં ૧૧

સર્વે કાળના સુરગણના સમગ્ર મુખ જે એકદા કરી તેમને
 અનંતીવાર વર્ગે વર્ગીત કર્યા હોય તેપણુ તે મોક્ષના મુખની હોડે
 આવી ન શકે. ૪૯૧.

દુસ્ખં જરા વિઓગો । દારિદ્રં રોય-સોય-રાગાઈ ॥
 તં ચ ન સિદ્ધાણ તઓ । તે ચ્ચિય સુહિણો ન રાગંધા ૧૨

દુ.ખ, જરા, વિયોગ, દારિદ્ર, રોગ, શોક અને રાગાદિક
 વિકારો સિદ્ધ ભગવાનને નથી તેથી તેઓજ મુખી છે પણ રાગથી
 અંધ અનેલા દેવાદિક મુખી નથી. ૪૯૨.

નિચ્છિન્ન-સવ્વ-દુરકા । જાહ્-જરા-મરણ-વંધણ-વિમુક્કા ॥
 અવ્વાવાહં સુરકં । અણુહંતી સાસયં સિદ્ધા ॥ ૧૩ ॥

સર્વ દુઃખથી સર્વથા મુક્ત થયેલા, તેમજ જન્મ, જરા
 અને મરણના અંધનથી સર્વથા મુક્તિએલા સિદ્ધ ભગવાન શાશ્વત
 અવ્યાપ્તિ મુખને અતુલ્ય છે. ૪૯૩.

સંતે વિ સિદ્ધિસુખ્લે । પુવ્વુત્તે દંસિઅંમિ વિ ઉવાણ ॥
 લહેવિ માણસત્તે । પત્તેવિ જિણિંદ-વર-ધમ્મે ॥ ૧૪ ॥
 જં અજ્જવિ જીવાણં । વિમ્મણ્ણુ દુહાસવેણુ પહિવંધો ॥
 તં નજ્જહ્ ગરુયાણવિ । અલંઘણિજ્ઞો મહામોહો ॥૧૫॥

એવા પ્રકારનું મોક્ષ સુખ વિદ્યમાન છતાં તેમજ તેનું
 સુખ પ્રાપ્ત કરવા પૂર્ણાક્ત અભયદાનાદિક ઉપાય ખતાવ્યા છતા
 અને મનુષ્યપણુ તથા જિનેશ્વર પ્રણીત ર્મ પ્રાપ્ત થયે છતે અ
 ઘાપિ પર્યંત જીવે ને દુ ખ્યાયી વિપયોમા જે પ્રતિબંધ આમક્રિત
 દેખાય છે તેથી એમ સમજાય છે કે મહોટા પુરુષોને પણ પ્રાય
 મહા મોહ દુર્લભ છે ૪૬૪-૧૬૫

નાડળ સુઅવલેણ । ફરયલમુત્તાહલ વ મુવળયલ ॥
 કેવિ નિવહતિ તદ્દ વિહુ । પિચ્છસુ કમ્માણ વલિઅત્ત૧૬

નુત જ્ઞાનના બળથી હસ્તગત મુક્તાશ્નની પેરે જગતને
 જાણીને પણ આગ્નિત્રાદિક ગુણથી કેટલાક શ્રદ્ધ થાય છે તેથી જુઓ
 કે કર્મનું કેટલું પ્રબળપણુ છે ૪૬૬

इकपि पय सोड । अन्ने सिज्जति ममर निवइ व्व ॥
 सजाय-कम-विवरा । जीवाण गर्ई अहो विममा ॥१७॥

અન્ય કંઈક હજીકર્મી જીવે મમનૃપતિની પેરે કર્મ
 વિવર પામીને એક પણ (પમિત્ર) પદ માલખી મોક્ષ સુખ પામે
 છે, અહો જીવોની ગતિ વિચિત્ર છે ૧૬૭

“મમનૃપતિનુ દષ્ટાત.”

મમનૃપતિ એકદા પ્રબળ દાદુ પીડા અન્ત થયા જ્ઞા
 પુદ્ગલના પ્રભાવ રી વર્મ કચીવત મની દીક્ષા લેવા ઉન્માગ થયા
 નેવામાં મોહથી પુન પૃત્રાદિકની ચિતાદિક કાન્ને વિનખ કરવા

વિચાર થયો, પરંતુ પુનઃ ભાગ્યોદયે જ્ઞાની ગુરૂ સમીપે ' શ્રેયઃકા-
મમાં બહુ વિઘ્નો આવી પડે છે. ઇત્યાદિક સંક્ષિપ્ત સદ્-
બોધ સાંભળી વૈરાગ્યથી તરત દીક્ષા લઈ તેને યથાર્થ આરાધી
કેવળજ્ઞાન પામી સમરરાજર્ષિ મોક્ષ સુખના ભાગી થયા !
એમ વિચારી આત્માર્થી જનોએ ધર્મ આરાધન કરવા ઉજમાળ
થવું. તેમાં કદાપિ પ્રમાદ નહિ કરવો !

તમ્હા સકમ્મ-વિવેરે । કજ્જં સાહંતિ પાણિણો સવ્વે ॥
તો તહ જહ્જ સંમં । જહ કમ્મં સિજ્જહ્ અસેસં ॥૧૮॥

ઉપરલી હકીકતથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે પોતાના સ-
મસ્ત કર્મનો ક્ષય થયે છતેજ સર્વે ભવ્ય જીવો મોક્ષ સુખ પામી
શકે છે. તેથી ગુરૂ જનોએ બરાબર કાળજીથી એવો પુરૂષાર્થ
કરવો જોઈએ કે જેથી સમસ્ત કર્મનો ક્ષય થઈ જાય. ૪૯૮.

કમ્મસ્સવ્વે ઉવાઓ । સુઆણસારેણ પગરણે इत्થ ॥
લેસેણ મણ્ મણિઓ । અણ્ઠ્ઠિઅવ્વો સુબુદ્ધીહિં ॥૧૯॥

કર્મ ક્ષયાર્થે જે ઉપાય યોજવા ઘટે છે તે અત્ર પ્રકરણમાં
શાસ્ત્ર અનુસારે લેશ માત્ર સંક્ષેપથી અમે દર્શાવ્યાં છે સુચુદ્ધિવંતે
તે પ્રમાણે વર્તવું ! ૪૯૯.

પાયં ધમ્મચ્ચીણં । મજ્જચ્ચાણં સુનિઉણ-દિટ્ઠીણં ॥
પરિણમહ્ પગરણમિણં । ન સંકિલિટ્ઠાણ જંતૂણં ॥૨૦॥

પ્રાય ધર્મથી (ધર્મની રૂચીવાળા) મધ્યસ્થ, (પક્ષપાત વર્જી કેવળ સત્યગ્રાહી) અને સુનિપુણુ યુદ્ધિવાળા બબ્બજનોને આ પ્રકરણુ ઉપકારક યશે, પરતુ રાગદ્વેષ કદાચહાદિકથી સકિલ ધૃતિવાળાને ઉપકારક યશે નહીં ૫૦૦

હેમ-મણિ-ચદ-દપ્પણ-સૂર-રિસિ-પદ્મવન્ન-નામેહિ ॥
સિરિ અમયસૂરિસીસેહિ । વિરઈયં પગરણ ણમો ॥૧॥

હેમ, મણિ, ચ દ્ર, દપણુ, સૂર, રિષિ, એટલા શબ્દોના પ્રથમવર્ણથી નિષ્પન્ન યતા નામનાળા શ્રીઅભયસૂરિના શિષ્ય શ્રી હેમચ દ્રસૂરિએ આ પ્રકરણુની વિવેકથી રચના કીધી છે ૫૦૧

ઉવણસમાલ-નામ । પૂરિઅ-કામ સયા પદ્મતાણ ॥
કલ્લાણ-રિદ્ધિ-સંસિદ્ધિ-કારણ સુદ્ધ-હિયયાણ ॥ ૨ ॥

આ ઉપદેશમાળા (અપરનામ પુષ્પમાળા) પ્રકરણુ સદાકાળ પઠન પાઠન કરનારના મનોરથ પૂર્ણ કરનાર તથા શુદ્ધ દુદ્ધ વાળા બબ્બજનોને કલ્યાણુ સ પદા સ પૂર્ણ પ્રાપ્ત કરાવનાર છે ૫૦૨

ઈથ્થ વીસહિગારા । જીવદયાઈહિ વિવિહ-અથ્થેહિ ॥
ગાહાણ પચસયા । પણુત્તરા હુતિ સલાણ ॥ ૩ ॥

આ પ્રકરણુમા વિવિધ અર્થવાળા જીવદયાદિક વીશ અધિકાર કહ્યા છે, અને ગાથાઓ સર્વે મળીને પાચસોને પાચ (૫૦૫) છે ૫૦૩

ઉવણસમાલ-કરણે । જં પુત્રં અજિયં મણ તેણ ॥
 જીવાણં હુજ્જ સયા । જિણોવણસંમિ પહિવત્તી ॥ ૪ ॥

આ ઉપદેશમાળા પ્રકરણ નિર્માણ કરતાં મેં જે સુકૃત (પુણ્ય) ઉપાર્જ્યું છે તે વડે લબ્ય જીવોનો જિનોપદેશમાં સદા આદર થાઓ ! મતલબ છે એકાંત હિતકારી શ્રી જિનવચનામૃતનું પાન કરવાને લબ્યજનો સદાય આદરવંત થાઓ ! ૫૦૪.

જાવ જિણસાસણ-મિણં । જાવહ્ ધમ્મો જયંમિ વિપ્પુરહ્
 તાવ પહિજ્જઉ એસા । ભવ્વેહિં સયા સુહરથીહિં ॥ ૫ ॥

જ્યાં સુધી આ જિનશાસન જગતમાં (જયવંતુ વર્તે છે) અને જ્યાં સુધી જગતમાં ધર્મનો મહિમા જગતો રહે ત્યાં સુધી આ ઉપદેશમાળા (પુષ્પમાળા) સુખના અર્થો સજ્જનો સદા પઢો ! તથાસ્તુ. ૫૦૫.

ઉપસંહાર.

એવી રીતે શ્રીમાન્ અભયસૂરિના શિષ્ય રત્ન શ્રી હેમચંદ્ર સૂરિએ રચેલી ઉપદેશમાળા (અપરનામ પુષ્પમાળા) ઉપર યથામતિ શ્રી જિનભદ્રસૂરિ શિષ્ય શ્રી સિદ્ધાન્તરૂચિ મહોપાધ્યાય શ્રીમાન્ સોમગણિ વિરચિત વૃત્તિ અનુસારે સ્વપર હપકારાર્થે સરળ વ્યાખ્યા લખી છે. તેમાં મતિમંદતાદિ દોષથી કે અનાલોગથી જે કંઈ મૂળ ગ્રંથકાર કે વૃત્તિકારના પવિત્ર આ-

शयथी विपरीत व्याख्या थछ होय ते सअधी दुष्कृत मिथ्या
थाओ, अने ह सवत विवेकी-गुणुआही सञ्जनो तेनो परमार्थ
अही भने उपकृत ँरे ! तथास्तु

॥ इति पुष्पमालाप्रकरण समाप्तम् ॥

अथ श्री चतुर्गति-जीव-क्षपणकानि

धन्नोह जेण मए, अणोरपारमि भवसंसुद्धमि,
पत्तो जिणद-धम्मो, अचिंत-चितामणी-कप्पो ॥ १ ॥
जो कोवि मए जीवो, चउगई-भव-चक्रमञ्जयारमि,
दूहविओ मोहेण, तमह स्वामोमि तिविहेण ॥ २ ॥
नरएसु अ उववन्नो, सत्तसु पुढवीसु नारगो होउ,
जो कोवि तथ्य जीवो, दूहविओ तपि स्वामोमि ॥ ३ ॥
घोलण-चुन्नणमाइ, परप्पर ज कयाइ दुरकाइ,
कम्मवसेण च मए, तपि अ तिविहेण स्वामोमि ॥ ४ ॥
निदय-परमाहम्मिय-रूवेण ज कयाइ दुरकाइ,
जीवेण जणियाइ, मूढेण त पि स्वामोमि ॥ ५ ॥
हा हा तइआ मूढो, न याणिमो ज परस्स दुरकाइ,
करवत्तव छैअणभे-अणाहिं केलीए जणिआइ ॥ ६ ॥
ज किंपि मए तइआ, कलकलीभाव-मुवगएण कय,
दुरक नेरइआण, तपि अ तिविहेण स्वामोमि ॥ ७ ॥

तिरिआणं चिअ मज्जे, पुढवीमाईसु खारभेणसु;
अवरपरुप्परसथ्येणं, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ ८ ॥
बेइंदिअ-तेइंदिय-चउरिंदिय-माइ णेगभेणसु;
जं भरिकाअ दुरकाविआ, तेविअ तिविहेण खामेमि ॥ ९ ॥
जलयर-मज्जगएणं, अणेगमच्छाइरूवधारेणं;
आहारट्टाजीवा, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १० ॥
च्छिन्नाभिन्ना य मए, बहुसो दट्टुण बहुविहा जीवा;
जलयरमज्जगएणं, तेवि य तिविहेण खामेमि ॥ ११ ॥
सप्पसरीसवमज्जे, वन्नर-मंजार-मुणहभेणं;
जे जीवा वेलविआ, दुरकत्ता तेवि खामेमि ॥ १२ ॥
सट्टुल-सीह-संडय-जाइ संजीव-घाय-जणिणसु;
जे उववत्तिण मए, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १३ ॥
होलाह-गिद्ध-कुक्कड, हंस-वगाइ-ससउण-जाईसु;
जं खुहवसेण खद्धा, किमिमाई तेवि खामेमि ॥ १४ ॥
मणुणसुवि जे जीवा, जिंभिदिअमोहिण मूढेणं;
पारद्धिरमंतेणं, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १५ ॥
जे मज्ज-मंसमज्जे, मधुमख्खणमाईसु जे जीवा;
खद्धा रसलोभेणं, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १६ ॥
फासगिद्धेण जं चिअ, परदारईसु गच्छमाणेणं;
जे दुमिअ दृहविआ, तिविहेण तेवि खामेमि ॥ १७ ॥

चरकुदिअ-घाणदिअ-सोडदिअ-वसगएण जे जीवा,
 दुरकमि मए ठविआ, ते विहु तिविहेण खामेमि ॥ १८ ॥
 अकमिऊण आणा, कराविआ जे उ माणभगेण,
 तामसभावगएण, तेवि अ तिविहेण खामेमि ॥ १९ ॥
 सामित्त लहीऊण, जे वद्धा घाडआ य मे जीवा,
 सवराह-निरवराहा, तेवि अ तिविहेण खामेमि ॥ २० ॥
 अभ्रकाण दिन्न, दुहेण मएण कस्स व नरस्स,
 कोहेण व लोहेण व, तपि य तिविहेण खामेमि ॥ २१ ॥
 परयावयाड हरिसो, पेसुन्न ज कय मए इण्ह,
 मच्छर-भावगएण, तपि अ तिविहेण खामेमि ॥ २२ ॥
 रुद्धो खदसहावो, जाओ णेगाइ मिच्छजाईसु,
 धम्ममुत्ति इमो सत्तो, कन्नेहि वि जथ्य मे न सुओ ॥ २३ ॥
 परलोगमि पिवासो, जीव सया णेगत्रायण सपत्तो,
 ज जाओ दुहहेऊ, जीवाण तपि खामेमि ॥ २४ ॥
 आरिअखित्तोवि मए, खट्टिअवागुरिय-हुन-जाईसु,
 जे वहिआ मे जीवा, तेवि अ तिविहेण खामेमि ॥ २५ ॥
 मिच्छत्त-मोहएण, जे वहिआ केपि धम्मसुद्धीए,
 अहिगरण-कारणेण, वहाविआ तेवि खामेमि ॥ २६ ॥
 दवदाण-वहिवणय, काऊण जे जीवा मए दट्टा,
 सरदहत-गइसोस, जे वहिआ तेवि खामेमि ॥ २७ ॥
 सुहदुह-लिएण जे, जीवा केवि कम्मभूमीसु,
 अतरदीवादसु वा, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ २८ ॥

देवत्ते विहु पत्ते, केलिपओगेण लोहसुद्धीए;
 जे दूहविआ सत्ता, ते विय तिविहेण खामेमि ॥ २९ ॥
 भवणवईणं मज्झं, आगुरभावंमि वट्टमाणेणं;
 निद्वय-हणमाणेणं, जे दुमिआ तेवि खामेमि ॥ ३० ॥
 वंतरभावंमि मए, केलीकालभावओ अ जं दुःरकं;
 जीवाणं संजाणिअं, तंपि य तिविहेण खामेमि ॥ ३१ ॥
 जोइसिएमु गएणं, विसयाविसमोहिएण मूढेणं;
 जो कोवि कओ दुहिओ, पाणी मे तंपि खामेमि ॥ ३२ ॥
 पररिद्धि मच्छरेणं, लोभनिवुड्डेण मोहवसगेणं;
 अभियोगेण व दुरकं, जाणकयं तं पि खामेमि ॥ ३३ ॥
 इय चउगइमावन्ना, जे केवि अ पाणिणो मए वहिया;
 दुरके वा संठविआ, ते खामेमि अहं सव्वे ॥ ३४ ॥
 सव्वं खमंतु मज्झे, अहंपि तेसिं खमामि सव्वेसिं;
 जं जं कयमवराहं, वेरं चइऊण मज्झथ्यो ॥ ३५ ॥
 न य मज्झ कोइ दोसो, सयले वा इथ्य जीवलोगंमि;
 दंसणनाणसहावो, इक्कोहं निम्ममो निच्चं ॥ ३६ ॥
 जिणसिद्धा सरणं मे, साहधम्मो अ मंगलं परमं;
 जिणनवकारो सरणं, कम्मरकयकारणं होइ ॥ ३७ ॥
 इअ खामणा य एसा, चउगइ-मावन्नयाण जीवाणं;
 भाव-विसुद्धीइ महा-कम्मरकय-कारणं होइ ॥ ३८ ॥

